

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Uniwersytet Śląski
University of Silesia
<https://opus.us.edu.pl>

Rodzaj dyplomu / Diploma type	Rozprawa doktorska / PhD thesis
Autor / Author	Caban Małgorzata Katarzyna
Tytuł / Title	System naukowej informacji wojskowej w Polsce na tle wybranych państw członkowskich NATO : studium bibliologiczno-informatologiczne /
Rok powstania / Year of creation	2022
Promotor / Supervisor	Pietruch-Reizes Diana Krystyna
Jednostka dyplomująca / Certifying unit	Wydział Nauk Społecznych / Faculty of Social Sciences
Adres publikacji w Repozytorium URL / Publication address in Repository	https://opus.us.edu.pl/info/phd/USLc6fbaecbaae2497a99507cb79b60a3b3/
Data opublikowania w Repozytorium / Deposited in Repository on	Apr 17, 2023
Rodzaj licencji / Type of licence	Other open licence

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Nauk Społecznych
Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Medialnej

Małgorzata Caban

System naukowej informacji wojskowej w Polsce
na tle wybranych państw członkowskich NATO
Studium bibliologiczno-informatologiczne

Rozprawa doktorska
przygotowana pod kierunkiem
dr hab. Diany Pietruch-Reizes

Katowice 2022

OŚWIADCZENIE AUTORA PRACY

1. Ja, niżej podpisana:

Małgorzata Caban

autorka pracy dyplomowej pt. *System naukowej informacji wojskowej w Polsce na tle wybranych państw członkowskich NATO. Studium bibliologiczno-informatologiczne*

Oświadczam, że ww. praca dyplomowa:

- została przygotowana przeze mnie samodzielnie,
- nie narusza praw autorskich w rozumieniu ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jednolity Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631, z późn. zm.) oraz dóbr osobistych chronionych prawem cywilnym,
- nie zawiera danych i informacji, które uzyskałem/łam w sposób niedozwolony, nie była podstawą nadania stopnia doktora nauk, dyplomu wyższej uczelni lub tytułu zawodowego ani mnie, ani innej osobie.

Oświadczam również, że treść pracy dyplomowej zapisanej na przekazanym przeze mnie jednocześnie nośniku elektronicznym jest identyczna z treścią zawartą w wydrukowanej wersji pracy.

Jestem świadomy/a odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Miejscowość, data

Podpis autora pracy

Spis treści

Wykaz najważniejszych skrótów	6
Wstęp.....	8
1. Wprowadzenie terminologiczne.....	23
1.1. Bibliotekarstwo wojskowe	23
1.2. Naukowa informacja wojskowa – informacja obronna – dokumentacja obronna.....	29
1.3. System – sieć.....	38
2. System informacji naukowej NATO.....	45
2.1. Od AGARD-u i DRG do STO	45
2.2. Struktura i rola STO	48
2.3. Od dokumentacji do zarządzania wiedzą i informacją	52
2.3.1. Baza publikacji NATO STO	56
2.3.2. Krajowe Centra Dystrybucji Publikacji NATO STO.....	59
3. Historia resortowego systemu informacji naukowej w Polsce	63
3.1. Historia bibliotek wojskowych w Polsce	63
3.2. Historia NIW w Polsce.....	70
3.2.1. Działalność Centralnego Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej .	78
4. Resortowy System Naukowej Informacji Wojskowej w Polsce po likwidacji CONIW	82
4.1. Typologia placówek informacyjnych w resorcie obrony narodowej.....	82
4.1.1. Resortowa Sieć Biblioteczna	82
4.1.1.1. Biblioteki naukowe.....	84
4.1.1.2. Biblioteki fachowe	86
4.1.1.3. Biblioteki oświatowe	87
4.1.2. Ośrodki naukowej informacji wojskowej	89
4.1.3. Inne komórki resortu w systemie	92
4.2. Funkcjonowanie systemu NIW	92
4.2.1. Infrastruktura techniczna.....	92
4.2.2. Regulacje prawne	99
4.2.3. Wspólne projekty – Wojskowa Biblioteka Cyfrowa Zbrojownia.....	102
4.2.4. Wymiana poglądów i doświadczeń.....	105
4.3. Centralna Biblioteka Wojskowa	110

4.3.1.	Struktura CBW	113
4.3.2.	Działalność CBW	115
4.3.2.1.	Działalność biblioteczna	115
4.3.2.2.	Działalność bibliograficzna i informacyjna	118
4.3.2.3.	Krajowe Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO	120
4.3.2.4.	Działalność naukowa, popularnonaukowa i kulturalna	123
4.3.2.5.	Ochrona informacji niejawnych	125
4.3.2.6.	Wsparcie	126
4.3.3.	CBW jako jednostka centralna systemu	127
5.	Bibliotekarstwo wojskowe i naukowa informacja wojskowa w Republice Czeskiej	131
5.1.	Historia	131
5.1.1.	Agencja Informacji Wojskowych – AVIS	134
5.1.2.	Centralna Biblioteka Specjalistyczna	140
5.2.	Stan aktualny	144
5.2.1.	Biblioteka Wojskowego Instytutu Historycznego w Pradze	144
5.2.2.	Biblioteki Uniwersytetu Obrony w Brnie	146
6.	System informacji fachowej Bundeswehry	150
6.1.	Historia	150
6.2.	Struktura i zadania systemu	158
6.3.	Centrum Informacji Fachowej Bundeswehry	164
6.3.1.	Struktura FIZBw	164
6.3.2.	Działalność FIZBw	167
6.3.2.1.	FIZBw jako jednostka centralna	168
6.3.2.2.	Gromadzenie i opracowywanie dokumentów	169
6.3.2.3.	Działalność informacyjna	172
	Wnioski	179
	Bibliografia	185
	Dokumenty niepublikowane i dokumenty wewnętrzne	185
	Akty prawne, instrukcje i dokumenty normalizacyjne	186
	Artykuły z czasopism	189
	Wydawnictwa zwarte i ich fragmenty	194
	Źródła elektroniczne	203
	Indeks osobowy	214

Wykaz tabel.....	217
Wykaz rysunków.....	218
Aneksy	219
Streszczenie.....	232
Summary	233

Wykaz najważniejszych skrótów

AGARD – ang. Advisory Group for Aerospace Research and Development – Grupa Doradcza ds. Badań Lotniczych i Rozwoju

AON – Akademia Obrony Narodowej

ASzWoj – Akademia Sztuki Wojennej

AVIS – cz. Agentura vojenských informací a služeb – Agencja Informacji Wojskowych i Usług

BMVg – niem. Bundesministerium der Verteidigung – Federalne Ministerstwo Obrony (Ministerstwo Obrony Narodowej Niemiec)

BN – Biblioteka Narodowa

CBS – Centralna Baza Specjalistyczna

CBW – Centralna Biblioteka Wojskowa

CONIW – Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej

CSO – ang. Collaboration Support Office – Biuro Wsparcia Współpracy

DBN – Deskryptory Biblioteki Narodowej

DOK – Dowództwa Okręgów Korpusów

DOKFIZBw – niem. Dokumentations- und Fachinformationszentrum der Bundeswehr – Centrum Dokumentacji i Informacji Bundeswehry

DOKZENTBw – niem. Dokumentationszentrum der Bundeswehr – Centrum Dokumentacji Bundeswehry

DRG – ang. Defence Research Group – Grupa Badawczą ds. Obronności

DTIC – ang. Defense Technical Information Cente – Centrum Technicznej Informacji Obronnej

FachInfoUstgBw – niem. Fachinformationsunterstützung der Bundeswehr – Wsparcie Informacyjne Bundeswehry

FIDOS – niem. Fachinformations-Dokumentations-System – System Informacji i Dokumentacji Fachowej

FIZBw – niem. Fachinformationszentrum der Bundeswehr – Centrum Informacji Fachowej Bundeswehry

JHP BN – Język Haseł Przedmiotowych Biblioteki Narodowej

KCDP NATO STO – Krajowe Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO

MON – Ministerstwo Obrony Narodowej

MO ČR – cz. Ministerstvo obrany České republiky – Ministerstwo Obrony Republiki Czeskiej

NATO – ang. North Atlantic Treaty Organization – Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego

NIW – Naukowa Informacja Wojskowa

ONIW – Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej

PID – Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny

RSB – Resortowa Sieć Biblioteczna

RTO – ang. Research and Technology Organization – Organizacja ds. Badań i Technologii

SG – Sztab Generalny

SINiT – System Informacji Naukowej i Technicznej

SINTiB – System Informacji Naukowo-Technicznej i Bibliotecznej

SKA – niem. Streitkräfteamt – Urząd Sił Zbrojnych

STO – ang. Science and Technology Organization – Organizacja ds. Nauki i Technologii

TIP – ang. Technical Information Panel – Panel Informacji Technicznej

TIS MNO – cz. Technické a informační středisko Ministerstvo národní obrany – Centrum Techniczne i Informacyjne Ministerstwa Obrony Narodowej

ÚVIS – cz. Ústřední vědeckoinformační středisko – Centralny Ośrodek Informacji Naukowej

WBC – Wojskowa Biblioteka Cyfrowa

Wstęp

Sprawne funkcjonowanie sił zbrojnych jest niezwykle ważnym elementem polityki każdego państwa dążącego do zapewnienia bezpieczeństwa swoim obywatelom. Obecnie o sile armii nie decyduje jej liczebność, a właściwa strategia i taktyka, dobrze wyszkolona kadra oraz wyposażenie. Należy zwrócić uwagę, że te kluczowe elementy w dużej mierze zależą od zasobów informacyjnych sił zbrojnych. Wiele dziedzin i dyscyplin związanych z wojskowością, a zwłaszcza z zastosowaniem w jej obszarze nowoczesnych technologii, rozwija się bardzo szybko, stąd też istotne znaczenie powinno mieć zapewnienie środowisku wojskowemu dostępu do wysokiej jakości usług informacyjnych, zwłaszcza w zakresie wojskowej informacji naukowej i technicznej.

Dostęp do informacji i wiedzy doceniali już wybitni wodzowie i władcy w XVIII w. zakładając pierwsze biblioteki o charakterze bibliotek wojskowych¹. O wadze wojskowej informacji naukowej i technicznej, świadczy znaczenie jakie ma ona w strukturach Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO), w ramach których nie tylko prowadzone są badania naukowe mające zapewnić państwom członkowskim Sojuszu przewagę strategiczną nad zewnętrznymi przeciwnikami, ale informacja o tych osiągnięciach jest dostarczana do wszystkich krajów członkowskich poprzez stworzoną, specjalnie w tym celu, sieć Krajowych Centrów Dystrybucji². Polska przystępując w 1999 r. do Traktatu Północnoatlantyckiego stała się również członkiem tej sieci.

Przystąpienie Polski do NATO umożliwiło bibliotekom wojskowym i ośrodkom naukowej informacji wojskowej, tworzącym wspólnie polski system naukowej informacji wojskowej, dostęp do zupełnie nowych źródeł informacji naukowej, jak również stwarzało szansę na nawiązanie współpracy z placówkami innych państw członkowskich Sojuszu. Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej, pełniący wówczas rolę jednostki centralnej polskiego systemu, nawiązał szczególnie bliską współpracę z adekwatnymi placówkami funkcjonującymi w tamtym czasie w Republice Czeskiej i w Republice Federalnej Niemiec. W ramach współpracy organizowano wspólne konferencje i wizyty studyjne. Każdy kraj ma

---

¹ M. Łodyński: *Biblioteki wojskowe* [hasło]. W: *Encyklopedia wojskowa. T. 1, Aa-Custoza*. Pod red. O. Laskowskiego, s. 312-313.

² Zagadnienie to jest omówione w rozdziale 2 rozprawy.

swoją własną tradycję bibliotekarską i informatologiczną, a co za tym idzie wynikającą z niej specyfikę w obszarze tej działalności. Na początku XXI w. System Informacji Fachowej Bundeswehry był już sprawnie funkcjonującym i mocno osadzonym w strukturze sił zbrojnych Niemiec systemem naukowej informacji wojskowej. Natomiast, systemy polski i czeski były do siebie stosunkowo podobne, i tak naprawdę dopiero szukały właściwego kierunku rozwoju. Na przestrzeni kolejnych lat, aż do dnia dzisiejszego, przeszły one znaczną transformację, zmieniły się ich struktury i sposób działania.

Tematem rozprawy doktorskiej jest *System naukowej informacji wojskowej w Polsce na tle wybranych państw członkowskich NATO*. Zagadnienie to jest stosunkowo trudne i złożone, bowiem znajduje się ono na pograniczu kilku dyscyplin naukowych w ramach dziedziny nauk społecznych, w tym przede wszystkim nauk o komunikacji społecznej i mediach (zakres tej dyscypliny obejmuje dawną bibliologię i informatologię), nauk o bezpieczeństwie, nauk o zarządzaniu i jakości, nauk o polityce i administracji, a także dyscyplin wchodzących w obszar dziedziny nauk inżynieryjno-technicznych³.

Problematyka bibliotekarstwa wojskowego, w tym historii bibliotek wojskowych, pojawiła się w polskiej literaturze naukowej zasadniczo niedawno, bo dopiero w pierwszej połowie XX w., a autorem pierwszych publikacji z tego zakresu był Marian Łodyński. Jak sam pisał w swojej pracy *Biblioteka Szkoły Rycerskiej 1767-1794 z 1930 r.* „Sprawa bibliotek wojskowych, jako zagadnienie naukowe, jest tak nowa, że nie tylko w dawniejszej literaturze, tyczącej się organizacji wojska nie ma o niej mowy (...)”⁴ Co ważne, wnioski te wysnuwa nie tylko na podstawie analizy literatury polskiej, ale również zagranicznej, stwierdzając tym samym, że wśród publikacji pochodzących sprzed 1930 r., najwięcej miejsca dziejom bibliotek wojskowych poświęcono w książce francuskiego autora Paula Laurencin-Chapelle’a z 1898 r. nt. archiwów wojennych⁵. We wspomnianej publikacji M. Łodyński nie tylko opisał historię tytułowej Biblioteki Szkoły Rycerskiej, ale co ważniejsze w części B, zatytułowanej *Biblioteki wojskowe w XVIII i w pierwszej połowie XIX w.*, dokonał przeglądu pierwszych zagranicznych bibliotek o profilu

---

³ Dyscypliny zgodne z *Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych* (Dz.U. 2018 poz. 1818)

⁴ M. Łodyński: *Biblioteka Szkoły Rycerskiej 1767-1794*. Warszawa 1930.

⁵ Zob. Tamże, s. 9.

wojskowym powstałych m.in. w Niemczech, Austrii, Belgii, czy Norwegii⁶, co tym samym czyni jego publikację niezwykle cennym źródłem informacji w zakresie światowej historii bibliotek wojskowych, będącym podstawą dla autorów piszących o tym zagadnieniu w późniejszych latach. Wśród innych publikacji Łodyńskiego o charakterze historycznym można również wymienić dwa artykuły zamieszczone w „Przeglądzie Bibliotecznym”: *Karta z dziejów polskich bibliotek kawaleryjskich*⁷ oraz *Likwidacja Biblioteki Szkoły Aplikacyjnej po 1831*⁸.

Dziejom polskich i zagranicznych bibliotek wojskowych cały rozdział swojej pracy nt. *Centralnej Biblioteki Wojskowej w latach 1919 - 32 i jej roli w organizacji bibliotek wojskowych w Polsce* z 1966 r., poświęciła Eugenia Maria Horodyska, opierając własne rozważania głównie o wspomniane wcześniej teksty M. Łodyńskiego.⁹

Dwie niezwykle interesujące publikacje ukazały się w związku z obchodami 200-lecia tradycji polskich bibliotek wojskowych. Pierwszą z nich jest 2-częściowe dzieło, wydane przez Centralną Bibliotekę Wojskową w Warszawie (CBW), zatytułowane *Kartki z dziejów polskich bibliotek wojskowych*¹⁰, drugą – zbiór materiałów z Sesji Naukowej, która odbyła się w dniach 9-11 października 1967 r. w CBW, zatytułowany *Polskie biblioteki wojskowe 1767-1967*¹¹. W rozważaniach nt. historii bibliotek wojskowych na uwagę zasługuje również publikacja Piotra Dobrowolskiego pt. *Działalność edukacyjno-wychowawcza polskich bibliotek wojskowych w II Rzeczypospolitej*¹².

M. Łodyński nie tylko jako pierwszy zbadał i opisał historię bibliotek wojskowych, ale również jako pierwszy w Polsce prezentował swoje poglądy na temat

---

⁶ Zob. Tamże, s. 9-26.

⁷ Zob. M. Łodyński: *Karta z dziejów polskich bibliotek kawaleryjskich*. „Przegląd Biblioteczny” 1929 z. 4, s. 515-520.

⁸ Zob. M. Łodyński: *Likwidacja Biblioteki Szkoły Aplikacyjnej po 1831*. „Przegląd Biblioteczny” 1930 z. 1, s. 37-41.

⁹ Zob. E. M. Horodyska: *Centralna Biblioteka Wojskowa w latach 1919-32 i jej rola w organizacji bibliotek wojskowych w Polsce*. Warszawa 1966.

¹⁰ Zob. *Kartki z dziejów polskich bibliotek wojskowych : dla upamiętnienia dwóchsetlecia polskich bibliotek wojskowych 1767-1967*. [Cz. 1]. Oprac. Z. Rutkowski. Warszawa 1967. Zob. *Kartki z dziejów polskich bibliotek wojskowych : dla upamiętnienia dwóchsetlecia polskich bibliotek wojskowych 1767-1967*. Cz. 2: *Fragmety dawnych polskich księgozbiorów wojskowych 1767-1831 w Centralnej Bibliotece Wojskowej w Warszawie : katalog*. [Oprac. Z. Rutkowski]. Warszawa 1967.

¹¹ Zob. *Polskie biblioteki wojskowe, 1767-1967: materiały sesji naukowej, odbytej w dniach 9-11.10. 1967 r. Księga pamiątkowa 200-lecia polskich bibliotek wojskowych*. Red. nauk. J. Lewicki, T. Peterson. Warszawa 1969.

¹² Zob. P. Dobrowolski: *Działalność edukacyjno-wychowawcza polskich bibliotek wojskowych w II Rzeczypospolitej*. Warszawa 2017.

teoretycznych podstaw bibliotekarstwa wojskowego, mając tym samym znaczący wpływ na jego początek, ale i późniejszy rozwój. Ponadto, opublikował takie prace, jak *Polskie bibliotekarstwo wojskowe jako odrębna gałąź ogólnego bibliotekarstwa*¹³ i *Nowoczesne bibliotekarstwo wojskowe* – wydane najpierw w 1926 r. w języku francuskim (*Les bibliothèques militaires modernes*)¹⁴, a następnie w 1927 r. w języku polskim¹⁵. M. Łodyński był również autorem pierwszego, i w zasadzie jedyne dotychczas, podręcznika z zakresu bibliotekarstwa wojskowego, a konkretnie *Podręcznika bibliotekarskiego dla kierowników bibliotek wojskowych*, który ukazał się drukiem w 1929 r.¹⁶ Do tej pory nie znalazł się nikt inny, kto w równie kompleksowy sposób zająłby się teoretycznymi i praktycznymi podstawami bibliotekarstwa wojskowego.

Od końca II wojny światowej Polska znalazła się w strefie wpływów i zależności od Związku Radzieckiego i pozostawała silnie powiązana militarnie z Układem Warszawskim, będąc jego członkiem od 1955 do 1991 r. „Państwa tzw. Bloku Wschodniego podporządkowane były dominującemu w każdym obszarze ZSRR, jednocześnie Układ Warszawski był antagonistycznie nastawiony do demokratycznego Zachodu oraz Sojuszu Północnoatlantyckiego NATO.”¹⁷ Na terenie Polski i państw sąsiednich stacjonowały wojska radzieckie, wycofane ostatecznie dopiero w 1993 r. W powojennej Polsce pierwsze krótkie artykuły nt. bibliotekarstwa wojskowego zaczęły pojawiać się głównie na łamach gazety „Polska Zbrojna”. Wśród nich znalazły się teksty autorstwa Mariana Kłodosa (*Nadzór nad księgozbiorem i odpowiedzialność bibliotekarza [w wojsku]*¹⁸, *Zadania bibliotekarza [wojskowego] w okresie ćwiczeń letnich*¹⁹), Tadeusza Makowskiego: (*Co to jest bibliotekarstwo wojskowe?*²⁰, *Odbudowa bibliotekarstwa wojskowego*²¹) i Witolda Popławskiego (*Praca bibliotekarza w bibliotece pułkowej*²²). Pojedyncze artykuły pojawiały się

---

¹³M. Łodyński: *Polskie bibliotekarstwo wojskowe jako odrębna gałąź ogólnego bibliotekarstwa*. Warszawa 1926, s. 5.

¹⁴ Tenże: *Les bibliothèques militaires modernes*. Warszawa 1926.

¹⁵ Tenże: *Nowoczesne bibliotekarstwo wojskowe*. Kraków 1927.

¹⁶Tenże: *Podręcznik bibliotekarski dla kierowników bibliotek wojskowych*. Warszawa 1929.

¹⁷ Posobiec J.: *Determinanty i kierunki zmian w dowodzeniu SZ RP po 1989 roku*. „Zeszyty Naukowe AON” 2013 nr 2(91), s. 48.

¹⁸ Zob. M. Kłodos: *Nadzór nad księgozbiorem i odpowiedzialność bibliotekarza [w wojsku]*. „Polska Zbrojna” R.4: 1948 nr 185, s.4.

¹⁹ Tenże: *Zadania bibliotekarza [wojskowego] w okresie ćwiczeń letnich*. „Polska Zbrojna” R. 4: 1948 nr 202, s.4.

²⁰ Zob. T. Makowski: *Co to jest bibliotekarstwo wojskowe?* „Polska Zbrojna” R.1: 1945 nr 210, s. 4.

²¹ Tenże: *Odbudowa bibliotekarstwa wojskowego*. „Polska Zbrojna” R.1: 1945 nr 140, s. 4.

²² W. Popławski: *Praca bibliotekarza w bibliotece pułkowej*. „Polska Zbrojna” R 4: 1948 nr 153, s. 4.

również w czasopiśmie o tematyce wojskowej, jak np. artykuł Tadeusza Makowskiego *Na drodze do odbudowy bibliotekarstwa wojskowego*²³, który ukazał się na łamach czasopisma „Bellona”, czy też Zbigniewa Worwy *Uwagi o bibliotekarstwie w wojsku*²⁴, który został zamieszczony w czasopiśmie „Praca Polityczno-Wychowawcza w Wojsku”.

W latach '60 i '70 XX w. na łamach ogólnopolskich czasopism bibliotekarskich, jak i czasopism wojskowych, zaczął publikować swoje artykuły nt. bibliotekarstwa wojskowego Stefan Rosołowski, autor rozprawy doktorskiej nt. *Rozwoju i przemian koncepcji Centralnej Biblioteki Wojskowej w latach 1945-1964*²⁵ i wieloletni wicedyrektor Centralnej Biblioteki Wojskowej. W 1965 r. w „Bibliotekarzu” pisał on o funkcjach jakie pełnią biblioteki wojskowe w okresie wojny²⁶, a w „Rocznikach Bibliotecznych o podstawach organizacyjnych CBW w latach 1945-1964. Z kolei w „Przeglądzie Bibliotecznym” z 1966 opublikował tekst pt. *Nauka a biblioteki naukowe sił zbrojnych: Wnioski z badań nad organizacją i funkcją bibliotek wojskowych*, na początku którego zawarł niezwykle ważne stwierdzenie mówiące o tym, że „Do prawidłowego funkcjonowania instytucji naukowych i działania praktycznego w siłach zbrojnych konieczny jest nowoczesny system krążenia myśli naukowej, którego podstawą jest sprawna sieć bibliotek i placówek naukowej informacji”²⁷. Z 1970 r. pochodzi artykuł nt. *Zagadnień gromadzenia zbiorów w bibliotekach wojskowych* opublikowany w czasopiśmie „Kultura i Oświata w Wojsku Polskim”²⁸. Na szczególną uwagę zasługuje krótki tekst Rosołowskiego zamieszczony w 1972 r. w „Przeglądzie Bibliotecznym”, będący analizą informacji dotyczących bibliotek wojskowych opublikowanych w ówczesnych wydawnictwach encyklopedycznych²⁹.

---

²³ Zob. T. Makowski: *Na drodze do odbudowy bibliotekarstwa wojskowego*. „Bellona” 1947 z.7, s. 597-600.

²⁴ Z. Worwa: *Uwagi o bibliotekarstwie w wojsku*. „Praca Polityczno-Wychowawcza w Wojsku” R.3: 1947 nr 7, s.51-53.

²⁵ Zob. S. Rosołowski: *Rozwój i przemiana koncepcji Centralnej Biblioteki Wojskowej w latach 1945-1964: Rozprawa doktorska wykonana pod kierownictwem naukowym prof. dra Ryszarda Wroczyńskiego*. Warszawa 1965.

²⁶ Tenże: *Funkcje bibliotek wojskowych w okresie wojny*. „Bibliotekarz” R.32: 1965 nr 6, s. 167-170.

²⁷ Tenże: *Nauka a biblioteki naukowe sił zbrojnych. Wnioski z badań nad organizacją i funkcją bibliotek wojskowych*. „Przegląd Biblioteczny” R34: 1966 z. 1/2, s. 1.

²⁸ Tenże: *Zagadnienia gromadzenia zbiorów w bibliotekach wojskowych*. „Kultura i Oświata w Wojsku Polskim” R.6: 1970 nr, 1 s. 53-59.

²⁹ Tenże: *Biblioteki wojskowe. Informacja o bibliotekach wojskowych w wydawnictwach encyklopedycznych*. „Przegląd Biblioteczny” 1972 z. 3/4, s. 319-322.

Od lat '80 XX w. coraz mniej pisano o bibliotekarstwie wojskowym w ujęciu całościowym na rzecz artykułów dotyczących działalności konkretnych placówek i rozwijającej się naukowej informacji wojskowej. Za jeden z nielicznych wyjątków można podać krótki tekst Zbigniewa Rusina pt. *Są takie biblioteki*, zamieszczony w „Przeglądzie Wojsk Lądowych”, w nr 2 z 1998 r., w którym autor zawarł kilka spostrzeżeń na temat sprawności funkcjonowania bibliotek wojskowych, jak i ich znaczenia w środowisku żołnierzy³⁰.

Istotny jest również fakt, że niewiele wzmianek na temat bibliotekarstwa wojskowego i zasad funkcjonowania bibliotek wojskowych można znaleźć w opracowaniach ogólnych dotyczących teorii bibliotekarstwa tworzonych przez bibliotekoznawców. Jednym z nielicznych przykładów jest w tym wypadku publikacja Jana Wołosza, wydana w ramach serii *Biblioteczka Bibliotekarza Wojskowego*, pt. *Biblioteka i jej organizacja*, w której przedstawił on niewielki zarys teoretycznych podstaw funkcjonowania bibliotek wojskowych i ich zadań, wskazując je jako przykłady bibliotek naukowych i fachowych³¹.

Pierwsze artykuły w odniesieniu do naukowej informacji wojskowej (NIW) pojawiły się w polskim piśmiennictwie w latach '60 XX w. Jednak ich zdecydowany przyrost zauważalny jest w kolejnym dziesięcioleciu, co związane było z wydaniem przez Ministra Obrony Narodowej w grudniu 1969 r. *Zarządzenia w sprawie rozwoju naukowej informacji wojskowej w Siłach Zbrojnych PRL*³², na mocy którego utworzone zostały ośrodki NIW w wyższych szkołach wojskowych, instytutach naukowych i ośrodkach naukowo-badawczych oraz Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej (CONIW). W tym okresie o NIW, a zwłaszcza o jej organizacji

---

³⁰ Zob. Z. Rusin: *Są takie biblioteki: (artykuł dyskusyjny)*. „Przegląd Wojsk Lądowych” 1998 nr 2, s. 107-109.

³¹ Zob. J. Wołosz: *Biblioteka i jej organizacja*. Warszawa 1980, s. 23-27.

³² Zob. *Zarządzenie nr 67/MON z dnia 5 grudnia 1969 r. w sprawie rozwoju naukowej informacji wojskowej w Siłach Zbrojnych PRL*. Dz. Rozk. MON 1969 r. Nr 26 poz. 110.

i podstawowych zadaniach, pisali m.in. Kazimierz Goczałek³³, Zdzisław Garlicki³⁴, Stefan Musiałkiewicz³⁵ i Stefan Dąbrowski³⁶.

Podsumowania pierwszych dziesięciu lat działalności NIW w polskich Siłach Zbrojnych (liczonych od momentu wydania *Zarządzenia MON* w grudniu 1969 r.³⁷) dokonał na łamach „Myśli Wojskowej” Włodzimierz Bojko, podając m.in. dane liczbowe dotyczące różnych aspektów działalności CONIW-u i opisując nowe rozwiązania techniczne jakie zastosowano w celu jej usprawnienia³⁸. Pięć lat później w tym samym czasopiśmie, oceny piętnastu lat NIW w Polsce, podjął się S. Dąbrowski, określając perspektywy i kierunku rozwoju NIW w kolejnych latach³⁹.

W latach '80 XX w., na łamach wspomnianego już wielokrotnie czasopisma „Myśl Wojskowa”, pojawiły się artykuły zawierające rozważania nt. użyteczności NIW, czego przykładami są artykuł Jana Szyszkowskiego pt. *Naukowa informacja wojskowa i jej wpływ na współczesny poziom szkolenia*⁴⁰ oraz tekst Edwarda Gwoźdźcia zatytułowany *Wpływ naukowej informacji wojskowej na wyniki szkolenia operacyjno-taktycznego*⁴¹, jak również artykuł Jerzego Sabata *Rola informacji naukowej w rozwoju nauki wojennej*, w którym autor wspomina, że żadna gałąź nauki nie może się skutecznie rozwijać bez stałego dopływu informacji⁴².

---

³³ Zob. K. Goczałek: *Wojskowa informacja naukowa, jej zadania i problemy*. Warszawa 1968. Zob. K. Goczałek: *O organizacji działalności naukowej informacji wojskowej*. „Myśl wojskowa” R. 27: 1971 nr 6, s. 43-49.

³⁴ Zob. Z. Garlicki: *Organizacja i zadania naukowej informacji wojskowej*. „Przegląd Informacyjno-Metodyczny” 1971 nr 2, s. 82-89. Zob. Z. Garlicki: *Aktualne problemy rozwoju, osiągnięcia i trudności w pracy bibliotek i ośrodków naukowej informacji wojskowej Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Pancernych im. Stefana Czarnieckiego*. „Przegląd Informacyjno-Metodyczny” 1975 nr 1, s. 122-130.

³⁵ Zob. S. Musiałkiewicz: *Naukowa informacja wojskowa*. „Myśl wojskowa” R. 34: 1978 nr 10, s. 96-100.

³⁶ Zob. S. Dąbrowski: *Nowy akt normatywny o naukowej informacji wojskowej*. „Żołnierz Wolności” R. 29: 1978 nr 230, s. 5. Zob. S. Dąbrowski: *Wojskowa informacja naukowa i jej aktualne problemy*. „Żołnierz Wolności” R. 25: 1974 nr 308, s. 3.

³⁷ Zob. *Zarządzenie nr 67/MON z dnia 5 grudnia 1969 r. w sprawie rozwoju naukowej...*

³⁸ Zob. W. Bojko: *Naukowa informacja wojskowa na progu dziesięciolecia działalności*. „Myśl Wojskowa” R. 35: 1979 nr 11, s. 49-55.

³⁹ Zob. S. Dąbrowski: *Piętnaście lat naukowej informacji wojskowej w służbie Sił Zbrojnych*. „Myśl Wojskowa” R. 40: 1984 nr 12, s. 43-47.

⁴⁰ Zob. J. Szyszkowski: *Naukowa informacja wojskowa i jej wpływ na współczesny poziom szkolenia*. „Myśl Wojskowa” R. 40: 1984 nr 2.

⁴¹ Zob. E. Gwoźdź: *Wpływ naukowej informacji wojskowej na wyniki szkolenia operacyjno-taktycznego*. „Myśl Wojskowa” R. 41: 1985 nr 2, s. 68-71.

⁴² Zob. J. Sabat: *Rola informacji naukowej w rozwoju nauki wojennej*. „Myśl Wojskowa” 1988 nr 4, s. 50-54.

Doniosłe, wręcz rewolucyjne wydarzenia w historii Polski lat osiemdziesiątych XX w. spowodowały znaczące zmiany w Europie i na świecie. Przeobrażenia ustroju społeczno-gospodarczego Polski zapoczątkowane w czerwcu 1989 r., przyczyniły się także do głębokich zmian w obszarze wojska i systemu dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP, „odzyskanie suwerenności, [...] zainicjowały powrót do kręgu cywilizacji zachodniej, od której Polska pozostawała oddzielona „żelazną kurtyną” przez prawie pięćdziesiąt lat. Historyczne, wielowiekowe doświadczenia oraz realizm pozycji i geostrategicznego położenia Polski przyczynił się w sposób naturalny do przyjęcia prozachodniej orientacji w stosunkach międzynarodowych i dążeń do zapewnienia bezpieczeństwa w sojuszach, gwarantujących bezpieczeństwo oraz demokratyczne wartości. W 1993 r. pojawiła się koncepcja włączenia Polski w struktury euroatlantyckiego systemu bezpieczeństwa – wstąpienia do NATO”⁴³. To nastąpiło 12 marca 1999 r.

W latach '90 XX w. jednym z najczęściej poruszanych tematów była komputeryzacja, informatyzacja, czy też automatyzacja ośrodków NIW i bibliotek wojskowych. O procesach tych pisali m.in. Grzegorz Kolek⁴⁴, Antoni Kawecki⁴⁵, Marek Gdowiak i Ryszard Łagun⁴⁶ oraz Józef Urlik⁴⁷.

Na przełomie 1993 i 1994 r. na łamach gazety „Polska Zbrojna” toczyła się dyskusja pomiędzy Ewą Stachowską-Musiał, i Krzysztofem Kowalskim nt. restrukturyzacji polskiego systemu naukowej informacji wojskowej oraz ról, jakie powinny w nim pełnić CBW i CONIW⁴⁸. Warto również wspomnieć, że w 1994 r. NIW obchodziła swoje 25-lecie. W związku z tym jubileuszem Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej (CONIW) zorganizował konferencję naukową w całości poświęconą dotychczasowej działalności NIW oraz jej perspektywie na

---

⁴³ J. Posobiec: *Determinanty i kierunki zmian...*, s. 49.

⁴⁴ Zob. G. Kolek: *Automatyzacja procesów informacyjnych i bibliotecznych w wojsku*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 1994 nr 1, s. 5-13. Zob. G. Kolek: *Automatyzacja procesów bibliotecznych w Bibliotece Głównej Akademii Obrony Narodowej*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 1997 nr 6, s. 20-25.

⁴⁵ Zob. A. Kawecki: *Aktualne kierunki informatyzacji ośrodków informacji naukowej i bibliotek w resorcie obrony narodowej*. W: *Materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 25-lecia informacji naukowej w siłach zbrojnych*, 8 grudnia 1994. Warszawa 1995, s. 67-69.

⁴⁶ Zob. M. Gdowiak, R. Łagun: *Zarys koncepcji informatyzacji systemu informacji naukowej w wojsku*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 1992 nr 1, s. 7-22.

⁴⁷ Zob. J. Urlik: *Komputeryzacja ośrodków naukowej informacji wojskowej*. „Myśl Wojskowa” 1991 nr 2, s. 99-115.

⁴⁸ Zob. E. Stachowska-Musiał: *Jaką rolę winna spełniać CBW?* „Polska Zbrojna” 1993 nr 231, s. 4. Zob. K. Kowalski: *Informacja naukowa w WP*. „Polska Zbrojna” 1993 nr 239, s. 4. Zob. E. Stachowska-Musiał: *O nowoczesny model bibliotekarstwa i informacji wojskowej*. „Polska Zbrojna” 1994 nr 5, s. 4. Zob. K. Kowalski: *Po wymianie poglądów czas na decyzje*. „Polska Zbrojna” 1994 nr 6, s. 4.

przyszłość. W materiałach z konferencji można znaleźć takie teksty, jak np.: *Zadania informacji naukowej w siłach zbrojnych* (Leszek Mroczek, s. 24-29), *Stan realizacji głównych zadań informacji naukowej w siłach zbrojnych* (Roman Mróz, s. 63-66), czy też *Współczesne problemy systemu biblioteczno-informacyjnego wojska* (Kazimierz Łastawski, s. 70-73)⁴⁹. Z kolei na łamach „Myśli Wojskowej” ukazały się m.in. artykuł Jerzego Rutkowskiego nt. *Wybranych problemów funkcjonowania systemu naukowej informacji wojskowej*⁵⁰ oraz Michała Razickiego i Jana Skawskiego pt. *Naukowa informacja wojskowa – jej organizacja i funkcjonowanie na szczeblu jednostki wojskowej*, w którym szczegółowo opisane zostały wszystkie zadania służby NIW⁵¹.

Swoje refleksje jubileuszowe z okazji 30-lecia informacji naukowej w resorcie obrony narodowej przedstawiła w „Przeglądzie Informacyjno-Dokumentacyjnym” Izabella Borowiec⁵². CONIW zorganizował w grudniu 1999 r. I Forum Wojskowej Informacji Naukowej i Technicznej, wynikiem którego jest publikacja zatytułowana *Informacja naukowa i techniczna w służbie sztuki wojennej i techniki wojskowej - stan obecny i perspektywy*⁵³.

Publikacje związane z bibliotekarstwem wojskowym i NIW wydane po 2000 r. to głównie artykuły dotyczące działalności konkretnych bibliotek i ośrodków, w tym przede wszystkim Centralnej Biblioteki Wojskowej⁵⁴ i Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Technicznej⁵⁵, a kontekst NATO pojawia się wyłącznie w nielicznych

---

⁴⁹ Zob. *Materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 25-lecia informacji naukowej w siłach zbrojnych, 8 grudnia 1994*. Warszawa 1995.

⁵⁰ Zob. J. Rutkowski: *Wybrane problemy funkcjonowania systemu naukowej informacji wojskowej*. „Myśl Wojskowa” 1994 nr 2, s. 107-112.

⁵¹ Zob. M. Razicki, J. Skawski: *Naukowa informacja wojskowa – jej zadania i funkcjonowanie na szczeblu jednostki wojskowej*. „Myśl Wojskowa” 1994 nr 4, s. 99-107.

⁵² Zob. I. Borowiec: *Informacja naukowa w resorcie obrony narodowej (refleksje jubileuszowe)*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 2000 nr 4, s. 5-16.

⁵³ Zob. *Informacja naukowa i techniczna w służbie sztuki wojennej i techniki wojskowej - stan obecny i perspektywy : materiały z I Forum Wojskowej Informacji Naukowej i Technicznej, 16-17 grudnia 1999*. Red. nacz. T. Pawłowski. Warszawa 1999.

⁵⁴ Np. Zob. S. Czarzasty: *Ochrona zbiorów bibliecznych w polskich siłach zbrojnych na przykładzie Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie*. „Studia Bibliologiczne” 2015 t. 20, s. 139-155. Zob. B. Czekaj-Wiśniewska: *Centralna Biblioteka Wojskowa : więcej niż biblioteka. Cz. 1*. „Bibliotekarz” 2021, nr 7/8, s. 11-16. Zob. B. Czekaj-Wiśniewska: *Centralna Biblioteka Wojskowa : więcej niż biblioteka. Cz. 2*. „Bibliotekarz” 2021, nr 9, s. 4-9.

⁵⁵ Np. Zob. M. Stańska, E. Walewska: *Polityka gromadzenia w Bibliotece Wojskowej Akademii Technicznej*. W: *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy : informacja, edukacja, profesjonalizm*. Red. J. Jerzyk-Wojtecka, T. Pietrzyński. Łódź 2015, s. 70-77. Zob. A. Duk-Drag: *Wartość opracowania retrospektywnego wydawnictw zwartych w Bibliotece Głównej Wojskowej Akademii Technicznej*. „Bibliotekarz” 2018 nr 5, s. 4-6. Zob. M. Nawrocka, M. Karwowska: *Nowe rozwiązania technologiczne odpowiedzią na potrzeby użytkowników Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Technicznej*. W:

publikacjach dotyczących funkcjonowania Krajowego Centrum Publikacji NATO STO⁵⁶. W zagranicznych bazach danych, takich jak SCOPUS, Web of Science, czy LISTA (Library, Information Science & Technology Abstracts) wśród publikacji z ostatnich kilkunastu lat, które podejmują temat bibliotek wojskowych, czy naukowej informacji wojskowej, dominują artykuły obejmujące zagadnienia funkcjonowania tego typu placówek w Rosji i Chinach⁵⁷.

Analiza dotychczasowego piśmiennictwa z zakresu bibliologii i informatologii wykazała lukę we współczesnych publikacjach, które omawiałyby działalność bibliotek wojskowych i ośrodków naukowej informacji wojskowej w sposób kompleksowy, nie skupiając się jedynie na wybranych, pojedynczych placówkach, ale traktując je jako elementy większej całości, czyli sieci, czy też systemu jednostek zajmujących się podobną działalnością i współpracujących ze sobą, nie wspominając już o porównaniu funkcjonowania takich systemów w kilku państwach.

Głównym przedmiotem niniejszej rozprawy jest system naukowej informacji wojskowej w Polsce, na który składają się biblioteki wojskowe i ośrodki naukowej informacji wojskowej wraz ze swoimi zasobami i użytkownikami. Główną tezę rozprawy jest założenie, że na przestrzeni kilkunastu ostatnich lat działania, które mogłyby przyczynić się do usprawnienia funkcjonowania systemu naukowej informacji wojskowej w Polsce zostały zaniedbane, w efekcie czego aktualnie nie spełnia on już swojej roli i nie jest właściwym wsparciem dla Polskich Sił Zbrojnych. Z przedmiotu i tezy rozprawy wynika jej główny cel, którym jest zaprezentowanie stanu obecnego i perspektyw rozwoju systemu naukowej informacji wojskowej w Polsce, a także porównanie go z adekwatnymi systemami w Republice Czeskiej i w Republice Federalnej Niemiec. Dobór tych dwóch systemów nie jest

---

Zarządzanie zasobami niematerialnymi bibliotek w społeczeństwie wiedzy. Red. M. Wojciechowska. Warszawa 2016, s. 393-407.

⁵⁶ Np. zob. M. Kalbarczyk, J. Walentynowicz: *Zadania Organizacji ds. Badań i Technologii Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO RTO)*. „Szybkobieżne Pojazdy Gąsienicowe” 2010 nr 2(26), s. 43-54. Zob. K. Kitlińska: *Struktura i zadania NATO Research and Technology Organization*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 2007 nr 2, s. 47-67. Zob. M. Kamiński: *Krajowe Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO w Centralnej Bibliotece Wojskowej*. „Studia i Materiały Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego” 2014 nr 1, s. 143-148. Zob. M. Kamiński: *Media społecznościowe w badaniach NATO STO w świetle dokumentów zgromadzonych w Krajowym Centrum Publikacji NATO STO w Centralnej Bibliotece Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego*. „Studia i Materiały Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego” 2014 nr 2, s. 19-25.

⁵⁷ Informacja na podstawie kwerend przeprowadzonych w bazach SCOPUS, Web of Science, Library, Information Science & Technology Abstracts z wykorzystaniem haseł „military library”, „military libraries”, „military scientific information”, „military” & „information science”, „defense documentation”.

przypadkowy, gdyż jak już wspomniano, na przełomie XX/XXI w. polskie placówki naukowej informacji wojskowej, w tym przede wszystkim Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej, prowadziły bliską współpracę z placówkami czeskimi i niemieckimi, wymieniając się doświadczeniami i podejmując wspólne przedsięwzięcia. Dodatkowo, sąsiedztwo wybranych krajów pozwoliło autorce rozprawy na osobistą wizytę w wybranych instytucjach i uzyskanie cennych, pod względem merytorycznym, materiałów.

Cele szczegółowe rozprawy, to:

- analiza systemów naukowej informacji wojskowej wybranych państw, w tym przedstawienie ich genezy i historii, a także wskazanie ich mocnych i słabych stron;
- identyfikacja i charakterystyka typów jednostek zajmujących się informacją naukową w obrębie wojskowości w różnych krajach;
- analiza działalności Centralnej Biblioteki Wojskowej, jako jednostki centralnej polskiego systemu naukowej informacji wojskowej;
- analiza działalności instytucji, pełniących w wybranych krajach rolę jednostek centralnych systemów informacji naukowej w zakresie wojskowości;
- zaprezentowanie roli i miejsca informacji naukowej w strukturach NATO;
- uporządkowanie terminologii związanej z tematyką pracy.

Zasadniczą metodą badawczą dla opracowania podstaw teoretycznych tematu rozprawy, jak i przedstawienia pogłębionego rysu historycznego była metoda analizy i krytyki piśmiennictwa, określana również mianem „badań literaturowych”, „przeglądu literatury (przedmiotu)”, czy też „studiów literaturowych”⁵⁸, będąca metodą uniwersalną, którą stosują wszystkie dyscypliny naukowe. Jej zastosowanie pozwoliło przede wszystkim rozeznaczyć, kto i w jakim zakresie zajmował się wcześniej zagadnieniami mieszczącymi się w obszarze badanej problematyki. Dokonanie przeglądu piśmiennictwa było niezwykle istotne również ze względu na końcowy etap pracy, polegający na wyciągnięciu właściwych wniosków, gdyż jak twierdził Eugeniusz Ścibor „studiowanie literatury jest konieczne we wszystkich fazach realizacji pracy, w szczególności w fazie końcowej, gdy wyniki badań własnych

---

⁵⁸ Zob. S. Cisek: *Metoda analizy i krytyki piśmiennictwa w nauce o informacji i bibliotekoznawstwie w XXI wieku*. „Przegląd Biblioteczny” 2010 z. 3, s. 274.

należy skonfrontować z wynikami prac cudzych”⁵⁹. Zasadniczą trudnością na etapie analizy materiałów źródłowych było ich zróżnicowanie językowe. Publikacje i dokumenty, z którymi autorka musiała się szczegółowo zapoznać były w języku polskim, angielskim, niemiecki i czeskim.

W części empirycznej badań zastosowano metodę socjologiczną, a konkretnie jej odmianę określaną mianem metody pytań i odpowiedzi⁶⁰. W ramach tej metody wykorzystano technikę wywiadu niestandardyzowanego przeprowadzonego z pracownikami wybranych instytucji zajmujących się działalnością informacyjną w obszarze wojskowości. Swoje zastosowanie znalazła również metoda „case study”, czy też „studium przypadku”, której „przedmiotem badań – wg Ewy Głowackiej – w bibliotekoznawstwie i informacji naukowej mogą być takie instytucje, jak: biblioteka, ośrodek informacji, szkoła bibliotekarska bądź ich pojedyncze aspekty i elementy, a więc: bibliotekarze, użytkownicy, procesy biblioteczne i informacyjne, wprowadzane zmiany (nowe przepisy, normy, programy, projekty)”⁶¹. W przypadku niniejszej rozprawy doktorskiej owymi „przypadkami” są przede wszystkim instytucje pełniące w poszczególnych systemach krajowych role jednostek centralnych, a więc konkretne biblioteki wojskowe i ośrodki informacji, których struktura i działalność poddane zostały szczegółowej analizie.

Najważniejszym, a zarazem najtrudniejszym elementem prowadzenia badań dotyczących działalności pewnych instytucji jest samo nawiązanie kontaktu z nimi, co jest niezbędne w celu uzyskania ważnych informacji i materiałów. W ramach badań prowadzonych w związku z pisaniem rozprawy autorka odbyła kilka wizyt studyjnych i kwerend bibliotecznych w różnych bibliotekach wojskowych i ośrodkach informacji naukowej, m.in. miesięczny pobyt w Centralnej Bibliotece Wojskowej w Warszawie, podczas którego nie tylko korzystała z księgozbioru CBW, ale również poznawała działalność każdego z działów znajdujących się w jej strukturze. W ramach stypendium KAAD (niem. Katholischer Akademischer Ausländer-Dienst) spędziła 2 miesiące w Centrum Informacji Fachowej Bundeswehry w Bonn, gdzie zapoznano ją ze wszystkimi aspektami funkcjonowania tej placówki. Autorka miała również

---

⁵⁹ E. Ścibor: *Przegląd metod badawczych stosowanych w nauce o informacji*. W: *Metodologia bibliotekoznawstwa i nauki o informacji naukowej. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej przez Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej oraz Bibliotekę Główną UAM (17-18 XII 1974 R.)*. Red. nauk. S. Kubiak. Poznań 1976, s. 101.

⁶⁰ Zob. Tamże, s. 98.

⁶¹ E. Głowacka: *Metoda „case study” w badaniach i dydaktyce bibliotekoznawstwa i informacji naukowej*. „Przegląd Biblioteczny” 1986 z. 1, s. 28.

okazję uczestniczyć w kilku Ogólnopolskich Forach Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej. Sporo cennych informacji na temat systemu czeskiego uzyskano w drodze komunikacji elektronicznej nawiązując kontakt z pracownikami Biblioteki Wojskowego Instytutu Historycznego w Pradze i Biblioteki Uniwersytetu Obrony w Brnie. W ramach badań wstępnych, których celem był wybór systemów i placówek uwzględnionych w rozprawie, autorka miała okazję nawiązać również kontakt z pracownikami bibliotek wojskowych w Belgii, Francji, Hiszpanii i Stanów Zjednoczonych.

Jednym ze sposobów uzyskania informacji, czy też ich weryfikacji, było wykorzystanie amerykańskiego archiwum cyfrowego Wayback Machine. Narzędzie to pozwoliło na dotarcie do archiwalnych wersji stron internetowych sił zbrojnych wybranych państw i konkretnych placówek uwzględnionych w rozprawie.

Metodami, które pozwoliły na rozstrzygnięcie głównego problemu badawczego i wyciągnięcie wniosków były metoda systemowa i metoda porównawcza. Pierwsza z nich pozwoliła spojrzeć na jednostki zajmujące się naukową informacją wojskową w danym państwie, jako na elementy tworzące spójną całość, którą można określić mianem systemu. Istotne było nie tylko ustalenie liczby tych jednostek i określenie ich typów, ale przede wszystkim wskazanie relacji zachodzących pomiędzy nimi, a więc zweryfikowanie, czy i w jakim zakresie współpracują ze sobą w celu osiągnięcia wspólnego celu, jakim powinno być zaspokojenie potrzeb informacyjnych użytkowników tegoż systemu. Z kolei metoda porównawcza pozwoliła na zestawienie obecnego stanu systemu naukowej informacji wojskowej w Polsce z systemami zagranicznymi tego samego typu, co z kolei umożliwiło realizację zamiaru wskazania słabych i silnych stron polskiego systemu i wyznaczenie kierunku, w którym powinien on zmierzać, aby sprawniej wypełniać swoje zadania i powinności względem użytkowników.

Szczególną trudność w prowadzeniu badań nad wybraną tematyką stanowiła często specyfika informacji gromadzonych i przetwarzanych w analizowanych systemach, gdyż nierzadko są to informacje o charakterze niejawnym. Specyficzne jest również środowisko, w którym te systemy funkcjonują. Środowisko wojskowe, głównie ze względu na oczywisty aspekt bezpieczeństwa, ma często charakter zamknięty, wręcz hermetyczny, trudnodostępny dla osób cywilnych. Dodatkowym utrudnieniem był kontekst międzynarodowy prowadzonych badań, związany nie tylko z koniecznością nawiązania współpracy z zagranicznymi instytucjami wojskowymi,

ale również z rozpoznaniem i uwzględnieniem różnic w zakresie terminologii stosowanej w poszczególnych krajach.

Rozprawa zbudowana jest ze wstępu, sześciu rozdziałów merytorycznych i zakończenia.

Rozdział pierwszy stanowi wprowadzenie terminologiczne. Przedstawiono w nim historię i znaczenie terminu bibliotekarstwo wojskowe, przeanalizowano podobieństwa i różnice w znaczeniu pojęć naukowa informacja wojskowa – informacja obronna – dokumentacja obronna oraz porównano zakres definicji terminów system i sieć, w celu uzasadnienia wyboru i zastosowania w temacie rozprawy pierwszego z nich.

W rozdziale drugim zaprezentowano historię i działalność Organizacji ds. Nauki i Technologii NATO (ang. NATO Science and Technology Organization), znanej jako NATO STO, która jest jedną z największych sieci współpracy międzynarodowej w zakresie badań. W rozdziale tym zwrócono szczególną uwagę na działalność NATO STO w zakresie informacji naukowej i technicznej, jej roli w NATO i zasadach dystrybucji, których celem jest jej najpełniejsze wykorzystanie.

Rozdział trzeci stanowi próbę jak najdokładniejszego omówienia historii systemu naukowej informacji wojskowej w Polsce, z uwzględnieniem zarówno historii bibliotekarstwa wojskowego, jak i wywodzącej się z niego naukowej informacji wojskowej. W ramach historii naukowej informacji wojskowej, w odrębnym podrozdziale, omówiona została działalność, nieistniejącego już dziś, a niezwykle istotnego z punktu widzenia tematyki pracy i prowadzonych badań, Centralnego Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej.

Czwarty rozdział to analiza aktualnego stanu polskiego systemu naukowej informacji wojskowej, w ramach której przedstawiono typologię i charakterystykę placówek wchodzących w jego skład oraz obszary ich współpracy. Odrębny rozbudowany podrozdział poświęcony został Centralnej Bibliotece Wojskowej. Opisana została historia tej placówki, jej aktualna struktura, obszary działalności oraz funkcje, które pełni jako jednostka centralna systemu.

W rozdziale piątym przedstawiono sytuację naukowej informacji wojskowej w Republice Czeskiej, wychodząc od historii bibliotekarstwa wojskowego, przez działalność Agencji Informacji Wojskowych i Usług (cz. Agenturu Vojenských Informací a Služeb – AVIS), aż po placówki, które aktualnie stanowią reprezentację bibliotekarstwa wojskowego i naukowej informacji wojskowej.

Rozdział szósty w całości został poświęcony niemieckiemu systemowi informacji fachowej Bundeswehry. W tym wypadku również zaczęto od genezy systemu i poszczególnych etapów jego rozwoju. Następnie zaprezentowano jego aktualną strukturę i najważniejsze zadania. Znaczna część tego rozdziału poświęcona jest działalności Centrum Informacji Fachowej Bundeswehry (niem. Fachinformationszentrum der Bundeswehr – FIZBw), które pełni w tym systemie funkcję jednostki centralnej, a więc odpowiada za nadzór i koordynację pracy pozostałych placówek, ale też jest głównym producentem i dostawcą informacji fachowej, która jest przez te placówki i jej użytkowników wykorzystywana.

Bibliografia załącznikowa zawiera łącznie 352 pozycje, na które powołuje się autorka rozprawy, w tym: dokumenty niepublikowane; akty prawne, instrukcje i dokumenty normalizacyjne; artykuły z czasopism; wydawnictwa zwarte i ich części, oraz źródła elektroniczne. Aparat pomocniczy w rozprawie składa się z wykazu najważniejszych skrótów, wykazu tabel i ilustracji oraz indeksu osobowego.

1. Wprowadzenie terminologiczne

Temat niniejszej rozprawy, *System naukowej informacji wojskowej w Polsce na tle wybranych państw członkowskich NATO*, jest zagadnieniem złożonym, wymagającym odpowiedniego wprowadzenia, stąd też w pierwszej kolejności przedstawione zostaną najważniejsze pojęcia z nim związane, i z niego wynikające. Najistotniejszym wydaje się być wyjaśnienie terminu naukowa informacja wojskowa, który jest w tym wypadku terminem kluczowym, stanowiącym podstawę do dalszych rozważań prezentowanych w kolejnych rozdziałach. Istotne jest również porównanie pojęć sieć i system, które pozwoli uzasadnić decyzję o wykorzystaniu w tytule rozprawy drugiego z nich. Jednak pojęciem, od którego należy rozpocząć rozważania terminologiczne jest bibliotekarstwo wojskowe, gdyż z niego wywodzi się naukowa informacja wojskowa i po dziś dzień jest z nim związana.

1.1. Bibliotekarstwo wojskowe

Początkowo księgozbiory o charakterze wojskowym były księgozbiorami prywatnymi gromadzonymi przez wybitnych wodzów i władców⁶². Pierwsze biblioteki, w znaczeniu instytucjonalnym, gromadzące literaturę poświęconą sztuce wojennej, które można określić mianem bibliotek wojskowych pojawiły w XVIII i na początku XIX w., tak więc historia bibliotekarstwa wojskowego liczy już ok. 300 lat. W Europie najpierw tworzono księgozbiory szkół wojskowych (w Saksonii – 1692 r., w Prusach – 1717 r., w Rosji – 1719 r., w Holandii – 1735 r., w Piemontie – 1736 r., w Anglii – 1741 r., we Francji – 1752 r., w Austrii – 1752 r., w Bawarii – 1756 r., w Danii – 1771 r., w Szwecji – 1792 r., w Wirtembergii – 1805 r.)⁶³, a następnie biblioteki funkcjonujące przy sztabach generalnych (we Francji – 1795 r., w Prusach – 1808 r., w Austrii – 1811 r., w Rosji – 1811 r., w Norwegii – 1814 r., w Belgii – 1831 r.)⁶⁴. W Stanach Zjednoczonych, za pierwszą bibliotekę wojskową uważa się bibliotekę garnizonu wojskowego w West Point utworzoną w 1780 r. i stanowiąca

---

⁶² Zob. M. Łodyński: *Biblioteki wojskowe* [hasło]...

⁶³ Zob. M. Łodyński: *Biblioteka Szkoły...*, s. 11.

⁶⁴ Zob. E.M. Horodyska: *Centralna Biblioteka Wojskowa 1919-32...*

załączek obecnej Biblioteki Akademii Wojskowej Stanów Zjednoczonych (U.S. Military Academy Library at West Point)⁶⁵.

Termin biblioteka wojskowa ma swoje odpowiedniki w większości języków na świecie (np. ang. – military library, cz. – vojenská knihovna, fr. – bibliothèque militaire, niem. – Militärbibliothek, ros. – Военная библиотека, hiszp. – Biblioteca militar, wł. – Biblioteca militare), a jego definicję odnaleźć można w wielu źródłach terminologicznych z zakresu bibliologii i informatologii⁶⁶. Biblioteki wojskowe najprościej zdefiniować można jako biblioteki specjalne⁶⁷ funkcjonujące w ramach sił zbrojnych danego państwa, których głównym zadaniem jest zaspokojenie potrzeb czytelniczych i informacyjnych środowiska wojskowego, jak również przedstawicieli środowiska cywilnego zainteresowanych problematyką militarną⁶⁸.

Jedną z najbardziej szczegółowych definicji jest zaproponowane przez Piotra Dobrowolskiego określenie przedstawione w monografii pt. *Działalność edukacyjno-wychowawcza polskich bibliotek wojskowych w II Rzeczypospolitej*⁶⁹, w której nawiązuje do definicji terminu biblioteka zamieszczonym w *Podręcznym słowniku bibliotekarza*⁷⁰. Określił on bibliotekę wojskową jako „instytucję, która gromadzi (np. przez kupno, dary, depozyt, wymianę, egzemplarz obowiązkowy), opracowuje (inventaryzowanie, katalogowanie, klasyfikowanie, przysposobienie), przechowuje i udostępnia odpowiednio dobrany księgozbiór niezbędny w pracy szkoleniowo-wychowawczej wojska. Ponadto, prowadzi prace dydaktyczne i wychowawcze, kulturalno-oświatowe, naukowo-badawcze, działalność informacyjno-propagandową polegającą na promocji wojska, tradycji wojskowej, historii ojczyzny, podnosi ducha narodowego oraz rozbudza uczucia patriotyczne”⁷¹. W definicji tej zdecydowanie

---

⁶⁵ Zob. *American Federal Libraries/Information Centers Chronology* [online]. [dostęp: 3 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.loc.gov/flic/resources/community/chronology.pdf>.

⁶⁶ Zob. Z. Kułakowski: *Biblioteki wojskowe* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Kom. red. K. Głombiowski, B. Świdorski, H. Więckowska. Wrocław 1976, s. 79-80. Zob. *Biblioteka wojskowa* [hasło]. W: *Podręczny słownik bibliotekarza*. Oprac. G. Czapnik, Z. Gruszka, przy współpr. H. Tadeusiewicz. Warszawa 2011, s. 42. Zob. *Biblioteki wojskowe* [hasło]. W: *Encyklopedia wiedzy o książce*. Wrocław 1971, s. 294-295. Zob. *Militärbibliothek* [hasło]. W: *Lexikon des Bibliothekswesens. Band 1*. Oprac. H. Kunze, G. Ruckl, przy współpr. M.W.H. Riedel. Leipzig 1974, s. 988-991. Zob. *Military library* [hasło]. W: Reitz J. M.: *ODLIS Online Dictionary for Library and Information Science* [online]. [dostęp: 3 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://products.abc-clio.com/ODLIS/odlis_about.aspx.

⁶⁷ Zob. M. Kisilowska: *Biblioteki specjalne* [hasło]. W: *Encyklopedia książki. Tom 1. Eseje. A-J*, pod red. Anny Żbikowskiej-Migoń i Marty Skalskiej-Zlat. Wrocław 2017, s. 339-341.

⁶⁸ Definicja sformułowana przez autorkę pracy.

⁶⁹ Zob. P. Dobrowolski: *Działalność edukacyjno-wychowawcza...*

⁷⁰ Zob. *Biblioteka* [hasło]. W: *Podręczny słownik bibliotekarza...*, s. 36.

⁷¹ P. Dobrowolski: *Działalność edukacyjno-wychowawcza...*, s. 24.

brakuje zadań bibliotek wojskowych związanych z dostarczaniem informacji na potrzeby pracy zawodowej żołnierzy, w tym informacji niezbędnych chociażby w procesach decyzyjnych.

Biblioteki wojskowe zaliczane są przede wszystkim do grupy bibliotek specjalnych, rozumianych jako „biblioteki założone i finansowane przez firmy handlowe, prywatne stowarzyszenia, agencje rządowe, organizacje non-profit i inne grupy o specjalnych zainteresowaniach, w celu zaspokojenia potrzeb informacyjnych ich pracowników i członków, zgodnie z misją i celami danej organizacji”⁷², bądź też „kompletujące piśmiennictwo jednej lub paru pokrewnych dziedzin wiedzy (np. Biblioteka Instytutu Słowianoznawstwa PAN) albo obsługujące określony krąg czytelników (np. biblioteki dla niewidomych)”⁷³. W podręczniku *Bibliotekarstwo* z 2013 r. zawarto następujące sformułowanie: „Biblioteki specjalne [...] charakteryzujące się wyspecjalizowanymi zbiorami, podlegają różnym resortom. [...] mają również wyraźnie określony krąg użytkowników, ponieważ [...] ich zasoby profilowane są zgodnie z kierunkiem działań macierzystej instytucji [...]”⁷⁴. Mimo, iż wszystkie one funkcjonują w tym samym resorcie i mają podobną grupę użytkowników, to jednak ze względu na to, które z zadań i funkcji pełnią w danej placówce dominującą rolę, często dokonuje się ich dalszej systematyzacji, adekwatnej oczywiście do typologii bibliotek przyjętej w danym kraju, np. w Polsce dzieli się je na wojskowe biblioteki naukowe, fachowe i oświatowe⁷⁵.

O ile termin biblioteka wojskowa stosowany jest dość powszechnie, o tyle o wiele trudniej odnaleźć w tekstach naukowych, czy źródłach terminologicznych pojęcie bibliotekarstwa wojskowego. W Polsce termin ten pojawił się w latach '20 XX w., a jego prekursorem, jak i całej teorii związanej z tym zagadnieniem był Marian Łodyński (1884-1972), inicjator i pierwszy dyrektor Centralnej Biblioteki Wojskowej (1919-1933)⁷⁶, który w swoich pracach podkreślał, że określenie bibliotekarstwo wojskowe jest pojęciem nowym, nie spotykanym wcześniej, zarówno

---

⁷² *Special library* [hasło]. W: J. M. Reitz: *ODLIS...* [online]. [dostęp: 4 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_s.aspx. Por. *Special library* [hasło]. W: *Harrod's Librarian's Glossary. Eighth edition*. Pod red. R. Prytherch. Gower 1995, s. 602.

⁷³ S. S. Konarski: *Biblioteki specjalne* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego...*, s. 73.

⁷⁴ *Bibliotekarstwo*. Pod red. A. Tokarskiej. Warszawa 2013, s. 79-80.

⁷⁵ Zagadnienie to omówiono szerzej w rozdziale 4.1 niniejszej pracy.

⁷⁶ Zob. K. Pieńkowska: *Łodyński Marian Tadeusz Witold* [hasło]. W: *Słownik pracowników książki polskiej. Suplement*. Warszawa 1986, s. 127-129.

w literaturze polskiej, jak i zagranicznej⁷⁷. Zgodnie z definicją M. Łodyńskiego, zawartą w *Encyklopedji Wojskowej* pod red. Ottona Laskowskiego z 1931 r., bibliotekarstwo wojskowe „obejmuje całokształt zagadnień, związanych z organizacją i administracją bibliotek wojskowych (ob.), a więc wykreślenie ram organizacyjnych bibliotekom wojskowym oraz uzgodnienie pracy poszczególnych bibliotek, czy grup bibliotek wojskowych wobec zadań, wytyczonych im przez cele wojska, przygotowanie odpowiednich pomieszczeń i przysposobienie personelu bibliotecznego, ujednostajnienie zasad i zakresu uzupełniania księgozbiorów, oraz ujednostajnienie techniki bibliotekarskiej i administracji bibliotecznej, określenie obowiązków bibliotek wojskowych wobec czytelników, a wreszcie ustosunkowanie organizacji, zadań i pracy ich do organizacji, zadań i pracy ogólnego bibliotekarstwa krajowego”⁷⁸.

Ogólnie rzecz ujmując bibliotekarstwo wojskowe, podobnie jak bibliotekarstwo ogólne obejmuje wszystkie zagadnienia związane z organizacją i działalnością bibliotek, którymi w tym wypadku są biblioteki wojskowe, stąd też powinno być ono traktowane jako element bibliotekarstwa ogólnego i stanowić z nim spójną całość, a więc nawiązywać do zasad w nim przyjętych. Jednak z drugiej strony jest kilka cech, które zdecydowanie odróżniają sposób funkcjonowania bibliotek wojskowych od sposobu funkcjonowania bibliotek innych typów, co z kolei wymusza traktowanie bibliotekarstwa wojskowego jako oddzielnej grupy zagadnień, czy też jak określił to M. Łodyński w tytule swojej pracy, jako odrębnej gałęzi bibliotekarstwa ogólnego, a tym samym tworzenie specjalnych zasad i wytycznych dla bibliotek wojskowych⁷⁹. M. Łodyński w swojej pracy z 1926 r. wymienił cztery takie cechy, które mimo upływu lat nie straciły na aktualności:

1. Zadania – biblioteki wojskowe łączą w sobie dwa cele: wojskowy i ogólnonaukowy. Cel wojskowy polega na zapewnieniu wszystkim żołnierzom dostępu do literatury fachowej potrzebnej do ciągłego poszerzania swojej wiedzy i podnoszenia kwalifikacji, a tym samym do prawidłowego wypełniania zadań służbowych. Cel ten wymusza na bibliotekach wojskowych

---

⁷⁷ Zob. M. Łodyński: *Polskie bibliotekarstwo wojskowe...*, s. 5. Zob. M. Łodyński: *Nowoczesne bibliotekarstwo wojskowe*. Kraków 1927, s. 7.

⁷⁸ M. Łodyński: *Bibliotekarstwo wojskowe* [hasło]. W: *Encyklopedia wojskowa. T. 1, Aa-Custoza*. Pod red. O. Laskowskiego, s. 312.

⁷⁹ Nawiązanie do poglądów M. Łodyńskiego przedstawionych we wstępie do publikacji *Polskie bibliotekarstwo wojskowe jako odrębna gałąź ogólnego bibliotekarstwa*.

tworzenie pewnego zakresu księgozbioru dostępnego wyłącznie dla określonego grona użytkowników, z którego często korzystać można tylko w danej bibliotece, w specjalnie wyznaczonym do tego pomieszczeniu. Aktualnie kwestia ta dotyczy już nie tylko księgozbioru w rozumieniu tradycyjnym, ale również różnego rodzaju zasobów danych cyfrowych. Cel ogólnonaukowy polega na ułatwieniu badań w zakresie zagadnień wojskowych nie tylko zawodowym żołnierzom, ale także osobom cywilnym, poprzez umożliwienie im dostępu do odpowiednich materiałów źródłowych⁸⁰.

2. Ramy organizacyjne i regulacje zapewniające jednolitość pracy bibliotek – sieć bibliotek wojskowych musi być dostosowana do ogólnej organizacji sił zbrojnych danego państwa⁸¹, w związku z czym jej struktura ulega częstym zmianom, a przyjmowana typologia bibliotek wojskowych nie zawsze jest zgodna z typologią placówek bibliotecznych przyjętą w bibliotekarstwie ogólnym, co wynika m.in. z faktu, że pracę bibliotek wojskowych reguluje nie tylko krajowe ustawodawstwo, ale również wewnętrzne instrukcje sił zbrojnych.
3. Środki dyspozycyjne – M. Łodyński podzielił środki dyspozycyjne bibliotek wojskowych na dwie grupy, pierwszą z nich stanowią zbiory biblioteczne, drugą jako tzw. pomocnicze środki bibliotekarskie stanowią środki finansowe, administracyjne i naukowe⁸². Aktualnie jednym z największych problemów bibliotek, nie tylko wojskowych, są środki finansowe, gdyż z reguły to głównie od nich zależy stan ilościowy księgozbioru, czy też liczebność personelu. Mimo, iż wszystkie biblioteki wojskowe wchodzą w skład tego samego resortu, to posiadają one różne źródła finansowania, z czego wynika różnica zasobności posiadanych środków. Najczęściej źródła finansowania związane są z tym, komu podlega dana placówka. Od typu placówki, jak i od jej zwierzchnictwa zależy również stopień samodzielności biblioteki w podejmowaniu decyzji, co do dysponowania posiadanymi środkami, jak i sposób ich rozliczania.

---

⁸⁰ Por. M. Łodyński: *Polskie bibliotekarstwo wojskowe...*, s. 8-10.

⁸¹ Tamże, s. 10-11.

⁸² Tamże, s. 12.

4. Odrębność użytkowników⁸³ – większość użytkowników bibliotek wojskowych stanowią żołnierze, którzy jak twierdził M. Łodyński, „są (...) wychowani schematycznie a ich sposób stawiania pytań i szukania na nie odpowiedzi obraca się w ramach przyswojonego poglądu organizacyjnego”⁸⁴, dlatego też ważnym jest aby księgozbiór i wszelkie narzędzia pomocnicze jak np. katalog, były dostosowane do tego co znają z praktyki zawodowej, a więc odpowiadały ramom organizacyjnym wojska. Współcześnie należy również zwrócić uwagę na zagadnienie dostosowania formy udostępniania materiałów i informacji do tychże użytkowników. Zawodowi żołnierze nie zawsze mają czas na wizyty w bibliotece, a przebywając często na misjach pokojowych, czy wyjazdach szkoleniowych mają utrudniony dostęp do literatury fachowej, dlatego w przypadku bibliotek wojskowych wyjątkowo istotnym wydaje się być dążenie do stosowania nowych form udostępniania swoich zasobów, opartych na nowoczesnych technologiach informacyjno-komunikacyjnych (ICT), również użytkownikom oddalonym od danej placówki o tysiące kilometrów, np. w postaci cyfrowej.

Ponieważ przytoczona wcześniej definicja bibliotekarstwa wojskowego autorstwa M. Łodyńskiego jest jedyną definicją tego terminu, jaką autorce rozprawy udało się odnaleźć w polskich i zagranicznych źródłach terminologicznych, koniecznym wydaje się być, w ramach podsumowania, podjęcie próby sformułowania nowej definicji tego pojęcia. Tak więc reasumując, bibliotekarstwo wojskowe to dział bibliotekarstwa ogólnego, którego przedmiotem jest organizacja i działalność bibliotek wojskowych, wyodrębniony ze względu na specyfikę zadań, zbiorów, użytkowników i zasad funkcjonowania tych bibliotek. Bibliotekarstwo wojskowe to działalność w zakresie tworzenia i organizowania bibliotek wojskowych, jednoczenia ich w sieci i systemy, zarządzania i kierowania nimi, gromadzenia, uzupełniania, opracowania, organizowania, przechowywania i udostępniania zbiorów bibliotecznych adekwatnych do ich profili, tworzenia katalogów formalnych i rzeczowych, działalności informacyjnej, pracy z użytkownikami, współpracy z innymi wojskowymi i cywilnymi bibliotekami oraz instytucjami społecznymi

---

⁸³ M. Łodyński posługiwał się pojęciem czytelników, jednak biorąc pod uwagę współczesny, znacznie szerszy, zakres działalności bibliotek, bardziej adekwatnym wydaje się być termin użytkownicy.

⁸⁴ Tamże, s. 14-15.

i kulturalnymi, a także dostosowania ich działalności, zarówno do potrzeb ogólnej organizacji sił zbrojnych, jak i wymogów bibliotekarstwa ogólnego⁸⁵.

1.2. Naukowa informacja wojskowa – informacja obronna – dokumentacja obronna

Adekwatnie do wyodrębnienia niegdyś z bibliotekarstwa naukowego obszaru działalności, który określono mianem informacji naukowej, w Polsce w latach 60' XX w. z bibliotekarstwa wojskowego wyraźnie zaczęto wyodrębniać, i oddzielnie rozpatrywać, działalność informacyjną, którą określono naukową informacją wojskową. Szczególne znaczenie w tym kontekście miało utworzenie w 1969 r. Centralnego Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej⁸⁶, które było wyrazem nadania informacji naukowej w siłach zbrojnych formy zinstytucjonalizowanej, a tym samym podkreśleniem jej rosnącej roli. Chcąc określić, co kryje się pod terminem naukowa informacja wojskowa, należy wyjść od definicji terminu informacja naukowa.

Należy zaznaczyć, że określenie naukowa informacja wojskowa stosowane jest wyłącznie w Polsce. W innych krajach ten obszar działalności określa się często terminami dokumentacja obronna lub informacja obronna. Pojawiają się one m.in. w nazwach takich instytucji jak Centrum Dokumentacji Obronnej w Hiszpanii (Centro de Documentación de Defensa), czy też Centrum Technicznej Informacji Obronnej w USA (ang. Defense Technical Information Center – DTIC). Warto więc rozważyć czy określenia te mają to samo znaczenie, a tym samym, czy można traktować je jako synonimy i stosować zamiennie.

Trzeba również wspomnieć, że szczególnym przypadkiem jest Republika Federalna Niemiec, gdzie ze względu na przyjęcie i powszechne stosowanie nazwy własnej sił zbrojnych – Bundeswehra, na określenie działalności informacyjnej w obszarze wojskowości nie stosuje się żadnego ze wspomnianych terminów, gdyż nazywana jest ona po prostu informacją fachową Bundeswehry.

---

⁸⁵ W definicji tej nawiązano do definicji terminu bibliotekarstwo autorstwa Jerzego Ratajewskiego, zawartej w jego publikacji *Wprowadzenie do bibliotekoznawstwa czyli wiedza o bibliotece w różnych dawkach*. Warszawa 2002, s. 20.

⁸⁶ Zob. Zarządzenie nr 67/MON z dnia 5 grudnia 1969 r. w sprawie rozwoju naukowej informacji wojskowej w Siłach Zbrojnych PRL. Dz. Rozk. MON 1969 nr 26 poz. 110.

1.2.1. Informacja naukowa a dokumentacja

Informacja naukowa jest pojęciem wieloznacznym. W *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego* z 1976 r. zdefiniowana została jako „dziedzina wiedzy obejmująca całokształt zagadnień teoretycznych i praktycznych związanych z działalnością informacyjną, w szczególności z gromadzeniem, dokumentowaniem, przetwarzaniem i wyszukiwaniem informacji, jej rozpowszechnianiem i udostępnianiem wg określonych celów i potrzeb użytkowników (...)” oraz jako „komunikat opracowany metodami naukowymi utrwalony na odpowiednim nośniku informacji, przekazywany użytkownikom (...)”⁸⁷. Z kolei w definicji zawartej w *Słowniku terminologicznym informacji naukowej* z 1979 r. określono ją jako „(1) informację o osiągnięciach nauki; (2) informację przeznaczoną dla pracowników nauki; (3) informację opracowaną metodą naukową; (4) dziedzinę wiedzy obejmującą całokształt zagadnień teoretycznych i praktycznych związanych z działalnością informacyjną”⁸⁸. W *Encyklopedii książki* z 2017 r. do definicji tej dodano jeszcze piąte znaczenie, czyli informacja naukowa rozumiana jako „praktyczna aktywność związana z obsługą informacyjną nauki. Techniki i gospodarki (działalność informacyjna)”⁸⁹.

Według *Słownika encyklopedycznego informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych* z 2002 r. informacja naukowa, to „1) dziedzina wiedzy zajmująca się systemami informacyjno-wyszukiwawczymi i ich użytkownikami, aspektami teoretycznymi, projektowaniem i funkcjonowaniem. Najważniejsze problemy to: teoria, projektowanie i funkcjonowanie języków informacyjno-wyszukiwawczych, tworzenie zbiorów wyszukiwawczych systemów informacji dokumentacyjnej – tu przede wszystkim problemy opracowywania dokumentów i informacji faktograficznej, opracowywanie strategii wyszukiwawczych, optymalizacja działania systemów i poprawa efektywności systemów informacyjno-wyszukiwawczych, badanie potrzeb informacyjnych użytkowników systemów informacyjno-wyszukiwawczych. Informacja naukowa

⁸⁷ M. Leska, K. Leski: *Informacja naukowa* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego...*, s. 137.

⁸⁸ *Informacja naukowa* [hasło]. W: *Słownik terminologiczny informacji naukowej*. Red. M. Dembowska i in. Wrocław-Warszawa 1979, s. 54.

⁸⁹ W. Pindłowa, K. Materska: *Informacja naukowa* [hasło]. W: *Encyklopedia książki. Tom 1...*, s. 712.

korzysta z dorobku przede wszystkim bibliotekoznawstwa i innych nauk bibliologicznych, ale także lingwistyki, psychologii, socjologii, informatyki i innych dziedzin wiedzy zajmujących się procesami informacyjnymi; 2) usługi świadczone przez system informacyjno-wyszukiwawczy”⁹⁰. Informacja naukowa definiowana jest również jako „zorganizowana działalność, której zadaniem jest gromadzenie, opracowanie i udostępnianie informacji naukowych rozumianych jako wiadomości z dziedziny nauki”⁹¹, czy też „systematyczne badanie i analizowanie źródeł, opracowywanie, gromadzenie, organizowanie, rozpowszechnianie, ocenianie i wykorzystanie informacji oraz zarządzanie nią, we wszystkich jej formach, uwzględniając kanały (formalne i nieformalne) i technologie stosowane w procesie jej komunikacji”⁹² tym samym utożsamia się ją z działalnością informacyjną⁹³.

Termin dokumentacja, podobnie jak termin informacja naukowa, ma wiele znaczeń. Według definicji zawartej w *Encyklopedii wiedzy o książce* z 1971 r. używa się go na określenie zbioru dokumentów (np. dokumentacja techniczna), spisu dokumentów dotyczących określonego tematu (np. katalog, bibliografia) i „działalności polegającej na udostępnianiu w różnych dziedzinach informacji o wynikach nauki lub osiągnięciach praktyki w celu ich wykorzystywania w dalszym rozwoju nauki lub doskonaleniu działalności praktycznej”⁹⁴. W *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego* dokumentację zdefiniowano jako „1. Zbiór dokumentów materiałów źródłowych, świadczących o zaszłych faktach bądź uzasadniających zamierzone działania: naukowe, planistyczne, organizacyjne, inwestycyjne itp.(...); 2. Dziedzina wiedzy utożsamiana niekiedy z informacją naukową”⁹⁵. Z kolei według *Słownika terminologicznego informacji naukowej* dokumentacja to „(1) część działalności informacyjnej związana z gromadzeniem i opracowywaniem dokumentów; (2) zbiór lub spis dokumentów dotyczących określonego zagadnienia bądź dobranych według innych kryteriów, np. dokumentacja

⁹⁰ *Informacja naukowa* [hasło]. W: *Słownik encyklopedyczny informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych*. Oprac. Bożenna Bojar. Warszawa 2002, s. 90.

⁹¹ H. Batorowska, B. Czubała: *Wybrane zagadnienia nauki o informacji i technologii informacyjnej*. Kraków 1996, s. 11. Por. *Informacja (inte)* [hasło]. W: *Słownik terminologiczny...*, s.53. Por. *Informacja naukowa* [hasło]. Encyklopedia PWN [online]. [dostęp: 4 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/4008527/informacja-naukowa.html>.

⁹² *Information science* [hasło]. W: Reitz J. M.: *ODLIS...* [online]. [dostęp: 4 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_i.aspx.

⁹³ Zob. M. Leska, K. Leski: *Działalność informacyjna* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego...*, s. 114.

⁹⁴ *Dokumentacja* [hasło]. W: *Encyklopedia wiedzy...*, s. 532.

⁹⁵ M. Leska, K. Leski: *Dokumentacja* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego...*, s. 100.

zbiorów własnych biblioteki, dokumentacja techniczna”⁹⁶. Nie sposób tutaj nie odwołać się do publikacji *Dokumentacja i informacja naukowa* Marii Dembowskiej z 1965 r., w której na podstawie szerokiego przeglądu definicji terminu dokumentacja, autorka ta ustaliła, że używa się go najczęściej w następujących znaczeniach: „1) zbiór dokumentów; 2) spis dokumentów, 3) dziedzina działalności (działalność dokumentacyjna); 4) dziedzina wiedzy, czy nauki ustalająca teoretyczne podstawy działalności dokumentacyjnej, jej metodykę i technikę (określana również jako dokumentologia)”⁹⁷.

Z punktu widzenia problematyki poruszanej w niniejszej pracy szczególną uwagę należy zwrócić na dokumentację w znaczeniu działalności dokumentacyjnej i tym samym porównać ją z pojęciem informacji naukowej rozumianej jako działalność informacyjna. W definicjach terminu dokumentacja, pojawia się często nawiązanie do wzajemnego stosunku tych dwóch pojęć, czego przykładem są definicje zaprezentowane w tym rozdziale. Kwestia wzajemnych relacji terminów dokumentacja i informacja naukowa poruszona została we wspomnianej już pracy M. Dembowskiej, gdzie autorka ta na podstawie analizy ich definicji, jak i ich występowania w nazwach instytucji w różnych krajach, czy też poglądów wybranych badaczy na ich temat, przedstawia pięć przypadków jakie pojawiają się w interpretacji tychże relacji⁹⁸:

1. traktowanie „dokumentacji” i „informacji naukowej” jako pojęć równoznacznych, które mogą być stosowane zamiennie;
2. informacja naukowa wchodzi w zakres dokumentacji;
3. informacja naukowa obejmuje swoim zakresem dokumentację;
4. dokumentacja i informacja naukowa oznaczają dwa wyodrębnione, choć ściśle ze sobą powiązane zakresy czynności;
5. nazwa dokumentacja i informacja naukowa używana jest na oznaczenie całej dziedziny.

W opracowaniach polskojęzycznych na przestrzeni wielu lat terminy dokumentacja i informacja naukowa traktowane były jako równoznaczne, z czasem

---

⁹⁶ *Dokumentacja* [hasło]. W: *Słownik terminologiczny...*, s. 39.

⁹⁷ Zob. M. Dembowska: *Dokumentacja i informacja naukowa*. Warszawa 1965, s. 13-14.

⁹⁸ Zob. Tamże, s. 18-24.

jednak informacja naukowa całkowicie wyparła termin dokumentacja z użytku, w rozumieniu jej jako dziedziny wiedzy, czy działalności praktycznej⁹⁹.

1.2.2. Wojskowa a obronna

W Polsce po II wojnie światowej w wyniku przejścia całego systemu filozoficzno-organizacyjnego nauki byłego ZSRR wśród dziedzin nauki i dyscyplin naukowych wyłoniły się nauki wojskowe¹⁰⁰. Definiowane są one jako „zbiór dyscyplin (specjalności) naukowych badających istotę walki zbrojnej i jej rolę w rozstrzyganiu sporów między państwami (koalicjami państw), procesy tworzenia potencjału wojskowego i jego wykorzystania w okresie pokoju, kryzysu i wojny”¹⁰¹, bądź też jako „dziedzina nauki, badania naukowe dotyczące użycia sił zbrojnych w formie działań regularnych i nieregularnych w obszarze zjawisk konstytuujących wojny i inne konflikty zbrojne (nie będące wojną)”¹⁰². Badania, o których mowa w drugiej definicji, prowadzone są w sześciu obszarach przedmiotowych¹⁰³:

- strategia i doktryny wojskowe, obejmujące problemy planowania i prowadzenia działań zbrojnych w formie kampanii i operacji;
- organizacja wojskowa, obejmująca problemy tworzenia sił zbrojnych i dowodzenia nimi;
- edukacja i ćwiczenia wojskowe;
- historia wojskowa – studia dotyczące doświadczeń użycia sił w konfliktach zbrojnych;
- geografia wojskowa – studia geopolityczne w kontekście konfliktów zbrojnych i obszarów geograficznych jako teatrów działań zbrojnych;

---

⁹⁹ Zob. M. Dembowska: *Nauka o informacji naukowej (informatologia). Organizacja i problematyka badań w Polsce*. Warszawa 1991. Zob. Maria Dembowska. *W kręgu bibliografii, bibliotekarstwa i informacji naukowej. Księga jubileuszowa w 70-lecie pracy zawodowej*, pod red. J. Sadowskiej. Warszawa 2007. Zob. *Informacja naukowa. Rozwój – metody – organizacja*, pod red. Z. Żmigrodzkiego oraz W. Babika i D. Pietruch-Reizes. Warszawa 2006.

¹⁰⁰ Zob. R. Szpyra: *Problemy wylaniania się elementów nauki o bezpieczeństwie z nauk wojskowych*. „Zeszyty Naukowe AON” 2011 nr 2(83), s. 36.

¹⁰¹ *Nauki wojskowe* [hasło]. W: *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*. Wyd. 6. Oprac. pod kier. B. Zrodowskiego. Warszawa 2008, s. 77

¹⁰² R. Wróblewski: *Geneza i istota nauk wojskowych*. W: *Nauki wojskowe a nauki o bezpieczeństwie i obronności*. Oprac. pod kier. S. Zajasa. Warszawa 2009, s. 24.

¹⁰³ Tamże.

- technika i technologie wojskowe.

W różnego rodzaju opracowaniach terminologicznych publikowanych w '60, '70 i '80 XX w. występował również termin nauka wojenna używany w dwojakim znaczeniu: „a) w sensie ścisłym jest to system dyscyplin i specjalności naukowych, których przedmiotem badań jest wojna – procesy, zjawiska związane z wszechstronnym przygotowaniem i prowadzeniem wojny, a także zapobieganiem jej; b) w sensie potocznym i tradycyjnym – to system dyscyplin i specjalności naukowych, których przedmiotem jest walka zbrojna – procesy i zjawiska składające się na tę walkę i związane z jej wszechstronnym przygotowaniem; w takim ujęciu nauka wojenna jest synonimem terminów nauki wojskowe i nauki o walce zbrojnej”¹⁰⁴.

W 1965 r., ówczesny Minister Szkolnictwa Wyższego – Henryk Golański – wydał *Zarządzenie w sprawie bliższego określenia stopni naukowych i tytułów naukowych w zależności od dziedziny nauk lub dyscypliny naukowej, których te stopnie i tytuły dotyczą*, gdzie na liście owych stopni i tytułów pojawiły się stopień doktora i docenta nauk wojskowych oraz tytuł profesora nauk wojskowych¹⁰⁵, tym samym nauki wojskowe zostały wówczas oficjalnie włączone do klasyfikacji dziedzin i dyscyplin naukowych w Polsce. Stąd też działalność informacyjną w ich obszarze określono mianem naukowej informacji wojskowej.

Nauki wojskowe pojawiły się również w kolejnych zarządzeniach ministrów nauki i szkolnictwa wyższego w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych, w ramach których mogą być nadawane stopnie i tytuły naukowe¹⁰⁶, a od 1990 r. w obwieszczeniu i uchwałach Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów¹⁰⁷ (wcześniej

¹⁰⁴ *Nauka wojenna* [hasło]. W: *Mały leksykon wiedzy wojskowej studenta*. Oprac. W. Łukaszyk. Poznań, 1988, s. 39. Zob. też: *Nauka wojenna* [hasło]. W: *Leksykon wiedzy wojskowej*. Oprac. pod kier. M. Laprusa. Warszawa 1979, s. 240. Zob. też: *Nauka wojenna* [hasło]. Encyklopedia PWN [online]. [dostęp: 5 lutego 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/nauka-wojenna;3946173.html>.

¹⁰⁵ Zob. *Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 15 lipca 1965 r. w sprawie bliższego określenia stopni naukowych i tytułów naukowych w zależności od dziedziny nauki lub dyscypliny naukowej, których te stopnie i tytuły dotyczą* (M.P. 1965 nr 38 poz. 218).

¹⁰⁶ Zob. *Zarządzenie Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dnia 30 sierpnia 1972 r. w sprawie bliższego określenia stopni naukowych i tytułów naukowych w zależności od dziedziny nauki lub dyscypliny naukowej, których te stopnie i tytuły dotyczą* (M.P. 1972 nr 44 poz. 234). Zob. *Zarządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 czerwca 1986 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych, w zakresie których mogą być nadawane stopnie naukowe, oraz bliższego określenia stopni naukowych i tytułów naukowych* (M.P. 1986 nr 18 poz. 125).

¹⁰⁷ Zob. *Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o tytule naukowym i stopniach naukowych* (Dz.U. 1990 nr 65 poz. 386).

Centralna Komisja ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych)¹⁰⁸, aż do 2011 r. kiedy to na mocy Uchwały tejże Komisji nauki wojskowe zostały skreślone z listy dziedzin nauki w Polsce, a w ich miejsce dodano do dziedziny nauk humanistycznych dwie nowe dyscypliny: nauki o bezpieczeństwie i nauki o obronności¹⁰⁹. Jeszcze w tym samym roku wydano *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych*, do którego załącznik stanowił wykaz owych obszarów, dziedzin i dyscyplin, w którym uwzględniono nowopowstałe nauki o bezpieczeństwie i nauki obronności, jednak tym razem nie zostały one włączone do dziedziny nauk humanistycznych, a do nauk społecznych¹¹⁰.

Nowopowstałe dyscypliny nie miały jeszcze wyraźnie określonych pól badawczych. Według Stanisława Zajasa nauki o bezpieczeństwie, coraz częściej nazywane również securitologią¹¹¹, powinny obejmować „całokształt problematyki bezpieczeństwa w wymiarze pozamilitarnym. Przedmiotem badań tej dyscypliny powinny być współczesne systemy bezpieczeństwa, ich funkcjonowanie na różnych poziomach organizacyjnych (globalnym państwowym, lokalnym), w których uczestniczą różne służby i instytucje administracji publicznej. Badania w zakresie tej dyscypliny powinny służyć budowaniu teoretycznych podstaw i rozwoju systemów bezpieczeństwa współczesnego państwa”¹¹². Z kolei nauki o obronności „powinny obejmować przede wszystkim problematykę teorii sztuki wojennej (strategii, sztuki operacyjnej i taktyki) oraz teoretyczne podstawy systemu obronnego państwa. Badania w tej dyscyplinie powinny służyć głównie siłom zbrojnym i zapewnić system

---

¹⁰⁸ Zob. *Obwieszczenie Przewodniczącego Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych z dnia 25 lutego 1992 r. w sprawie wykazu dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, w zakresie których mogą być nadawane stopnie naukowe* (M.P. 1992 nr 16 poz. 123). Zob. *Uchwała Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie określenia dziedzin nauki i dziedzin sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych* (M.P. 2003 nr 40 poz. 586). Zob. *Uchwała Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 24 października 2005 r. w sprawie określenia dziedzin oraz dyscyplin naukowych i artystycznych* (M.P. 2005 nr 79 poz. 1120).

¹⁰⁹ Zob. *Uchwała Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 28 stycznia 2011 r. zmieniająca uchwałę w sprawie określenia dziedzin nauki i dziedzin sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych* (M.P. 2011 nr 14 poz. 149).

¹¹⁰ Zob. *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych* (Dz.U. 2011 nr 179 poz. 1065).

¹¹¹ Zob. np. L. F. Korzeniowski: *Securitologia : nauka o bezpieczeństwie człowieka i organizacji społecznych*. Kraków 2016. Zob. Korzeniowski L. F.: *Podstawy nauki o bezpieczeństwie*. Wyd. 2. Warszawa 2017.

¹¹² R. Szpyra: *Problemy wylaniania się elementów...* cyt. za: S. Zajas: *Nauki wojskowe a nauki o bezpieczeństwie i obronności*. Wystąpienie na konferencji AON Bezpieczeństwo 2010 nt.: *Metodologia badań bezpieczeństwa narodowego* zorganizowanej 17–18.11.2010 r.

wiedzy niezbędny w procesie przygotowania kadr wojskowych oraz rozwoju systemu obronnego państwa. Przedmiotem badań tej dyscypliny będą problemy związane z organizacją i rozwojem sił zbrojnych, organizacją i prowadzeniem operacji wojskowych, dowodzeniem oraz szkoleniem wojsk”¹¹³.

W związku z reformą nauki i szkolnictwa wyższego, zapoczątkowaną w 2018 r., na mocy *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych* liczbę dyscyplin zmniejszono do 44 dyscyplin naukowych i 3 dyscyplin artystycznych, w efekcie czego nauki o obronności i nauki o bezpieczeństwie zostały połączone i aktualnie obszar tych dyscyplin określany jest wspólnie mianem nauk o bezpieczeństwie znajdujących się w zakresie dziedziny nauk społecznych¹¹⁴. Należałoby więc w tej sytuacji przyjąć szerszą definicję nauk o bezpieczeństwie np. zaproponowaną przez Bogdana Szulca, mówiącą, że „nauki o bezpieczeństwie obejmują całokształt problematyki bezpieczeństwa w wymiarze narodowym i międzynarodowym. Przedmiotem badań tej dyscypliny są współczesne systemy bezpieczeństwa w wymiarze militarnym i niemilitarnym oraz ich funkcjonowanie na różnych poziomach organizacyjnych. Systemy te obejmują działania instytucji o charakterze państwowym, rządowym oraz samorządowym, a także przedsiębiorców i organizacji społecznych”¹¹⁵. Jak twierdzi Stanisław Jarmoszko „nauki o bezpieczeństwie powinny całościowo zajmować się fenomenem bezpieczeństwa jako zjawiskiem społecznym (z akcentem na bezpieczeństwo narodowe), integrując całokształt wiedzy w tym zakresie”¹¹⁶.

Odwołując się do wspomnianych wcześniej pięciu przypadków, opisanych przez M. Dembowską, jakie występują we wzajemnych stosunkach terminów informacja naukowa i dokumentacja, w kontekście działalności informacyjnej i działalności dokumentacyjnej w obszarze wojskowości, które będą głównym przedmiotem badań w niniejszej pracy, właściwym wydaje się przyjęcie stwierdzenia, że informacja naukowa i dokumentacja to pojęcia równoznaczne, a stosowanie tych

---

¹¹³ Tamże.

¹¹⁴ Zob. *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych* (Dz.U. 2018 poz. 1818).

¹¹⁵ B. Szulc: *Metodologiczne i epistemologiczne dylematy nauk o bezpieczeństwie i nauk o obronności*. W: *Interdyscyplinarność nauk o bezpieczeństwie. Paradygmat. Wiedza. Demokracja*, red. K. Raczkowski, K. Żurkowska, M. Żuber. Warszawa 2013, s. 21-22.

¹¹⁶ S. Jarmoszko: *Nauki o bezpieczeństwie czy nauka o bezpieczeństwie – próba retrospektywy*. W: *10 lat nauk o bezpieczeństwie. Potencjał – Problematyka – Perspektywy*, red. P. Swoboda, A. Polończyk. Kraków 2021.

pojęć w nazwach instytucji w poszczególnych krajach wynika jedynie ze swoistej tradycji terminologicznej, a nie różnic w obszarze działalności.

Z kolei analizując zakres tematyczny przyjętych niegdyś nauk wojskowych z zakresem powstałej później nauki o obronności, można zauważyć, że pomimo różnego ich definiowania, zakresy te w dużej mierze pokrywają się ze sobą. Tym samym można uznać, że naukowa informacja wojskowa, informacja obronna, jak i dokumentacja obronna, to pojęcia tożsame. Równocześnie należy zaznaczyć, że funkcjonujące aktualnie nauki o bezpieczeństwie obejmują zdecydowanie szerszy zakres zagadnień, gdyż dotyczą zarówno bezpieczeństwa w wymiarze militarnym, jak i niemilitarnym, a co za tym idzie sama informacja rozpatrywana jest najczęściej w kontekście takich zagadnień jak np. bezpieczeństwo informacyjne, kultura informacyjna, ochrona danych osobowych, walka informacyjna, cyberbezpieczeństwo i cyberprzestępczość, czy działalność wywiadowcza¹¹⁷.

Ze względu na kontekst w jakim omawiana jest w niniejszej pracy naukowa informacja wojskowa, punktem wyjścia do dalszych rozważań jest przyjęcie dwóch spośród wymienionych wcześniej znaczeń terminu informacja naukowa, a mianowicie jako komunikatu naukowego, którym jest zarówno informacja o osiągnięciach nauki, jak i informacja przeznaczona dla pracowników nauki, czy też informacja opracowana metodą naukową (ujęcie przedmiotowe) oraz jako praktyczną działalność obejmującą m.in. gromadzenie, opracowanie i udostępnianie informacji naukowych (ujęcie podmiotowe).

Odwołując się do pierwszego z przyjętych znaczeń należy uznać, że przedmiotem naukowej informacji wojskowej są informacje o stanie, najnowszych osiągnięciach i kierunkach rozwojowych w obszarach nauki związanych z siłami zbrojnymi, w tym w zakresie polityki obronnej, strategii i taktyki, organizacji sił zbrojnych, szkolenia wojsk, techniki wojskowej i innych obszarów związanych z problematyką wojska i obronności¹¹⁸. Z kolei odwołując się do drugiego znaczenia,

---

¹¹⁷ Np. zob. H. Batorowska: *Kultura bezpieczeństwa informacyjnego w środowisku walki o przewagę informacyjną*. Kraków 2021. Zob. *Bezpieczeństwo informacyjne w dyskursie naukowym*, pod red. H. Batorowskiej i E. Musiał. Kraków 2017. Zob. *Bezpieczeństwo narodowe Polski w erze społeczeństwa informacyjnego*, red. M. Jaroszyńska, N. Moch, J. Stochaj. Warszawa 2019.

¹¹⁸ Zob. L. Mroczek: *Zadania informacji naukowej w siłach zbrojnych*. W: *Materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 25-lecia...*, s. 24.

za informację naukową należy uznać zorganizowaną działalność, której zadaniem jest gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie owych informacji¹¹⁹.

1.3. System – sieć

Placówki biblioteczne i informacyjne pełniące podobne funkcje, znajdujące się na tym samym obszarze administracyjno-terytorialnym, podlegające tej samej instytucji zwierzchniej, czy też funkcjonujące w tym samym obszarze tematycznym łączone są ze sobą różnego typu relacjami w wyniku czego powstają struktury określane mianem sieci lub systemów. Ze względu na fakt, że oba te terminy pojawiają się często w nazewnictwie używanym w odniesieniu do zespołów współpracujących ze sobą wojskowych bibliotek i placówek informacyjnych, rozważania terminologiczne należy rozpocząć od analizy różnic w ich rozumieniu i stosowaniu, tym samym uzasadniając wykorzystanie w tytule rozprawy terminu system, a nie sieć.

Termin sieć jest terminem wieloznacznym stosowanym w różnych dziedzinach wiedzy i życia. Zdaniem socjologa Manuela Castellsa niemal każdy aspekt naszego życia jest obecnie usieciowiony, a my sami żyjemy w społeczeństwie sieci¹²⁰. Z punktu widzenia tematyki rozważań, istotne są jedynie definicje sieci mające zastosowanie w odniesieniu do organizacji i instytucji. Należy tutaj zaznaczyć, że takie ujęcie instytucjonalne tego pojęcia pojawia się w słownikach o charakterze ogólnym, takich jak np. słowniki języka polskiego, dość rzadko i najczęściej ogranicza się ono do rozumienia sieci jako pewnej grupy jednostek/placówek rozmieszczonych na jakimś terenie¹²¹. Z kolei polskie słowniki dziedzinowe z zakresu bibliologii i informatologii nie uwzględniają samego pojęcia sieć, a jedynie terminy węższe, takie jak sieć biblioteczna i sieć informacyjna.

Sieć biblioteczna rozumiana jest jako „zespół bibliotek zwykle jednego typu, racjonalnie zaplanowanych i rozmieszczonych, stanowiących organiczną całość

---

¹¹⁹ Definicja sformułowana przez autorkę pracy na podstawie *Informacja naukowa* [hasło]. W: *Encyklopedia książki. Tom I...*, s. 712.

¹²⁰ Zob. M. Castells: *Spółczesność sieci*. Warszawa 2010.

¹²¹ Zob. *Sieć* [hasło]. W: *Słownik języka polskiego: R-Z*. Red. nauk. M. Szymczak. Warszawa 1995, s. 197: **Sieć** – „rozmieszczenie, rozplanowanie na jakimś terenie większej liczby czegoś (np. bibliotek, szkół, placówek handlowych, punktów usługowych); placówki handlowe, kulturalne, punkty usługowe itp. obejmujące swym zasięgiem jakiś teren: Sieć bibliotek (...)”. Zob. *Sieć* [hasło]. W: *Inny słownik języka polskiego PWN: P-Ż*. Red. nac. M. Bańko. Warszawa 2000, s. 575: Sieć – „sieć jakichś instytucji lub osób to pewna liczba instytucji lub osób współdziałających na jakimś terenie”.

w skali ogólnokrajowej, w obrębie resortu lub instytucji (np. sieć bibliotek szkół wyższych, sieć bibliotek PAN, sieć bibliotek szkoły wyższej), bądź obsługujących daną dziedzinę (np. sieć bibliotek rolniczych)”¹²². W definicjach tego pojęcia, często podkreślanym elementem są więzi łączące biblioteki tworzące sieć, które dzieli się na: więzi terenowe, funkcyjne, dziedzinowe i administracyjno-organizacyjne¹²³.

Sieć informacyjna, określana również mianem sieci informacji, czy też sieci usług informacyjnych, to „zespół placówek informacyjnych realizujących wspólnie zadania mające na celu zaspokajanie potrzeb informacyjnych określonego kręgu użytkowników informacji”¹²⁴. Biorąc pod uwagę zakres, czy też zasięg sieci informacyjnej „może ona obejmować jednostki informacyjne jednej instytucji (np. polskiej Akademii Nauk), branży (np. przemysłu chemicznego), resortu, terytorium (np. państwa, województwa). Może też wykraczać poza granice państwowe (...)”¹²⁵.

Rozróżnienie tych dwóch pojęć sugeruje, że sieć biblioteczna i sieć informacyjna to dwie zupełnie różne struktury, jednak biorąc pod uwagę, że biblioteki to jeden z typów placówek informacyjnych¹²⁶, uznać należy, że sieć biblioteczna jest siecią informacyjną ograniczoną do jednego typu placówek, czyli bibliotek.

W anglojęzycznych źródłach dziedzinowych, tradycyjnych i elektronicznych, można odnaleźć zarówno termin sieć, jak i sieć biblioteczna. Według *The ALA glossary of library and information science* sieć to „dwie lub więcej organizacji zaangażowanych we wspólny model wymiany informacji za pomocą łączy komunikacyjnych dla wspólnych celów”¹²⁷. Z kolei sieć biblioteczna to „specjalny rodzaj współpracy bibliotek mający na celu scentralizowanie rozwoju wspólnych programów i usług, z wykorzystaniem komputerów i telekomunikacji oraz wymogiem ustanowienia centralnego biura i personelu do realizacji programów sieciowych, a nie tylko ich koordynowania”¹²⁸. Definicje te są węższe od definicji sieci, a szersze od

¹²² Sieć biblioteczna [hasło]. W: *Słownik terminologiczny...*, s. 104.

¹²³ Zob. K. Remerowa: Sieć biblioteczna [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego...*, s. 270. Zob. Sieć biblioteczna [hasło]. W: *Podręczny słownik...*, s. 304.

¹²⁴ Sieć informacyjna [hasło]. W: *Słownik terminologiczny...*, s. 104. Zob. też: Sieć informacyjna [hasło]. W: *Podręczny słownik...*, 304. Zob. też: Sieć usług informacyjnych [hasło]. W: *Podręczny słownik...*, 304.

¹²⁵ M. Leska, K. Leski: Sieć informacyjna [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego...*, s. 272.

¹²⁶ Zob. Placówka informacji [hasło]. W: *Słownik terminologiczny...*, s. 87.

¹²⁷ Network [hasło]. W: *The ALA glossary of library and information science*. Ed. H. Young with the ass. of Terry Belanger [et al.]. Chicago 1983, s. 152.

¹²⁸ Library network [hasło]. W: *The ALA glossary...*, s. 131. Por. Zob. Network [hasło]. W: Reitz J. M.: *ODLIS...*[online]. [dostęp: 5 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.abc->

definicji sieci bibliotecznej, przyjętych we wspomnianych już polskich źródłach terminologicznych. Podkreśla się w nich, że sieć może być zespołem nie tylko bibliotek, ale również innych organizacji i instytucji zaangażowanych w wymianę informacji dla osiągnięcia wspólnych celów. Pojawia się w nich również inny element, o którym nie wspomina się w polskich definicjach, a mianowicie kanały, czy też mechanizmy komunikacji, dzięki którym współpraca i wymiana informacji w ramach sieci jest możliwa.

System z kolei najprościej i najogólniej definiuje się jako „uporządkowany układ elementów, pomiędzy którymi zachodzą określone relacje, które tworzą pewną całość”¹²⁹.

Współcześnie w Polsce, stosowanie terminu system w kontekście bibliotek ma rzadko wymiar organizacyjny, częściej informatyczny, co związane jest z powszechną komputeryzacją bibliotek, a co za tym idzie z identyfikowaniem systemu bibliotecznego z oprogramowaniem komputerowym wspomagającym procesy biblioteczne, począwszy od gromadzenia, poprzez opracowanie, skończywszy na udostępnieniu dokumentów. Dość ogólne rozumienie tego pojęcia przedstawiono w *Słowniku encyklopedycznym informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych* opracowanym przez Bożennę Bojar, w którym system zdefiniowany został jako „spójna całość złożona z elementów połączonych relacjami, taka że zmiana stanu jednego elementu pociąga za sobą zmianę stanu pozostałych. Całości takiej nie można zredukować do sumy części, a łączące je relacje pozwalają na jej wyodrębnienie z otoczenia (...)”¹³⁰.

Warto wrócić do starszych definicji systemu bibliotecznego, w których uwzględniany jest właśnie aspekt organizacyjny tego pojęcia. Tak też w *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego* z 1976 r. Helena Więckowska podała jego dwa znaczenia – szersze i węższe. W ujęciu szerszym zdefiniowała go jako „określony sposób ukształtowania zespołu bibliotek (względnie pojedynczej biblioteki) oraz

---

clio.com/ODLIS/odlis_n.aspx. Zob. *Defining Library Networks and Cooperatives* [online]. D. M. Davis: *Library Networks, Cooperatives and Consortia: A National Survey* [dostęp: 26 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.ala.org/research/sites/ala.org.research/files/content/librarystats/cooperatives/lnc/Final%20report.pdf>, s. 11-13.

¹²⁹ *System* [hasło]. W: *Słownik współczesnego języka polskiego. T.2.: p - żyzny*. Warszawa 1998, s. 374. Zob. też: *System* [hasło]. *Słownik Języka Polskiego – Wydawnictwo Naukowe PWN* [online]. [dostęp: 6 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://sjp.pwn.pl/szukaj/system>. Zob. *System* [hasło]. W: *Słownik terminologiczny...*, s. 110.

¹³⁰ *System* [hasło]. W: B. Bojar: *Słownik encyklopedyczny informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych*. Warszawa 2002, s. 259.

porządkowania i skoordynowania wszystkich jego części składowych współuczestniczących w funkcjonowaniu zespołu jako całości”¹³¹, zaznaczając przy tym, że „w rozumieniu najszerszym i najczęściej używanym termin system biblioteczny odnosi się do koncepcji organizacyjnej i układu strukturalnego ogółu bibliotek w kraju, tj. ich rozmieszczenia w terenie, wzajemnego ustosunkowania i podporządkowania instytucjom nadrzędnym”¹³². W znaczeniu węższym „termin system biblioteczny odnosi się do sposobu ukształtowania i głównych zasad organizacji zespołu bibliotek współpracujących ze sobą stale lub doraźnie. Są to zespoły bibliotek: a) związanych jednakowym profilem swych zbiorów i swych użytkowników, b) działających na określonym terenie, c) podległych jednej władzy naczelnej”¹³³.

W zagranicznych źródłach podobne podejście organizacyjne znaleźć można w cytowanym wcześniej *Online Dictionary for Library and Information Science*, gdzie system biblioteczny zdefiniowano jako „grupa bibliotek zarządzanych wspólnie, np. biblioteka centralna i jej oddziały lub punkty pomocnicze. Także, grupa niezależnie zarządzanych bibliotek połączonych formalną lub nieformalną umową, zmierzających do osiągnięcia wspólnego celu”¹³⁴. Należy tutaj zaznaczyć, że w przeciwieństwie do wspomnianej wcześniej polskiej *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego*, słownik ten jest źródłem nowszym, gdyż powstał na podstawie wersji drukowanej z 2004 r.¹³⁵

Kolejnym pojęciem, wymagającym rozpatrzenia jest system informacyjny, które poza informacją naukową i bibliotekoznawstwem, ma szerokie zastosowanie w naukach o zarządzaniu, jak i w informatyce, i często błędnie utożsamiany jest z systemem informatycznym, czyli oprogramowaniem komputerowym wspomagającym przetwarzanie informacji, który tak naprawdę jest tylko jednym z elementów systemu informacyjnego¹³⁶. Niestety, to błędne podejście odnaleźć można również w słownikach z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa,

---

¹³¹ H. Więckowska: *System biblioteczny* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego ...*, s. 282.

¹³² Tamże.

¹³³ Tamże.

¹³⁴ *Library system* [hasło]. W: Reitz J. M.: *ODLIS Online Dictionary ...* [online]. [dostęp: 6 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_1.aspx.

¹³⁵ Zob. Reitz J. M.: *Dictionary for Library and Information Science*. Westport, Connecticut 2004.

¹³⁶ Zob. M. Kuraś: *System informacyjny a system informatyczny - co oprócz nazwy różni te dwa obiekty?* „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2009, s. 259-275.

czego przykładem jest wspomniany już *Online Dictionary for Library and Information Science*¹³⁷.

Nieco inne ujęcie prezentuje definicja zawarta w *Harrod's Librarians Glossary*, która mówi o tym, że system informacyjny, to „zorganizowane procedury gromadzenia, przetwarzania, przechowywania i wyszukiwania informacji w celu zaspokojenia różnorodnych potrzeb”¹³⁸. Ponieważ nie wyjaśniono, co kryje się pod stwierdzeniem „zorganizowane procedury” definicja ta jest nieprecyzyjna.

Podobnie jak w przypadku systemu bibliotecznego należy zwrócić uwagę na polskie dziedzinowe źródła terminologiczne z lat '70 XX w. i późniejsze, gdzie pojawia się zarówno termin system informacyjny, jak i system informacji naukowej. Pierwszy z nich definiowany jest jako „system organizacyjny, którego elementami są: użytkownicy informacji, pracownicy informacji, zbiory informacyjne oraz zespół metod i środków służących do realizacji procesu informacyjnego”¹³⁹. System informacji naukowej to natomiast „określony, skoordynowany wewnętrznie układ wiążący całokształt funkcji elementarnych systemu, które ogólnie ująć można jako działalność informacyjną. System informacji naukowej obejmować może określony obszar administracyjny (np. państwa, województwa), określone instytucje (np. PAN), dziedzinę (np. chemia analityczna) lub grupę dziedzin (np. nauki chemiczne), określony typ dokumentów (normy, patenty). System informacji naukowej może być scentralizowany, tzn. całość informacji gromadzona jest w jednym zbiorze, opracowana i udzielna na jego podstawie (...). Może też być zdecentralizowany, tj. oparty na szeregu wyspecjalizowanych zbiorach informacji. System taki może być centralnie skoordynowany, tzn. zakresy działalności informacyjnej poszczególnych jego elementów ustalane są przez jednostkę koordynującą (...). Istnieją także systemy pośrednie, w których pewne zakresy działalności są scentralizowane, inne – zdecentralizowane (...)”¹⁴⁰. W *Słowniku encyklopedycznym informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych* zawarto definicję systemu informacyjno-wyszukiwawczego mówiącą, że jest to „system przetwarzający informację, który

---

¹³⁷ Zob. *Information system* [hasło]. W: Reitz J. M.: *ODLIS Online Dictionary...* [online]. [dostęp: 26 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_I.aspx#infosystem.

¹³⁸ *Information system* [hasło]. W: *Harrod's Librarians Glossary: 9,000 Terms Used in Information Management, Library Science, Publishing, the Book Trades and Archive Management*. Compiled by Ray Prytherch. Aldershot 1995, s. 322.

¹³⁹ *System informacyjny* [hasło]. W: *Słownik terminologiczny...*, s. 110.

¹⁴⁰ M. Leska, K. Leski: *System informacji naukowej* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego ...*, s. 282-283.

z informacji wejściowych, obecnie często w postaci dokumentów, tworzących zbiór informacyjny, tworzy odpowiednio ustrukturalizowany zbiór wyszukiwawczy poprzez odpowiednie transformacje, a następnie dokonuje na nim dalszych transformacji, a więc wyszukiwania informacji na podstawie określonej dla danego systemu relacji relewancji technicznej (...). Informacje spełniające warunek relewancji technicznej tworzą zbiór informacji wyjściowej i udostępniane są użytkownikowi systemu (użytkownikowi informacji) (...)"¹⁴¹. Należy jednak uznać, że pojęcie to jest za wąskie w kontekście tematu pracy, gdyż tak rozumiany system informacyjno-wyszukiwawczy stanowić może jedynie jeden z elementów systemu informacyjnego, czy systemu informacji naukowej.

Rozpatrując definicje terminów sieć i system z punktu widzenia bibliologii i informatologii nie można zapomnieć o normie PN-ISO 5127:2005 *Informacja i dokumentacja – terminologia*. W dokumencie tym pojawiają się takie terminy jak system, system informacji i sieć usług informacyjnych. Pierwszy z nich rozumiany jest jako „zbiór wzajemnie powiązanych pojęć lub obiektów”¹⁴². Drugi to „system komunikacji umożliwiający komunikację i przetwarzanie informacji”¹⁴³. Natomiast definicja trzeciego terminu, czyli sieci usług informacyjnych, mówi, że jest to „grupa jednostek współpracujących, uczestniczących w usługach i udostępnianiu źródeł dla dobra użytkowników informacji”¹⁴⁴. Definicja systemu jest w tym wypadku zdecydowanie zbyt ogólna, z kolei charakterystyka systemu informacji sugeruje, iż pod tym pojęciem kryje się jedynie zbiór jakiś urządzeń i narzędzi, np. w postaci komputerów i specjalnego oprogramowania, które umożliwiają komunikację i przetwarzanie informacji – brakuje aspektu instytucjonalnego. Jedynie definicja sieci usług informacyjnych wydaje się być w miarę precyzyjna i odpowiada ona definicjom tego pojęcia zawartym w innych źródłach.

Analizując definicje terminów sieć i system w kontekście organizacyjnym zauważyć można, że w wielu przypadkach są one do siebie bardzo podobne. Najczęściej ujmowane są jako grupa instytucji/placówek połączonych pewnymi relacjami i współpracujących ze sobą. Nie we wszystkich definicjach odnaleźć można aspekt odróżniający od siebie te dwie struktury. Na tę różnicę, pod koniec lat

---

¹⁴¹ *System informacyjno-wyszukiwawczy* [hasło]. W: B. Bojar: *Słownik encyklopedyczny...*, s. 260-261.

¹⁴² PN-ISO 5127:2005 *Informacja i dokumentacja. Terminologia*. Warszawa 2005, s. 7.

¹⁴³ Tamże, s. 14.

¹⁴⁴ Tamże, s. 106.

'80 XX w., zwróciło uwagę trzech hiszpańskich bibliotekarzy: Concha Varela-Orol, Luis Angel Garcia Melero i Carlos Gonzalez Guitian w artykule pt. *Redes de bibliotecas*¹⁴⁵, odwołując się w swoich rozważaniach m.in. do definicji zawartych w normie ISO 5127-1:1983¹⁴⁶. Stwierdzili oni, że system i sieć mają wiele wspólnych cech, ale różnią się między sobą pod względem organizacyjnym. W systemie wszystkie jego elementy mają te same cele, dlatego powinny być wspólnie zarządzane i tym samym powinny tworzyć spójną całość. W sieci natomiast każda z jednostek zachowuje swoją administracyjną autonomię, jak również realizuje swoje własne cele i zadania¹⁴⁷. Nieco upraszczając stwierdzić można, że w systemie zarządzanie pracą poszczególnych jednostek wymaga funkcjonowania w jego obrębie jednostki nadrzędnej, a więc tym samym ma on strukturę hierarchiczną, w przeciwieństwie do sieci, w której wszystkie elementy są równorzędne.

Biblioteki wojskowe i inne placówki informacyjne działające w obszarze resortu obrony narodowej mają wspólny nadrzędny cel, którym jest zapewnienie wszystkim przedstawicielom sił zbrojnych dostępu do niezbędnych im informacji. Wszystkie te instytucje gromadzą podobne zasoby źródeł i informacji, jak również działają na rzecz tej samej, ograniczonej i zamkniętej grupy użytkowników, dlatego też wskazana jest ich ścisła współpraca, jak również funkcjonowanie jednostki, która odpowiadałaby za monitorowanie i koordynowanie tej współpracy. Tym samym, nawiązując do wcześniejszych rozważań terminologicznych, placówki te powinny tworzyć spójny system informacyjny, który pozwala m.in. na zniwelowanie dublowania niektórych zadań i prac, a tym samym zwiększenie efektywności służb informacyjnych resortu, co związane jest, z szeroko opisywanym w naukach o zarządzaniu, zjawiskiem synergii.

---

¹⁴⁵ Zob. C. Varela Orol, L. A. García Melero, C. González Guitian: *Redes de bibliotecas* [online]. „BOLETIN de la ANABAD” 1988 nr 1-2, s. 215-241 [dostęp: 6 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/904109.pdf>.

¹⁴⁶ Zob. ISO 5127-1: *Documentation and Information – Vocabulary*. Genewa 1983.

¹⁴⁷ Zob. Tamże.

2. System informacji naukowej NATO

24 sierpnia 1949 r., na mocy traktatu waszyngtońskiego podpisanego 4 kwietnia 1949 r. przez 12 państw (Wielka Brytania, Norwegia, Włochy, Belgia, Dania, Francja, Holandia, Islandia, Luksemburg, Portugalia, USA, Kanada), powstała Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego, powszechnie określana skrótem NATO (ang. North Atlantic Treaty Organization). Traktat ten był układem wojskowym, czy też porozumieniem militarnym, którego podstawowymi funkcjami były „obrona i odstraszenie możliwej agresji zbrojnej ZSRR i państw komunistycznych, utrzymanie zaangażowania militarnego USA w Europie gwarantującego gotowość wystąpienia w obronie sojuszników na wypadek ataku z zewnątrz, a także niedopuszczenie do odrodzenia się wojskowej potęgi Niemiec (...)”¹⁴⁸. W momencie powoływania NATO nie zakładano, że będzie ono również fundamentem międzynarodowych badań naukowych.

2.1. Od AGARD-u i DRG do STO

Theodore von Kármán, był wybitnym przedstawicielem inżynierii lotniczej, a przy tym synem Maurica von Kármána, filozofa i pedagoga, który już na początku XX w. głosił pogląd, że w ciągu najbliższych 50 lat nauka zacznie przekraczać granice i rozpocznie się rozwój międzynarodowej współpracy naukowej¹⁴⁹. T. von Kármán, który za misję swojego życia przyjął praktyczne urzeczywistnienie poglądów swojego ojca, będąc świadkiem wydarzeń II wojny światowej, uważał, że Stany Zjednoczone wraz ze swoimi krajami sojuszniczymi, powinny dążyć do tego, aby wspólnie stać się potęgą militarną. Cel ten jego zdaniem można było zrealizować wyłącznie dzięki dostępowi do najnowszych i najlepszych osiągnięć techniki w zakresie obronności, który zapewnić powinna ścisła współpraca naukowców z krajów sojuszniczych. Gdy

---

¹⁴⁸ R. Kupiecki: *Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego*. Warszawa 2016, s. 17.

¹⁴⁹ Zob. Dr Theodore von Kármán [online]. NATO Science and Technology Organization [dostęp: 17 października 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/Pages/theodore-von-karman.aspx>. Zob. M. Kalbarczyk, J. Walentynowicz: *Zadania Organizacji ds. Badań i Technologii Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO RTO)* [online]. „Szybkobieżne Pojazdy Gąsienicowe” 2010 nr 2(26) [dostęp: 17 października 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://obrum.pl/wp-content/uploads/2021/03/spis-tresci-od-roku-1989-do-roku-2018-szybkobiezne-pojazdy-gasienicowe-issn-0860-8369-1459516897.pdf>.

w 1949 r. von Kármán przeczytał w gazecie o powstaniu NATO uznał, że organizacja ta i jej założenia idealnie nadają się do realizacji jego koncepcji. Dzięki jego staraniom w 1951 r. Departament Naukowej Rady Doradczej Sił Powietrznych Stanów Zjednoczonych (ang. The Department of the Air Force Scientific Advisory Board – DAF SAB¹⁵⁰) zorganizowała w Pentagonie konferencję, na którą zaproszeni zostali przedstawiciele krajów członkowskich NATO. Podczas obrad delegaci prezentowali stan badań w naukach lotniczych w swoich krajach i uznali, że dla wspólnego dobra niezbędne jest podjęcie międzynarodowej współpracy w tym zakresie i wzajemna wymiana informacji, które powinny być niezależne od zasad polityki poszczególnych krajów. Ustalenia i wnioski wynikłe w trakcie konferencji przyczyniły się do utworzenia w ramach NATO Grupy Doradczej ds. Badań Lotniczych i Rozwoju (ang. Advisory Group for Aerospace Research and Development – AGARD)¹⁵¹, nazywanej w skrócie AGARD, której powstanie oficjalnie zatwierdzono w styczniu 1952 r.¹⁵²

Pierwsze Walne Zgromadzenie AGARD-u odbyło się w maju 1952 r. w Paryżu. Ustalono na nim najważniejsze obszary badań i wybrano skład Komitetu Wykonawczego z von Kármánem na czele. Wzięli w nim udział delegaci z Belgii, Kanady, Danii, Francji, Włoch, Holandii, Grecji, Norwegii, Turcji, Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych. Jeszcze w tym samym miesiącu w Londynie odbyło się pierwsze spotkanie Komitetu Wykonawczego, na którym przede wszystkim wyznaczono 4 główne panele badań – Spalanie (*Combustion Panel*), Medycyna lotnicza (*Aeromedical Panel*), Loty próbne i oprzyrządowanie (*Flight Test and Instrumentation Panel*), Tunel aerodynamiczny i testowanie (*Wind Tunnel and Model Testing Panel*)¹⁵³. Na przestrzeni wielu lat działalność tej instytucji rozwijała się w różnych kierunkach, a liczba paneli badawczych wahała się od 4 do 11. Ważnym momentem w historii AGARD-u był rok 1966, wówczas stał się agencją podległą w strukturze NATO Komitetowi Wojskowemu (ang. Military Committee – MC)¹⁵⁴.

---

¹⁵⁰ W źródłach pojawia się również nazwa US Air Force Scientific Advisory Board. Zob. J. van der Blik: *AGARD: The History 1952-1997* [online]. Neilly-Sur-Seine Cedex, Francja 1999 [dostęp: 20 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA396959.pdf>.

¹⁵¹ W źródłach pojawia się również nazwa Advisory Group for Aeronautical Research and Development. Zob. J. van der Blik: *AGARD: The History 1952-1997...*

¹⁵² Tamże

¹⁵³ Tamże.

¹⁵⁴ Tamże.

Następnie, w 1967 r. utworzono Grupę Badawczą ds. Obronności (ang. Defence Research Group – DRG), której głównym zadaniem było wspieranie badań i nowych technologii mogących przyczynić się do rozwoju przemysłu obronnego. Ta agencja w przeciwieństwie do AGARD-u nie podlegała Komitetowi Wojskowemu, lecz nowopowstałej wówczas Konferencji Krajowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia (ang. Conference of National Armaments Directors), w skrócie CNAD. Działania DRG zorganizowane były w ramach 8 paneli badawczych (Długoterminowe Badania Naukowe, Fizyka i Elektronika, Optyka i Podczerwień, Badania Operacyjne, Człowiek i Biomedycyna, Wojna Elektroniczna, Obrona Powietrzna, Technologia Przetwarzania Informacji) i w ramach 2 grup ekspertów (SGE CCD – Ukrycie, Kamuflaż i Oszustwo oraz SGE CET – Technologia Inżynierii Bojowej) składające się z dyrektorów krajowych laboratoriów i administratorów technologii obronnej wysokiego szczebla, którzy monitorowali prace ok. 50 grup badawczych naukowców i inżynierów pochodzących z różnych krajów (RSGs – Research Study Groups)¹⁵⁵.

AGARD i DRG mając podobny profil przez wiele lat współpracowały ze sobą z korzyścią dla NATO. Jednak zmiany polityczne, które nastąpiły w latach '80 i '90 ubiegłego stulecia, w tym przede wszystkim zmiana relacji między państwami NATO i dawnego Układu Warszawskiego, wymusiły reorganizację struktury NATO¹⁵⁶, w tym również instytucji działających w obszarze współpracy naukowej. Ówczesny sekretarz generalny NATO Javier Solana w 1997 r. podjął decyzję o rozwiązaniu AGARD - u i DRG, a następnie o utworzeniu w ich miejsce z dniem 1 stycznia 1998 r. Organizacji ds. Badań i Technologii (ang. Research and Technology Organization – RTO). W związku z reformą NATO, 1 lipca 2012 r., RTO zostało przemianowane na Organizację ds. Nauki i Technologii (ang. Science and Technology Organization – STO)¹⁵⁷.

---

¹⁵⁵ Zob. *NATO Defence Research Group (DRG)* [online]. NATO Science and Technology Organization. [dostęp: 20 października 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/Pages/drg-history.aspx>. Zob. *From AGARD to STO* [online]. NATO Science and Technology Organization. [dostęp: 20 października 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/Pages/history.aspx>. Zob. D.C. Daniel, L.C. Caraher: *NATO Defense Science and Technology* [online]. „Defense Horizons” 2003 nr 24 [dostęp: 20 października 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA422397.pdf>.

¹⁵⁶ Zob. np. *Transformacja NATO. Polska i regionalna perspektywa. Międzynarodowa konferencja*, red. merytoryczna A. Bobiński. Warszawa 2008.

¹⁵⁷ Tamże.

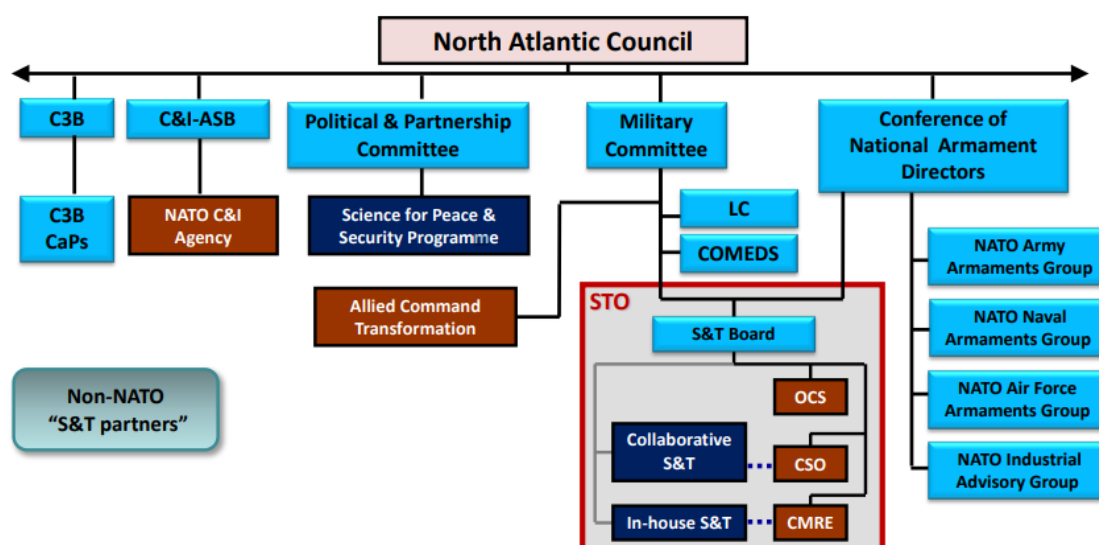

2.2. Struktura i rola STO

Organizacja ds. Nauki i Technologii (STO) jest jednostką NATO odpowiadającą za koordynację międzynarodowej współpracy w zakresie badań mających na celu rozwój nowoczesnych technologii obronnych i wzajemnej wymiany informacji w tym zakresie, które następnie mają zapewnić całemu Sojuszowi strategiczną przewagę w zakresie obronności i bezpieczeństwa. Na przestrzeni kilkudziesięciu lat działalności organizacja ta stała się jednym z największych na świecie, jeśli nie największym, forum współpracy badawczej.

STO w strukturze NATO podlega bezpośrednio dwóm instytucjom nadrzędnym, Komitetowi Wojskowemu (ang. Military Committee) i Konferencji Krajowych Dyrektorów ds. Uzbrojenia (ang. Conference of National Armaments Directors) (Rys. 1)¹⁵⁸.

Rysunek 1: STO w strukturze NATO

Źródło: P. Soète: *Science & Technology in NATO: The STO, its Collaborative Network and the Collaborative Support Office* [online]. [dostęp: 5 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: [https://www.sto.nato.int/NATODocs/NATO%20Documents/Public/\\$Introduction%20to%20STO%20CSO%202015-01.pdf](https://www.sto.nato.int/NATODocs/NATO%20Documents/Public/$Introduction%20to%20STO%20CSO%202015-01.pdf).

¹⁵⁸ Zob. *The Science and Technology Board (STB)* [online]. NATO Science and Technology Organization [dostęp: 5 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/Pages/science-and-technology-board.aspx>.

Najwyższym organem w strukturze STO jest Rada ds. Nauki i Technologii (ang. Science and Technology Board – STB) będąca organem zarządczym, której zadaniem jest wyznaczanie kierunków i koordynacja działalności tej organizacji. W skład Rady wchodzi maksymalnie trzech reprezentantów z każdego kraju członkowskiego, którzy są wybitnymi osobistościami w zakresie badań i technologii obronnych, wybieranymi najczęściej spośród przedstawicieli rządu, środowiska akademickiego lub przemysłu. Przewodniczącym STB jest tzw. Główny Naukowiec NATO (ang. NATO Chief Scientist), który poza funkcją przewodniczącego, pełni również funkcję starszego doradcy naukowego kierownictwa NATO i Kierownika Biura Głównego Naukowca. Od 1 lipca 2019 r. funkcję tę pełni dr Bryan Wells z Wielkiej Brytanii. Jego Biuro (ang. The Office of the Chief Scientist – OCS), z siedzibą w Brukseli, wspierające Przewodniczącego STO w jego działaniach jest jednym z 3 organów wykonawczych STO (Rys. 1)¹⁵⁹. Dwa pozostałe organy, to Biuro Wsparcia Współpracy (ang. The Collaboration Support Office – CSO), z siedzibą w Paryżu i Centrum Badań i Eksperymentów Morskich (ang. The Centre for Maritime Research and Experimentation – CMRE), z siedzibą we włoskim La Spezia¹⁶⁰. Z punktu widzenia koordynacji współpracy międzynarodowej i wymiany informacji naukowej szczególne znaczenie ma w tym wypadku właśnie CSO, którego głównym zadaniem jest zapewnienie wsparcia wykonawczego i administracyjnego dla działań naukowo-badawczych prowadzonych w ramach STO.

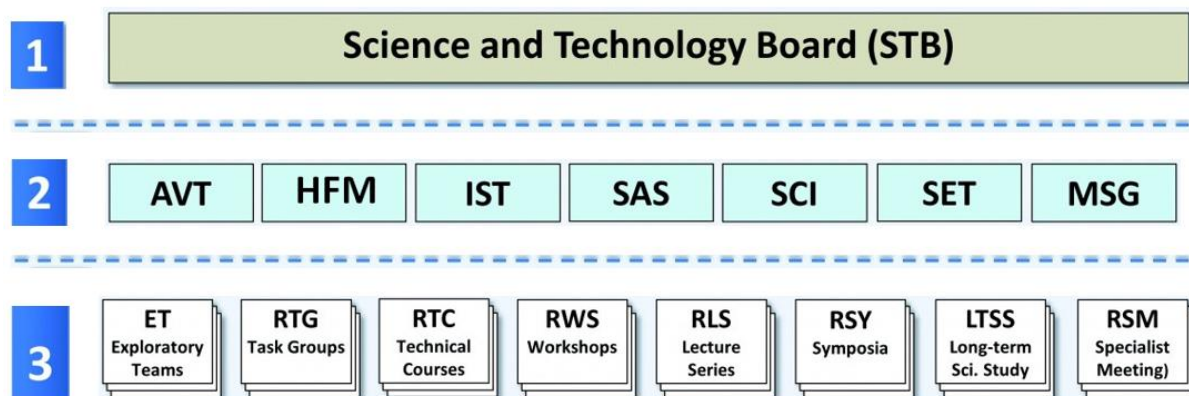
Struktura badawcze STO zbudowana jest z trzech poziomów (Rys. 2). Na pierwszym z nich znajduje się Rada ds. Nauki i Technologii jako organ zwierzchni.

---

¹⁵⁹ Zob. *The Science and Technology Board...*

¹⁶⁰ Zob. *About the STO* [online]. NATO Science and Technology Organization [dostęp: 5 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/Pages/organization.aspx>.

Rysunek 2: Struktura badawcza NATO STO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie S. Sammito, F.O. Flemisch, K. Kehe, R.R. Schick: *Das Human Factors and Medicine (HFM) Panel der NATO Science and Technology Organization (STO) – Historie, Struktur und Aufgaben1* [online]. Wehrmedizin und Wehrpharmazie [dostęp: 5 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://wehrmed.de/fuehrung-organisation/das-human-factors-medicine-hfm-panel-der-nato-science-technology-organization-sto-historie-struktur-aufgaben1.html>.

Drugi poziom stanowi sześć Paneli Technicznych i jedna Grupa¹⁶¹:

- Panel Technologii Pojazdów Użytkowych (ang. Applied Vehicle Technology Panel – AVT),
- Panel Czynniki Ludzkie a Medycyna (ang. Human Factors and Medicine Panel – HFM),
- Panel Technologii Systemów Informacyjnych (ang. Information Systems Technology Panel – IST),
- Panel ds. analiz i badań systemowych (ang. System Analysis & Studies Panel – SAS),
- Panel ds. koncepcji i integracji systemów (ang. Systems Concepts & Integration Panel – SCI),
- Panel Czujników i Technologii Elektronicznych (ang. Sensors & Electronics Technology – SET),
- Grupa Modelowania i Symulacji (ang. Modelling and Simulation Group – MSG).

¹⁶¹ Zob. *The Collaboration Support Office – CSO* [online]. NATO Science and Technology Organization [dostęp: 5 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/Pages/collaboration-support-office.aspx>.

W ich skład wchodzi wybrani przedstawiciele poszczególnych krajów członkowskich będący ekspertami wysokiego szczebla w danej tematyce, jak również doświadczeni światowej klasy naukowcy i specjaliści. Poszczególne panele odpowiadają za inicjowanie, planowanie i zarządzanie współpracą naukową w zakresie przypisanych im obszarów tematycznych, innymi słowy odpowiadają przede wszystkim za organizację i nadzór Zespołów Technicznych (ang. Technical Teams), tworzonych w ramach jednego lub kilku paneli i stanowiących trzeci poziom struktury badawczej STO¹⁶².

Ze względu na różne cele i różny czas trwania, działania na poziomie trzecim podzielono na 8 grup (Rys. 2)¹⁶³:

- Zespoły badawcze (ang. Exploratory Teams – ET) – powoływane maksymalnie na rok w celu analizy nowo zidentyfikowanego tematu;
- Badawcze grupy robocze (ang. Research Task Group – RTG) – pracują nad konkretnym problemem badawczym przez okres do 3 lat, ich praca kończy się publikacją raportu technicznego;
- Naukowe kursy techniczne (ang. Research Technical Course – RTC) – specjalna forma konferencji, w której oprócz wykładów przekazywane są również informacje i umiejętności praktyczne;
- Warsztaty badawcze (ang. Research Workshop – RWS) – warsztaty są z reguły kilkudniowe i stanowią platformę wymiany informacji, rozwoju wiedzy, a tym samym tworzenia sieci ekspertów;
- Serie wykładów badawczych (ang. Research Lecture Series – RLS) – są to najczęściej 3 cykle wykładów trwające 1-2 dni, w ramach których wybrani eksperci prezentują konkretne wyniki badań związane z wskazanym zakresem tematycznym;
- Sympozja badawcze (ang. Research Symposium – RSY) – na symposium prezentowane są referaty, wybrane spośród zgłoszonych wcześniej tematów;

---

¹⁶² Zob. Tamże.

¹⁶³ S. Sammito, F.O. Flemisch, K. Kehe, Schick R.R.: *Das Human Factors and Medicine (HFM) Panel der NATO Science and Technology Organization (STO) – Historie, Struktur und Aufgaben1* [online]. Wehrmedizin und Wehrpharmazie [dostęp: 5 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://wehrmed.de/fuehrung-organisation/das-human-factors-medicine-hfm-panel-der-nato-science-technology-organization-sto-historie-struktur-aufgaben1.html>. Zob. *2021 Collaborative Programme of Work. NATO Science and Technology Organization* [online]. [dostęp: 22 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.sto.nato.int/publications/Management%20Reports/NATO_STO_CPoW_2021.pdf.

- Długoterminowe badania naukowe (ang. Long-Term Scientific Study – LTSS) – jest to forma działalności, w ramach której określona grupa naukowców zajmuje się daną problematyką badawczą przez dłuższy okres czasu i ciągle ją aktualizuje;
- Spotkania specjalistów ds. badań (ang. Research Specialist Meeting – RSM) – są to warsztaty, w których udział mogą wziąć wyłącznie specjaliści zgłoszeni przez osoby do tego upoważnione z danego kraju.

2.3. Od dokumentacji do zarządzania wiedzą i informacją

Działalność dokumentacyjna i dystrybucja informacji naukowej miały istotne znaczenie od samego początku istnienia AGARD-u. Już w 1952 r. w strukturze Agencji powołano Komitet Dokumentacji AGARD-u (ang. AGARD Documentation Committee), który pełnił nie tylko funkcję doradczą w zakresie publikacji wyników badań poszczególnych paneli i grup technicznych, ale również aktywnie wspierał całą instytucję poprzez świadczenie na jej rzecz usług dokumentacyjnych. Poszczególni członkowie Komitetu byli również zobowiązani do stymulowania i wspierania krajowych agencji lotniczych w obszarze dokumentacji własnych wyników badań. Najważniejsze działania Komitetu Dokumentacji, to m.in.¹⁶⁴:

- Standaryzacja formy raportów technicznych produkowanych przez kraje członkowskie NATO;
- Dodawanie do wszystkich sprawozdań i raportów kart indeksowych zawierających streszczenie treści dokumentu;
- Prace nad słownikiem wielojęzycznym z zakresu lotnictwa (obejmował 8 języków: angielski, holenderski, francuski, angielski, niemiecki, włoski, hiszpański, turecki);
- Wprowadzenie wspólnego systemu klasyfikacji materiałów z zakresu lotnictwa;
- Współpraca z krajowymi agencjami państw członkowskich NATO.

Ze względu na współpracę Komitetu Dokumentacji AGARD z Komitetem Naukowym NATO (ang. NATO Science Committee) w zakresie usprawnienia

---

¹⁶⁴ Zob. J. van der Blik: *AGARD: The History...*, s. 7-31.

wymiany informacji pomiędzy państwami członkowskimi NATO, postanowiono w 1962 roku zmienić jego nazwę na Komitet Informacji i Dokumentacji Technicznej (Technical Information and Documentation Committee – TIDOC), a następnie w 1965 r. na Panel Informacji Technicznej (Technical Information Panel – TIP)¹⁶⁵. Zmiana statusu z komitetu na panel pozwoliła na rozszerzenie zakresu działalności tej jednostki, w tym przede wszystkim na organizację spotkań specjalistów i serii wykładów. Na przestrzeni kolejnych lat TIP nie tylko kontynuował działania zapoczątkowane przez Komitet Dokumentacji, ale wprowadził również wiele nowych inicjatyw. Wśród najważniejszych przedsięwzięć podjętych przez TIP w latach 1965-1993 wymienić należy¹⁶⁶:

- Wydanie nowej wersji wielojęzycznego słownika lotniczego (*AGARD Multilingual Aeronautical Dictionary*) wzbogaconego o słownictwo w języku greckim i portugalskim;
- Przygotowanie licznych publikacji skierowanych do osób zajmujących się działalnością informacyjną w obszarze lotnictwa, w tym 5-tomowego *Manual of Documentation Practices Applicable to Defence-Aerospace Scientific and Technical Information*¹⁶⁷, *Guide to Aerospace and Defence Technical Report Series in the NATO Nations*¹⁶⁸, czy też *Manual on the Evaluation of Information Centres and Services*¹⁶⁹.

Manual on the Evaluation of Information Centres and Services to podręcznik dla personelu administracyjnego i technicznego zajmującego się zarządzaniem i przekazywaniem informacji, w którym szczegółowo przedstawiono zasady

---

¹⁶⁵ Zob. Tamże, s. 7-31-7-33.

¹⁶⁶ Zob. Tamże, s. 7-33-7-34.

¹⁶⁷ Zob. *Manual of Documentation Practices Applicable to Defence-Aerospace Scientific and Technical Information: Volume I* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA060478.pdf>. Zob. *Manual of Documentation ... Volume II* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA075242.pdf>. Zob. *Manual of Documentation... Volume III* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA095032.pdf>. Zob. *Manual of Documentation... Volume IV* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://tiny.pl/9z4x5>. Zob. *Manual of Documentation... Volume V* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://tiny.pl/9z4xc>.

¹⁶⁸ Zob. *AGARD Guide to Aerospace and Defence Technical Report Series in NATO countries* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA236084.pdf>.

¹⁶⁹ Zob. *A Manual on the Evaluation of Information Centers and Services* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA237321.pdf>.

planowania, oceny i projektowania centrów i usług informacyjnych. W podręczniku zaprezentowano wykaz konkretnych miar, metod i modeli ewaluacji wydajności operacyjnej i różnych aspektów efektywności funkcjonowania centrów informacyjnych i świadczonych przez nie usług. Podręcznik przygotowano na podstawie wieloletnich badań prowadzonych przez firmę King Research¹⁷⁰.

Kiedy w 1994 r. podjęto decyzję o zmniejszeniu liczby paneli technicznych AGARDu, postanowiono przekształcić TIP w Komitet Informacji Technicznej (ang. Technical Information Committee - TIC). Odebranie statusu panelu i przywrócenie statusu komitetu spowodowało ograniczenie zakresu działalności i powrót do roli jednostki doradczej. Po likwidacji AGARDu i powołaniu RTO, w 1998 r., komórka ta przyjęła nazwę Komitet Zarządzania Informacją (ang. Information Management Committee - IMC) i od tej pory pełni rolę organu doradczego Agencji ds. Badań i Technologii (ang. Research and Technology Agency – RTA), czyli jednostki wspierającej działania RTO pod kątem organizacyjnym¹⁷¹.

Na przestrzeni lat agenda ta funkcjonująca pod różnymi nazwami podjęła wiele inicjatyw mających na celu usprawnienie procesów zarządzania informacją i wiedzą za pomocą odpowiednio dobranych rozwiązań i narzędzi technologicznych. IMC m.in. przyczyniło się do tego, że zaczęto publikować raporty RTO w wersji elektronicznej, głównie w postaci plików PDF zapisywanych na płytach CD-ROM dostarczanych do wszystkich krajów członkowskich, a równocześnie zamieszczanych w bazie publikacji NATO RTO (dzisiaj NATO STO).

Wśród projektów realizowanych przez IMC, za jeden z najważniejszych uznać można sieć STARNET (NATO Science, Technology and Research Network) uruchomioną w 2003 r. i będącą swoistego rodzaju wirtualną biblioteką, czy też katalogiem stron internetowych zawierającym informacje o wartościowych zasobach sieci w zakresie nauki, techniki i badań, zwłaszcza tych związanych z tematyką obronności¹⁷². STARNET składał się z dziewięciu działów tematycznych¹⁷³:

---

¹⁷⁰ Tamże.

¹⁷¹ Zob. J. van der Blik: *AGARD: The History...*

¹⁷² Zob. W. R. Bladon: *Science, Technology and Research Network (STARNET)* [online]. "Issues in Science and Technology Librarianship" 2004 nr 40 [dostęp: 19 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.istl.org/04-summer/article7.html>.

¹⁷³ Tamże. Zob. W. Bladon, G. Cotter, T. Hermann: *The Science, Technology and Research Network (STARNET). A Searchable Thematic Compilation of Web Resources. Recent Advances in Space Technologies*. W: 3rd International Conference on Recent Advances in Space Technologies Space for a More Secure World. Istanbul 2007, s. 115-118. Por. K. Kitlińska: *Baza STARNET*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 2008 nr 4, s. 67-83.

1. Lotnictwo i kosmonautyka (ang. Aerospace and Aerospace-Related Research Information Node – ARIN);
2. Dowodzenie, kontrola, łączność i wywiad (ang. Command, Control, Communications and Intelligence – C3I);
3. Obrona przed terroryzmem (ang. Defense Against Terrorism Node – DTIN);
4. ochrona środowiska inauki biologiczne (ang. Environmental and Biological Sciences Node – EBSIN);
5. Informacja naukowa (ang. Information Science Node – INSCIN);
6. Modelowanie i symulacja (ang. Modeling and Simulation Information Node – MSIN);
7. Operacje lądowe (ang. Land-Based Operations Node – LBON);
8. Operacje morskie (ang. Naval, Marine and Sea-based Operations Node – NAVMAS);
9. Planowanie badań (ang. Research Planning Node – RESPLAN).

W ramach każdego z nich tworzono podział na bardziej szczegółowe kategorie, np. w ramach działu Informacja Naukowa wyodrębniono m.in.: eksplorację danych (ang. Data Mining), tworzenie baz danych (ang. Database Creation), biblioteki cyfrowe/wirtualne (ang. Digital/Virtual Libraries), Zarządzanie treścią elektroniczną i narzędzia (ang. Electronic Content Management and Tools), systemy eksperckie (ang. Expert systems), bibliotekoznawstwo (ang. Library science), zarządzanie informacją (ang. Information Management), zarządzanie rekordami (ang. Records Management), zarządzanie wiedzą (ang. Knowledge Management), telekomunikację (ang. Telecommunications), technologię informacyjną (ang. Information Technology), informatykę (ang. Computer Science), normy (ang. Standards), projektowanie i zarządzanie stronami WWW (ang. Website Design and Management), bezpieczeństwo informacji (ang. Security issues), a także inne tematy i zagadnienia ogólne związane z informacją naukową (ang. Other INSCIN Related; General Topics on Information Science)¹⁷⁴.

Użytkownik miał możliwość przeszukiwania zasobów przechodząc od działu do wybranej kategorii, bądź też korzystając z formularza wyszukiwawczego, który pozwalał wybrać z listy kryteriów kraj pochodzenia zasobu, typ organizacji odpowiedzialnej za dane źródło informacji, język i dział tematyczny, a także wpisać

---

¹⁷⁴ Tamże.

wybrane słowo z tytułu, czy też słowo kluczowe. Pojedynczy rekord zawierał nazwę instytucji/organizacji, odsyłacz do zasobu, słowa kluczowe, określenie obszaru terytorialnego, którego dotyczy dany zasób oraz krótki opis charakteryzujący zawartość lub instytucję/organizację sprawczą¹⁷⁵. Obecnie projekt ten nie jest już kontynuowany, a strona WWW STARNETu jest niestety nieaktywna, co uniemożliwia przejrzanie cennych zasobów bazy zgromadzonych na przestrzeni kilku lat. Brak również jakiegokolwiek informacji na temat wcielenia zasobów STARNETu do innych baz danych.

Po zmianach w strukturze NATO w 2012 r., w wyniku których Research and Technology Organization (RTO) zmieniło nazwę na Science and Technology Organization (STO), ze struktury Organizacji zniknął Komitet Zarządzania Informacją. Aktualnie zadania związane z koordynacją gromadzenia i dystrybucji informacji naukowej w NATO, określane jako zarządzanie wiedzą i informacją, znajdują się w zakresie obowiązków Biura Wsparcia Współpracy (ang. The Collaboration Support Office – CSO)¹⁷⁶.

Pośredni wpływ na przepływ informacji naukowej w strukturach NATO i krajach członkowskich ma również Agencja NATO ds. Komunikacji i Informacji (ang. NATO Communications and Information Agency – NCI Agency), której zadaniem jest zapewnienie sprawnych i bezpiecznych kanałów komunikacji członkom Sojuszu na potrzeby współpracy. Agencję można uznać za swego rodzaju dział techniczny umożliwiający NATO wykonywanie wszystkich zadań¹⁷⁷.

2.3.1. Baza publikacji NATO STO

Od początku funkcjonowania AGARDu wśród krajów członkowskich NATO dystrybuowane były wyniki badań naukowych prowadzonych w instytucjach NATO, w tym przede wszystkim raporty techniczne, w postaci publikacji drukowanych. W styczniu 1985 r. decyzją kierownictwa NATO w ramach AGARDu, a konkretnie Panelu Informacji Technicznej, powołano grupę roboczą, której zadaniem było przygotowanie koncepcji systemu informacji naukowo-technicznej NATO (ang.

---

¹⁷⁵ Tamże.

¹⁷⁶ Zob. *The Collaboration Support Office...*

¹⁷⁷ Zob. *NATO Communications and Information Agency* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.ncia.nato.int/>.

NATO Scientific and Technical Information Service – NSTIS). W kwietniu 1986 r. przedstawiono dokument zatytułowany „Propozycja utworzenia Serwisu Informacji Naukowej i Technicznej NATO” (ang. *Proposed NATO Scientific and Technical Information Service Data Elements*). Następnie w marcu 1987 r. przeprowadzono serię wywiadów, osobistych i telefonicznych, z ponad 60 pracownikami Kwatery głównej NATO, a także pracownikami wybranych instytucji prowadzących badania w zakresie technologii wojskowych oraz amerykańskiego Centrum Technicznej Informacji Obronnej (ang. Defense Technical Information Center – DTIC) i niderlandzkiego Centrum Dokumentacji Technicznej Sił Zbrojnych (nl. Technisch Documentatie Centrum voor de Krijgsmacht – TDCK), dotyczące oczekiwań w zakresie funkcjonalności planowanego systemu¹⁷⁸.

Głównym założeniem planowanego systemu było zwiększenie świadomości na temat informacji naukowej i technicznej oraz usprawnienie jej przepływu. Określono siedem celów utworzenia systemu¹⁷⁹:

1. Zwiększenie opłacalności dostępu do informacji naukowej i technicznej NATO;
2. Zapewnienie dostępu do zewnętrznych zasobów informacji naukowej i technicznej;
3. Wzmocnienie pamięci kooperacyjnej NATO i wiedzy o informacji naukowej i technicznej;
4. Poprawa koordynacji działań w zakresie informacji naukowej i technicznej w celu zmniejszenia problemu powielania badań naukowych;
5. Skoordynowanie potrzeb NATO z rozwojem uzbrojenia i pracami badawczo-rozwojowymi;
6. Wspomaganie rozwoju polityki zarządzania informacją NATO;
7. Poprawa współpracy pomiędzy krajami członkowskimi w zakresie wymiany informacji naukowej i technicznej.

Ostateczna koncepcja systemu przedstawiona w 1987 r. zawierała również informacje na temat wszelkich wymagań technicznych oraz szacunkowy kosztorys przedsięwzięcia¹⁸⁰.

---

¹⁷⁸ Zob. K.N. Molholm: *NATO Scientific and Technical Information Service (NSTIS): Functional Description* [online]. [dostęp: 19 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA190350.pdf>, s. 1-1–1.2.

¹⁷⁹ Tamże, s. 1-4.

¹⁸⁰ Zob. Tamże.

Od 1987 r. wszystkie publikacje związane z działalnością badawczą NATO dystrybuowane do tej pory w formie papierowej zaczęto poddawać opracowaniu analityczno-syntetycznemu, a ich opisy bibliograficzne wprowadzano do pamięci komputera. Jako podstawa systemu powstawało sześć autonomicznych baz danych¹⁸¹:

- Scientific and Technical Information (STI) Citations – baza danych opisów bibliograficznych dokumentów naukowo-technicznych;
- Research in Progress (RIP) – baza danych opisów badań naukowych;
- Document Order Tracking – baza danych potrzeb informacyjnych;
- Query Tracking – baza danych o użytkownikach i składnicach informacji;
- Selective Dissemination of Information (SDI) User Profiles – baza danych zawierająca informacje o stałych profilach zainteresowań użytkowników (selektywna dystrybucja informacji);
- Expertise Directory – baza danych o ekspertach i specjalistach w zakresie nauki i techniki.

Ostatecznie koncepcja nie została wówczas zaakceptowana. Z czasem baza publikacji NATO AGARD, a później RTO, zaczęła być dystrybuowana w formie płyt CD-ROM¹⁸². Aktualnie baza publikacji NATO STO jest ogólnodostępna za pośrednictwem strony WWW STO, w zakładce Publikacje (Publications). Bazę można przeszukiwać korzystając z formularza wyszukiwawczego i wskazując interesujący temat, nazwisko autora, panel/grupę, czy też typ publikacji. Jednak tylko część publikacji zamieszczonych w bazie jest udostępniana w wolnym dostępie w formule Open Access, które można pobrać bezpośrednio z bazy w formacie PDF. Publikacje te są oznaczone graficznie w wynikach wyszukiwania. Z większości raportów skorzystać mogą wyłącznie osoby posiadające login i hasło do bazy, a do wybranych publikacji dostęp mają wyłącznie członkowie danego panelu lub grupy. Istnieje również zbiór dokumentów, z których skorzystać można jedynie w Krajowych Centrach Dystrybucji Publikacji NATO STO¹⁸³.

Rekord każdej publikacji zawartej w bazie składa się z takich elementów, jak: tytuł publikacji, sygnatura, abstrakt, data publikacji, autor/autorzy, typ publikacji,

---

¹⁸¹ Zob. A. Milik: *System informacji naukowo-technicznej NATO*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 1998 nr 1, s. 27-31. Zob. V. Lucht: *System informacji naukowo-technicznej NATO*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 1992 nr 4, s. 5-12. Zob. K.N. Molholm: *NATO Scientific...*, APPENDIX E.

¹⁸² Zob. J. van der Blik: *AGARD: The History...*, s. 7-32.

¹⁸³ Zob. *Publications* [online]. NATO Science and Technology Organization. [dostęp: 19 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/publications/Pages/default3.aspx>.

identyfikator DOI, numer ISBN (jeżeli publikacja posiada), wydawca, dostęp i słowa kluczowe (Rys. 3).

Rysunek 3: Przykład rekordu publikacji w bazie NATO STO

Information Assurance for Emerging and Future Military Systems

RTO-MP-IST-076

The advance toward Network Centric Warfare is making NATO's IT infrastructure (i.e., its communication networks and the computer systems that connect to them) its most valuable asset and its most vulnerable point of attack. Military platforms are becoming more computer intensive, which means that software is becoming more complex and taking on larger and more important roles, and information systems are being increasingly interconnected, which means that vulnerability in a single program can put an entire infrastructure at risk. As a consequence, information systems security and defence against cyber attacks are major issues and major concerns, especially in joint/coalition operations. Hackers already regularly try to disrupt NATO coalitions' networks and computer assets. Emerging and future NATO systems will face even more serious security issues as NATO incorporates new functional technology (e.g., IPv6 and VOIP), determines the best way to employ new security technology (e.g., quantum key exchange and quantum cryptography), and expands the use of third party software and third party services to reduce cost. This symposium provided a forum for the exchange of state-of-the-art knowledge related to security and assurance for military information systems to enhance the capability of the scientific and research community to respond adequately to new and challenging military concepts and operational requirements and to support the Information Systems Technology Panel in their formulation of a research program to address this area.

Published	10/3/2008
Author(s)	Multiple
STOPublicationType	Meeting Proceedings RDP
Publication Reference	RTO-MP-IST-076
DOI	10.14339/RTO-MP-IST-076
ISBN	N/A
STOPublisher	RTO
Access	NATO Unclassified
STOKeywords	security; assurance; mobility; interoperability

 This document is distributed in accordance with NATO Security Regulations and Information Management Policies of the Science and Technology Organization.

Źródło: *Publications* [online]. NATO Science and Technology Organization. [dostęp: 26 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/publications/Pages/default3.aspx>.

2.3.2. Krajowe Centra Dystrybucji Publikacji NATO STO

Istotnym elementem sprawnego funkcjonowania systemu informacji naukowej i technicznej NATO są Krajowe Centra Dystrybucji Publikacji NATO STO, będące ostatnim ogniwem owego systemu, odpowiadającym za dostarczenie relewantnej informacji właściwym użytkownikom. Centra te odpowiadają przede wszystkim za gromadzenie, przechowywanie i dystrybucję publikacji naukowych NATO STO w swoich krajach. Krajowe Centra funkcjonują w 22 państwach członkowskich NATO, w tym w 6 z nich publikacje sklasyfikowane jako niejawne są dystrybuowane przez inną jednostkę/komórkę niż publikacje jawne (Tab. 1).

Tabela 1: Wykaz Krajowych Centrów Dystrybucji Publikacji NATO STO

Kraj członkowski	Instytucja dystrybuująca publikacje jawne	Instytucja dystrybuująca publikacje niejawne
 BELGIA LUKSEMBUR	Royal High Institute for Defence – KHID/IRSD/RHID Management of Scientific & Technological Research for Defence, National STO Coordinator Royal Military Academy	Ta sama
 KANADA	DSTKIM 2 Defence Research & Development Canada	Ta sama
 REPUBLIKA CZESKA	Vojenský technický ústav s.p. CZ Distribution Information Centre	Ta sama
 DANIA	Danish Acquisition and Logistics Organization (DALO)	Ta sama
 ESTONIA	Estonian Ministry of Defence Estonian National Coordinator for NATO STO	Ta sama
 FRANCJA	The French Aerospace Lab-ONERA	CEDOCAR (Centre de Documentation de l'Armement)
 NIEMCY	Streitkräfteamt / Fachinformationszentrum der Bundeswehr (FIZBw)	Ta sama
 GRECJA	Defence Industry Research General Directorate, Research Directorate	Ta sama
 WĘGRY	Hungarian Ministry of Defence Development and Logistics Agency	Ta sama
 WŁOCHY	Centro Gestione Conoscenza Secretariat General of Defence/National Armaments Directorate	Servizio Sicurezza Secretariat General of Defence/National Armaments Directorate
 HOLANDIA	Royal Netherlands Military Academy Library	Ta sama
 NORWEGIA	Norwegian Defence Research Establishment Attn: Biblioteket	Norwegian Defence Research Establishment Attn. H-Arkivet,
 POLSKA	CENTRALNA BIBLIOTEKA WOJSKOWA	Departament Szkolnictwa Wojskowego Ministerstwo Obrony Narodowej
 PORTUGALIA	Estado Maior da Força Aérea SDFa - Centro de Documentação	Ta sama

Kraj członkowski	Instytucja dystrybuująca publikacje jawne	Instytucja dystrybuująca publikacje niejawne
 RUMUNIA	Romanian National Distribution Centre Armaments Department	Ta sama
 SŁOWACJA	Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika Distribučné a informačné stredisko STO	Ta sama
 SŁOWENIA	Ministry of Defence Central Registry for EU and NATO	Ta sama
 HISZPANIA	Oficina de Coordinación Nacional STO Unidad de Planificación de I+D Internacional Subdirección General de Planificación, Tecnología e Innovación (SDGPLATIN/DGAM)	SDGPLATIN – Subregistro Principal OTAN/DGAM
 TURCJA	Milli Savunma Bakanlıđı (MSB) ARGE ve Teknoloji Dairesi Başkanlıđı	Ta sama
 WIELKA BRYTNIA	Dstl Knowledge and Information Services	Ta sama
 STANY ZJEDNOCZONE	Defense Technical Information Center	UNITED STATES Central U.S. Registry

Źródło: *National Distribution Centres* [online]. NATO Science and Technology Organization. [dostęp: 19 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/Pages/distribution.aspx>.

Niektóre Centra, jak np. Krajowe Centrum Dystrybucji w Polsce, zapewniają dostęp nie tylko do zasobów NATO STO, ale również do innych zewnętrznych zasobów informacji naukowej i technicznej z zakresu obronności.

Wybrane raporty techniczne NATO nabyć mogą również przedsiębiorstwa i instytucje komercyjne. To z myślą o zewnętrznych odbiorcach powstały dwie agencje sprzedaży publikacji NATO STO, które znajdują się w Centrum Zaopatrzenia w Dokumenty Biblioteki Brytyjskiej (ang. The British Library Document Supply Centre) oraz w Kanadyjskim Instytucie Informacji Naukowej i Technicznej (ang. Canada Institute for Scientific and Technical Information)¹⁸⁴.

¹⁸⁴ *National Distribution Centres* [online]. NATO Science and Technology Organization. [dostęp: 19 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/Pages/distribution.aspx>.

Organizacja ds. Nauki i Technologii NATO jest jedną z największych instytucji zajmujących się międzynarodową współpracą naukową. Panele Techniczne STO publikują w ciągu roku około kilkudziesięciu różnego typu raportów, które są jednym z najcenniejszych źródeł informacji naukowo-technicznej z zakresu technologii obronnej. Przyjmując nowoczesną koncepcję traktowania informacji jako produktu, odwołując się tym samym do pewnych kategorii ekonomicznych, można stwierdzić, iż NATO STO jest jednym z czołowych producentów naukowej, czy też naukowo-technicznej informacji wojskowej. Największą zaletą tej organizacji jest fakt, że nie poprzestaje ona jedynie na wyprodukowaniu tej informacji, ale aktywnie zajmuje się również jej dystrybucją mając na celu dotarcie do jak najszerszego grona odbiorców. STO zapewnia równe szanse wszystkim państwom członkowskim NATO w dostępie do najnowszych rozwiązań w zakresie technologii militarnej. Instytucja ta może być wzorem, czy też modelem, jak należy organizować współpracę międzynarodową, i to nie tylko w zakresie technologii obronnej, ale także każdej innej dziedziny, aby jak najlepiej wykorzystać potencjał naukowy kilku państw dla wspólnego rozwoju.

3. Historia resortowego systemu informacji naukowej w Polsce

Jak już wspomniano w rozdziale 1.1. pierwsze biblioteki, w znaczeniu instytucjonalnym, gromadzące literaturę poświęconą sztuce wojennej, które można określić mianem bibliotek wojskowych, powstały zarówno w Europie, jak i w Stanach Zjednoczonych w XVIII w. Początkowo były to głównie księgozbiory szkół wojskowych¹⁸⁵, a następnie biblioteki tworzone przy sztabach generalnych¹⁸⁶. Zdecydowanie trudniej jednoznacznie określić początki rozwoju naukowej informacji wojskowej, czy też dokumentacji obronnej, zarówno w skali światowej, jak i w skali Europy, gdyż jest to problem niezwykle rozległy, który do dziś nie został opracowany. Sama dokumentacja, jako dziedzina wiedzy zaczęła rozwijać się dopiero na początku XX w. Przykładowo Centrum Badawcze Dokumentów Lotniczych (ang. Air Documents Research Center – ADRC) będące załącznikiem Defense Technical Information Center (DTIC), jednego z największych i najprężniej działających centrów wojskowej informacji naukowo-technicznej, rozpoczęło swoją działalność dopiero w 1945 r.¹⁸⁷

W Polsce, podobnie jak w innych krajach Europy, biblioteki wojskowe pojawiły w XVIII w., a z ich działalności, wiele lat później, bo dopiero w II połowie XX w., wyłoniła się naukowa informacja wojskowa.

3.1. Historia bibliotek wojskowych w Polsce

W Polsce za pierwszą bibliotekę wojskową uznaje się Bibliotekę Szkoły Rycerskiej w Warszawie. Szkoła ta została założona w 1765 r. przez króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Bibliotekę powołano oficjalnie na mocy aktu erekcyjnego z 1767 r., jednak z analizy dokumentacji Szkoły, a konkretnie rachunków Komisji Skarbu, dokonanej przez Mariana Łodyńskiego, wynika, że księgozbiór zaczęto gromadzić już w styczniu 1767 r., stąd też to właśnie ten rok podaje się jako datę

---

¹⁸⁵ Zob. M. Łodyński: *Biblioteka Szkoły...*, s. 11.

¹⁸⁶ Zob. E. M. Horodyska: *Centralna Biblioteka Wojskowa 1919-32...*, s. 10.

¹⁸⁷ Zob. *About DTIC* [online]. Defense Technical Information Center [dostęp: 7 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://discover.dtic.mil/about/>.

powstania teŝe biblioteki. Zgodnie z treścią aktu erekcyjnego pieczę nad biblioteką sprawował bibliotekarz, pierwszą osobą pełniącą tę funkcję był Philippe Thevenot de Thannay pochodzący z Francji. Biblioteka, jak i cała Szkoła, zlikwidowana została na mocy decyzji króla Stanisława Augusta Poniatowskiego z dnia 30 listopada 1794 r.¹⁸⁸ Na podstawie szcążkowej dokumentacji archiwalnej ustalono, ŝe w czasach stanisławowskich istniały jeszcze co najmniej dwie inne biblioteki wojskowe, a mianowicie biblioteka przy Korpusie Inŝynierów Koronnych i biblioteka przy Legionach Dąbrowskiego¹⁸⁹.

W czasach Księstwa Warszawskiego powstały biblioteki przy Szkole Elementarnej Artylerii i Inŝynierii w Warszawie, Szkole Aplikacyjnej i Szkole Chirurgiczno-Wojskowej, a takŝe przy Korpusach Kadetów w Chełmnie i Kaliszu¹⁹⁰. Z kolei w okresie Królestwa Polskiego wyróżniające się księgozbiory posiadały Szkoła Aplikacyjna utworzona w 1820 r., Kwatermistrzostwo Generalne Wojska i Kaliski Korpus Kadetów. Dzięki zachowanym ksiąŝkom i nielicznym wzmiankom archiwalnym wiadomo, ŝe mniejsze biblioteki w tamtych czasach posiadały równieŝ inne szkoły wojskowe, jak np. Szkoła Artylerii i Szkoła Podchorążych, poszczególne oddziały wojskowe np. Pułk Strzelców Konny Gwardii i 4 kompania Lekkiej Artylerii Pieszej oraz niektóre urzędy wojskowe w tym m.in. Audytoriat, Komisja Rządowa Wojny, Dyrekcja Inŝynierii, Sztab Korpusu Artylerii i Główne Dyŝurstwo Wojska¹⁹¹. Istniało wówczas takŝe sporo prywatnych księgozbiorów o charakterze wojskowym, przykładami sąż zbiory Wielkiego Księcia Konstantego, Maurycego Hauke, Ignacego Prądzyńskiego, Jana Krukowieckiego, Wincentego Krasieńskiego, Józefa Mrozińskiego, Klemensa Kołaczkowskiego i Pawła Sułkowskiego. W wyniku ruchu emigracyjnego kilka polskich bibliotek wojskowych powstało poza granicami Królestwa, m.in. przy Towarzystwie Pomocy Naukowej, przy szkołach wojskowych w Paryŝu, Genui i Cuneo oraz przy Towarzystwie Wojskowych Polskich w Paryŝu. Polskie księgozbiory o tematyce wojskowej znajdowały się równieŝ w Bibliotece

---

¹⁸⁸ Zob. M. Łodyński: *Biblioteka Szkoły...*, s. 81-82.

¹⁸⁹ Zob. *Biblioteki wojskowe* [hasło]. W: *Encyklopedia wojskowa*. T.1. Pod red. mjr. O. Laskowskiego. Warszawa 1931, s. 314.

¹⁹⁰ Zob. J. Sulimowicz: *Polskie biblioteki wojskowe 1767-1967*. W: *Polskie biblioteki wojskowe 1767-1967...*, s. 35.

¹⁹¹ Zob. *Biblioteki wojskowe* [hasło]. W: *Encyklopedia...*, s. 314. Zob. E. M. Horodyska: *Centralna Biblioteka...*, s. 12-13. Zob. M. Kamiński: *Historia bibliotek wojskowych*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 2005 nr 4, s. 62. Zob. J. Sulimowicz: *Polskie biblioteki...*, s. 36.

Polskiego Muzeum w Rapperswilu i Bibliotece Batignolskiej (Miroslawskiego) w Paryżu¹⁹².

Na początku XX w., w okresie I wojny światowej, zaczęto organizować w Legionach biblioteczki mające charakter popularno-oświatowy, jak również niewielkie biblioteki fachowe tworzone przez różne organizacje wojskowe. Taką bibliotekę posiadały Departament Wojskowy Naczelnego Komitetu Narodowego (1915 r.), Naczelną Komendę Polskiej Organizacji Wojskowej (1916 r.), Komisja Wojskowa Tymczasowej Rady Stanu (1917 r.) i Wydział Bojowy Polskiej Partii Socjalistycznej – Frakcja¹⁹³.

Biblioteka Komisji Wojskowej TRS została w 1918 r. przejęta przez Instytut Wojskowo-Naukowy. Na początku 1919 r. otrzymała nazwę Biblioteki Sekcji IV Departamentu Naukowo-Szkolnego Sztabu Generalnego, a następnie Biblioteki Wydziału IV Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego. W dniu 2 maja 1919 r. jej dyrektorem został Marian Łodyński. Głównie, dzięki jego staraniom 13 czerwca 1919 r. wydano Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych, na mocy którego w miejsce dotychczasowej Biblioteki Instytutu powołano Centralną Bibliotekę Wojskową¹⁹⁴ (Rys. 4).

Rysunek 4: Struktura Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego w latach 1921-1927

Źródło: P. Dobrowolski: *Działalność edukacyjno-wychowawcza polskich bibliotek wojskowych w II Rzeczypospolitej*. Warszawa 2017, s. 44.

¹⁹² Zob. J. Sulimowicz: *Polskie biblioteki...*, s. 36-37.

¹⁹³ Zob. Tamże. Zob. E. M. Horodyska: *Centralna Biblioteka...*, s. 15.

¹⁹⁴ Zob. *Centralna Biblioteka Wojskowa im. płk. Zbigniewa Żaluskiego*. Warszawa 1983, s. 4.

15 listopada 1919 r. ogłoszono w „Dzienniku Rozkazów Ministra Spraw Wojskowych” *Statut Organizacyjny Bibliotek Wojskowych*, na mocy którego powołano sieć biblioteczną z Centralną Biblioteką Wojskową jako jej jednostką centralną i Dyrektorem CBW w roli kierownika wszystkich fachowych bibliotek wojskowych w Polsce. Dokument ten "nakazywał utworzenie bibliotek we wszystkich Dowództwach Okręgów Generalnych (nazwę zmieniono z czasem na Dowództwa Okręgów Korpusów – DOK). Kierownicy tych bibliotek, a poprzez nich także kierownicy bibliotek wojskowych danych Okręgów, podlegali zwierzchnictwu Dyrektora CBW. Bibliotekom DOK powierzono opiekę nad bibliotekami podręcznymi wydziałów poszczególnych Dowództw Okręgów Korpusów, a także obowiązek tworzenia bibliotek pułkowych i sprawowanie nad nimi nadzoru fachowego. W przypadku wojskowych bibliotek podręcznych na terenie Warszawy, opiekę nad nimi sprawowało bezpośrednio CBW. Do zadań Dyrektora CBW jako głównego kierownika sieci należało wizytowanie podległych mu bibliotek, wydawanie potrzebnych instrukcji i kontrola sprawozdań, które dwa razy w roku przygotowywali dla niego kierownicy bibliotek DOK. Zwierzchnictwu CBW nie podlegały jedynie biblioteki żołnierskie, które ze względu na swój oświatowy charakter nie wchodziły w skład sieci bibliotek wojskowych¹⁹⁵.

Dodatkowym elementem sieci były Rady Biblioteczne przy bibliotekach DOK i bibliotekach pułkowych, których zadaniem było wspieranie prac tych placówek, głównie w zakresie ustalania ich potrzeb i planowania budżetu¹⁹⁶.

W 1927 r. Centralna Biblioteka Wojskowa została wyłączona ze struktury Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego stając się tym samym instytucją samodzielną podlegająca bezpośrednio Szefowi Sztabu Generalnego¹⁹⁷.

Po odejściu M. Łodyńskiego na emeryturę w 1932 r. zaczęto wprowadzać poważne zmiany organizacyjne w zakresie bibliotek wojskowych, zwłaszcza w odniesieniu do roli CBW. Jeszcze w tym samym roku podporządkowano ją Generalnemu Inspektorowi Sił Zbrojnych, w 1934 r. wróciła pod zwierzchnictwo Szefa Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego, a w 1936 r. przy Wojskowym

---

¹⁹⁵ Zob. E. M. Horodyska: *Centralna Biblioteka...*, s. 88-90. Problematykę działalności bibliotek DOK w latach 1921-1926 opisała Beata Kozaczyńska w artykule pt. *Organizacja i działalność Bibliotek Wojskowych Dowództw Okręgów Korpusów w latach 1921-1926* zamieszczonym w „Roczniku Archiwalno-Historycznym Centralnego Archiwum Wojskowego” 2010 nr 3(32), s. 38-57.

¹⁹⁶ Zob. Tamże.

¹⁹⁷ Zob. *Centralna Biblioteka Wojskowa...*, s. 6.

Instytucie Naukowo-Oświatowym utworzono Referat Bibliotek Wojskowych, który przejął od CBW kierownictwo nad bibliotekami okręgowymi i pułkowymi¹⁹⁸.

Gmach CBW i większość zbiorów zostały zniszczone w dniach 26 i 27 września 1939 r. w wyniku niemieckich nalotów¹⁹⁹.

Jeszcze w trakcie wojny, bo 16 września 1944 r., Naczelne Dowództwo Wojska Polskiego podjęło decyzje o wznowieniu działalności Wojskowego Instytutu Naukowo Wydawniczego w Łodzi. W jego nowej strukturze pojawił się Wydział Odbudowy Dorobku Kultury Wojskowej, którego jednym z podstawowych zadań była odbudowa Centralnej Biblioteki Wojskowej i całego polskiego bibliotekarstwa wojskowego²⁰⁰.

Pierwszym Dyrektorem nowej, powojennej, Centralnej Biblioteki Wojskowej został 12 czerwca 1945 r. mjr. Tadeusz Makowski. Odbudowa tej instytucji, jak i innych bibliotek wojskowych, nie była łatwym zadaniem. Zmagano się z problemami lokalowymi, niedoborem pracowników, jak i brakiem podstaw organizacyjnych. We wrześniu tego samego roku przyjęto i zatwierdzono tymczasowy *Statut Centralnej Biblioteki Wojskowej*, zgodnie z którym CBW przyjęła na siebie odpowiedzialność za organizację bibliotekarstwa wojskowego w całym kraju²⁰¹. Na mocy rozkazu Ministra Obrony Narodowej *O odbudowie bibliotekarstwa wojskowego* z dnia 7 marca 1947 r. stała się ona nadrzędną biblioteką wojskową, której od tego momentu oficjalnie podlegały wszystkie biblioteki wojskowe w Polsce²⁰².

Poważne zmiany organizacyjne w sieci polskich bibliotek wojskowych nastąpiły w listopadzie 1950 r., kiedy to na mocy *Instrukcji o pracy bibliotek Sił Zbrojnych RP* funkcję centralnej biblioteki naukowej Sił Zbrojnych RP przejęła Biblioteka Domu Wojska Polskiego, a zwierzchnictwo nad bibliotekami Główny Zarząd Polityczny Wojska Polskiego²⁰³, warto pamiętać, że instytucja ta do lat '80 XX w. stanowiła centrum wojskowej propagandy i indoktrynacji i stała się symbolem

---

¹⁹⁸ Zob. Tamże, s. 7.

¹⁹⁹ Zob. Tamże, s. 8.

²⁰⁰ Zob. *Kalendarium Centralnej Biblioteki Wojskowej* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.cbw.pl/index.php/home/historia>.

²⁰¹ Zob. Tamże.

²⁰² Zob. J. Sulimowicz: *Polskie biblioteki...*, s. 40.

²⁰³ Zob. Ministerstwo Obrony Narodowej. Główny Zarząd Polityczny: *Instrukcja o pracy bibliotek Sił Zbrojnych RP*. Warszawa 1950, s. 14-16.

politycznej i ideologicznej kontroli nad armią. Zgodnie z *Instrukcją* na sieć bibliotek wojskowych składały się następujące typy placówek²⁰⁴:

1. biblioteki samodzielnych batalionów, dywizjonów, okrętów i równorzędnych jednostek samodzielnych;
2. biblioteki pułków, okrętów oraz równorzędnych jednostek i formacji;
3. biblioteki sanatoriów, domów wypoczynkowych i szpitali;
4. biblioteki Garnizonowych Klubów Oficerów, Domu Oficerów Marynarki Wojennej i Okręgowych Domów Oficerów;
5. biblioteki szkół oficerskich, szkół i kursów doskonalenia;
6. biblioteki szkół wojskowych i wojskowych instytutów naukowo-badawczych;
7. Biblioteki Centralnych Instytucji MON;
8. Biblioteka Domu Wojska Polskiego.

W lipcu 1951 r. CBW włączono w strukturę organizacyjną Domu Wojska Polskiego i scalono z istniejącą tam uprzednio biblioteką oświatową, tworząc tym samym Centralną Bibliotekę Domu Wojska Polskiego, która poza funkcją naukową pełniła również funkcję kulturalno-oświatową²⁰⁵. Dopiero w 1957 r., dzięki staraniom byłego dyrektora CBW mjr. rez. Tadeusza Makowskiego, ówczesny Minister Obrony Narodowej wydał rozkaz o ponownym sformowaniu Centralnej Biblioteki Wojskowej jako jednostki autonomicznej, podporządkowanej bezpośrednio Zarządowi Kultury i Oświaty Głównego Zarządu Politycznego²⁰⁶. Ranga CBW jako centralnej ksiąźnicy polskich sił zbrojnych wzrosła w 1961 r., kiedy to na mocy Rozkazu Ministra Obrony Narodowej nr 48/MON przyznano jej egzemplarz obowiązkowy wszystkich wojskowych druków jawnych wydawanych przez jednostki wojskowe i inne instytucje podległe MON²⁰⁷.

Należy przypomnieć, że odbudowa potencjału Wojska Polskiego po II wojnie światowej dokonywała się w bardzo trudnym okresie nacechowanym zjawiskami „zimnej wojny” i wyścigu zbrojeń, w których Polska musiała uczestniczyć, była uwarunkowana przynależnością Polski do Układu Warszawskiego. Postępujący rozwój wojskowego szkolnictwa wyższego oraz instytutów naukowych i naukowo-badawczych przyczynił się do powstania wielu nowych bibliotek naukowych

---

²⁰⁴ Tamże, s. 7.

²⁰⁵ Zob. *Centralna Biblioteka Wojskowa...*, s. 10. Zob. A. Jopkiewicz: *Centralna Biblioteka Wojskowa* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego...*, s. 88.

²⁰⁶ Zob. *Kalendarium...*

²⁰⁷ Zob. *Centralna Biblioteka Wojskowa...*, s. 10.

i fachowych w ówczesnym resorcie obrony narodowej, takich jak np.: Biblioteka Wojskowego Instytutu Historycznego (1945 r.), Biblioteka Zarządu Topograficznego Sztabu Generalnego (1945 r.), Biblioteka Akademii sztabu Generalnego WP im. gen. broni Karola Świerczewskiego (1947 r.), Biblioteka Wojskowej Akademii Politycznej im. Feliksa Dzierżyńskiego (1951 r.), Biblioteka Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego (1951 r.), Biblioteka Wyższej Szkoły Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte (1955 r.), Główna Biblioteka Wojskowo-Lekarska Wojskowej Akademii Medycznej (1958 r.), Biblioteka Naukowa Sztabu Generalnego (1960 r.), Biblioteka Muzeum WP, Biblioteka Wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii²⁰⁸.

Kolejnym etapem rozwoju sieci bibliotek wojskowych w Polsce było ukazanie się w 1971 r. *Zarządzenia Ministra Obrony Narodowej nr 54/MON w sprawie wojskowej sieci bibliotecznej*²⁰⁹, w wyniku którego w 1972 r. ogłoszono *Instrukcję o zasadach działania wojskowych bibliotek naukowych i fachowych*²¹⁰. Dokument ten ustalał organizację sieci wojskowych bibliotek naukowych i fachowych, ich zadania i zasady organizacji wewnętrznej. Zgodnie z treścią *Instrukcji* funkcję organu sprawującego nadzór ogólny nad siecią bibliotek naukowych i fachowych w resorcie obrony narodowej oraz koordynującego ich działania nie pełniła Centralna Biblioteka Wojskowa a Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej²¹¹. CBW wymieniona została jako jedna z bibliotek naukowych i bibliotek kluczowych, której zadaniem było „zapewnienie pełnego gromadzenia militariów polskich oraz w wyborze obcych dla potrzeb naukowych i bibliograficznych, jak również specjalizująca się w zakresie bibliotekarstwa wojskowego i badań czytelnictwa w środowisku wojskowym”²¹². Od pozostałych placówek różniła się tym, że była biblioteką samoistną.

Szybki rozwój w latach '70 XX w. naukowej informacji wojskowej sprawił, że przez kolejnych kilkadziesiąt lat zagadnienia związane z funkcjonowaniem wojskowych bibliotek fachowych i naukowych pojawiały się w instrukcjach Ministra Obrony Narodowej jedynie w kontekście tworzenia resortowego systemu informacji

---

²⁰⁸ Zob. J. Sulimowicz: *Polskie biblioteki...*, s. 43.

²⁰⁹ Zob. *Zarządzenia Ministra Obrony Narodowej nr 54/MON z dnia 16 września 1971 r. w sprawie wojskowej sieci bibliotecznej*. Dz. Rozk. MON 1971 nr 20 poz. 90.

²¹⁰ Zob. Ministerstwo Obrony Narodowej. Sztab Generalny: *Instrukcja o zasadach działania wojskowych bibliotek naukowych i fachowych*. Warszawa 1972.

²¹¹ Zob. Tamże, s. 7.

²¹² Tamże, s. 6.

naukowej. Dopiero w 2011 r., dzięki staraniom ówczesnego Dyrektora CBW – Aleksandry Skrabacz – na mocy *Decyzji Ministra Obrony Narodowej* powstała funkcjonująca aktualnie Resortowa Sieć Biblioteczna²¹³.

Należy wspomnieć, że chcąc rozpatrywać całokształt historii bibliotekarstwa wojskowego należałoby uwzględnić również niezwykle obszerną historię wojskowych bibliotek oświatowych. Jednak ze względu na fakt, że w niniejszej pracy bibliotekarstwo wojskowe rozpatrywane jest głównie pod kątem jego powiązań z naukową informacją wojskową, w zakresie której biblioteki oświatowe mają nikłą rolę, o czym mowa będzie w podrozdziale 4.1.1.3, ten fragment historii bibliotekarstwa wojskowego został pominięty

3.2. Historia NIW w Polsce

Od samego początku istnienia bibliotek wojskowych w zakresie ich działalności znajdowała się oczywiście również działalność informacyjna, jednak uważa się, że naukowa informacja wojskowa jako odrębny obszar, zaczęła kształtować się dopiero w latach '60 XX w. Jej początki organizacyjne wiążane są z 1968 r., w którym to powołano Grupę Przygotowawczą Wojskowej Informacji Naukowej pod przewodnictwem płk. dypl. Stefana Musiałkiewicza, mającą za zadanie „opracowanie koncepcji struktury organizacyjnej i zasady działania naukowej informacji wojskowej”²¹⁴. Na mocy *Zarządzenia nr 67/MON z dnia 5 grudnia 1969 r. w sprawie rozwoju naukowej informacji wojskowej w Siłach Zbrojnych PRL* utworzono przy Zarządzie Normatywno-Administracyjnym Sztabu Generalnego Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej (w skrócie CONIW), nadając jej tym samym charakter zinstytucjonalizowany²¹⁵. Pierwszym szefem CONIWu został S. Musiałkiewicz. Uzupełnieniem *Zarządzenia* była ogłoszona w 1970 r. *Instrukcja o działaniu naukowej informacji wojskowej w siłach zbrojnych PRL*²¹⁶. Zgodnie z tym dokumentem jednostkami organizacyjnymi naukowej informacji wojskowej były²¹⁷:

---

²¹³ *Decyzja Nr 209/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie resortowej sieci bibliotecznej* (Dz. Urz. MON z 2011 r. Nr 20 poz. 175).

²¹⁴ I. Borowiec, K. Graczyk: *Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej. 35 lat działalności w dziedzinie informacji naukowej w resorcie obrony narodowej: 1969-2004*. Warszawa 2005, s. 11.

²¹⁵ Zob. *Zarządzenie nr 67/MON z dnia 5 grudnia 1969 r. w sprawie rozwoju...*

²¹⁶ Zob. Ministerstwo Obrony Narodowej. Sztab Generalny: *Instrukcja o działaniu naukowej informacji wojskowej w siłach zbrojnych PRL*. Warszawa 1970.

²¹⁷ Zob. Tamże, s. 6-7.

- 1) Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej – komórka wiodąca i koordynująca działalność wszystkich ośrodków naukowej informacji wojskowej;
- 2) Ośrodki naukowej informacji wojskowej (w skrócie ONIW) powoływane w wyższych szkołach wojskowych, instytutach naukowych i ośrodkach naukowo-badawczych;
- 3) Oddział Naukowej Informacji Wojskowej Zarządu II Sztabu Generalnego;
- 4) Oddział Wojskowej Informacji Technicznej i Ekonomicznej Zarządu Technicznego Sztabu Generalnego;
- 5) Ośrodek Informacji Naukowej i Bibliograficznej Wojskowego Instytutu Historycznego.

Jak już wspomniano, w poprzednim podrozdziale, zgodnie z *Instrukcją o zasadach działania wojskowych bibliotek naukowych i fachowych* z 1972 r. CONIW przejął również nadzór nad siecią bibliotek naukowych i fachowych, tym samym pełniąc nadzór nad Centralną Biblioteką Wojskową i Biblioteką Naukową Sztabu Generalnego, które w strukturze sieci funkcjonowały jako biblioteki naukowe.

Lata '70 XX w. były okresem rozkwitu naukowej informacji wojskowej w Polsce, w tym czasie powstały liczne ośrodki NIW w akademiach wojskowych, wyższych szkołach oficerskich, wojskowych instytutach naukowych i ośrodkach naukowo-badawczych oraz sztabach okręgów wojskowych.

Kolejnym etapem kształtowania się sieci informacji wojskowej w polskich siłach zbrojnych było wprowadzenie do użytku w 1978 r. kolejnej *Instrukcji o działaniu informacji naukowej oraz bibliotek naukowych i fachowych w siłach zbrojnych PRL*, która w odróżnieniu od poprzednich, łączyła w sobie ogół zagadnień związanych z siecią naukowej informacji wojskowej, a więc dotyczyła zarówno działalności ośrodków NIW, jak również bibliotek naukowych i fachowych²¹⁸. Na mocy tej *Instrukcji* jednostką nadzorującą i koordynującą całą sieć pozostawał CONIW, w związku z czym do jego zadań należało²¹⁹:

- 1) prognozowanie rozwoju poszczególnych jednostek wchodzących w skład sieci;

---

²¹⁸ Zob. Ministerstwo Obrony Narodowej. Sztab Generalny WP: *Instrukcja o działaniu informacji naukowej oraz bibliotek naukowych i fachowych w siłach zbrojnych PRL*. Warszawa 1978.

²¹⁹ Zob. Tamże, s. 8.

- 2) opracowywanie i opiniowanie projektów aktów normatywnych dotyczących /działalności bibliotecznej i informacyjnej;
- 3) koordynowanie procesów gromadzenia i udostępniania zbiorów bibliotecznych oraz całokształtu działalności informacyjnej i obiegu informacji naukowej pomiędzy instytucjami wojskowymi;
- 4) ustalenie zasad klasyfikacji zbiorów bibliotecznych i informacyjnych – aktualizacja tablic specjalnej klasyfikacji dziesiętnej;
- 5) kontrola nad środkami osobowymi, technicznymi i finansowymi oraz sprawozdawczością bibliotek i ośrodków;
- 6) nadzorowanie i prowadzenie prac badawczych mających na celu doskonalenie działalności bibliotecznej i informacyjnej;
- 7) pomoc instruktazowo-metodyczna;
- 8) nadzorowanie podnoszenia kwalifikacji przez pracowników bibliotek i ośrodków informacji, jak również organizowanie dla nich szkoleń centralnych.

Zgodnie z *Instrukcją* biblioteki wojskowe i ośrodki naukowej informacji wojskowej powinny tworzyć „jednolity system gromadzenia, opracowywania i udostępniania materiałów bibliotecznych oraz wytwarzania i rozpowszechniania wtórnych i pochodnych źródeł informacji”²²⁰. Podobny zapis pojawił się już we wspomnianej wcześniej *Instrukcji o zasadach działania wojskowych bibliotek naukowych i fachowych* z 1972 r.²²¹ Jednym z działań podjętych w celu zwiększenia stopnia integracji całej sieci była stopniowa implementacja w placówkach wchodzących w jej skład zautomatyzowanego systemu wyszukiwania informacji Systemu Informatycznego IMPULS-1 zaprojektowanego w wyniku współpracy CONIW z Wojskowym Instytutem Informatyki. System ten umożliwiał tworzenie opisów bibliograficznych, wyszukiwanie informacji i sporządzanie zestawień tematycznych, sterowanie obiegiem czasopism zagranicznych gromadzonych w sieci naukowej informacji wojskowej, czy też sporządzanie rocznych sprawozdań z działalności bibliotek i ośrodków informacji²²². W kolejnych latach trwały ciągle

---

²²⁰ Tamże, s. 5.

²²¹ Zob. Ministerstwo Obrony Narodowej. Sztab Generalny: *Instrukcja o zasadach działania wojskowych bibliotek...*, s. 7.

²²² Zob. K. Graczyk: *Resortowy System informacji Naukowej i Technicznej*. W: *Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej. 35 lat działalności w dziedzinie informacji naukowej w resorcie obrony narodowej. 1969-2004*. Warszawa 2005, s. 72.

prace nad udoskonaleniem systemu SI IMPULS-1 i rozszerzeniem go o nowe moduły, co miało ułatwić wszystkim bibliotekom i ośrodkom informacji naukowej w resorcie obrony narodowej wzajemną w współpracę.

Istotnym etapem w rozwoju polskiego systemu naukowej informacji wojskowej były lata '90 XX w. W 1993 r. rozpoczęto prace nad projektem budowy kompleksowego i wielodostępnego systemu informacyjno-wyszukiwawczego naukowej informacji wojskowej²²³. Pierwszy projekt opracowali Roman Mróz i Henryk Krasuski. Zakładano, że w latach 1993-1995 stworzone zostaną obiektywne i autonomiczne systemy informatyczne bibliotek i ONIW, które w następnym etapie, a więc w latach 1996-1998, połączą się w jeden spójny system, budując tym samym w wojsku sieć telekomunikacyjną. Ostatnim etapem, przewidzianym na lata 1999-2000, miało być zintegrowanie systemu wojskowego z krajowym systemem informacji naukowej i systemami innych państw²²⁴.

21 stycznia 1994 r. ówczesny sekretarz stanu MON Jerzy Milewski powołał Komisję Resortową Specjalistów ds. Opracowania Spójnego Systemu Biblioteczno-Informacyjnego w MON i Siłach Zbrojnych RP, w skład której weszli m.in. przedstawiciele CONIW, CBW i Departamentu Oświatowo-Wychowawczego²²⁵. Komisja ta już 8 września tego samego roku przedstawiła założenia systemu, jego graficzny projekt i opis zasad funkcjonowania, które zostały zaakceptowane przez sekretarza stanu²²⁶. W następnych latach powstawały kolejne opracowania dotyczące budowy i modyfikacji tego systemu w celu jego udoskonalenia²²⁷.

---

²²³ Zob. I. Borowiec: *Kalendarium. W: Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej. 35 lat działalności...*, s. 38.

²²⁴ Zob. Tamże.

²²⁵ Zob. Tamże, s. 39-40.

²²⁶ Zob. Tamże, s. 41.

²²⁷ Na podstawie K. Graczyk: *Resortowy System informacji Naukowej...*, s. 78-79:

- a) *Koncepcja procesu budowy i utrzymywania specjalistycznych baz danych w resorcie obrony narodowej.* CONIW, Warszawa 1995;
- b) *Koncepcja tworzenia i funkcjonowania zintegrowanego systemu informacji naukowo-technicznej.* CONIW, Warszawa 1996;
- c) *Analiza zapotrzebowania kadry kierowniczej instytucji resortu obrony narodowej na centralną informację naukową i fachową. Opracowanie wymagań oraz warunków jej rozpowszechniania.* CONIW, Warszawa 1996;
- d) *Raport o stanie wojskowych placówek informacji naukowo-technicznej i fachowej w resorcie obrony narodowej.* Warszawa 1998;
- e) *Założenia doskonalenia systemu informacji naukowo-technicznej w resorcie obrony narodowej (materiał dla podsekretarza stanu ds. współpracy z zagranicą i integracji z Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego.* Warszawa 1998;

W opracowanym w 1999 r. przez Zarząd Łączności i Informatyki *Planie przedsięwzięć w dziedzinie informatyki w resorcie obrony narodowej na lata 2000-2001* pojawił się punkt dotyczący budowy resortowego Systemu Informacji Naukowo-Technicznej i Bibliotecznej, zwanego w skrócie SINTiB. Instytucją kierującą tym projektem był CONIW, a jego realizacja obejmowała 3 etapy: analizę systemową (I półrocze 2000 r.), zadanie projektowe (II półrocze 2000 r.) i projektowanie koncepcyjne (2001 r.)²²⁸. W kwietniu 2001 r. zakończono zadanie projektowe, a w lutym 2002 r. składający się z przedstawicieli Centrum Informatyki SG WP i CONIW opracowali dokument – projekt koncepcyjny Systemu Informacji Naukowo-Technicznej i Bibliotecznej²²⁹. Zgodnie z założeniami projektu, strukturę resortowego Systemu Informacji Naukowo-Technicznej i Bibliotecznej tworzyły wszystkie placówki informacyjne funkcjonujące w obrębie resortu, a administratorem i koordynatorem zautomatyzowanego systemu informacji był CONIW. Projekt ten opierał się głównie na koncepcji umożliwienia wszelkim placówkom informacyjnym resortu dostępu do zasobów informacyjnych SINTiB, które miały być zorganizowane w formie²³⁰:

- Katalogu Centralnego, prowadzonego przez CBW, obejmującego opisy katalogowe druków zwartych przechowywanych w wybranych bibliotekach naukowych i fachowych resortu i kontrolowanych kartoteką haseł wzorcowych;
- Centralnej Bazy Specjalistycznej (CBS), prowadzonej przez CONIW, na którą składały się bazy bibliograficzne, dokumentacyjne, pełnotekstowe i faktograficzne, takie jak: dorobek, sympozja, wyjazdy, nauka, prace n-b, wynalazczość, patenty, informacje adresowe i sprawozdania.

W lipcu 2003 r., z przyczyn organizacyjnych i formalnych, postanowiono zmienić nazwę SINTiB na System Informacji Naukowej i Technicznej, w skrócie SINiT, tym samym wyłączając z systemu jego część biblioteczną, a więc Katalog

---

f) *Ocena aktualnego stanu organizacji resortowego systemu informacji naukowo-technicznej oraz wnioski dotyczące niezbędnych uregulowań prawnych w skali państwa zapewniających rozwój tej dziedziny działalności w resorcie*. Warszawa 1999;

g) *Strategia funkcjonowania informacji naukowej i fachowej w resorcie obrony narodowej*. Warszawa 1999.

²²⁸ Zob. Tamże, s. 79. Zob. A. Jarzynkowski: *System informacji naukowo-technicznej i bibliotecznej (SINTiB)*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 2001 nr 5, s. 8-9.

²²⁹ Zob. *System Informacji Naukowo-Technicznej i Bibliotecznej. Projekt koncepcyjny* [dokument niepublikowany]. Warszawa 2001.

²³⁰ Zob. Tamże.

Centralny i Kartotekę Hasel Wzorcowych²³¹. Natomiast, w grudniu tego samego roku zakupiono oprogramowanie PROMAX (firmy MaxElektronik) i przystąpiono do stopniowego wdrażania założeń SINiT w zakresie tworzenia CBS²³².

Do zadań CONIW jako jednostki koordynującej funkcjonowanie całego systemu należały: „prace legislacyjne; pozyskiwanie środków finansowych na dalsze oprogramowanie modułów CBS i sprzętu mikrokomputerowego; prace badawcze; szkolenia dla uczestników systemu resortowego; współdziałanie z krajowymi i zagranicznymi organizacjami w zakresie wymiany informacji naukowej i fachowej; organizacja tworzenia zasobów informacyjnych i dbałość o jakość danych wytwarzanych w placówkach informacyjnych – uczestnikach systemu; organizacja udostępniania informacji”²³³.

W 2005 r. ukazała się *Decyzja nr 55/MON Ministra Obrony Narodowej w sprawie Głównych Celów i Kierunków Polityki Naukowej i Naukowo-Technicznej resortu obrony narodowej*²³⁴, w której sporo uwagi poświęcono resortowemu systemowi informacji naukowej i naukowo-technicznej. W Załączniku Nr 1 do *Decyzji* zawarto szczegółowe wytyczne, określając system „czynnikiem wspomagającym politykę naukową i naukowo-techniczną resortu”²³⁵. Zgodnie z pkt. 6 *Decyzji* i na podstawie wytycznych zawartych w Załączniku Nr 1 opracowano *Instrukcję o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej i naukowo-technicznej w resorcie obrony narodowej*, wprowadzoną do użytku *Decyzją nr 76/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 3 marca 2006 r.*²³⁶ Mimo, że wcześniejsza *Instrukcja* w tym zakresie pochodziła sprzed prawie trzydziestu lat, z 1978 r.²³⁷, to zapisy w niej zawarte w dużej mierze zostały powielone. Jednostką koordynującą działalność całego systemu, składającego się z bibliotek naukowych,

---

²³¹ Zob. I. Borowiec: *Kalendarium...*, s. 66. Zob. K. Graczyk: *Resortowy System informacji Naukowej...*, s. 85.

²³² Zob. K. Graczyk: *Resortowy System informacji Naukowej...*, s. 85-86.

²³³ Tamże, s. 89.

²³⁴ Zob. *Decyzja nr 55/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 marca 2005 r. w sprawie Głównych Celów i Kierunków Polityki Naukowej i Naukowo-Technicznej resortu obrony narodowej* (Dz. Urz. MON z 2005 r. Nr 5 poz. 35).

²³⁵ Tamże, załącznik nr 1.

²³⁶ Zob. *Decyzja nr 76/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 3 marca 2006 r. w sprawie wprowadzenia do użytku "Instrukcji o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej i naukowo-technicznej w resorcie obrony narodowej"* (Dz. Urz. MON z 2006 nr 4 poz. 52). Zob. Ministerstwo Obrony Narodowej. Departament Polityki Zbrojeniowej: *Instrukcja o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej i naukowo-technicznej w resorcie obrony narodowej*. Warszawa 2006.

²³⁷ Zob. Ministerstwo Obrony Narodowej. Sztab Generalny WP: *Instrukcja o działaniu informacji naukowej...*

bibliotek fachowych, ośrodków naukowej informacji wojskowej i innych komórek jednostek organizacyjnych resortu zajmujących się działalnością informacyjną, pozostawał CONIW. Jednak, poza jego wcześniejszymi zadaniami *stricto* systemowymi, w *Instrukcji* pojawiły się również zapisy dotyczące nowych zadań związanych z działalnością informacyjną, w tym m.in. z prowadzeniem Centralnej Bazy Specjalistycznej (CBS), dystrybucją jawnych dokumentów uzyskiwanych z NATO RTO (Research & Technology Organisation – Organizacja ds. Badań i Technologii) i uczestnictwem w pracach Information Management Committee (Komitetu Zarządzania Informacją), w skrócie IMC, funkcjonującego w ramach NATO RTO²³⁸.

Podczas regularnych spotkań, członkowie IMC wymieniali się swoją wiedzą i doświadczeniem, prowadząc dla siebie nawzajem wykłady, szkolenia i warsztaty. Poruszali tematy dotyczące publikacji elektronicznych, standardów bibliograficznych, projektowania portali internetowych, bibliometrii i indeksów cytowań, digitalizacji, taksonomii, a także wielu innych zagadnień związanych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii w obszarze zarządzania informacją i wiedzą. Przedstawiciele poszczególnych państw przygotowywali dla pozostałych członków przewodniki po krajowych zasobach informacji naukowej i technicznej, które głównie zawierały informacje o dostępnych bazach danych²³⁹.

Regulacje dotyczące resortowego systemu informacji naukowej i naukowo-technicznej, w tym głównie zadań CONIW, pojawiły się również w Załączniku Nr 1 do kolejnej *Decyzji Ministra Obrony Narodowej w sprawie Głównych Celów i Kierunków Polityki Naukowej i Naukowo-Technicznej resortu obrony narodowej* z dnia 20 września 2007 r.²⁴⁰ Podobnie, jak w *Instrukcji* z 2006 r., dotyczyły one zadań związanych z CBS i NATO RTO.

Wprowadzenie nowej *Instrukcji* w 2006 r., podkreślającej w gruncie rzeczy rolę Centralnego Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej jako jednostki koordynującej i nadzorującej działanie całego resortowego systemu informacji naukowej, jak również włączenie zadań tej jednostki w politykę naukowo i naukowo-

---

²³⁸Zob. Ministerstwo Obrony Narodowej. Departament Polityki Zbrojeniowej: *Instrukcja o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej...*, s. 13-14.

²³⁹Zob. M. Kamiński: *Krajowe Centrum Dystrybucji Publikacji...*, s. 145.

²⁴⁰*Decyzja Nr 425/MON z dnia 20 września 2007 r. w sprawie Głównych Celów i Kierunków Polityki Naukowej i Naukowo-Technicznej resortu obrony narodowej* (Dz. Urz. MON z 2007 r. Nr 18 poz. 191), załącznik nr 1.

techniczną całego resortu obrony narodowej, sugerowałyby, że władze polskich sił zbrojnych doceniały działalność CONIW i wiązały z nim plany na przyszłość. Stąd też, dużym zaskoczeniem dla osób w różny sposób związanych z owym systemem była *Decyzja Nr 76/MON Ministra Obrony Narodowej – Bogdana Klicha – z dnia 13 marca 2009 r. w sprawie zmiany bezpośredniego podporządkowania Centralnego Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej*, na mocy której CONIW podporządkowano CBW. *Decyzji* tej nie ogłoszono w Dzienniku Urzędowym Ministra Obrony Narodowej²⁴¹. Tego samego dnia – 13 marca 2009 r. – wydano *Decyzję Nr 77/MON zmieniającą decyzję w sprawie Głównych Celów i Kierunków Polityki Naukowej i Naukowo-Technicznej resortu obrony narodowej*²⁴² i *Decyzję Nr 78/MON zmieniającą decyzję w sprawie wprowadzenia „Instrukcji o realizacji badań naukowych i prac studyjnych w resorcie obrony narodowej”*²⁴³, na mocy których w zmienianych aktach prawnych określenie „Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej” zastąpiono określeniem „Centralna Biblioteka Wojskowa”, a skrót „CONIW” skrótem „CBW”, tym samym przenosząc funkcje i zadania CONIW na CBW. Kolejnym krokiem, było wydanie przez Ministra Obrony Narodowej, 21 września 2009 r., decyzji o rozformowaniu z dniem 1 stycznia 2010 r. Centralnego Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej, a tym samym włączenia części jego pracowników, jak również zbiorów i pracowników Biblioteki Naukowej Sztabu Generalnego, będącej częścią CONIW, w strukturę CBW²⁴⁴. Decyzja ta jest dokumentem wewnętrznym, a więc nie została opublikowana w Dzienniku Urzędowym MON.

---

²⁴¹Zob. *Komunikat o wydanych aktach prawnych opatrzonych cechą MON, nieogłoszonych w Dzienniku Urzędowym Ministra Obrony Narodowej w I kwartale 2009 r.* (Dz. Urz. MON z 2009 r. Nr 6 s. 435-436).

²⁴² Zob. *Decyzja nr 77/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 marca 2009 r. zmieniająca decyzję w sprawie Głównych Celów i Kierunków Polityki Naukowej i Naukowo-Technicznej resortu obrony narodowej* (Dz. Urz. MON z 2009 r. Nr 5 poz. 62).

²⁴³ Zob. *Decyzja nr 78/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 marca 2009 r. zmieniająca decyzję w sprawie wprowadzenia „Instrukcji o realizacji badań naukowych i prac studyjnych w resorcie obrony narodowej”* (Dz. Urz. MON z 2009 r. Nr 5 poz. 63).

²⁴⁴ Zob. *Decyzja Nr Z-40/Org./P1 MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 21 września 2009 r. w sprawie rozformowania Centralnego Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej.*

3.2.1. Działalność Centralnego Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej

Jak już wspomniano wcześniej Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej, w skrócie CONIW, powstał w 1969 r. na mocy *Zarządzenia nr 67/MON w sprawie rozwoju naukowej informacji wojskowej w Siłach Zbrojnych PRL*²⁴⁵, natomiast decyzję o jego likwidacji podjęto we wrześniu 2009 r.²⁴⁶ Podczas 40 lat działalności ośrodek ten przeszedł wiele zmian administracyjnych, organizacyjnych, personalnych i lokalowych.

Początkowo CONIW podlegał Zarządowi Normatywno-Administracyjnemu Sztabu Generalnego²⁴⁷. W grudniu 1985 r. podporządkowano go nowopowstałemu Zarządowi Naukowo-Wydawniczemu. W listopadzie 1996 r. znalazł się w grupie jednostek organizacyjnych nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej i podlegających Sekretarzowi Stanu, a jego bezpośrednim przełożonym został Szef Pionu Podsekretarza Stanu ds. Współpracy z Zagranicą i Integracji z Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego MON. W kwietniu 1998 r. CONIW pozostając w tym samym pionie został podporządkowany Dyrektorowi Departamentu Systemu Obronnego MON, w maju 2000 r. Dyrektorowi Departamentu Nauki i Szkolnictwa Wojskowego MON, a w sierpniu 2002 r. Dyrektorowi Departamentu Polityki Zbrojeniowej MON²⁴⁸. Tuż przed jego rozformowaniem, w marcu 2009 r., podjęto decyzję o bezpośrednim podporządkowaniu go Centralnej Bibliotece Wojskowej²⁴⁹.

Jednym z pierwszych zadań w zakresie naukowej informacji wojskowej, którego podjął się CONIW było stworzenie działu wojskowego *Tablic Specjalnej Klasyfikacji Dziesiętnej*. Pierwsze wydanie ukazało się w już 1971 r. Wydanie drugie, poprawione i uzupełnione, opublikowano w 1975 r., a w 1985 r. opracowano uzupełnienie uwzględniające nowe symbole wynikające z rozwoju nauki wojennej²⁵⁰.

CONIW prowadził szeroką działalność wydawniczą, wydawał książki, opracowania bibliograficzne, informatory i czasopisma, w tym *Informator o naukowej*

---

²⁴⁵ Zob. *Zarządzenie nr 67/MON z dnia 5 grudnia 1969 r. w sprawie rozwoju...*

²⁴⁶ Zob. *Decyzja Nr Z-40/Org./P1 MON Ministra Obrony Narodowej...*

²⁴⁷ Zob. *Zarządzenie nr 67/MON z dnia 5 grudnia 1969 r. w sprawie rozwoju...*

²⁴⁸ Zob. I. Borowiec: *Kalendarium...*, s. 33-64.

²⁴⁹ Zob. *Decyzja Nr 76/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 marca 2009 r. w sprawie zmiany bezpośredniego podporządkowania Centralnego Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej* (dokument nie został opublikowany w Dzienniku Urzędowym MON).

²⁵⁰ Zob. Ministerstwo Obrony Narodowej. Sztab Generalny: *Tablice Specjalnej Klasyfikacji Dziesiętnej. Nauka wojenna. Wojskowość. Siły zbrojne*. Wyd. 2 popr. i uzup. Warszawa 1975.

informacji wojskowej. Od 1971 r. aż do zlikwidowania ośrodka wydawany był „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny”, w skrócie PID. Początkowo był to miesięcznik, lecz z czasem zmieniono go na kwartalnik. Spora część artykułów w nim zawartych dotyczyła zagadnień z zakresu teorii i praktyki informacji naukowej, w tym naukowej informacji wojskowej. Dla kadry kierowniczej MON, dowództw rodzajów sił zbrojnych i okręgów wojskowych wydawano, bardziej lub mniej regularnie, specjalne opracowania informacyjne takie jak²⁵¹:

- *Sygnaly*, seria „SOT”, czyli syntetyczne opracowania tematyczne – zawierały opracowania artykułów z zagranicznych wydawnictw ciągłych;
- *Sygnaly*, seria „EXP”, czyli Express informacje – krótkie informacje o aktualnych wydarzeniach militarnych i publikacjach z zakresu tematyki wojskowej;
- *Wybrane Informacje Tematyczne* – syntetyczne omówienia wybranych tematów z zakresu wojskowości;
- *Tematyczne Zestawienia Dokumentacyjne* – tematyczne wykazy materiałów źródłowych wraz z pełnym opisem bibliograficznym;
- *Tematyczne Zestawienia Bibliograficzne* – dane z tematycznych zestawów dokumentacyjnych bez streszczeń publikacji;
- *Informacje adresowane* – opracowania tworzone na zlecenie konkretnego odbiorcy, zawierające tłumaczenia artykułów i opracowań z zagranicznych czasopism, dane statystyczne i porównawcze wraz z tekstem analityczno-syntetycznym.

W latach '80 XX w. CONIW wydawał również na mikrofilmach trzy informatory dotyczące: *Rozpoczętych i Zakończonych Prac Naukowych i Naukowo-Badawczych Prowadzonych w Siłach Zbrojnych PRL*, *Wniosków Wynalazczych i Nowatorskich Zakwalifikowanych do rozpowszechnienia w Siłach Zbrojnych PRL* oraz *Sprawozdań z Zagranicznych Wojskowych Podróży Służbowych*.

CONIW był prekursorem procesu komputeryzacji w placówkach informacyjnych resortu obrony narodowej. Jak już wspomniano, w wyniku współpracy z Wojskowym Instytutem Informatyki opracował system informacyjno-wyszukiwawczy IMPULS-1, który stopniowo wdrażano w bibliotekach i ośrodkach

---

²⁵¹ Zob. I. Chrabąszcz: *CONIW 1969-2009*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 2009 nr 4, s. 64-66.

informacji naukowej²⁵². Jako pierwszy w resortowym systemie informacji naukowej zaczął stosować system Micro CDS/ISIS do tworzenia własnych baz danych, takich jak²⁵³:

- KCZAS – karty dokumentacyjne z krajowych czasopism wojskowych;
- ZCZAS – karty dokumentacyjne z zagranicznych czasopism wojskowych;
- NAUKA – biogramy wojskowych pracowników naukowych,
- PNB – prace naukowo-badawcze realizowane w resorcie ON;
- SPR – dane z działalności placówek naukowej informacji wojskowej;
- WYJAZD – sprawozdania z wyjazdów zagranicznych;
- INFO – informacje placówek naukowej informacji wojskowej.

Od stycznia 2007 r. CONIW pełnił funkcję Resortowego Centrum Dystrybucji materiałów jawnych NATO RTO²⁵⁴.

Od samego początku funkcjonowania CONIW, jego kolejni dyrektorzy i pracownicy skupiali się nie tylko na działalności informacyjnej samego ośrodka, ale również na stworzeniu i rozwoju całego systemu placówek informacyjnych w resorcie obrony narodowej. Już w latach '70 XX w. CONIW przyczynił się do powstania ośrodków naukowej informacji wojskowej w akademiach wojskowych, wyższych szkołach oficerskich, wojskowych instytutach naukowych i naukowo-badawczych oraz w sztabach okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych²⁵⁵. Jako jednostka koordynująca funkcjonowanie całego resortowego systemu naukowej informacji wojskowej, CONIW odpowiadał za opracowywanie instrukcji dotyczących działalności systemu i jego poszczególnych elementów. Organizował również różnego rodzaju sesje, warsztaty, szkolenia i konferencje, w tym Krajowe Forum Naukowej Informacji Wojskowej (I – 1999 r., II – 2002 r.). Ponieważ CONIW odpowiadał także za merytoryczny nadzór nad pozostałymi placówkami informacyjnymi systemu, jego pracownicy często wizytowali podległe mu jednostki. W ostatnich latach działalności CONIW jego pracownicy poświęcili wiele czasu i wysiłku na tworzeniu koncepcji zintegrowanego Systemu Informacji Naukowo-Technicznej i Bibliotecznej, a następnie jej stopniowemu urzeczywistnieniu.

---

²⁵² Zob. K. Graczyk: *Resortowy System informacji Naukowej...*, s. 72.

²⁵³ Zob. Tamże, s. 26-30.

²⁵⁴ Zob. I. Chrabąszcz: *CONIW 1969-2009...*, s. 73.

²⁵⁵ Zob. Tamże, s. 12-23.

Istotnym elementem działalności CONIW była również współpraca z instytucjami zagranicznymi, w tym przede wszystkim z niemieckim Centrum Informacji Fachowej Bundeswehry, czeską Agencją Informacji Wojskowych i Usług oraz Amerykańskim Centrum Informacyjnym przy ambasadzie USA w Warszawie (ang. American Information Resource Center – AIRC). Bliższe kontakty nawiązano również z Centrum Technicznej Informacji Obronnej w USA (DITC), Centrum Dostarczania Informacji na Litwie (ang. Information Providing Center – IPC), a także Centrum Informacji Naukowej i Technicznej Ministerstwa Obrony Chin (ang. China Defence Science and Technology Information Centre – CDSTIC)²⁵⁶.

---

²⁵⁶ Zob. D. Kuziel: *Wstęp*. W: *Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej. 35 lat działalności...*, s. 7.

4. Resortowy System Naukowej Informacji Wojskowej w Polsce po likwidacji CONIW

Likwidacja z końcem 2009 r. Centralnego Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej zamknęła pewien etap w historii naukowej informacji wojskowej w Polsce. Wraz z likwidacją CONIW osłabły starania o stworzenie zintegrowanego i sprawnie funkcjonującego systemu naukowej informacji wojskowej.

4.1. Typologia placówek informacyjnych w resorcie obrony narodowej

Zgodnie z projektem *Instrukcji o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej w resorcie obrony narodowej* z 2010 r. w Polsce na system naukowej informacji wojskowej składa się pięć typów placówek informacyjnych, którymi są²⁵⁷:

1. biblioteki naukowe;
2. biblioteki fachowe;
3. biblioteki oświatowe;
4. ośrodki informacji naukowej;
5. inne komórki resortu, których podstawowym zadaniem jest działalność informacyjna na potrzeby macierzystych instytucji lub bezpośrednio na rzecz resortu, powoływane przez organizatora.

4.1.1. Resortowa Sieć Biblioteczna

Tworząc projekt *Instrukcji o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej w resorcie obrony narodowej* równocześnie podjęto prace nad koncepcją sieci bibliotek resortu. W przeciwieństwie do wspomnianego projektu instrukcji, koncepcję tę zaakceptowano dość szybko, gdyż już 8 czerwca 2011 r. Minister Obrony

---

²⁵⁷ Zob. *Instrukcja o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej w resorcie obrony narodowej* (projekt) [dokument niepublikowany].

Narodowej wydał oficjalną decyzję o utworzeniu tzw. Resortowej Sieci Bibliotecznej (RSB), na którą składają się wszystkie biblioteki wojskowe, dzielące się ze względu na swój charakter i pełnione zadania na naukowe, fachowe i oświatowe²⁵⁸. Tak więc, uznać można, że sieć ta stanowi wycinek struktury resortowego systemu informacji naukowej (Rys. 5).

Rysunek 5. Struktura Resortowego Systemu Informacji Naukowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Instrukcji o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej w resorcie obrony narodowej* (projekt) [dokument niepublikowany].

Zgodnie z zapisem w *Decyzji* Ministra RSB utworzono „w celu pełniejszego dostosowania organizacji i funkcji bibliotek wojskowych do rosnących wymogów w zakresie nauki, kształcenia, wychowania, działalności naukowo-badawczej, procesów dydaktycznych oraz upowszechniania wiedzy obronnej wśród społeczeństwa”²⁵⁹. W dokumencie tym odnaleźć można informacje w odniesieniu do klasyfikowania bibliotek wojskowych do bibliotek naukowych i fachowych, czy oświatowych, jak również podstawowe informacje o ich zadaniach. W kwestii zakresu ich współpracy wspomniano jedynie, że „biblioteki wojskowe współpracują ze sobą udzielając sobie wzajemnej pomocy w zakresie działalności podstawowej”²⁶⁰. Zapisy

²⁵⁸ Zob. *Decyzja Nr 209/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie resortowej sieci bibliotecznej* (Dz. Urz. MON z 2011 r. Nr 20 poz. 175).

²⁵⁹ Tamże, ust. 2.

²⁶⁰ Tamże, ust. 13.

zawarte w tej *Decyzji* mają charakter ogólny, brak w nich informacji o konkretnych przedsięwzięciach, czy też narzędziach umożliwiających wzajemną współpracę.

4.1.1.1. Biblioteki naukowe

Wojskowe biblioteki naukowe pełnią takie same funkcje jak cywilne biblioteki naukowe, a więc zgodnie z treścią *Ustawy o bibliotekach* „służą potrzebom nauki i kształcenia, zapewniając dostęp do materiałów bibliotecznych i zasobów informacyjnych niezbędnych do prowadzenia prac naukowo-badawczych oraz zawierających wyniki badań naukowych”²⁶¹. Do wojskowych bibliotek naukowych, zgodnie z *Decyzją* dotyczącą RSB, należą²⁶²:

- Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie;
- biblioteki akademii wojskowych;
- biblioteki wyższych szkół oficerskich;
- biblioteki wojskowych instytutów badawczych.

Centralna Biblioteka Wojskowa w strukturze MON podlega Departamentowi Edukacji, Kultury i Dziedzictwa²⁶³, który jest komórką organizacyjną odpowiadającą za „koordynację w resorcie realizacji zadań z zakresu edukacji, kultury i dziedzictwa, tradycji narodowych i orężnych oraz prowadzi współpracę ze społeczeństwem”²⁶⁴. Jej szczegółowy zakres działalności zostanie opisany w rozdziale 4.3.

Zgodnie z *Ustawą z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym* uprawnienia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w zakresie nadzoru nad uczelniami wojskowymi sprawował Minister Obrony Narodowej²⁶⁵. Nowelizacja *Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce* z 2018 r. nie wprowadziła żadnych zmian w tym zakresie, w związku z czym uczelnie wojskowe nadzorowane są przez Ministra

²⁶¹ *Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach* (Dz. U. 1997 nr 85 poz. 539 art. 21 ust. 1 pkt. 1). *Decyzja Nr 209/MON Ministra Obrony Narodowej...* (Dz. Urz. MON 2011 nr 20 poz. 175 ust. 4).

²⁶² Zob. *Decyzja Nr 209/MON Ministra Obrony Narodowej...* (Dz. Urz. MON 2011 nr 20 poz. 175 ust. 5).

²⁶³ Zob. *CBW status prawny* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://cbw.wp.mil.pl/pl/bip/info/w-informacje-ogolne/eon4-status-prawny/>.

²⁶⁴ Zob. *Zarządzenie Nr 33/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 sierpnia 2015 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Obrony Narodowej. Załącznik: Regulamin organizacyjny Ministerstwa Obrony Narodowej* (Dz. Urz. MON 2015 poz. 250), § 25.

²⁶⁵ Zob. *Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz. U. 2005 nr 164 poz. 1365 art. 33).

Obrony Narodowej, który odpowiada m.in. za wybór rektora uczelni, przyznawanie środków finansowych, czy też określanie limitów przyjęć studentów²⁶⁶. Należy pamiętać, że zgodnie z przepisami, uczelnie wojskowe są jednocześnie jednostkami wojskowymi²⁶⁷. Aktualnie w wojskowym szkolnictwie wyższym nie funkcjonują już wyższe szkoły oficerskie, wszystkie działające uczelnie otrzymały status akademii. W całym kraju funkcjonuje obecnie pięć akademii wojskowych i są to²⁶⁸:

- Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie (w skrócie ASzWoj, wcześniej Akademia Obrony Narodowej),
- Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie (w skrócie WAT),
- Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni (w skrócie AMW),
- Akademia Wojsk Lądowych we Wrocławiu (w skrócie AWL, wcześniej Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych),
- Lotnicza Akademia Wojskowa w Dęblinie (w skrócie LAW, wcześniej Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych).

W strukturze MON komórką sprawującą bezpośredni nadzór nad funkcjonowaniem akademii, w tym nadzór nad ich działalnością naukową i dydaktyczną, jest Departament Szkolnictwa Wojskowego²⁶⁹. Tym samym należy uznać, że biblioteki naukowe działające w strukturach tychże uczelni, podlegają również temu Departamentowi.

Biblioteki akademii wojskowych, podobnie jak biblioteki uczelni cywilnych, mają dość zróżnicowany księgozbiór dostosowany do kierunków kształcenia danej uczelni, a więc poza literaturą *stricte* wojskową gromadzą one również literaturę z innych dziedzin nauki. Są to także biblioteki ogólnodostępne, co oznacza, że w zasadzie każdy może skorzystać z ich zbiorów pod określonymi warunkami.

Nieco inaczej wygląda sytuacja w przypadku bibliotek wojskowych instytutów badawczych. Gromadzą one głównie literaturę ściśle związaną tematycznie z profilem działalności danego instytutu i udostępniają ją przede wszystkim pracownikom jednostki macierzystej. Skorzystanie ze zbiorów takiej biblioteki przez osobę z zewnątrz możliwe jest zazwyczaj wyłącznie za zgodą komendanta/dyrektora

---

²⁶⁶ Zob. *Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. 2018 poz. 1668 Dział XIV Przepisy szczególne).

²⁶⁷ Zob. Tamże, art. 434 ust. 1).

²⁶⁸ Zob. *Szkolnictwo wojskowe* [online]. Ministerstwo Obrony Narodowej [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/szkolnictwo-wojskowe>.

²⁶⁹ Zob. *Zarządzenie Nr 33 /MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 sierpnia 2015 r. w sprawie regulaminu...*, § 27.

instytutu. Inna jest również sytuacja tych placówek pod względem organizacyjnym. Ze względu na fakt, że nie są to duże biblioteki, w przeciwieństwie do bibliotek uczelnianych, rzadko są one komórkami samodzielnymi. Najczęściej stanowią jeden z działów większych komórek organizacyjnych odpowiedzialnych za działalność informacyjną, a mianowicie ośrodków informacji naukowej, które zostaną omówione w dalszej części tego rozdziału. Jeżeli chodzi o ich podległość w strukturze MON, to jako integralny element instytutów naukowo-badawczych nadzór nad nimi, jak i nad samymi instytutami, sprawuje Departament Innowacji, będący komórką właściwą w zakresie „zarządzania w resorcie działalnością naukowo-badawczą w obszarze krajowym i międzynarodowym, wypracowywanie celów polityki innowacji w zakresie swojej właściwości oraz obsługę i merytoryczne wsparcie Pełnomocnika Ministra Obrony Narodowej do spraw przestrzeni kosmicznej”²⁷⁰.

4.1.1.2. Biblioteki fachowe

Wojskowe biblioteki fachowe „służą potrzebom wynikającym z wykonywania przez użytkowników zadań służbowych, ich szkolenia i doskonalenia zawodowego”²⁷¹. Bibliotekami fachowymi są:

- biblioteki instytucji centralnych MON;
- biblioteki dowództw okręgów wojskowych;
- biblioteki rodzajów sił zbrojnych i wojsk specjalnych;
- biblioteka Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych;
- biblioteki szefostwa rodzajów wojsk i służb, zakładów i jednostek wojskowych;
- biblioteki centrów i ośrodków szkolenia.

Biblioteki fachowe, podobnie jak biblioteki naukowe wojskowych instytutów badawczych, gromadzą literaturę ściśle związaną z kierunkiem działalności jednostki macierzystej, przy czym w tym wypadku w dużej mierze są to wojskowe wydawnictwa specjalistyczne i dokumenty wewnętrzne, np. instrukcje wojskowe, stąd też zbiory te udostępniane są wyłącznie żołnierzom i innym pracownikom sił zbrojnych. W 2010 r. stworzono projekt *Instrukcji o prowadzeniu wojskowych*

---

²⁷⁰ Zob. Zarządzenie Nr 33 /MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 sierpnia 2015 r. w sprawie regulaminu..., § 23a.

²⁷¹ Decyzja Nr 209/MON Ministra Obrony Narodowej... (Dz. Urz. MON 2011 nr 20 poz. 175 ust. 8).

bibliotek fachowych, w którym opisano ich podstawowe zadania i zasady organizacji, jednak podobnie jak w przypadku instrukcji dotyczącej działalności w dziedzinie informacji naukowej, projekt ten wciąż nie został przyjęty²⁷².

Pod względem podległości organizacyjnej sytuacja bibliotek fachowych wydaje się być jeszcze bardziej skomplikowana niż w przypadku bibliotek naukowych. Centra i ośrodki szkoleniowe, a tym samym biblioteki w nich funkcjonujące, jako instytucje wchodzące w skład systemu kształcenia i doskonalenia kadr Sił Zbrojnych, po części podlegają Departamentowi Szkolnictwa Wojskowego²⁷³. Ze względu na fakt, że w wielu przypadkach, większość księgozbioru biblioteki fachowej stanowią dokumenty oznaczone klauzulą tajności, podlegają one również pod Departament Ochrony Informacji Niejawnych odpowiedzialny za wszelkie działania związane z ochroną informacji niejawnych w obrębie resortu²⁷⁴. To, przez jaką komórkę, czy też komórki organizacyjne MON, dana biblioteka fachowa jest nadzorowana zależy, uściślając, od tego w strukturze jakiej jednostki funkcjonuje i komu jednostka ta podlega.

Należy także wspomnieć, że w *Raporcie ze sprawozdań rocznych wojskowych bibliotek naukowych, fachowych i ośrodków naukowej informacji wojskowej za 2014 rok*²⁷⁵ po raz pierwszy pojawił się nowy typ bibliotek określony mianem bibliotek fachowo-beletrystycznych, łączących w sobie zadania biblioteki fachowej i biblioteki oświatowej. Ten nowy „twór”, jak nietrudno się domyślić, jest wynikiem szukania oszczędności i łączenia w wybranych jednostkach biblioteki fachowej i biblioteki oświatowej w jedną komórkę organizacyjną.

4.1.1.3. Biblioteki oświatowe

W projekcie *Instrukcji o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej w resorcie obrony narodowej*²⁷⁶ jako jeden z typów placówek

---

²⁷² Zob. *Instrukcja o prowadzeniu wojskowych bibliotek fachowych* (projekt) [dokument niepublikowany].

²⁷³ Zob. *Zarządzenie Nr 33 /MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 sierpnia 2015 r. w sprawie regulaminu...*, § 27.

²⁷⁴ Zob. Tamże, § 28.

²⁷⁵ Zob. *Raport ze sprawozdań rocznych wojskowych bibliotek naukowych, fachowych i ośrodków naukowej informacji wojskowej za rok 2014* [dokument niepublikowany].

²⁷⁶ Zob. *Instrukcja o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej...*, s. 2.

informacyjnych wymienione zostały wojskowe biblioteki oświatowe, których nigdy wcześniej nie uwzględniano jako elementu systemu naukowej informacji wojskowej. Biblioteki te są „powołane w celu rozwijania i zaspokajania potrzeb czytelniczych użytkowników, zapewnienia literatury niezbędnej do wykonywania zadań służbowych i szkoleniowych, a także współdziałania w upowszechnianiu wiedzy i kultury”²⁷⁷. Jest to dość liczna i zróżnicowana grupa bibliotek, zalicza się do nich:

- biblioteki klubów: Dowództwa Wojsk Lądowych, Dowództwa Sił Powietrznych, Dowództwa Marynarki Wojennej, Dowództwa Operacyjnego Sił Zbrojnych, Dowództwa Wojsk Specjalnych, Dowództwa Garnizonu Warszawa, Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych, Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej;
- biblioteki klubów: korpusu, dywizji, brygady, pułku, batalionu;
- biblioteki klubów uczelni wojskowych, centrów i ośrodków szkolenia specjalistycznego;
- samodzielne (poza strukturami klubów) biblioteki podległe szefom wydziałów i sekcji wychowawczych.

Podstawą ich funkcjonowania jest *Instrukcja o prowadzeniu działalności wojskowych bibliotek oświatowych*²⁷⁸ wprowadzona do użytku decyzją Nr 382/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 18 października 2011 r. i nieco zmieniona w 2013 r.²⁷⁹ Głównym ośrodkiem instrukcyjno-metodycznym dla tych bibliotek jest CBW. Wśród zadań wojskowych bibliotek oświatowych wymieniona została m.in. działalność informacyjna, jednak w rzeczywistości porównując skalę tej działalności z działalnością informacyjną bibliotek naukowych, bibliotek fachowych, czy też ośrodków informacji naukowej, abstrahując od standardowej informacji biblioteczno-katalogowej, wydaje się być ona ledwo zauważalna. Biblioteki te rzadko posiadają w swoich zasobach literaturę specjalistyczną, nie licząc wybranych czasopism wojskowych gromadzonych niemalże przez wszystkie jednostki wojskowe. Większość ich księgozbiorów stanowi literatura popularno-naukowa i beletrystyczna.

---

²⁷⁷ *Decyzja Nr 209/MON Ministra Obrony Narodowej...* (Dz. Urz. MON 2011 nr 20 poz. 175 ust. 10).

²⁷⁸ Zob. Ministerstwo Obrony Narodowej. Departament Wychowania i Promocji Obronności: *Instrukcja o prowadzeniu działalności wojskowych bibliotek oświatowych*. Sygn. Dep. Wych. 16/2011. Warszawa 2011. Zob. *Decyzja Nr 382/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 18 października 2011 r. w sprawie wprowadzenia do użytku "Instrukcji o prowadzeniu działalności wojskowych bibliotek oświatowych"* (Dz. Urz. MON 2011 poz. 3020).

²⁷⁹ *Decyzja Nr 431/MON Ministra obrony Narodowej z dnia 24 grudnia 2013 r. zmieniająca decyzję w sprawie wprowadzenia do użytku „Instrukcji o prowadzeniu działalności wojskowych bibliotek oświatowych”* (Dz. Urz. MON 2013 poz. 386).

Wynika to m.in. z faktu, że placówki te skupiają się raczej na funkcji kulturalno-oświatowej, którą realizują poprzez organizację akcji promujących czytelnictwo, konkursy, wystawy, a nawet spotkania dla dzieci, gdyż z bibliotek tych korzystać mogą nie tylko żołnierze, ale również ich rodziny i lokalni mieszkańcy. Często mają swoje filie, oddziały i punkty biblioteczne np. w wojskowych szpitalach i ośrodkach wypoczynkowych. Wojskowe biblioteki oświatowe pełnią rolę i zadania analogiczne do roli i zadań cywilnych bibliotek publicznych, stąd też wątpliwe wydaje się być zaliczanie ich do elementów systemu naukowej informacji wojskowej.

W 1995 r. w strukturach Wojska Polskiego działały 494 biblioteki oświatowe, jednak w związku z restrukturyzacją Sił Zbrojnych RP, w tym przede wszystkim profesjonalizacją armii i rezygnacją z zasadniczej służby wojskowej, większość z nich została zlikwidowana²⁸⁰. Aktualnie w polskiej armii funkcjonuje 100 bibliotek oświatowych²⁸¹.

4.1.2. Ośrodki naukowej informacji wojskowej

Szczególnie ważnym typem placówek wchodzących w skład systemu naukowej informacji wojskowej wydają się być ośrodki naukowej informacji wojskowej, dla których, zgodnie z koncepcją tego typu placówek, działalność informacyjna powinna być podstawą funkcjonowania. Pod względem organizacyjnym możemy wyróżnić ośrodki NIW, które są komórkami organizacyjnymi funkcjonującymi w ramach bibliotek głównych (np. Ośrodek Informacji Naukowej CBW), bądź też samodzielne komórki organizacyjne dowództw rodzajów sił zbrojnych i okręgów wojskowych, jednostek badawczo-rozwojowych oraz zakładów wojskowych, w skład których wchodzi biblioteki naukowe²⁸². W kontekście jednostek tworzących system naukowej informacji wojskowej pod uwagę brane są wyłącznie ośrodki z drugiej grupy, a więc stanowiące samodzielne komórki organizacyjne, a nie te będące jedynie działem biblioteki. Po 2000 r. działało – poza CONIW – osiem

---

²⁸⁰ Zob. A. Nowińska, I. Dobrowolska: *Działalność wojskowych bibliotek i ośrodków informacji naukowej w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej* [online]. „Biuletyn EBIB” 2016 nr 8(170) [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/171/166>.

²⁸¹ Informacja uzyskana w Centralnej Bibliotece Wojskowej.

²⁸² Zob. A. Jarzyński: *Strategia funkcjonowania informacji...*, s. 48-55.

ośrodków naukowej informacji wojskowej, z których większość funkcjonowała w ramach wojskowych instytutów badawczych, a mianowicie:²⁸³:

- Ośrodek Informacji Naukowej Sztabu Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej;
- Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej Wojskowego Instytutu Chemii i Radiometrii;
- Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej Wojskowego Instytutu Techniki Pancernej i Samochodowej;
- Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej Wojskowego Instytutu Technicznego Uzbrojenia;
- Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej Wojskowego Instytutu Łączności;
- Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej Wojskowego Instytutu Techniki Inżynierskiej;
- Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej Instytutu Technicznego Wojsk Lotniczych;
- Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej Wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii.

Aktualnie ośrodki informacji naukowej funkcjonują w 6 z 9 działających wojskowych instytutach badawczych²⁸⁴, a mianowicie w Wojskowym Instytucie Techniki Pancernej i Samochodowej²⁸⁵, Wojskowym Instytucie Technicznym Uzbrojenia²⁸⁶, Wojskowym Instytucie Łączności²⁸⁷, Wojskowym Instytucie Chemii i Radiometrii²⁸⁸, Wojskowym Instytucie Techniki Inżynierskiej im. profesora Józefa

---

²⁸³ Zob. *Ośrodki naukowej informacji wojskowej* [online – wersja archiwalna strony z 9 maja 2015 r.]. [dostęp: 11 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20150509121252/http://www.wojsko-polskie.pl/pl/nauka-i-szkolnictwo/placowki-naukowo-badawcze/459,osrodki-naukowej-informacji-wojskowej.html>.

²⁸⁴ Wykaz wojskowych instytutów badawczych wg bazy danych na stronie Rady Głównej Instytutów Badawczych <https://www.rgib.org.pl/index.php/baza-ib/baza-instytutow>.

²⁸⁵ Informacja uzyskana w Instytucie.

²⁸⁶ Ośrodek Informacji Naukowej nie widnieje w strukturze Instytutu, ale w zakładce kontakt podany jest numer telefonu do Kierownika Ośrodka, co oznacza, że prowadzi on działalność. Zob. *Kontakt* [online] Wojskowy Instytut Techniczny Uzbrojenia [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: http://www.witu.mil.pl/www/witu_pl.htm.

²⁸⁷ W strukturze Instytutu funkcjonuje Biuro Informacji Naukowej i Marketingu. Zob. *Schemat organizacyjny Wojskowego Instytutu Łączności im. prof. Janusza Groszkowskiego – Państwowego Instytutu Badawczego* [online]. [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.wil.waw.pl/download/124/45588/struktura-WIL-PIB.pdf>.

²⁸⁸ Zob. *Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej* [online] Wojskowy Instytut Chemii i Radiometrii [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.gov.pl/web/wichir/osrodek-naukowej-informacji-wojskowej>.

Kosackiego²⁸⁹ oraz Instytucie Technicznym Wojsk Lotniczych²⁹⁰. Natomiast w strukturach Wojskowego Instytutu Medycyny Lotniczej²⁹¹, Wojskowego Instytutu Medycznego²⁹², jak i Wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii im. Generała Karola Kaczkowskiego²⁹³ wyodrębniono jedynie biblioteki naukowe.

Ośrodki informacji naukowej funkcjonujące w ramach wojskowych instytutów badawczych realizują na rzecz swojego organu prowadzącego działalność w zakresie informacji naukowej (rozumianej przede wszystkim jako gromadzenie, opracowywanie, udostępnianie i upowszechnianie informacji o wynikach badań prowadzonych w instytucie), działalność biblioteczną (jak już wspomniano wcześniej, w ramach ośrodków działają biblioteki naukowe), działalność normalizacyjną (we współpracy z Wojskowym Centrum Normalizacji, Jakości i Kodyfikacji oraz Polskim Komitetem Normalizacyjnym), a czasami również działalność wydawniczą²⁹⁴. Usługi informacyjne i biblioteczne są w nich świadczone dla niewielkich grup odbiorców, którymi są zazwyczaj wyłącznie pracownicy danego instytutu i stanowią tzw. działalność uzupełniającą instytutów²⁹⁵.

Jak już wspomniano, nadzór nad instytutami, a tym samym nad funkcjonującymi w nich ośrodkami, zakładami, działami i biurami informacji naukowej sprawuje Departament Innowacji MON²⁹⁶.

---

²⁸⁹ W strukturze znajduje się Ośrodek Informacji Naukowej oraz Obsługi Projektów Zagranicznych. Zob. *Ośrodek Informacji Naukowej oraz Obsługi Projektów Zagranicznych* [online]. Wojskowy Instytut Techniki Inżynierskiej im. Profesora Józefa Kosackiego [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.witi.wroc.pl/pl/kontakt/oinoopz>.

²⁹⁰ Zob. *Ośrodek Informacji naukowej* [online]. Instytut Techniczny Wojsk Lotniczych [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://itwl.pl/o-itwl/osrodek-informacji-naukowej>.

²⁹¹ Zob. *Biblioteka Naukowa* [online]. Wojskowy Instytut Medycyny Lotniczej [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.wiml.waw.pl/pl/biblioteka-naukowa>.

²⁹² Zob. *Biblioteka Naukowa* [online]. Wojskowy Instytut Medyczny [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://wim.mil.pl/aktualnosci-bn>.

²⁹³ Zob. *Struktura organizacyjna WHIE* [online]. Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii im. Generała Karola Kaczkowskiego [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://wihe.pl/wihe/struktura-organizacyjna>.

²⁹⁴ Zob. *Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej* [online] Wojskowy Instytut Chemii i Radiometrii... Zob. *Ośrodek Informacji naukowej* [online]. Instytut Techniczny Wojsk Lotniczych...

²⁹⁵ Zob. *Zarządzenie Nr 63/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 lipca 2021 r. w sprawie zatwierdzenia statutu Wojskowego Instytutu Łączności im. prof. dr. hab. Janusza Groszkowskiego – Państwowego Instytutu Badawczego* (Dz. Urz. MON z 2021 poz. 162).

²⁹⁶ Zob. *Zarządzenie Nr 33 /MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 sierpnia 2015 r. w sprawie regulaminu...*, Załącznik § 23a.

4.1.3. Inne komórki resortu w systemie

Jako ostatni element polskiego systemu naukowej informacji wojskowej zostały wymienione w projekcie *Instrukcji* „inne komórki resortu, których podstawowym zadaniem jest działalność informacyjna na potrzeby macierzystych instytucji lub bezpośrednio na rzecz resortu, powoływane przez organizatora”²⁹⁷, jednak nie sprecyzowano o jakiego typu komórki konkretnie chodzi. A. Jarzynkowski w artykule nt. *Strategii funkcjonowania informacji naukowej i fachowej w resorcie Obrony Narodowej* z 1999 r. jako dodatkowe placówki informacyjne, które mogą mieć swoje istotne miejsce w resortowym systemie informacji naukowej wymienia m.in. archiwa, komórki patentowe, standaryzacji, kodyfikacji, wynalazczości, a także komórki informacji naukowej w zakładach realizujących produkcję na potrzeby wojska. Jego zdaniem włączenie ich do systemu byłoby gwarancją jego efektywnego działania²⁹⁸.

4.2. Funkcjonowanie systemu NIW

Na sprawne i efektywne współdziałanie jednostek w ramach systemu składa się kilka zasadniczych elementów, są nimi przede wszystkim: efektywna infrastruktura techniczna, spójne regulacje prawne, wspólnie realizowane projekty oraz możliwość wzajemnej wymiany poglądów i doświadczeń.

4.2.1. Infrastruktura techniczna

Aby kilkadziesiąt bibliotek i placówek informacyjnych rozlokowanych na terenie całego kraju mogło sprawnie ze sobą współpracować w zakresie wspólnego korzystania ze swoich księgozbiorów i zasobów informacyjnych niezbędna jest w tym zakresie odpowiednia infrastruktura techniczna, w ramach której jednym z ważniejszych elementów jest infrastruktura informacyjna zabezpieczająca realizację

---

²⁹⁷ Zob. *Instrukcja o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej...*

²⁹⁸ Zob. A. Jarzynkowski: *Strategia funkcjonowania...*, s. 50.

podstawowych zadań w odniesieniu do gromadzenia, przetwarzania, przesyłania oraz udostępniania informacji, np. poprzez portal informacyjny, katalog centralny i/lub multiwyszukiwarki.

19 marca 2012 r. dokonano otwarcia portalu internetowego Resortowej Sieci Bibliotecznej funkcjonującego wówczas pod adresem <http://rsb.wp.mil.pl>²⁹⁹, na którym można było znaleźć najważniejsze informacje organizacyjne dotyczące RSB, w tym akty prawne, wykaz bibliotek i raporty z ich działalności, czy informacje na temat organizowanych forów i seminariów wojskowych bibliotek i ośrodków informacji naukowej³⁰⁰. Za redakcję portalu odpowiadał Dział Naukowo-Metodyczny CBW.

W ramach portalu RSB funkcjonowała również Multiwyszukiwarka z39.50 administrowana przez CBW. Z założenia miała ona pełnić funkcję katalogu centralnego dla całej RSB, jednak w rzeczywistości umożliwiała przeszukiwanie jedynie zasobów Centralnej Biblioteki Wojskowej, Biblioteki Głównej Akademii Obrony Narodowej, Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Technicznej oraz Biblioteki Narodowej, jako bazy domyślnej, tym samym dając dostęp do bardzo niewielkiego procentu zasobów całego systemu naukowej informacji wojskowej w Polsce.

W 2016 r. ze względów bezpieczeństwa portal Resortowej Sieci Bibliotecznej został wyłączony³⁰¹, w związku z czym utracono dostęp do wszystkich informacji i narzędzi, które były rozpowszechniane za jego pośrednictwem. Dotychczas nie utworzono kanału komunikacji, który mógłby go zastąpić.

Jednym z czynników utrudniających nawiązanie szerszej współpracy w zakresie wspólnego katalogowania i udostępniania zbiorów przez wojskowe biblioteki i ośrodki informacji naukowej było, i wciąż jest, ich zła infrastruktura informatyczna, będąca wynikiem braku odgórnej polityki w tym zakresie. Potwierdzeniem tej sytuacji jest zauważalne duże zróżnicowanie pod względem zautomatyzowanych systemów bibliotecznych stosowanych w wojskowych placówkach informacyjnych i bibliotecznych. Co więcej, wśród ośrodków NIW

---

²⁹⁹ Zob. *Kalendarium Centralnej Biblioteki Wojskowej* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego [online]. [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://archiwum-cbw.wp.mil.pl/pl/8.html>.

³⁰⁰ Zob. *Resortowa Sieć Biblioteczna Sił Zbrojnych RP* [online – wersja archiwalna strony z 10 maja 2013 r.]. [dostęp: 14 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://web.archive.org/web/20130510192837/http://rsb.wp.mil.pl/>.

³⁰¹ Na podstawie informacji uzyskanych w Centralnej Bibliotece Wojskowej.

i bibliotek wojskowych wciąż są takie, w których nie wdrożono informatycznego systemu obsługi biblioteczno-informacyjnej, a w niektórych brak nawet Internetu (Tab. 2). Sytuacja ta jest niezrozumiała, mając na uwadze także biblioteki niejawne, w odniesieniu do których rozwiązaniem jest wyposażenie biblioteki w 2 komputery – jeden przeznaczony do prac związanych ze zbiorami niejawnymi bez dostępu do sieci i drugi podłączony do Internetu, wykorzystywany do innych prac, niezwiązanych z zasobami informacji niejawnych.

Tabela 2: Systemy biblioteczne i dostęp do Internetu w wybranych wojskowych bibliotekach i ośrodkach informacji naukowej w 2020 r.

Lp.	Nazwa placówki	System biblioteczny	Dostęp do Internetu
Naukowe			
1.	Biblioteka Instytutu Technicznego Wojsk Lotniczych. Ośrodek Informacji Naukowej	Prolib	Tak
2.	Biblioteka Akademii Wojsk Lądowych im. gen. Tadeusza Kościuszki	SOWA	Tak
3.	Wojskowy Instytut Medyczny. Oddział Działalności Naukowo-Badawczej	Expertus	Tak
4.	Biblioteka Naukowa Wojskowego Instytutu Łączności	Co-Liber	Nie
5.	Biblioteka Główna Akademii Marynarki Wojennej im. Lecha Kaczyńskiego	SOWA	Tak
6.	Biblioteka Główna Akademii Sztuki Wojennej	SOWA	Tak
7.	Biblioteka Główna Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego	Aleph	Tak
8.	Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego	Prolib	Tak
Fachowe			
9.	Biblioteka Niejawna Centrum Operacji Lądowych Dowództwa Komponentu Lądowego	SOWA	Tak
10.	Biblioteka Wojskowego Centrum Kształcenia Medycznego	SOWA	Tak
11.	Biblioteka Centrum Szkolenia Wojsk Inżynierskich i Chemicznych im. gen. Jakuba Jasińskiego	SOWA	Tak
Lp.	Nazwa placówki	System biblioteczny	Dostęp do Internetu
12.	Biblioteka Centrum Szkolenia Marynarki Wojennej	SOWA	Nie
13.	Biblioteka Centrum Szkolenia Wojsk Lądowych	SOWA	Tak
14.	Biblioteka Niejawna Batalionu Dowodzenia WL	brak	Nie
ONIW			
15.	Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej. Wojskowy Instytut Chemii i Radiometrii	brak	Tak

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań wojskowych bibliotek naukowych, fachowych i ośrodków naukowej informacji wojskowej za rok 2020 uzyskanych drogą mailową z CBW.

Ważnym aspektem związanym z możliwością wspólnego udostępniania i wzajemnej wymiany informacji o swoich zasobach przez wszystkie placówki resortowego systemu informacji naukowej jest spójne opracowanie rzeczowe, a konkretnie wybór i dostosowanie do potrzeb tegoż systemu odpowiedniego języka informacyjno-wyszukiwawczego. W środowisku bibliotekarzy wojskowych problem ten dostrzeżono wraz z rozwojem komputeryzacji w wojskowych bibliotekach i ośrodkach informacji naukowej we wczesnych latach '90 XX w. Początkowo, w katalogach tradycyjnych, podstawowym językiem informacyjno-wyszukiwawczym stosowanym do opracowania rzeczowego dokumentów w większości wojskowych placówek bibliotecznych i informacyjnych była Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna³⁰², w tym dla zbiorów fachowych Specjalna Klasyfikacja Dziesiętna, której *Tablice* opracowane przez CONIW wprowadzono w 1971 r. *Zarządzeniem Szefa SG nr 27/Sztab* do użytku służbowego³⁰³. Ostatnią aktualizację *Tablic* wydano w 1985 r., a więc terminologia tej Klasyfikacji z czasem stała się przestarzała i nieaktualna, stąd też w wielu placówkach postanowiono poszukać nowego, lepszego rozwiązania. Na początku lat '90 w Bibliotece Głównej Akademii Obrony Narodowej w Warszawie zrodziła się koncepcja budowy słownika języka haseł przedmiotowych z zakresu wojskowości kompatybilnego z wydanym w 1989 r. *Słownikiem języka haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej*³⁰⁴. Rozpoczęto prace nad utworzeniem kartoteki haseł wzorcowych, a następnie powołano specjalną komisję profesjonalistów w zakresie wojskowości, będących nauczycielami akademickimi AON, których zadaniem była współpraca z pracownikami biblioteki w zakresie terminologii specjalistycznej³⁰⁵. Prace nad *Słownikiem języka haseł przedmiotowych z zakresu wojskowości* ukończono w 1995 r.³⁰⁶

---

³⁰² Zob. B. Cłapińska: *Opracowanie rzeczowe w bibliotekach naukowych resortu obrony narodowej (na przykładzie Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Oficerskiej im. gen. J. Bema)*. W: *Możliwości zastosowania języka haseł przedmiotowych w systemie informacji naukowo-technicznej resortu obrony narodowej*. Oprac. T. Pawłowski, T. Brojek. Warszawa 2000, s. 146.

³⁰³ I. Borowiec: *Kalendarium*. W: *Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej. 35 lat działalności...*, s. 13.

³⁰⁴ Zob. *Słownik Języka Haseł Przedmiotowych Biblioteki Narodowej*. Oprac. J. Trzcicka i E. Stępnikowa. Warszawa 1989.

³⁰⁵ Zob. Z. Skrok: *Słownik języka haseł przedmiotowych z zakresu wojskowości Biblioteki Głównej Akademii Obrony Narodowej*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 1997 nr 26, s. 26-29.

³⁰⁶ *Słownik języka haseł przedmiotowych z zakresu wojskowości*. Oprac. Z. Skrok przy współprac. J. Zielińskiej. Warszawa 1996. Sygn. Szt. Gen. 1455/95.

Prace nad słownikiem języka haseł przedmiotowych prowadzono również w Centralnej Bibliotece Wojskowej. Pierwsza wersja opracowana przez Zygmunta Gerłę ukazała się już w 1990 r.³⁰⁷, a kolejne w 1994³⁰⁸, 1995³⁰⁹ i 1997³¹⁰.

Prace nad przygotowaniem podstaw nowego – wspólnego dla wszystkich placówek bibliotecznych i informacyjnych resortu obrony narodowej – języka katalogowania zintensyfikowały się po 12 marca 1999 r., czyli po przyjęciu Polski do krajów członkowskich NATO. Wówczas, problemem był już nie tylko wybór optymalnego języka informacyjno-wyszukiwawczego i opracowanie zbioru słownictwa specjalistycznego umożliwiającego opracowanie rzeczowe dokumentów dotyczących zagadnień z obszaru wojskowości, ale również dostosowanie tego słownictwa do terminologii stosowanej w strukturach NATO³¹¹. W marcu 2000 r. CONIW zorganizował w Bibliotece Narodowej w Warszawie konferencję naukową na temat *Możliwości zastosowania języka haseł przedmiotowych w systemie informacji naukowo-technicznej resortu obrony narodowej*, w której udział wzięli nie tylko pracownicy wojskowych bibliotek i ośrodków informacji naukowej, ale także przedstawiciele środowiska bibliotekoznawców i informatologów specjalizujący się w językach informacyjno-wyszukiwawczych, m.in. Jadwiga Woźniak, Jadwiga Sadowska, Ewa Chmielewska-Gorczyca, Teresa Głowacka, Maria Burchard i Dariusz Grygrowski³¹². Już podczas tego spotkania Zygmunt Grela przedstawił koncepcję opracowania nowego słownika języka haseł przedmiotowych z zakresu wojskowości będącego połączeniem, czy też scaleniem, *Słownika języka haseł przedmiotowych z zakresu wojskowości* stworzonego w Akademii Obrony Narodowej i *Słownika języka haseł przedmiotowych CBW*. W wyniku tych prac, w 2001 r. ukazał się *Słownik języka haseł przedmiotowych piśmiennictwa wojskowego*³¹³. Jego kontynuacją, do której

---

³⁰⁷ Zob. *Słownik języka haseł przedmiotowych Centralnej Biblioteki Wojskowej (I wersja)*. Oprac. Z. Gerla. Warszawa 1990.

³⁰⁸ Zob. *Słownik języka haseł przedmiotowych Centralnej Biblioteki Wojskowej*. Oprac. Z. Gerla, współprac. E. Foltyniewicz i in. Warszawa 1994.

³⁰⁹ *Słownik języka haseł przedmiotowych Centralnej Biblioteki Wojskowej*. Oprac. Z. Gerla, współprac. E. Foltyniewicz, I. Kowalska. Warszawa 1995.

³¹⁰ *Słownik języka haseł przedmiotowych Centralnej Biblioteki Wojskowej*. Oprac. Z. Gerla, współprac. E. Foltyniewicz, I. Kowalska. Warszawa 1997.

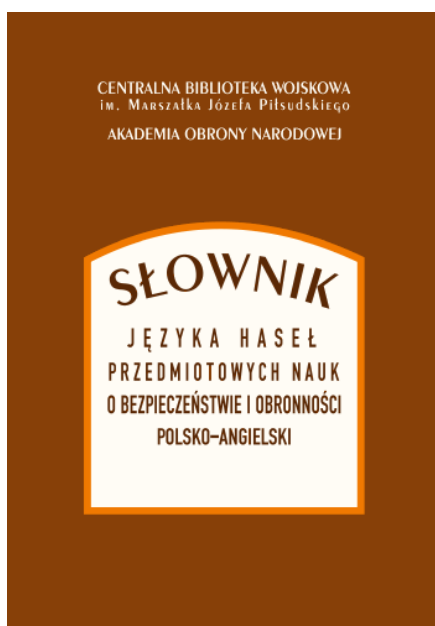
³¹¹ Zob. Z. Skrok: *Przedmiotowe opracowanie piśmiennictwa wojskowego. Zagadnienia ogólne i perspektywy rozwoju słownika języka haseł przedmiotowych (SJHP) z zakresu wojskowości*. W: *Możliwości zastosowania języka haseł przedmiotowych...*, s. 133-135.

³¹² Zob. *Możliwości zastosowania języka haseł przedmiotowych w systemie informacji naukowo-technicznej resortu obrony narodowej*. Oprac. T. Pawłowski, T. Brojek. Warszawa 2000.

³¹³ Zob. *Słownik języka haseł przedmiotowych piśmiennictwa wojskowego*. Oprac. Z. Skrok i in. Warszawa 2001.

przyłączył się również CONIW, był wydany w 2007 r. *Słownik języka haseł przedmiotowych piśmiennictwa wojskowego: polsko-angielsko-niemiecki*³¹⁴. Efektem dalszej współpracy CBW i Biblioteki Głównej AON był *Słownik języka haseł przedmiotowych nauk wojskowych: polsko-angielsko-niemiecki*, który ukazał się w 2009 r.³¹⁵ Najnowsze wydanie drukowane *Słownika* opublikowano w 2012 r. Ze względu na wspomnianą już *Uchwałę Centralnej Komisji do spraw stopni i tytułów z dnia 28 stycznia 2011 r. zmieniającą uchwałę w sprawie określenia dziedzin nauki i dziedzin sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych*, na mocy której nauki wojskowe zastąpiono naukami o bezpieczeństwie i naukami o obronności, zmieniono również tytuł *Słownika* na *Słownik języka haseł przedmiotowych nauk o bezpieczeństwie i obronności* (Rys. 6)³¹⁶.

Rysunek 6: Słownik języka haseł przedmiotowych nauk o bezpieczeństwie i obronności wydany w 2012 r.

Źródło: Biblioteka Główna Akademii Sztuki Wojennej. Katalog księgozbioru + Biblioteka cyberbezpieczeństwa [online]. [dostęp: 20 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://katalog.akademia.mil.pl/sowacgi.php?KatID=0&typ=record&001=AONk12001843>.

³¹⁴ Zob. *Słownik języka haseł przedmiotowych piśmiennictwa wojskowego: polsko-angielsko-niemiecki*. Pod red. K. Graczyka i D. Kuziela. Warszawa 2007.

³¹⁵ Zob. *Słownik języka haseł przedmiotowych nauk wojskowych: polsko-angielsko-niemiecki*. Oprac. E. Cieślak i in. Warszawa 2009.

³¹⁶ Zob. *Słownik języka haseł przedmiotowych nauk o bezpieczeństwie i obronności*. Oprac. G. Kolek i in. Warszawa 2012.

Głównymi twórcami *Słownika* wciąż byli przedstawiciele Biblioteki Głównej AON i CBW. Jednak należy tutaj wspomnieć, że ze względu na rozszerzenie jego zakresu tematycznego do prac terminologicznych włączyli się również reprezentanci Biblioteki Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Centralnej Biblioteki Więziennictwa Centralnego Ośrodka Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu oraz Biblioteki Głównej Szkoły Głównej Służby Pożarniczej w Warszawie. *Słownik* ten jest publikacją recenzowaną, a jego zawartość i budowa została skonsultowana z Wojskowym Centrum Normalizacji, Jakości i Kodyfikacji.

Słownik zawiera ok. 4 tysięcy haseł polskich wraz z ich odpowiednikami w języku angielskim. Zbudowany został na takich samych zasadach jak *Słownik języka haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej*. Artykuł przedmiotowy składa się z następujących elementów:

Temat główny – hasło artykułu przedmiotowego (pismo pogrubione)

NU (nie używaj) – temat odrzucony (pismo pochyłe)

TS (temat szerszy) – temat hierarchicznie nadrzędny

TK (temat skojarzony) – temat powiązany relacją skojarzeniową

TW (temat węższy) – temat hierarchicznie podrzędny

U (używaj) – występuje w hasłach, które są synonimami i występują po terminie odrzuconym

zt. (zobacz też) – odsyłacz orientacyjny uzupełniający. Kieruje do pewnej kategorii haseł, które dodane do tematu, poprzedzone myślnikiem, współtworzą rozwinięte hasła przedmiotowe.³¹⁷

Słownik dostępny był również w wersji elektronicznej za pośrednictwem serwisu Resortowej Sieci Bibliotecznej w zakładce Słownik NoBiO³¹⁸, jako baza danych systemu PROLIB przeszukiwana za pośrednictwem OPAC WWW Centralnej Biblioteki Wojskowej.

Słownik języka haseł przedmiotowych nauk o bezpieczeństwie i obronności jest jedynym znormalizowanym narzędziem służącym opracowaniu rzeczowemu literatury specjalistycznej z zakresu wojskowości i zawierającym szczegółowe słownictwo z tego obszaru tematycznego.

Jesienią 2013 r. Biblioteka Narodowa podjęła decyzję o zaprzestaniu rozwoju Języka Haseł Przedmiotowych Biblioteki Narodowej (JHP BN) i zastąpieniu go

---

³¹⁷ Tamże, s. XII.

³¹⁸ Zob. *Resortowa Sieć Biblioteczna...*

Deskryptorami Biblioteki Narodowej (DBN)³¹⁹. Z dniem 31 grudnia 2016 r. zaprzestano aktualizacji JHP BN i od 1 stycznia 2017 r. obowiązującym językiem informacyjno-wyszukiwawczym w bazach Biblioteki Narodowej stały się DBN³²⁰. W związku z wprowadzonymi zmianami również środowisko bibliotekarzy wojskowych podjęło decyzję o dostosowaniu się do nowych zasad katalogowania. Aktualnie przedstawiciele CBW i ASzWoj, we współpracy z Wojskowym Centrum Normalizacji, Jakości i Kodyfikacji, prowadzą prace nad stworzeniem bazy deskryptorów odpowiadających budową DBN, a obejmujących szczegółowe słownictwo z zakresu nauk o bezpieczeństwie, w tym przede wszystkim wojskowości i odpowiadające m.in. terminologii zawartej w *Słowniku terminów i definicji NATO – AAP-6*³²¹.

4.2.2. Regulacje prawne

Działalność systemu naukowej informacji wojskowej w Polsce jako całości, jak i działalność poszczególnych jednostek wchodzących w jego skład, regulowana jest przez cały szereg aktów normatywnych, które podzielić można na kilka grup:

1. Akty normatywne o charakterze ogólnym, dotyczące wszystkich bibliotek w Polsce:
  - a) *Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej* (Dz. U. z 2001 r. Nr 13, poz. 123 z późn. zm.);
  - b) *Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach* (Dz. U. z 1997 r. nr 85, poz. 539 z późn. zm.);
  - c) *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 października 2008 r. w sprawie sposobu ewidencji materiałów bibliotecznych* (Dz.U. z 2008 r. Nr 205, poz. 1283).

---

³¹⁹ Zob. A. Stolarczyk: *Deskryptory Biblioteki Narodowej – niepokoje bibliotekarza praktyka...* [online]. Biuletyn EBIB 2015 nr 5 (158) [dostęp: 14 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/279/275>.

³²⁰ Zob. *Deskryptory Biblioteki Narodowej i zmiany w opracowaniu zbiorów: wdrożenie od 2017 r.* [online]. Biblioteka Narodowa [dostęp: 14 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.bn.org.pl/aktualnosci/251-deskryptory-biblioteki-narodowej-i-zmiany-w-opracowaniu-zbiorow%3A-wdrozenie-od-2017-r.-html>.

³²¹ Informacje uzyskane w Centralnej Bibliotece Wojskowej. Zob. *AAP-6. Słownik terminów i definicji NATO* [online]. [dostęp: 14 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://wcnjik.wp.mil.pl/u/AAP6PL.pdf>.

2. Akty normatywne o charakterze ogólnym dotyczące wszystkich bibliotek wojskowych:
  - a) *Rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie rozciągnięcia przepisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej na działalność kulturalną prowadzoną przez jednostki organizacyjne podległe lub nadzorowane przez Ministra Obrony Narodowej* (Dz. U. z 2012 r., poz. 195);
  - b) *Decyzja nr 76/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 3 marca 2006 r. w sprawie wprowadzenia do użytku "Instrukcji o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej i naukowo-technicznej w resorcie obrony narodowej"* (Dz. Urz. MON z 2006 nr 4 poz. 52);
  - c) *Decyzja Nr 209/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie resortowej sieci bibliotecznej* (Dz. Urz. MON z 2011 nr 13, poz. 175);
  - d) *Instrukcja opracowywania, wydawania i dystrybucji wojskowych wydawnictw specjalistycznych i wewnętrznych w resorcie obrony narodowej*. Wyd. 2 uzup. Warszawa : MON, 2009 (Szt. Gen. 1515/99).
3. Akty normatywne dotyczące działalności konkretnego typu bibliotek wojskowych:
  - a) *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12 grudnia 2014 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobu i trybu zaliczania bibliotek do niektórych bibliotek naukowych oraz ustalenia ich wykazu* (Dz. U. z 2015, poz. 19) – wojskowe biblioteki naukowe;
  - b) *Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych* (Dz. U. z 2010 r. Nr 182, poz. 1228) – wszystkie wojskowe biblioteki i ośrodki informacji naukowej posiadające zbiory informacji niejawnych, w tym przede wszystkim biblioteki fachowe (niejawne);
  - c) *Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu oznaczania materiałów i umieszczania na nich klauzul tajności* (Dz. U. 2011 nr 288 poz. 1692) – wszystkie wojskowe biblioteki i ośrodki informacji naukowej posiadające zbiory informacji niejawnych, w tym przede wszystkim biblioteki fachowe (niejawne);
  - d) *Zarządzenie Nr 58/MON z dnia 11 grudnia 2017 r. w sprawie szczególnego sposobu organizacji i funkcjonowania kancelarii tajnych oraz innych niż*

kancelaria tajna komórek organizacyjnych odpowiedzialnych za przetwarzania informacji niejawnych, sposobu i trybu przetwarzania informacji niejawnych (Dz. Urz. MON z 2017, poz. 226) – wszystkie wojskowe biblioteki i ośrodki informacji naukowej posiadające zbiory informacji niejawnych, w tym przede wszystkim biblioteki fachowe (niejawne).

Przedstawione akty prawne stanowią tylko pewną część wszystkich regulacji, które w większym lub mniejszym stopniu związane są z działalnością wojskowych placówek bibliotecznych i informacyjnych. Te niewymienione związane są np. z gospodarką materiałowo-techniczną sprzętu, czy też odpowiedzialnością materialną pracowników za mienie lub szkody, a więc nie dotyczą one *stricto* zagadnień związanych z działalnością biblioteczno-informacyjną tych placówek.

W *Decyzji w sprawie resortowej sieci bibliotecznej* w skrócie zdefiniowano biblioteki wojskowe w ogólności, a także ich poszczególne typy, czyli biblioteki naukowe, fachowe i oświatowe, dodając do każdego typu 3-4 punkty dotyczące ich zadań, co jest zdecydowanie niewystarczające. W miarę szczegółowym aktem normatywnym, w którym jasno określono organizację i zasady działania oraz zadania placówek informacyjnych, a także strukturę organizacyjną systemu naukowej informacji wojskowej jest wspomniana już wcześniej *Instrukcja o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej i naukowo-technicznej w resorcie obrony narodowej* z 2006 r.³²² Kilkanaście lat temu, dokładnie w 2010 r., rozpoczęto prace nad projektem nowej *Instrukcji*³²³, o czym również była już mowa we wcześniejszej części pracy, jednak ta wersja jest o wiele mniej szczegółowa. W dużym uproszczeniu wspomniano w niej o klasyfikacji zasobów informacyjnych, typach jednostek uznawanych za placówki informacyjne, strukturze statutu placówki informacyjnej, bibliotekach głównych oraz strukturze placówki informacyjnej³²⁴. *Instrukcja* ta zdecydowanie nie spełnia zadania dokumentu jednoznacznie i całościowo regulującego wszystkie aspekty funkcjonowania systemu naukowej informacji wojskowej w Polsce, może być co najwyżej punktem wyjścia do nowych, dokładniejszych przemyśleń i ustaleń. Pomimo upływu wielu lat projekt *Instrukcji*

---

³²² Zob. Ministerstwo Obrony Narodowej. Departament Polityki Zbrojeniowej: *Instrukcja o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej i naukowo-technicznej...*

³²³ Zob. *Instrukcja o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej w resorcie obrony narodowej* (projekt)...

³²⁴ Zob. Tamże.

z 2010 r. nie został przyjęty, w związku z czym nadal obowiązującym aktem prawnym jest *Instrukcja* z 2006 r.

Trudno wymagać od placówek bibliotecznych i informacyjnych resortu spójności w działaniu, kiedy praktycznie rzecz biorąc, działalność każdej z nich regulowana jest przez inny zbiór aktów normatywnych nadawanych przez różne organy władzy.

4.2.3. Wspólne projekty – Wojskowa Biblioteka Cyfrowa Zbrojownia

Jednym z nielicznych przykładów projektów, które z zamierzenia powinny być realizowane wspólnie przez kilka bibliotek wojskowych, poza omówioną wcześniej multiwyszukiwarką i słownikiem jhp w zakresie nauk o wojskowości, jest Wojskowa Biblioteka Cyfrowa ZBROJOWNIA.

Pomysł na stworzenie WBC Zbrojowni zrodził się w 2009 r. i został zaprezentowany na IV Ogólnopolskim Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej, które odbyło się w dniach 29-30 września 2009 r. w Warszawie³²⁵. Zintensyfikowane prace zmierzające do jego urzeczywistnienia rozpoczęto w 2011 r., natomiast uroczyste uruchomienie portalu WBC ZBROJOWNIA miało miejsce 19 marca 2012 r.³²⁶ Od samego początku koordynatorem odpowiedzialnym za utrzymanie serwera i domeny oraz administrację całym systemem jest Centralna Biblioteka Wojskowa, w tym przede wszystkim jej Dział Digitalizacji Zbiorów i Poligrafii oraz Dział Automatyzacji Procesów Bibliotecznych (Rys. 9). Głównym celem przyświecającym temu przedsięwzięciu jest „scalenie, a następnie rozpropagowanie, zasobu cyfrowego kopii oryginalnych zbiorów rozproszonych po kraju, stanowiących kulturowe dziedzictwo związane z Wojskiem Polskim, z jego historią i współczesnością oraz wspieranie działalności

---

³²⁵ Informacje uzyskane w CBW.

³²⁶ Zob. *Otwarcie Wojskowej Biblioteki Cyfrowej "Zbrojownia"* [online]. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego [dostęp: 7 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/3747,Otwarcie-Wojskowej-Biblioteki-Cyfrowej-Zbrojownia.html>.

dydaktycznej i edukacyjnej, oraz publikowanie nowych treści w zakresie nauk o bezpieczeństwie i nauk o obronności”³²⁷, natomiast cele szczegółowe, to³²⁸:

- budowa zasobu wiedzy ze szczególnym uwzględnieniem piśmiennictwa dotyczącego nauk o bezpieczeństwie i obronności;
- budowa warsztatu badawczego wykorzystującego narzędzia elektroniczne (zestawienie i prezentacja różnorodnych i bogatych, lecz fizycznie rozproszonych zbiorów, często o ograniczonym dostępie);
- ochrona zbiorów bibliotecznych przez ograniczenie konieczności sięgania do oryginału;
- udostępnienie on-line kulturowego dziedzictwa i współpraca w tym zakresie z innymi instytucjami naukowymi;
- promocja Wojska Polskiego w kraju i poza jego granicami,
- wspieranie działalności edukacyjnej;
- umożliwienie korzystania z zasobów cyfrowych osobom niepełnosprawnym;
- udostępnienie archiwaliów szerokiej rzeszy społeczeństwa;
- gromadzenie i archiwizacja informacji elektronicznych z myślą o użytkownikach w przyszłości.

WBC Zbrojownia, podobnie jak większość polskich bibliotek cyfrowych, oparta jest na oprogramowaniu dLibra. Jej zasób składa się z 13 364 publikacji (stan na dzień 11.06.2022)³²⁹ podzielonych na sześć kolekcji, z czego jedna publikacja może znajdować się w więcej niż jednej kolekcji (Tab. 3).

---

³²⁷ *Opis kolekcji – WBC Zbrojownia* [online]. ZBROJOWNIA Wojskowa Biblioteka Cyfrowa [dostęp: 11 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://zbrojownia.cbw.wp.mil.pl:8080/dlibra/collectiondescription>.

³²⁸ Tamże.

³²⁹ *Opis kolekcji – WBC Zbrojownia...*

Tabela 3: Wykaz kolekcji Wojskowej Bibliotek Cyfrowej Zbrojownia

Nazwa kolekcji/podkolekcji	Liczba publikacji
1. Centralna Biblioteka Wojskowa	13 283
• Książki	1 603
• Czasopisma	10 848
• zbiory specjalne (rękopisy, stare druki, fotografie, grafiki, mapy, druki ulotne, pocztówki, plakaty, medale, muzykalia itp.)	808
• Wydawnictwa CBW (bibliografie, zaproszenia, wydawnictwa konferencyjne i wydawnictwa promocyjne)	410
2. Sztab Generalny Wojska Polskiego	4
3. Dowództwo Garnizonu Warszawa	27
4. Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej	41
• Przegląd Historyczno-Wojskowy	4
• Kronika Wojska Polskiego	5
• Książki	23
• Komiks	9
5. Józef Piłsudski	108
6. Instrukcje i Regulaminy Wojskowe	886

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych na stronie *Wojskowa Biblioteka Cyfrowa Zbrojownia* [online]. [dostęp: 12 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://Zbrojownia.cbw.wp.mil.pl:8080/dlibra>.

Podobnie, jak niemalże każda biblioteka cyfrowa WBC Zbrojownia umożliwia przeprowadzenie wyszukiwania prostego lub zaawansowanego z zastosowaniem wielu różnych kryteriów i operatorów³³⁰. Dostępne są również indeksy tytułów, twórców i słów kluczowych. Narzędzia wyszukiwawcze nie pozwalają niestety na wyodrębnienie pewnych grup tematycznych dokumentów, czy też dokładne

³³⁰ Zob. *Zaawansowane wyszukiwanie kolekcji* [online] Wojskowa Biblioteka Cyfrowa Zbrojownia [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://Zbrojownia.cbw.wp.mil.pl:8080/dlibra/advsearch?dirids=1>.

sprawdzenie liczby obiektów pochodzących z danego zakresu czasowego w całym zbiorze. Niemniej jednak na podstawie przeglądu zasobów dostępnych kolekcji, a także przeprowadzenia kilku kwerend wyszukiwawczych można uznać, że zbiór ten ma przede wszystkim charakter historyczny. Szacunkowo ok. 80% stanowią w nim dokumenty sprzed II wojny światowej, co zapewne w dużej mierze związane jest rygorami czasowymi praw autorskich³³¹.

Zgodnie z pierwotnym zamierzeniem WBC Zbrojownia powinna zawierać zbiory pochodzące z różnych instytucji wojskowych, a tym samym być przez nie współtworzona. Jednak aktualnie zaangażowane są jedynie trzy instytucje, przy czym zaledwie kilka z dokumentów w niej udostępnionych pochodzi ze zbiorów Wojskowego Centrum Edukacji Obywatelskiej i Dowództwa Garnizonu Warszawa, natomiast cała reszta to dokumenty z księgozbioru Centralnej Biblioteki Wojskowej. W projekcie tym nie bierze udziału żadna inna biblioteka wojskowa, czy też ośrodek naukowej informacji wojskowej, w związku z tym WBC Zbrojownia trudno uznać za projekt realizowany w ramach systemu, czy przynajmniej w ramach RSB. Należy mieć nadzieję, że to zmieni się w przyszłości i kolejne placówki dołączą do projektu udostępniając na tej platformie cyfrowej swoje zasoby.

Należy tutaj wspomnieć, że jedną z bibliotek wojskowych udostępniających wybrane dokumenty ze swoich zbiorów w formie zdigitalizowanej jest Biblioteka Główna Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni, jednak, co istotne, nie udostępnia ich ona w ramach WBC Zbrojownia, a za pośrednictwem Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej, będąc jednym z partnerów projektu³³².

4.2.4. Wymiana poglądów i doświadczeń

Ogólnopolskie Fora Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej to spotkania przedstawicieli placówek informacyjnych resortu obrony narodowej mające na celu wymianę doświadczeń i podejmowanie wspólnych inicjatyw na rzecz rozwoju bibliotekarstwa wojskowego i naukowej informacji wojskowej w Polsce.

---

³³¹ Informacja podana na podstawie danych liczbowych uzyskanych po przeprowadzeniu kwerend wyszukiwawczych z zastosowaniem pól data wydania i data utworzenia. Ze względu na stosowanie przez twórców WBC Zbrojownia różnych formatów dat w tych polach, wyników tych nie można uznać za dokładne dane, a jedynie za wartości przybliżone.

³³² Zob. *Partnerzy projektu PBC* [online]. Pomorska Biblioteka Cyfrowa [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://pbc.gda.pl/dlibra/text?id=about-pbc-partners>.

I Forum odbyło się 30 stycznia 2008 r. w siedzibie Centralnej Biblioteki Wojskowej w Warszawie, która była inicjatorem tego przedsięwzięcia. Udział wzięli w nim przedstawiciele 12 różnych wojskowych bibliotek i ośrodków informacji naukowej, w tym dyrektor i pracownicy CONIW. Rezultatem tego spotkania było powołanie zespołu roboczego ds. nowelizacji instrukcji dotyczącej prowadzenia działalności w dziedzinie informacji naukowej w resorcie obrony narodowej oraz zespołu roboczego ds. wspólnej sieci informatyczno-bibliotecznej, której celem miało być połączenie baz danych głównych bibliotek wojskowych działających na terenie Garnizonu Warszawa. Postanowiono również, że Forum będzie odbywać się dwa razy do roku – w I kwartale w celach merytorycznych (w siedzibie CBW) i w IV kwartale w celach planistyczno-sprawozdawczych (wyjazdowe)³³³.

II Forum było pierwszym spotkaniem wyjazdowym i odbyło się w dniach 15-17 października 2008 r. w Ciechocinku. Tematem przewodnim było „Korzystanie z zasobów informacyjnych w ramach resortowego systemu informacji naukowej”. W trakcie spotkania dokonano oceny realizacji zadań w 2008 r., a także określono zamierzenia na kolejny rok³³⁴.

III Forum obradowało w dniu 26 marca 2009 r. w Warszawie. Po raz pierwszy poza przedstawicielami bibliotek i ośrodków wojskowych udział w spotkaniu wzięli również przedstawiciele Biblioteki Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie i Biblioteki Głównej Szkoły Głównej Służby Pożarniczej w Warszawie. Tematami dyskusji było współtworzenie Centralnego Katalogu Wojskowych Zasobów Bibliotecznych, Centralnego Katalogu Czasopism Bibliotek Wojskowych i *Słownika języka haseł przedmiotowych nauk wojskowych* oraz projekt budowy Wojskowej Biblioteki Cyfrowej Zbrojownia³³⁵.

IV Forum było spotkaniem dwudniowym, 29-30 września 2009 r., i odbyło się również w Warszawie, ale tym razem na terenie Akademii Obrony Narodowej w Rembertowie. W przeważającej mierze dotyczyło ono nowo wydanej wówczas *Słownika języka haseł przedmiotowych nauk wojskowych*. Było to ostatnie Forum, w którym udział wzięli przedstawiciele CONIW³³⁶.

---

³³³ Informacje uzyskane w CBW na podstawie *Sprawozdania z działalności Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w 2008 roku* [dokument niepublikowany].

³³⁴ Tamże.

³³⁵ Informacje uzyskane w CBW na podstawie *Sprawozdania z działalności Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w 2009 roku* [dokument niepublikowany].

³³⁶ Tamże.

W związku ze zmianami organizacyjnymi, które miały miejsce w 2009 r., konkretnie chodzi o rozformowanie CONIW, jednym z głównych tematów kolejnego Forum, które miało miejsce 31 marca 2010 r., było włączenie pracowników CONIW w struktury CBW, a także aktualne problemy związane z funkcjonowaniem wszystkich placówek informacyjnych resortu. W wyniku tego spotkania w CBW powołano zespół roboczy, którego zadaniem było opracowanie założeń „Wojskowej Sieci Bibliotecznej”³³⁷.

W trakcie VI Forum, zorganizowanego w dniach 15-16 września 2010 r. w Spale, najważniejszymi osiągnięciami było uzgodnienie projektu *Zarządzenia Ministra Obrony Narodowej w sprawie wojskowej sieci bibliotecznej* oraz wprowadzenie zmian w projekcie *Instrukcji o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej w resorcie obrony narodowej*³³⁸.

Od 2011 r. Ogólnopolskie Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej odbywa się już tylko raz w roku. VII Forum miało miejsce w dniach 31 maja – 3 czerwca 2011 r. w Dusznikach-Zdroju³³⁹, a VIII 29 maja – 1 czerwca 2012 r. w Wadowicach³⁴⁰. Poza standardowymi tematami, takimi jak instrukcje i JHP, w Dusznikach-Zdroju skupiono się na działalności i użytkownikach bibliotek naukowych, natomiast w Wadowicach na prezentacji działalności i zasadach funkcjonowania bibliotek fachowych³⁴¹.

IX Forum odbyło się w dniach 14-17 maja 2013 r. w Juracie i uczestniczyli w nim przedstawiciele ponad 30 różnych instytucji, w tym nie tylko bibliotek służb mundurowych i ośrodków naukowej informacji wojskowej, ale również Departamentu Wychowania i Promocji Obronności MON, Delegatury Departamentu Kontroli MON w Bydgoszczy i Komendy Portu Wojennego w Gdyni. Pierwszy dzień obrad odbył się w nowej siedzibie Biblioteki Głównej Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni, gdzie uczestnicy mieli okazję m.in. zapoznać się z działalnością tejsze placówki. Najważniejszym zagadnieniem zaprezentowanym podczas tego Forum były

---

³³⁷ Informacje uzyskane w CBW na podstawie *Sprawozdania z działalności Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w 2010 roku* [dokument niepublikowany].

³³⁸ Tamże.

³³⁹ Na podstawie osobistego udziału autorki.

³⁴⁰ Na podstawie osobistego udziału autorki. Autorka rozprawy wygłosiła referat nt. *Pełnotekstowych czasopism elektronicznych z zakresu wojskowości w wolnym dostępie online*.

³⁴¹ Tamże.

przepisy i procedury dotyczące ewidencji ilościowo-wartościowej w bibliotekach resortu³⁴².

Jubileuszowe X Ogólnopolskie Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej zorganizowano w dniach 14-17 października 2014 roku w Zakopanem. Podczas pierwszej sesji obrad omawiano zagadnienie współczesnych modeli działalności bibliotek w perspektywie międzynarodowej. W drugiej, skupiono się na wyzwaniach edukacyjnych, informacyjnych i kulturalnych stawianych bibliotekom przez społeczeństwo XXI w. Z kolei trzecia sesja dotyczyła działalności Resortowej Sieci Bibliotecznej, zarówno jako całości, jak i wybranych placówek wchodzących w jej skład³⁴³.

XI i XII Forum odbyły się kolejno w Gdyni i Poznaniu, a ich tematyka w przeważającej części dotyczyła zagadnień cyfryzacji bibliotek cyfrowych, tworzenia bibliotek i repozytoriów cyfrowych, zarządzania informacją i wiedzą w bibliotekach wojskowych, korzystania ze źródeł informacji wojskowej dostępnych w formule open access i zagadnień Otwartej Nauki³⁴⁴.

XIII Forum, zorganizowane 11-13 października 2017 r. w Warszawie, było spotkaniem Jubileuszowym, gdyż wiązało się z obchodami 250-lecia bibliotekarstwa wojskowego w Polsce³⁴⁵. W trakcie XIV Forum uczestnicy mieli okazję zapoznać się z działalnością Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Wrocławskiej³⁴⁶, a podczas XV Forum, w Toruniu, jednym z istotniejszych elementów

---

³⁴² Na podstawie osobistego udziału autorki. Autorka rozprawy wygłosiła referat nt. *Systemu Informacji Fachowej Bundeswehry*.

³⁴³ Informacje uzyskane w CBW na podstawie *Sprawozdania z działalności Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w 2014 roku* [dokument niepublikowany].

³⁴⁴ Zob. *XI Ogólnopolskie Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej* [online]. Biblioteka Główna Wojskowej Akademii Technicznej [online]. [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.bg.wat.edu.pl/2018/item/171-xi-ogolnopolskie-forum-wojskowych-bibliotek-i-osrodkow-informacji-naukowej>. Zob. *XII Ogólnopolskie Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej* [online]. Biblioteka Główna Wojskowej Akademii Technicznej. [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.bg.wat.edu.pl/2016/item/233-xii-ogolnopolskie-forum-bibliotek-wojskowych-i-osrodkow-informacji-naukowej>.

³⁴⁵ Zob. *XIII Jubileuszowe Ogólnopolskie Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej* [online]. Biblioteka Główna Wojskowej Akademii Technicznej [online]. [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.bg.wat.edu.pl/en-2017/item/367-xiii-jubileuszowe-ogolnopolskie-forum-wojskowych-bibliotek-i-osrodkow-informacji-naukowej>.

³⁴⁶ Zob. *XIV Ogólnopolskie Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej* [online]. Biblioteka Politechniki Wrocławskiej [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://biblioteka.pwr.edu.pl/aktualnosci/xiv-ogolnopolskie-forum-wojskowych-bibliotek-i-osrodkow-informacji-naukowej-127.html>.

była sesja poświęcona jubileuszowi 100-lecia Centralnej Biblioteki Wojskowej³⁴⁷. Kolejne, XVI Forum, zaplanowano w kwietniu 2020 r., jednak ze względu na pandemię COVID-19 zostało ono przełożone i ostatecznie odbyło się w dniach 7-10 czerwca 2022 r. Ta edycja Forum miała nieco zmienioną formułę, gdyż została zorganizowana we współpracy z Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych RP i skierowana była nie tylko do bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej, ale również do analityków wojskowych w kontekście ich współpracy informacyjnej ze środowiskiem bibliotekarskim oraz możliwością wsparcia przez bibliotekarzy resortu obrony narodowej w pracach analityków wojskowych przygotowujących analizy strategiczne³⁴⁸. Wśród uczestników spotkania dystrybuowana była publikacja *Zarządzanie informacją i wiedzą na potrzeby analiz strategicznych i operacyjnych Sił Zbrojnych RP* pod redakcją naukową Jana Tarczyńskiego i Andrzeja Lisa³⁴⁹. Nawiązanie bliższej współpracy z analitykami wojskowymi może być szansą na dostrzeżenie przez nich, jak i przez dowództwo, roli, którą biblioteki wojskowe i ośrodki naukowej informacji wojskowej mogłyby pełnić w całym systemie Sił Zbrojnych RP, wspierając inne jednostki swoimi zasobami informacyjnymi i doświadczeniem.

Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej od wielu lat jest doskonałą okazją do integracji środowiska pracowników bibliotek służb mundurowych i ośrodków naukowej informacji wojskowej. Tego typu instytucje, mimo, że teoretycznie działają w tym samym lub podobnym obszarze, często diametralnie różnią się zasadami funkcjonowania, stąd też spotkania te otwierają unikalną płaszczyznę wymiany wiedzy, informacji i doświadczeń zawodowych, rozwijania wspólnych projektów, łącząc w współpracy biblioteki wojskowe i ośrodki informacji naukowej.

---

³⁴⁷ Zob. *XV Ogólnopolskie Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://archiwum-cbw.wp.mil.pl/pl/1_354.html.

³⁴⁸ Zob. *XVI Ogólnopolskie Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego [dostęp: 26 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://cbw.wp.mil.pl/pl/articles6-aktualnosci/xvi-ogolnopolskie-forum-wojskowych-bibliotek-i-osrodkow-informacji-naukowej/>.

³⁴⁹ Zob. *Zarządzanie informacją i wiedzą na potrzeby analiz strategicznych i operacyjnych Sił Zbrojnych RP* pod red. nauk. J. Tarczyńskiego i A. Lisa [online]. Warszawa-Bydgoszcz 2022 [dostęp: 26 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://cdissz.wp.mil.pl/u/ZARZADZANIE_INFOMACJA_I_WIEDZA.pdf.

4.3. Centralna Biblioteka Wojskowa

Centralna Biblioteka Wojskowa jest główną księżnicą resortu obrony narodowej. Jak już wspomniano wcześniej została powołana 13 czerwca 1919 r. na mocy rozkazu ówczesnego Ministra Spraw Wojskowych, gen. por. Józefa Leśniewskiego³⁵⁰ (Rys. 7). Aktualnie jej pełna nazwa to Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego – imię to nadano jej w 2007 r. na mocy Decyzji Ministra Obrony Narodowej³⁵¹ (w latach 1983-1991 nosiła imię płk. Zbigniewa Załuskiego³⁵²). Na przestrzeni 103 lat działalności instytucja ta przeszła wiele zmian, zarówno lokalowych, jak i organizacyjnych.

CBW, podobnie jak wiele innych centralnych instytucji państwowych, znajduje się w Warszawie. Początkowo miała swoją siedzibę w Pałacu pod Błachą. W kwietniu 1925 r. przeniesiono ją do gmachu Sądów Wojskowych przy Placu Saskim, a w 1927 r. do gmachu dawnej Szkoły Podchorążych przy Al. Ujazdowskich. Po II wojnie światowej pierwszą siedzibą CBW były pomieszczenia w budynku Muzeum Wojska Polskiego. W 1946 r. przeniesiono ją do siedziby Wojskowego Instytutu Geograficznego przy Al. Jerozolimskich, a w 1951 r. do budynku przy Al. I Armii Wojska Polskiego 12A (dziś Al. Jana Chrystiana Szucha). Ostatecznie w 1991 r. CBW otrzymała do użytku przestronny, trzykondygnacyjny budynek w dzielnicy Praga-Południe przy ul. Ostrobramskiej (Rys. 8), w którym znajduje się do dziś³⁵³.

---

³⁵⁰ Zob. *Centralna Biblioteka Wojskowa im. płk. Zbigniewa Załuskiego...*, s. 4.

³⁵¹ Zob. *Decyzja Nr 518/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 listopada 2007 r. w sprawie nadania imienia Centralnej Bibliotece Wojskowej w Warszawie*. Dz. U. MON 2007 nr 22 poz. 226.

³⁵² Zob. *Kalendarium...*

³⁵³ Zob. K. Piwowarska: *Centralna Biblioteka Wojskowa i Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie*. „Forum Bibliotek Medycznych” 2013 R. 6 nr 2(12), s. 534-537.

Rysunek 7: Rozkaz, na mocy którego powołano Centralną Bibliotekę Wojskową

№ 68

Rok II.

WARSZAWA,
dnia 21 Czerwca
1919 r.

DZIENNIK ROZKAZÓW WOJSKOWYCH

1975 Szkol.

2213.

O Centralnej Bibliotece Wojskowej.

Pragnąc ustalić byt Centralnej Biblioteki Wojskowej i nadać jej niezależnie od zachodzących zmian organizacyjnych należyta podstawę prawną, niezbędną w jej stosunkach zarówno z władzami wojskowymi i cywilnymi, jak i z analogicznymi instytucjami w kraju i zagranicą, stanowią co następuje:

Centralna Biblioteka Wojskowa

§ 1. Istniejąca obecnie w Sekcji IV-ej Departamentu Naukowo-Szkolnego biblioteka wojskowa otrzymuje stałą nazwę „Centralnej Biblioteki Wojskowej”.

§ 2. „Centralna Biblioteka Wojskowa”, pozostaje w ścisłym związku służbowym z Sekcją IV-ą Departamentu Naukowo-Szkolnego i podlegając ściślejszej kontroli służbowej Szefa Departamentu i Szefa Sekcji, otrzymuje jednak charakter instytucji zamkniętej w sobie i autonomicznej.

Autonomia jej polega przede wszystkim na tem, że :

a) Otrzymuje ona stałą dotację roczną, oznaczoną na umotywowane przedstawienie jej Dyrektora i wypłacaną w dwóch półrocznych równych ratach na ręce tegoż. (Z dotacji tej Dyrektor składa z końcem każdego półrocza drogą służbową szczegółowe wyrachowanie.)

b) Urzędników Centralnej Biblioteki Wojskowej mianuje się na wniosek jej Dyrektora do Szefa Departamentu i na zasadzie specjalnego cenzusu.

c) Dyrektor C. B. W. reprezentuje ją na zewnątrz, prowadzi ją wewnątrz i odpowiada za wszystkie działy jej administracji.

d) Sprawy dotyczące C. B. W. i jej personelu, załatwia z wyższymi władzami Dyrektor C. B. W. drogą służbową.

e) Cały personel C. B. W. podlega organizacyjnie bezpośrednio Dyrektorowi.

§ 3. Zadaniem Centralnej Biblioteki Wojskowej jest gromadzenie, przechowywanie i katalogowanie książek z zakresu wojskowości celem:

a) dostarczania literatury wojskowej centralnym władzom wojskowym, znajdującym się w stolicy;

b) ułatwiania tymże tworzenia mniejszych bibliotek podręcznych, nad którymi dyrektora C. B. W. rozciąga kontrolę fachową;

c) organizowania bibliotek fachowych oficerskich na prowincji, rozciągania nad nimi kontroli i wypracowywania dla nich regulaminów i instrukcji;

d) ewidencji wszystkich prywatnych bibliotek wojskowych w kraju i utrzymywania z nimi stosunków;

e) ułatwiania pracownikom cywilnym zapoznania się z dziedziną wojskowości ogólnej, a zwłaszcza polskiej.

§ 4. Dowództwa Okręgów Generalnych względnie etapowych, winny zawiadamiać Centralną Bibliotekę Wojskową o znajdujących się na ich terenie dawnych bibliotekach wojskowych austriackich, pruskich i rosyjskich. Dyrekcja biblioteki rozstrzyga, jakie książki z tych zbiorów należy przenieść do Warszawy, a jakie pozostawić na miejscu, jako zaczątki garnizonowych bibliotek oficerskich, kierując się przytem tym względem, aby do Warszawy zabierać jedynie dzieła niezbędnie tam potrzebne.

§ 5. Dyrektorem Centralnej Biblioteki Wojskowej będzie zawsze oficer lub urzędnik wojskowy, posiadający: a) ukończone studia uniwersyteckie i stopień naukowy, b) służbę w jednej z większych bibliotek krajowych lub zagranicznych.

Starszymi referentami w Centralnej Bibliotece Wojskowej mogą w przyszłości zostawać jedynie oficerowie lub urzędnicy wojskowi, posiadający ukończone studia uniwersyteckie oraz co najmniej półroczną praktykę w jednej z większych bibliotek krajowych lub zagranicznych.

Dnia 13 czerwca 1919 r.

Minister Spraw Wojskowych
(-) Józef Leśniewski
generał-porucznik

Źródło: *100-lecie Centralnej Biblioteki Wojskowej 1919-2019* [online]. Wojskowa Biblioteka Cyfrowa Zbrojownia [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://Zbrojownia.cbw.wp.mil.pl:8080/dlibra/docmetadata?id=13632>.

Rysunek 8: Budynek Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie

Źródło: K. Piwowarska; *Centralna Biblioteka Wojskowa i. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie*. „Forum Bibliotek Medycznych” 2013 R. 6 nr 2(12), s. 533.

CBW jest biblioteką naukową. Podstawowymi dokumentami regulującymi zasady jej funkcjonowania są statut nadany 31 stycznia 2000 r. na mocy *Zarządzenia Nr 2/MON Ministra Obrony Narodowej w sprawie nadania statutów instytucjom kultury podporządkowanym Ministrowi Obrony Narodowej*³⁵⁴ oraz *Szczegółowy Zakres Działania Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego nadany Decyzją Nr 17 Dyrektora Departamentu Edukacji, Kultury i Dziedzictwa MON z dnia 27 lutego 2017 r.*³⁵⁵, w którym określono misję, cel i zadania CBW, kompetencje dyrektora i jego zastępców, jak również zadania komórek wewnętrznych i ich kierowników.

Zgodnie z treścią wspomnianego dokumentu misją Centralnej Biblioteki Wojskowej jest „upowszechnianie i prezentacja dorobku współczesnej i dawnej myśli

³⁵⁴ Zob. *Zarządzenie Nr 2/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 31 stycznia 2000 r. w sprawie nadania statutów instytucjom kultury podporządkowanym Ministrowi Obrony Narodowej* (Dz. Rozk. MON 2000 poz. 7).

³⁵⁵ *Szczegółowy zakres działania Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego: Załącznik nr 1 do Rozkazu Nr 17 Dyrektora Departamentu Edukacji, Kultury i Dziedzictwa MON z dnia 27 lutego 2017 r.* [dokument niepublikowany].

wojskowej oraz kontynuacja tradycji polskiego bibliotekarstwa wojskowego od czasów Szkoły Rycerskiej, rozwijanie zainteresowań czytelników wiedzą z dziedziny nauk o bezpieczeństwie i nauk o obronności oraz pokrewnych (psychologii, pedagogiki, politologii, ekonomii, historii, filozofii)³⁵⁶. Z kolei celem jej działalności jest „służenie wiedzą i doświadczeniem odbiorcom wojskowym i cywilnym; zaspokajanie potrzeb czytelniczych żołnierzy i pracowników wojska oraz osób cywilnych; wspomaganie systemu edukacji i nauki w kształtowaniu postaw obywatelskich i patriotycznych; ochrona, pomnażanie i popularyzowanie dziedzictwa kulturowego oraz tradycji oręża polskiego; kreowanie pozytywnego wizerunku Sił Zbrojnych RP wśród społeczeństwa; nadzór i koordynowanie działalności resortowej sieci bibliotecznej”³⁵⁷.

4.3.1. Struktura CBW

Na czele Centralnej Biblioteki Wojskowej stoi Dyrektor (Rys. 9), który podlega bezpośrednio Dyrektorowi Departamentu Edukacji, Kultury i Dziedzictwa Ministerstwa Obrony Narodowej i odpowiada za całokształt działalności Biblioteki, w tym za sprawy organizacyjne, politykę kadrową, kwestie finansowe, rozwój placówki i realizację jej podstawowych zadań, jak również pełni on funkcję reprezentacyjną.

Dyrektor CBW ma swoich dwóch zastępców: Zastępcę Dyrektora ds. Informacji Naukowej i Opracowań Zbiorów oraz Zastępcę Dyrektora ds. Ochrony i Promocji Zbiorów³⁵⁸. Do ich podstawowych obowiązków należy wykonywanie obowiązków Dyrektora pod jego nieobecność oraz kierowanie i nadzorowanie pracy podległych im komórek organizacyjnych.

Wszystkie komórki organizacyjne CBW podzielne zostały na trzy grupy (Rys. 9): dwie z nich to grupy komórek podlegające odpowiednio jednemu z dwóch Zastępców Dyrektora, natomiast trzecią grupę tworzą komórki podlegające bezpośrednio Dyrektorowi Biblioteki. Na czele każdej komórki stoi kierownik. Każdy pracownik podlega tylko jednemu kierownikowi. Podstawowym obowiązkiem

---

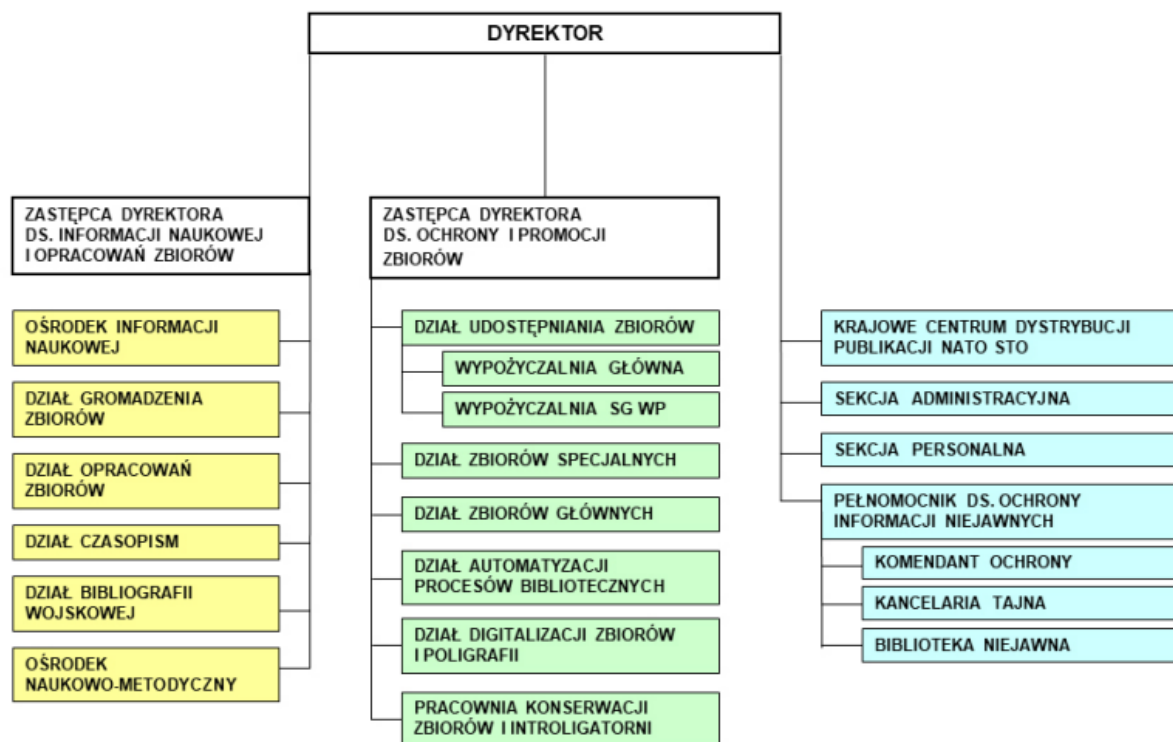
³⁵⁶ Tamże.

³⁵⁷ Tamże.

³⁵⁸ Stan na 13 luty 2022 r. Zob. *Kierownictwo* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego [dostęp: 13 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://cbw.wp.mil.pl/pl/pages/kierownictwo-2017-01-16-4/>.

każdego kierownika jest „organizowanie, planowanie, kierowanie i nadzorowanie pracy podległych pracowników w sposób zapewniający wykonanie zadań”³⁵⁹.

Rysunek 9: Struktura organizacyjna Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego

Źródło: *Struktura* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego [dostęp: 13 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://cbw.wp.mil.pl/pl/pages/struktura-2017-01-16-j/>.

Działalność CBW wspierana jest przez cztery organy kolegialne, pełniące funkcje doradcze i opiniodawcze, a są to Rada Naukowa CBW, Komisja Gromadzenia Zbiorów, Komisja Skontrolowa i Komisja ds. Ochrony, Konserwacji i Digitalizacji Zbiorów. Każdy z wymienionych organów funkcjonuje na podstawie własnego regulaminu³⁶⁰.

³⁵⁹ Zob. *Szczegółowy zakres działania...*

³⁶⁰ Na podstawie informacji uzyskanych w CBW.

4.3.2. Działalność CBW

Centralna Biblioteka Wojskowa jako biblioteka naukowa, a przy tym główna księżnica resortu obrony narodowej, prowadzi wiele różnych form działalności, od tej, którą określić można po prostu działalnością biblioteczną, czyli gromadzenie, opracowanie i udostępnianie zbiorów, poprzez działalność informacyjną, bibliograficzną, wydawniczą, które często przeplatają się ze sobą, aż po działalność kulturalną, połączoną z promocją piśmiennictwa wojskowego, jak i promocją samej Biblioteki.

4.3.2.1. Działalność biblioteczna

Na dzień 31 grudnia 2021 r. stan liczbowy zbiorów CBW wynosił 792 099 jednostek bibliotecznych (woluminy i inne jednostki inwentarzowe), z czego 393 142 to druki zwarte, 170 873 druki ciągłe, 177 159 zbiory specjalne i 1 191 materiały elektroniczne. 49 734 jednostek to zbiory Wypożyczalni Sztabu Generalnego WP³⁶¹.

Organem doradczym i opiniodawczym w zakresie gromadzenia zbiorów jest Komisja Gromadzenia Zbiorów, natomiast organem wykonawczym, a więc komórką, która w praktyce odpowiada za gromadzenie i uzupełnianie zbiorów zgodnie z *Instrukcją Gromadzenia Zbiorów Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego* jest Dział Gromadzenia Zbiorów, który w strukturze Biblioteki podlega Zastępcy Dyrektora ds. Informacji Naukowej i Opracowań Zbiorów (Rys. 9). CBW gromadzi wydawnictwa krajowe dotyczące bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego, sił zbrojnych i techniki wojskowej, wydawnictwa fachowe instytucji wojskowych, wybrane piśmiennictwo z zakresu historii, politologii, stosunków międzynarodowych, zarządzania, marketingu, ekonomii, prawa, socjologii, pedagogiki i psychologii, filozofii i religioznawstwa oraz wydawnictwa zagraniczne z zakresu nauk o bezpieczeństwie i obronności. W 2021 r. do Biblioteki wpłynęło łącznie 9 961 jednostek bibliotecznych, z czego 2 088 w drodze kupna, 2 570 w formie prenumeraty krajowej i 482 w formie prenumeraty zagranicznej, 1 659 jednostek

---

³⁶¹ Zob. *Sprawozdanie z działalności Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w 2021 roku* [dokument niepublikowany].

stanowiły dary, 1 172 wymiana krajowa, a 288 wymiana zagraniczna³⁶². Od 2006 r. na mocy *Decyzji Nr 427/MON Ministra Obrony Narodowej w sprawie zasad i trybu przekazywania Centralnej Bibliotece Wojskowej egzemplarzy obowiązkowych poszczególnych rodzajów jawnych materiałów bibliotecznych* wszystkie jednostki organizacyjne podległe Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowane zobowiązane są do bezpłatnego przekazywania do Centralnej Biblioteki Wojskowej wydawanych przez siebie jawnych materiałów bibliotecznych jako egzemplarzy obowiązkowych³⁶³. Stąd też w 2021 r. 1 702 jednostki biblioteczne wpłynęły do zbiorów CBW właśnie w ramach egzemplarzy obowiązkowych³⁶⁴.

Opracowaniem formalnym i rzeczowym druków zwartych i dokumentów elektronicznych w komputerowej bazie danych zajmuje się Dział Opracowania Zbiorów, natomiast opracowanie wydawnictw ciągłych to zadanie Działu Czasopism. Oba działy podlegają Zastępcy Dyrektora ds. Informacji Naukowej i Opracowań Zbiorów (Rys. 9). Zbiory opracowywane są zgodnie z przyjętymi zasadami opisu bibliograficznego formatu MARC 21 oraz zgodnie z obowiązującymi wytycznymi Biblioteki Narodowej.

Zadania związane z przechowywaniem zbiorów głównych, zarówno druków zwartych, wydawnictw ciągłych, mikrofilmów, płyt CD, jak i dyskietek leżą w gestii Działu Zbiorów Głównych. Dział ten jest jedną z komórek podlegających Zastępcy Dyrektora ds. Ochrony i Promocji Zbiorów (Rys. 9) i odpowiada on za pięć magazynów, w których zbiory te są przechowywane.

Kolejnym istotnym elementem działalności bibliotecznej jest udostępnianie zbiorów, za które w CBW odpowiada Dział Udostępniania Zbiorów podlegający Zastępcy Dyrektora ds. Ochrony i Promocji Zbiorów (Rys. 9). Na Dział ten składają się ogólnodostępne Czytelnia Główna i Wypożyczalnia Główna znajdujące się w budynku CBW przy ul. Ostrobramskiej oraz Wypożyczalnia Sztabu Generalnego Wojska Polskiego usytuowana w budynku Sztabu Generalnego WP przy ul. Rakowieckiej, z której korzystać mogą żołnierze, pracownicy Sztabu Generalnego

---

³⁶² Zob. Tamże.

³⁶³ Zob. *Decyzja Nr 427/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 20 października 2006 r. w sprawie zasad i trybu przekazywania Centralnej Bibliotece Wojskowej egzemplarzy obowiązkowych poszczególnych rodzajów jawnych materiałów bibliotecznych* (Dz. U. MON 2006 nr 20 poz. 260). Zob. też *Decyzja Nr 339/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 30 lipca 2007 r. zmieniającą decyzję w sprawie zasad i trybu przekazywania Centralnej Bibliotece Wojskowej egzemplarzy obowiązkowych poszczególnych rodzajów jawnych materiałów bibliotecznych* (Dz. U. MON 2007 nr 15 poz. 166).

³⁶⁴ Zob. *Sprawozdanie z działalności...*

WP i pracownicy jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej³⁶⁵. Dział ten odpowiada również m.in. za prowadzenie ewidencji czytelników i udostępnianych dokumentów w komputerowej i tradycyjnej bazie danych, z czym wiąże się przetwarzanie i ochrona danych osobowych, a także za wypożyczenia międzybiblioteczne³⁶⁶. Szczegółowe zasady udostępniania zbiorów określa *Regulamin udostępniania zbiorów Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego*³⁶⁷.

W 2021 r. zarejestrowano ogółem odwiedziny 9 252 użytkowników, w tym: 4 370 w Wypożyczalni Głównej, 502 w Czytelni Głównej, 152 poprzez Wypożyczalnię Międzybiblioteczną, 2 131 w Wypożyczalni SG WP, 1 931 w Bibliotece Niejawnej i 166 w Dziale Zbiorów Specjalnych. Łącznie udostępniono/wypożyczono 40 313 jednostek bibliotecznych, w tym 10 640 wol. w Wypożyczalni Głównej, 5 797 w Czytelni Głównej, 211 w Wypożyczalni Międzybibliotecznej, 3 049 w Wypożyczalni SG WP, 1 039 w Bibliotece Niejawnej, 19 577 w Dziale Zbiorów Specjalnych³⁶⁸.

Za gromadzenie, opracowanie formalne i rzeczowe oraz udostępnianie zbiorów specjalnych odpowiada odrębny dział – Dział Zbiorów Specjalnych, który również podlega Zastępcy Dyrektora ds. Ochrony i Promocji Zbiorów (Rys. 9). Ze względu na szczególny charakter zbiorów specjalnych, w tym przede wszystkim ze względu na ich znaczenie i wartość, w ramach zadań związanych z ich promocją i ochroną Dział ten ściśle współpracuje z Działem Digitalizacji Zbiorów i Poligrafii oraz z Pracownią Konserwacji Zbiorów i Introligatorni.

Systemem informacyjno-bibliotecznym wspierającym wszystkie procesy biblioteczne w CBW jest aktualnie system PROLIB. Użytkownicy Biblioteki mają możliwość przeszukiwania jej zasobów, jak również składania zamówień za pomocą katalogu elektronicznego OPAC (ang. *On-line Public Access Catalog*). Komputerowa baza danych nie obejmuje całości księgozbioru, zwłaszcza starszych publikacji, stąd też w CBW wciąż funkcjonuje również katalog kartkowy dostępny w Informatorium.

---

³⁶⁵ Zob. *Szczegółowy zakres...*

³⁶⁶ Zob. Tamże.

³⁶⁷ Zob. *Regulamin udostępniania zbiorów Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego [dostęp: 1 lutego 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://cbw.wp.mil.pl/u/pages/atts/2018/3/REGULAMIN_UDOSTEPNIANIA.pdf.

³⁶⁸ *Sprawozdanie z działalności...*

4.3.2.2. Działalność bibliograficzna i informacyjna

Podstawowym źródłem informacji bibliograficznej w zakresie polskiego piśmiennictwa wojskowego jest „Polska Bibliografia Wojskowa”. Po raz pierwszy ukazała się w marcu 1921 r. jako miesięczny dodatek do czasopisma „Bellona” zatytułowany „Komunikat Bibliograficzny”. Inicjatorem opracowania bibliografii wojskowej był wielokrotnie już wspomniany ówczesny dyrektor CBW Marian Łodyński. W 1924 r. „Komunikat Bibliograficzny” zaczął się ukazywać jako samodzielny periodyk, a w 1935 r. zmieniono jego częstotliwość i od tego momentu, aż po dziś dzień jest kwartalnikiem. Jego opracowaniem początkowo zajmowało się Biuro Bibliograficzne, a następnie Oddział Bibliograficzny CBW. Wraz z wybuchem II wojny światowej przerwano prace nad bibliografią, wznowiono je dopiero w 1958 r. W 1971 r. tytuł zmieniono na „Polska Bibliografia Wojskowa. Komunikat Bibliograficzny”, a w 1974 r. skrócono go do aktualnej formy, czyli „Polska Bibliografia Wojskowa”³⁶⁹. Obecnie, bibliografia ta posiada układ działowy zgodny ze współczesną wykładnią nauk o bezpieczeństwie i nauk o obronności, rejestruje w wyborze druki zwarte, polonica i artykuły z wojskowych czasopism naukowych. Ze względu na proces wydawniczy są to nie tylko wydawnictwa bieżące, ale również publikacje z lat ubiegłych. Stosowana jest selekcja merytoryczna. Każdy zeszyt uzupełniony jest o spis treści, indeks autorski, indeks przedmiotowy, wykaz skrótów i wykaz czasopism, z których artykuły zostały uwzględnione w opracowaniu³⁷⁰. Wszystkie zeszyty dostępne są w wersji elektronicznej w Wojskowej Bibliotece Cyfrowej Zbrojownia³⁷¹. Aktualnie za opracowanie „Polskiej Bibliografii Wojskowej” w wersji drukowanej i elektronicznej, jak również w formie bibliograficznej bazy danych udostępnionej na serwerze CBW³⁷², odpowiada Dział Bibliografii Wojskowej CBW.

Dział Bibliografii Wojskowej w strukturze Biblioteki podlega Zastępcy Dyrektora ds. Informacji Naukowej i Opracowań Zbiorów (Rys. 9). Poza „Polską

³⁶⁹ Zob. I. Kowalska, E. Pawińska: *Polska Bibliografia Wojskowa (1921-2001)*. „Bibliotekarz” 2001 nr 6 s. 9-11.

³⁷⁰ Zob. J. Tarczyński: *Wstęp*. „Polska Bibliografia Wojskowa” 2014 t. LXXXIV z.2, s. 6-7.

³⁷¹ Zob. *Polska Bibliografia Wojskowa*. [online]. Wojskowa Biblioteka Cyfrowa Zbrojownia [dostęp: 26 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://zbrojownia.cbw.wp.mil.pl:8080/dlibra/collectiondescription?dirids=51>.

³⁷² Zob. *Polska Bibliografia Wojskowa* [online]. [dostęp: 26 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://opac.cbw.wp.mil.pl/cgi-bin/wspd_cgi.sh/wo2_search.p?ID1=DKOKJGHMQMGNFFHLLKHGEDCBICQOL&ln=pl

Bibliografią Wojskową”, w odpowiedzi na zapotrzebowanie jednostek organizacyjnych MON, opracowuje on również szereg bibliografii monotematycznych³⁷³, które publikowane są w wersji tradycyjnej, w wersji elektronicznej (dostępne za pośrednictwem WBC Zbrojownia³⁷⁴), bądź też w formie elektronicznych baz danych³⁷⁵. Do ważniejszych zadań tego Działu należy także współpraca z innymi komórkami CBW w zakresie opracowywania komputerowej lokalnej Kartoteki Haseł Wzorcowych, jak również współpraca z innymi jednostkami organizacyjnymi MON i służb mundurowych w zakresie tworzenia *Słownika Języka Haseł Przedmiotowych Nauk o Bezpieczeństwie i Obronności*³⁷⁶.

Działalność informacyjna w CBW realizowana jest głównie przez dwie komórki – Ośrodek Informacji Naukowej i Krajowe Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO.

Ośrodek Informacji Naukowej podlega Zastępcy Dyrektora ds. Informacji Naukowej i Opracowań Zbiorów (Rys. 9). Do jego podstawowych zadań należy „opracowywanie i udzielanie bieżącej informacji katalogowej, bibliograficznej, dokumentacyjnej i faktograficznej oraz ikonograficznej użytkownikom wojskowym i cywilnym na miejscu, telefonicznie i korespondencyjnie w zakresie specjalizacji Biblioteki, korzystając ze źródeł dostępnych lokalnie oraz zasobów sieci rozległych” oraz „prowadzenie działalności naukowo-badawczej w zakresie nauk o bezpieczeństwie, nauk o obronności, historii wojskowości, bibliotekarstwa i informacji naukowej, oraz działalności konferencyjnej, wystawienniczej i wydawniczej”³⁷⁷. Aktualnie Ośrodek świadczy usługi informacyjne na zasadach określonych w *Tymczasowym regulaminie usług informacyjnych Ośrodka Informacji Naukowej Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego*³⁷⁸.

W 2021 r. w Ośrodku Informacji Naukowej udzielono ogółem 150 informacji katalogowych, 10 bibliograficznych (łącznie 132 rekordów bibliograficznych)

³⁷³ Zob. *Szczegółowy zakres działania...*

³⁷⁴ Zob. *Bibliografie tematyczne* [online]. Wojskowa Biblioteka Cyfrowa Zbrojownia [dostęp: 26 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://zbrojownia.cbw.wp.mil.pl:8080/dlibra/collectiondescription?dirids=52>.

³⁷⁵ Zob. *Bibliografia M21* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego [dostęp: 26 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://opac.cbw.pl/cgi-bin/wspd_cgi.sh/bibm21.p.

³⁷⁶ Zob. *Szczegółowy zakres działania...*

³⁷⁷ Tamże.

³⁷⁸ Zob. *Tymczasowy regulamin usług informacyjnych Ośrodka Informacji Naukowej Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego* [online]. [dostęp: 1 marca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://cbw.wp.mil.pl/pl/pagesregulaminy-2018-01-05-4/pdf/>.

i 15 faktograficznych, w tym 120 informacji dla osób i instytucji wojskowych oraz 55 dla osób i instytucji cywilnych. Usługi informacyjne świadczone są przez Ośrodek Informacji Naukowej również za pośrednictwem sieci ST MILNET-Z (intranet polskiego resortu obrony), za pośrednictwem której udostępniono 319 dokumentów³⁷⁹.

4.3.2.3. Krajowe Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO

Krajowe Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO odpowiada przede wszystkim za pozyskiwanie i dystrybucję publikacji naukowych NATO STO (Science and Technology Organization – Organizacji ds. Nauki i Technologii). W ramach CBW funkcjonuje ono od stycznia 2010 r., kiedy to na mocy *Decyzji nr 77/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 marca 2009 r. zmieniającej decyzję w sprawie Głównych Celów i Kierunków Polityki Naukowej i Naukowo-Technicznej resortu obrony narodowej* przeniesiono zadanie dystrybucji materiałów jawnych ówczesnego NATO RTO z likwidowanego wówczas CONIW na CBW³⁸⁰. Centrum podlega bezpośrednio Dyrektorowi CBW (Rys. 9), a jednym z jego najważniejszych zadań jest prowadzenie Centralnej Bazy Specjalistycznej, w której gromadzone są nie tylko publikacje NATO STO, ale również publikacje takich instytucji jak³⁸¹:

- Centre for Maritime Research and Experimentation (CMRE) – Centrum Badań i Eksperymentów Morskich NATO;
- Narodowe Centrum Badan i Rozwoju (NCBiR);
- Defence Research and Development Canada (DRDC) – kanadyjska agencja rządowa zajmująca się problematyką badań i rozwoju w zakresie obronności;
- The Defense Technical Information Center (DITC) – Centrum Technicznej Informacji Obronnej w USA;

---

³⁷⁹ *Sprawozdanie z działalności...*

³⁸⁰ Zob. *Decyzja nr 55/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 marca 2005 r. w sprawie Głównych Celów i Kierunków Polityki Naukowej i Naukowo-Technicznej resortu obrony narodowej* (Dz. Urz. MON z 2005 r. nr 5 poz. 35). Zob. też *Decyzja nr 77/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 marca 2009 r. zmieniająca decyzję w sprawie Głównych Celów i Kierunków Polityki Naukowej i Naukowo-Technicznej resortu obrony narodowej* (Dz. Urz. MON z 2009 r. nr 5 poz. 62).

³⁸¹ Zob. *Krajowe Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa [dostęp: 1 marca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://cbw.wp.mil.pl/pl/pages/krajowe-centrum-dystrybucji-publikacji-nato-sto-2019-03-18-n/>. Zob. M. Kamiński: *Krajowe Centrum Dystrybucji...*, s. 146.

- Secretaría General Técnica (SGT) – instytucja funkcjonująca w ramach hiszpańskiego ministerstwa obrony;
  - European Defence Agency (EDA) – Europejska Agencja Obrony.
Centralna Baza Specjalistyczna zawiera³⁸²:
1. informacje o dokumentach wytworzonych w komórkach organizacyjnych i jednostkach organizacyjnych z zakresu najnowszych osiągnięć i kierunków rozwoju poszczególnych dziedzin nauki;
  2. centralny rejestr zakończonych badań naukowych prowadzonych w resorcie;
  3. materiały naukowe pochodzące z badań naukowych prowadzonych w ramach organizacji międzynarodowych oraz ze współpracy międzynarodowej;
  4. informacje bibliograficzne o krajowych i zagranicznych publikacjach z zakresu nauk o bezpieczeństwie;
  5. sprawozdania z projektów dotyczących obronności i bezpieczeństwa państwa realizowanych poza resortem;
  6. prace naukowe dotyczące projektów posiadających potencjał zastosowania w obszarze obronności lub bezpieczeństwa państwa.

Wykazy dokumentów naukowych dostępnych w Krajowym Centrum Dystrybucji są regularnie zamieszczane na stronie Centralnej Biblioteki Wojskowej w ST MILNET-Z. Planowane jest włączenie zasobów Centrum do katalogu OPAC CBW. Szczegółowe zasady korzystania z usług i zasobu KCDP NATO STO reguluje *Regulamin Krajowego Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO w Centralnej Bibliotece Wojskowej*³⁸³.

Zgodnie z *Regulaminem KCDP NATO STO* wszystkie raporty znajdujące się w zasobach Centrum udostępniane są wyłącznie w formie elektronicznej po uprzednim złożeniu druku zamówienia stanowiącego załącznik do *Regulaminu* (Aneks 1). Dostępność poszczególnych materiałów zależy od ich kategorii:

- jawne raporty NATO – „mogą być udostępniane podmiotom z resortu obrony narodowej i ich zaufanym kontrahentom, służbom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo państwa i obywateli, uczelniom, organom administracji rządowej, a także po uzgodnieniu z Krajowym Koordynatorem Organizacji

³⁸² Decyzja nr 40/MON z dnia 22 marca 2022 r. w sprawie koordynacji, planowania i realizacji badań naukowych w resorcie obrony narodowej (Dz. Urz. MON 2022, poz. 46), § 81 ust. 1.

³⁸³ *Regulamin Krajowego Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO w Centralnej Bibliotece Wojskowej* [online]. [dostęp: 23 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://cbw.wp.mil.pl/u/20190321_Regulamin_kcdp_nato_sto.pdf.

ds. Nauki i Techniki NATO w Departamencie Nauki i Szkolnictwa Wojskowego Ministerstwa Obrony Narodowej (DNiSW MON) innym odbiorcom, w tym realizującym badania i projekty z obszaru bezpieczeństwa i obronności istotne z punktu widzenia NATO, MON oraz Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (SZ RP)”³⁸⁴;

- raporty EDA (Europejska Agencja Obrony – ang. European Defence Agency) – „mogą być udostępniane podmiotom z resortu obrony narodowej na szczeblu centralnym (Departamenty MON, Zarządy Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, Dowództwa, Inspektoraty, Centra) oraz, po uprzedniej zgodzie wyrażonej przez DNiSW MON, innym podmiotom, w tym realizującym badania i projekty z obszaru bezpieczeństwa i obronności istotne z punktu widzenia NATO, MON oraz SZ RP”³⁸⁵;
- formularze SYNABA – „mogą być udostępniane podmiotom z resortu obrony narodowej, służbom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo państwa i obywateli, uczelniom i podmiotom realizującym badania i projekty z obszaru bezpieczeństwa i obronności istotne z punktu widzenia NATO, MON oraz SZ RP”³⁸⁶;
- materiały oznaczone jako „public release”, „open access” itp. „mogą być udostępnione wszystkim pełnoletnim obywatelom Rzeczypospolitej Polskiej”³⁸⁷.

KCDP NATO STO na zamówienie (Aneks 2) realizuje również kwerendy, wykorzystując w tym zakresie zarówno własne zasoby informacyjne, jak i źródła ogólnodostępne³⁸⁸.

W 2021 r. w Krajowym Centrum Publikacji NATO STO udzielono 74 informacji, w tym 60 za pośrednictwem ST MILNET-Z. Zrealizowano 7 kwerend dostarczając użytkownikom w sposób bezpośredni i dedykowany 211 publikacji elektronicznych poświęconych współczesnej technice i technologii militarnej oraz bezpieczeństwu, w tym 40 dokumentów wytworzonych w NATO. Ponadto pobrano

---

³⁸⁴ Tamże, §3 ust. 2.

³⁸⁵ Tamże, §3 ust. 3.

³⁸⁶ Tamże, §3 ust. 4.

³⁸⁷ Tamże, §3 ust. 6.

³⁸⁸ Tamże, §4.

1 343 dokumentów umieszczonych przez Centrum w portalu RON w ST MILNET-Z³⁸⁹.

4.3.2.4. Działalność naukowa, popularnonaukowa i kulturalna

Działalność naukową, popularnonaukową i kulturalną CBW łączy aspekt promocyjny, gdyż w ich zakres wchodzi ogół przedsięwzięć wydawniczych, wystawienniczych, konferencyjnych, jak i tych związanych z organizacją różnego rodzaju spotkań i imprez.

W CBW co roku wydaje się kilkadziesiąt różnego typu publikacji, które pod kątem merytorycznym przygotowywane są przez przedstawicieli różnych działów, są to m.in.: publikacje naukowe i popularnonaukowe, biuletyny, zaproszenia, materiały pokonferencyjne, foldery, plakaty, wystawy planszowe, kartki okolicznościowe oraz inne materiały promocyjne. Za ich stronę techniczną, a więc za skład i opracowanie graficzne, jak również w większości przypadków za druk, odpowiada Dział Digitalizacji Zbiorów i Poligrafii podlegający Zastępcy Dyrektora ds. Ochrony i Promocji Zbiorów (Rys. 9). Jak sama nazwa Działu mówi, odpowiada on również za digitalizację zbiorów CBW i wprowadzanie ich do WBC Zbrojownia, co również jest swego rodzaju formą promocji samych zbiorów, jak i Biblioteki³⁹⁰.

Jednym z najnowszych przedsięwzięć wydawniczych CBW jest czasopismo naukowe „Studia i Materiały Centralnej Biblioteki im. Marszałka Józefa Piłsudskiego”, które zainicjowano w 2014 r. Na jego łamach publikowane są artykuły z zakresu historii, historii wojskowości, nauk o bezpieczeństwie i obronności, bibliotekoznawstwa, bibliotekarstwa i informacji naukowej³⁹¹. Czasopismo w wersji drukowanej dystrybuowane jest nieodpłatnie, głównie wśród wojskowych bibliotek i ośrodków informacji naukowej oraz innych jednostek organizacyjnych MON. Do

---

³⁸⁹ Zob. *Sprawozdanie...*

³⁹⁰ Zob. *Szczegółowy zakres działania...*, §43 ust. 1.

³⁹¹ Zob. M. Jankowski: *Wprowadzenie*. „Studia i Materiały Centralnej Biblioteki im. Marszałka Józefa Piłsudskiego” 2014 nr 1 s. 5.

końca 2021 r. ukazało się 16 numerów, z czego wszystkie numery od 2018 r. dostępne są w wersji elektronicznej na stronie CBW³⁹².

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że pod względem tematycznym, większość publikacji naukowych i popularnonaukowych opracowywanych i wydawanych przez CBW, w tym również bibliografii monotematycznych, dotyczy zagadnień *stricte* historycznych.

W 2021 r. w CBW odbyło się łącznie 37 różnego rodzaju konferencji, seminariów, warsztatów, uroczystości jubileuszowych oraz spotkań kulturalnych i okolicznościowych³⁹³. Za organizację seminariów, konferencji i warsztatów w przeważającej mierze odpowiadają w strukturze CBW Ośrodek Informacji Naukowej i Ośrodek Naukowo-Metodyczny³⁹⁴.

CBW prowadzi również szeroką działalność wystawienniczą – w 2021 r. zorganizowano i zaprezentowano łącznie 41 wystaw³⁹⁵, za których organizację odpowiadają głównie Ośrodek Informacji Naukowej, Dział Zbiorów Specjalnych i Dział Zbiorów Głównych³⁹⁶.

Od kilku lat CBW, we współpracy z Telewizją Polską S.A. oraz innymi podmiotami, produkuje historyczne filmy dokumentalne, audycje historyczne i dokumentalne reportaże telewizyjne, których celem jest kształtowanie postaw patriotycznych i prowojskowych oraz utrwalanie w świadomości społecznej dziejów Wojska Polskiego, tradycji Polskiego Oręża i tradycji niepodległościowej. W 2021 r. CBW zrealizowało cztery filmy dokumentalne i jedną audycję telewizyjną³⁹⁷:

- Telewizyjna audycja dokumentalna według pomysłu CBW, pt. *My i tak byśmy poszli...* z udziałem ppłk. Zbigniewa Wiesława Ryłskiego herbu Ostoja – jednego z ostatnich żyjących żołnierzy batalionu „Parasol”, dla centralnych anten TVP S.A.;
- Film dokumentalny według pomysłu CBW, pt. *Chocim 1621 w 400 rocznicę bitwy pod Chocimiem*. Film realizowany w koprodukcji z TVP Historia przy

---

³⁹² Zob. *Studia i Materiały CBW* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego [dostęp: 3 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://cbw.wp.mil.pl/pl/pages/studia-i-materiay-2019-02-14-p/>.

³⁹³ Zob. *Sprawozdanie...*

³⁹⁴ Zob. *Szczegółowy zakres działania...*

³⁹⁵ Zob. *Wykaz wystaw zorganizowanych i prezentowanych przez Centralną Bibliotekę Wojskową im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w 2021 r. W: Sprawozdanie z działalności...* (Załącznik nr 2).

³⁹⁶ Zob. *Szczegółowy zakres działania...*, §32 ust. 1 pkt. 2, §40 ust. 1 pkt. 5, §41 ust. 1 pkt. 4.

³⁹⁷ Zob. *Sprawozdanie...*

współpracy z TVP3 Rzeszów, przeznaczony do emisji w centralnych antenach TVP;

- Telewizyjny film dokumentalny według pomysłu CBW, pt. *V4 Wspólna przeszłość, wspólna przyszłość* nt. współpracy wojskowej w ramach Grupy wyszehradzkiej i wspólnej drogi państw V4 do NATO oraz perspektyw dalszej współpracy;
- Film dokumentalny według pomysłu CBW, pt. *Tynne – Termopile Kresów*. Koprodukcja CBW i TVP S.A. dla głównych anten TVP.
- Telewizyjny serial dokumentalny pn. *Polskie osiągnięcia techniczne w II Rzeczypospolitej i podczas II wojny światowej* według pomysłu CBW, odcinek pt. *Peryskop Gundlacha – oczy alianckich czołgów*. Koprodukcja CBW i TVP SA dla głównych anten TVP.

4.3.2.5. Ochrona informacji niejawnych

Niemal wszystkie instytucje wojskowe, w tym biblioteki i ośrodki informacji naukowej, posiadają pewien zasób informacji niejawnych, stąd też jednym z ich zadań jest ochrona tychże informacji przy jednoczesnym zapewnieniu dostępu do nich osobom do tego uprawnionym. Również CBW posiada w swojej strukturze Pion Ochrony Informacji Niejawnych, na który składają się Kancelaria Tajna i Biblioteka Niejawna. Pionem kieruje Pełnomocnik ds. Ochrony Informacji Niejawnych podlegający bezpośrednio Dyrektorowi Biblioteki (Rys. 9). Komórka ta odpowiada zarówno za zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego dokumentów, jak i ochronę systemów teleinformatycznych, w których są przetwarzane informacje niejawne. Do jej zadań należy także zarządzanie ryzykiem bezpieczeństwa informacji, kontrola przestrzegania przepisów o ochronie informacji, opracowywanie planu ochrony informacji niejawnych oraz projektów decyzyjnych Dyrektora Biblioteki w tym zakresie, prowadzenie postępowań sprawdzających i organizacja szkoleń dla osób zatrudnionych w Bibliotece, posiadających poświadczenia bezpieczeństwa³⁹⁸.

Kancelaria Tajna i Biblioteka Niejawna mają ten sam zakres zadań, a należą do nich przede wszystkim ewidencjonowanie, przechowywanie, ochrona dokumentów niejawnych wytworzonych w Bibliotece i otrzymanych z zewnątrz zgodnie

---

³⁹⁸ Zob. *Szczegółowy zakres działania...*, §29 ust. 1.

z postanowieniami *Ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych*³⁹⁹ i udostępnianie ich wyłącznie osobom do tego uprawnionym. Ich kierownicy podlegają Pełnomocnikowi ds. Ochrony Informacji Niejawnych. Potrzeba istnienia dwóch komórek o takim samym profilu i z taką samą listą zadań wynika z faktu, że Kancelaria Tajna mieści się w siedzibie CBW przy ul. Ostrobramskiej, natomiast Biblioteka Niejawna ulokowana jest w Sztabie Generalnym Wojska Polskiego przy ul. Rakowieckiej⁴⁰⁰.

Biblioteka Niejawna została wyodrębniona z Wypożyczalni Sztabu Generalnego z dniem 1 kwietnia 2014 r. Aktualnie działa na podstawie *Porozumienia w sprawie udostępniania niejawnych wydawnictw przez Bibliotekę Niejawną Centralnej Biblioteki Wojskowej, Regulaminu Biblioteki Niejawnej Centralnej Biblioteki Wojskowej w zakresie udostępniania wydawnictw niejawnych w obiekcie Sztabu Generalnego Wojska Polskiego i Tymczasowych procedur udostępniania wydawnictw niejawnych przez Bibliotekę Niejawną z aneksem*⁴⁰¹.

4.3.2.6. Wsparcie

W każdej bibliotece poza komórkami zajmującymi się podstawowym zakresem działalności, na który w wypadku CBW składają się omówione wcześniej działalność biblioteczna, bibliograficzna, informacyjna, naukowa, popularnonaukowa, kulturalna, jak i ochrona informacji niejawnych, istnieje szereg komórek pomocniczych zapewniających wsparcie techniczne i organizacyjne całej jednostce. W strukturze CBW do tego typu komórek organizacyjnych zaliczyć można Sekcję Administracyjną, Sekcję Personalną, Dział Automatyzacji Procesów Bibliotecznych oraz Pracownię Konserwacji Zbiorów i Intrologatorię (Rys. 9).

Sekcja Administracyjna odpowiada za zaplecze techniczno-logistyczne Biblioteki, w tym za jej budynek (czystość, stan techniczny, remonty i renowacje), wszelkiego rodzaju maszyny i urządzenia (zaopatrzenie i konserwacja), łączność (usługi telekomunikacyjne), środki techniczno-biurowe i socjalne (zaopatrzenie) oraz

---

³⁹⁹ Zob. *Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych* (Dz. U. 2010 nr 182 poz. 1228).

⁴⁰⁰ Zob. *Szczegółowy zakres działania...*

⁴⁰¹ Informacje uzyskane w CBW.

za środki transportu będące w stałej lub czasowej dyspozycji Biblioteki (nadzór nad ich eksploatacją). Z kolei Sekcja Personalna odpowiada za całokształt zadań związanych z systemem kadrowo-płacowym Biblioteki, jak również za realizację jej planu rzeczowo-finansowego⁴⁰². Obie te komórki podlegają bezpośrednio Dyrektorowi Biblioteki (Rys. 9).

Dział Automatyzacji Procesów Bibliotecznych jest odpowiedzialny za infrastrukturę informatyczną Biblioteki, w tym za sprzęt i oprogramowanie, sieć komputerową i zasoby sieciowe oraz za komputerowe systemy obsługi biblioteki (głównie Prolib) i bazy danych⁴⁰³. Podlega on Zastępcy Dyrektora ds. Ochrony i Promocji Zbiorów (Rys. 9).

CBW dysponuje własną Pracownią Konserwacji Zbiorów i Intrologatorią. Do jej podstawowych zadań należy konserwacja i renowacja zbiorów Biblioteki, w tym zwłaszcza zbiorów specjalnych ze szczególnym uwzględnieniem tych stanowiących Narodowy Zasób Biblioteczny. Jej pracownicy samodzielnie wykonują oprawy intrologatorskie i bezkwasowe opakowania ochronne⁴⁰⁴. Pracownia podobnie jak Dział Automatyzacji podlega Zastępcy Dyrektora ds. Ochrony i Promocji Zbiorów (Rys. 9).

4.3.3. CBW jako jednostka centralna systemu

Jak już wspomniano na mocy *Decyzji Nr 77/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 marca 2009 r. zmieniającej decyzję w sprawie Głównych Celów i Kierunków Polityki Naukowej i Naukowo-Technicznej resortu obrony narodowej*⁴⁰⁵ i *Decyzji Nr 78/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 marca 2009 r. zmieniającej decyzję w sprawie wprowadzenia „Instrukcji o realizacji badań naukowych i prac studyjnych w resorcie obrony narodowej”*⁴⁰⁶, w zmienianych aktach prawnych określenie „Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej” zastąpiono określeniem „Centralna Biblioteka Wojskowa”, a skrót „CONIW” skrótem „CBW”, tym samym przenosząc dotychczasowe obowiązki i zadania CONIW na CBW. W ten sposób CBW stała się organem koordynującym funkcjonowanie resortowego systemu naukowej

---

⁴⁰² Zob. *Szczegółowy zakres działania...*

⁴⁰³ Zob. Tamże.

⁴⁰⁴ Zob. Tamże.

⁴⁰⁵ Zob. *Decyzja nr 77/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 marca 2009 r. ...*

⁴⁰⁶ Zob. *Decyzja nr 78/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 marca 2009 r. ...*

informacji wojskowej i sprawującym nad nim nadzór merytoryczny. Zgodnie z *Instrukcją o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej i naukowo-technicznej w resorcie obrony narodowej* do zadań systemowych CBW należy⁴⁰⁷:

1. Prognozowanie rozwoju placówek informacyjnych;
2. Opracowywanie i opiniowanie projektów aktów normatywnych regulujących działalność informacyjną;
3. Koordynowanie całokształtu działalności informacyjnej i obiegu informacji pomiędzy komórkami i jednostkami organizacyjnymi resortu oraz sił zbrojnych;
4. Opracowywanie i uaktualnianie słowników języków informacyjno-wyszukiwawczych oraz słownika języka haseł przedmiotowych piśmiennictwa wojskowego;
5. Wspieranie koordynatorów polityki naukowej i naukowo-technicznej w zakresie opiniowania badań naukowych oraz prac rozwojowych, wdrożeniowych i studyjnych realizowanych na rzecz systemu naukowej informacji wojskowej;
6. Prowadzenie własnych prac badawczych, badawczo-rozwojowych i studyjnych mających na celu doskonalenie działalności informacyjnej, technik i metod pracy oraz warunków i sposobów przechowywania i udostępniania zasobów informacyjnych;
7. Udzielanie placówkom informacyjnym pomocy instruktażowo-metodycznej;
8. Wspieranie pracowników placówek informacyjnych w podnoszeniu kwalifikacji oraz organizowanie szkolenia centralnego i wymiany doświadczeń;
9. Utrzymywanie kontaktów z ośrodkami informacji naukowej w kraju i za granicą.

Najbardziej zauważalną działalnością CBW w zakresie zadań przypisanych jednostce centralnej jest działalność instrukcyjno-metodyczna. Przejawem tej działalności jest przede wszystkim organizowane od lat Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej, czy też szereg warsztatów organizowanych przez Ośrodek Naukowo-Metodyczny CBW, które

---

⁴⁰⁷ Ministerstwo Obrony Narodowej. Departament Polityki Zbrojeniowej: *Instrukcja o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej i naukowo-technicznej...*, s. 12-13.

jednak w zdecydowanej większości skierowane są *stricte* do bibliotekarzy i dotyczą w większym stopniu zagadnień z zakresu bibliotekarstwa niż informacji naukowej⁴⁰⁸.

Zauważalne są również działania związane z opracowaniem i uaktualnianiem słownika języka informacyjno-wyszukiwawczego w zakresie nauk o bezpieczeństwie, i co istotne, dostosowywania języka informacyjno-wyszukiwawczego do aktualnie obowiązujących zaleceń BN, o czym była już mowa w rozdziale 4.2.1.

CBW jako jednostka centralna systemu gromadzi również dane statystyczne dotyczące funkcjonowania poszczególnych bibliotek wojskowych i ośrodków naukowej informacji wojskowej. W sprawozdaniach zawarte są informacje nt. wielkości zatrudnienia, stanowisk i wykształcenia pracowników placówek, środków finansowych przeznaczanych na zakup zbiorów, systemów informatyczno-bibliotecznych dostępnych w poszczególnych placówkach oraz wielkości zbiorów z podziałem na kategorie. Niestety w związku z faktem, że sprawozdania te nie są obligatoryjne w ostatnich latach zauważalny jest spadek liczby sprawozdań spływających do CBW (Tab. 4).

Tabela 4: Liczba przesłanych formularzy sprawozdawczych w latach 2010-2020

	Biblioteki naukowe	Biblioteki fachowe	ONIW	Razem
2010	9	9	1	19
2011	8	12	4	24
2012	9	16	4	29
2013	8	11	3	22
2014	12	11	1	24
2015	10	12	1	23
2016	brak danych			
2017	9	6	1	16
2018	7	6	1	14
2019	9	6	2	17
2020	8	6	1	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów CBW.

⁴⁰⁸ Zob. *Warsztaty bibliotekarskie CBW 2021* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa [dostęp 7 marca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://cbw.wp.mil.pl/pl/articles/6-aktualnosc/warsztaty-bibliotekarskie-cbw-2021/>.

Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi przez Ministra Obrony Narodowej w 2009 r. CBW miało przejąć wszystkie zadania CONIW, jednak w rzeczywistości nie kontynuowała ona prac nad Centralną Bazą Specjalistyczną (CBS), a co za tym idzie nie rozwijała zapoczątkowanej przez CONIW koncepcji Systemu Informacji Naukowej i Technicznej (SINiT). Skutkiem było osłabienie współpracy placówek informacyjnych resortu w zakresie tworzenia wspólnych zasobów informacyjnych i planów stworzenia jednolitego systemu. Stopniowo następowały również zmiany organizacyjne, kilka placówek zmieniło swój status bądź też zostało zlikwidowanych, co jest szczególnie widoczne na przykładzie ośrodków naukowej informacji wojskowej.

Analizując i porównując działalność CONIW i CBW zauważyć można, że CONIW był instytucją skupiającą się *stricte* na działalności informacyjnej, czego przykładem są tworzone przez ten ośrodek liczne bazy danych, publikowanie „Przeglądu Informacyjno-Dokumentacyjnego”, czy też współpraca z zagranicznymi placówkami zajmującymi się podobnym obszarem działalności, takimi jak FIZBw, czy AVIS. Z kolei CBW, będąca główną biblioteką naukową resortu, odpowiadała głównie za gromadzenie i udostępnianie księgozbioru, w tym księgozbioru historycznego będącego dziedzictwem narodowym w zakresie wojskowości, a więc upowszechnianie dorobku współczesnej i dawnej myśli wojskowej, jak również za sprawowanie swego rodzaju opieki nad bibliotekami oświatowymi. Jej działalność informacyjna ograniczała się głównie do tworzenia informacji katalogowej, a więc tak naprawdę obok funkcji księżnicy naukowej, w dużej mierze CBW pełniła, i wciąż pełni, funkcję instytucji kulturalno-oświatowej, a nie instytucji informacyjnej. Niestety, charakter jednostki centralnej w dużej mierze determinuje charakter współpracy pozostałych placówek systemu i obszar jego funkcjonowania.

5. Bibliotekarstwo wojskowe i naukowa informacja wojskowa w Republice Czeskiej

Czechy to kraj, którego losy wielokrotnie przeplatały się z losami Polski. Wspólnie należały do Układu Warszawskiego, wówczas jeszcze jako Czechosłowacja, stanowiąc tym samym państwa satelickie ZSRR. W obecnej formie Republika Czeska funkcjonuje od niedawna, bo od 1 stycznia 1993 r., kiedy nastąpiło rozdzielenie istniejącej wcześniej Czechosłowacji na dwa niezależne państwa: Czechy i Słowację. Niedługo po tym, bo w 1999 r., Republika Czeska wraz z Polską zostały państwami członkowskimi NATO, a w 2004 r. zostały wspólnie przyjęte do Unii Europejskiej. Nie dziwi więc, że naukowa informacja wojskowa w Czechach, podobnie jak w Polsce, zaczęła się rozwijać w latach '60 XX w. i wyrosła z funkcjonującego już wcześniej bibliotekarstwa wojskowego.

5.1. Historia

Początek służby biblioteczno-informacyjnej w ówczesnym czechosłowackim wojsku datuje się na lata '30 XX w.⁴⁰⁹ Wojskowy Instytut Nauki w Pradze (cz. *Vojenský ústav deck – VÚV*), który w tym czasie rozwijał swoją działalność, na mocy nowelizacji Statutu z 15 maja 1936 r. stał się odpowiedzialny za organizację bibliotek wojskowych i czytelni czasopism, jak również za pracę nad bibliografią literatury wojskowej⁴¹⁰. Po 1945 r. działalność bibliograficzno-informacyjną zaczęła rozwijać utworzona wówczas Centralna Biblioteka Wojskowa (cz. *Ústřední vojenská knihovna – ÚVK*), która nadzorowała sieć wojskowych bibliotek naukowych. Ich działalność określono w 1953 r. mianem Wojskowej służby literackiej (cz. *Vojenská literární služba*)⁴¹¹. Równocześnie funkcjonowała również biblioteka w ramach Centralnego Domu Armii (cz. *Ústřední dům armady – ÚDA*), która nadzorowała

---

⁴⁰⁹ Zob. S. Šodková: *Představujeme vysokoškolské knihovny: Knihovna Univerzity obrany* [online]. "Duha" 2014 t. 28 z. 3 [dostęp: 13 styczeń 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <https://duha.mzk.cz/clanky/predstavujeme-vysokoskolske-knihovny-knihovna-univerzity-obrany>.

⁴¹⁰ Zob. *Stanovy Vojenského ústavu vědeckého v Praze : v úpravě schválené výročním valným shromážděním VÚV. dne 15. května 1936 a potvrzené výnosem ministerstva vnitra, č. j. 11.597/1937/6 ze dne 30. března 1937*. Praha : Vojenský ústav vědecký, 1937.

⁴¹¹ Zob. S. Šodková: *Představujeme vysokoškolské knihovny...*

działalność wojskowych bibliotek oświatowych⁴¹². W 1955 r. dokonano połączenia tych dwóch instytucji pod wspólną nazwą Centralna Biblioteka Wojskowa.

Centralna Biblioteka Wojskowa miała swoją siedzibę w budynku Wojskowego Instytutu Geograficznego, w którym aktualnie mieści się Biblioteka Wojskowego Instytutu Historycznego (cz. Knihovna Vojenského historického ústavu). Jednostka ta w takiej formule funkcjonowała do końca 1959 r.⁴¹³, później jej zadania przejęły inne placówki.

Od 1960 r. zaczęto tworzyć wojskowe ośrodki, których zadaniem było prowadzenie wojskowej służby informacyjnej, w tym przede wszystkim zbieranie, publikowanie i udostępnianie wyników działań naukowych i badawczych w zakresie dziedzin nauki mogących mieć wpływ na funkcjonowanie czechosłowackiej armii⁴¹⁴. W tym też roku powstało Centrum Techniczne i Informacyjne Ministerstwa Obrony Narodowej (cz. Technické a informační středisko Ministerstvo národní obrany – TIS MNO). Do głównych zadań ośrodka należało sporządzanie różnego rodzaju zestawień i analiz dotyczących informacji z zakresu gospodarki, wojskowości i techniki, wydawanych m.in. w formie periodyku zatytułowanego „Vojenskotechnické aktuality” („Aktualności Wojskowo-Techniczne”)⁴¹⁵. Jednym z działów Centrum była biblioteka specjalistyczna, gromadząca literaturę fachową z kraju i zagranicy⁴¹⁶.

W 1978 r. TIS MNO zostało przekształcone w Centralny Ośrodek Informacji Naukowej Czechosłowackiej Armii Ludowej (cz. Ústřední vědeckoinformační středisko – ÚVIS)⁴¹⁷, który podlegał bezpośrednio Departamentowi Nauk Wojskowych Sztabu Generalnego (cz. Vojenskovědecké oddělení Generálního štábu ČSLA – VVO/ GŠ ČSLA) i pełnił funkcję centrali przetwarzania informacji w systemie informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej Czechosłowackiej Armii Ludowej. Rozszerzono zakres działalności jednostki o analizę informacji, tworzenie baz danych i działalność wydawniczą, a także wdrożono program automatyzacji usług bibliotecznych i informacyjnych. W strukturze ÚVIS, poza dowództwem, wyróżniono

---

⁴¹² „Ústřední vojenská knihovna“ (*Armádní zpravodaj č. 1/1954*) [online]. Vojenský historický ústav Praha [dostęp: 6 czerwca 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.vhu.cz/ustredni-vojenska-knihovna-armadni-zpravodaj-c-11954/>.

⁴¹³ Zob. Tamże.

⁴¹⁴ Zob. S. Šodková: *Představujeme vysokoškolské knihovny...*

⁴¹⁵ Zob. M. Koller: *Padesát let informací pro armádu*. „A Report” 2010 nr 9, s. 48.

⁴¹⁶ Zob. E. Krupičková: *Centralna Biblioteka Specjalistyczna Ministerstwa Obrony Republiki Czeskiej*. W: *Informacja naukowa i techniczna w resortach obrony Czech, Niemiec i Polski*. Pod red. K. Graczyka, D. Kuziela, K. Materskiej. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Technicznego Wojsk Lotniczych 2006, s. 146.

⁴¹⁷ Zob. M. Koller: *Padesát let informací pro Aradu...*, s. 48.

dział badań analitycznych i działań informacyjnych, dział usług informacyjnych oraz grupę ds. rozwoju systemów informatycznych VTEI. Kompetencje poszczególnych działów i ich zadania zostały określone w Statucie ÚVIS. Organem doradczym szefa ÚVIS w zakresie działalności wydawniczej była Rada Redakcyjna ÚVIS. Przez cały czas w ramach ÚVIS funkcjonowała również biblioteka specjalistyczna⁴¹⁸. Ośrodek gromadził informacje m.in. nt. literatury fachowej, prac doktorskich i habilitacyjnych, raportów z badań, przekładów, bibliografii, patentów i norm. Eksperti przygotowywali cotygodniowe zestawienie najważniejszych informacji dla Ministra Obrony Narodowej, a także opracowywał serie wydawnictw informacyjnych na potrzeby badań naukowych i działań rozwojowych, stanowiących kondensację informacji specjalistycznych, których źródłem była literatura krajowa i zagraniczna, w tym:

- „Spěšné informace” („Pilna informacja”) – wydawane co miesiąc zestawienie krótkich, jedno-, dwustronicowych artykułów;
- „Vývojové tendence” („Tendencje rozwojowe”) – wydawnictwa od 50 do 150 stron informujące o najważniejszych tendencjach rozwoju w zakresie techniki i technologii, dotyczące m.in. czołgów, transporterów opancerzonych, broni, robotów itp.;
- „Speciální informace” („Informacje specjalne”) – zestawienia wiadomości dotyczących najważniejszych i najaktualniejszych zagadnień z zakresu nauk wojskowych, ekonomii, polityki itp.⁴¹⁹

Należy zaznaczyć, że gromadzeniem i analizą informacji zajmowali się specjaliści z wieloletnim doświadczeniem i szeroką wiedzą. Niewielu żołnierzy Czechosłowackiej Armii posługiwało się językami obcymi, dlatego też ośrodek współpracował z tłumaczami odpowiadającymi za przekłady specjalistycznych tekstów źródłowych z języka rosyjskiego, angielskiego, niemieckiego, czy francuskiego⁴²⁰.

W 1991 r. ośrodek zmienił siedzibę i nazwę. Początkowo funkcjonował jako Instytut Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej (cz. Ústav vědeckých, technických a ekonomických informací – ÚVTEI), następnie Instytut Informacji

---

⁴¹⁸ Zob. J. Mika, M. Hřebíček: *Výzkum strategie ve vojenských vědeckých a výzkumných ústavech v kontextu bezpečnostní vědy v Československu a České republice*. "Obrana a strategie" 2006 nr 2, s. 43.

⁴¹⁹ Zob. M. Koller: *Padesát let informací pro Aradu...*, s. 48.

⁴²⁰ Zob. Tamże.

Naukowej (cz. Ústav vědeckých informací – ÚVI), aż w końcu jako Instytut Wojskowej Informacji Naukowej (cz. Ústav vojenských vědeckých informací – ÚVVI)⁴²¹.

W 1993 r., po rozpadzie Czechosłowacji, powstały dwa odrębne państwa z dwiema niezależnymi od siebie armiami. Zmiany musiały nastąpić również w obszarze funkcjonowania naukowej informacji wojskowej. Dotychczasowy ÚVVI działał do końca 1994 r., a w 1995 r. zreorganizowana pozostałość po tej instytucji została włączona w Instytut Studiów Obronności Armii Republiki Czeskiej (cz. Ústavu obranných studií Armády České republiky – ÚOS AČR) jako Departament Informacji. Zachowano dział analiz informacyjnych, dział usług informacyjnych i bibliotekę naukową. ÚOS został zlikwidowany pod koniec 1996 r., a w marcu 1997 r. powołana została Agencja Informacji Wojskowych i Usług (cz. Agentura vojenských informací a služeb – AVIS)⁴²².

5.1.1. Agencja Informacji Wojskowych – AVIS

Agencja Informacji Wojskowych i Usług, określana skrótem AVIS, w pierwszych latach swojej działalności znajdowała się pod zwierzchnictwem Dyrektora Gabinetu Ministra Obrony Republiki Czeskiej⁴²³. Od 1 października 2001 r., po zmianie struktury Ministerstwa, Agencja przeszła pod nadzór Biura Ministerstwa Obrony (Rys. 10)⁴²⁴.

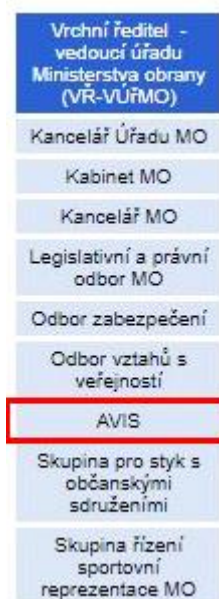
⁴²¹ Zob. Tamże, s. 49; Zob. J. Mika, M. Hřebíček: *Výzkum strategie...*, s. 43.

⁴²² Zob. M. Koller: *Padesát let informací pro Aradu...*, s. 49.

⁴²³ Zob. *Agentura vojenských informací a služeb* [online – wersja archiwalna strony z 19 kwietnia 2000]. Ministerstva obrany [dostęp: 11 lipca 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20000419221424/http://www.army.cz/avis/index.htm>.

⁴²⁴ Zob. *Agentura vojenských informací a služeb* [online – wersja archiwalna strony z 18 kwietnia 2003]. Ministerstva obrany [dostęp: 11 lipca 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20030418075233/http://www.army.cz/avis/index.htm>.

Rysunek 10: Podległość AVIS w strukturze Ministerstwa Obrony Republiki Czeskiej w latach 2001-2003

Źródło: *Schéma struktury MO ČR* [online – wersja archiwalna strony z 3 kwietnia 2002]. Ministerstva obrany [dostęp: 11 lipca 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20020403101822/http://www.army.cz/mo/schema1.htm>.

Od 1 lipca 2003 r. Agencja stała się samodzielną placówką podlegającą Sztabowi Generalnemu⁴²⁵, a 1 grudnia 2003 r., w wyniku reorganizacji spowodowanej wprowadzeniem koncepcji budowy armii zawodowej w Republice Czeskiej i mobilizacji sił zbrojnych, została jedną z jednostek Sił Wsparcia i Szkolenia Sztabu Generalnego⁴²⁶. Ostatnia zmiana zwierzchnictwa nad AVIS nastąpiła w styczniu 2005 r., wówczas bezpośrednim przełożonym dyrektora Agencji został Wiceminister Obrony – Dyrektor Biura Ministerstwa Obrony (Rys. 11)⁴²⁷.

⁴²⁵ Zob. *Agentura vojenských informací a služeb* [online – wersja archiwalna strony z 19 sierpnia 2003]. Ministerstva obrany [dostęp: 11 lipca 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20030819093701/http://www.army.cz/avis/index.htm>.

⁴²⁶ Zob. *Síly podpory a výcviku* [online – wersja archiwalna strony z 23 grudnia 2004]. Aarmáda České republiky [dostęp: 11 lipca 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20041223094915/http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=2321>. Zob. *Ročenka 2004 : Ministerstvo obrany České republiky* [online]. [dostęp: 11 lipca 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.mocr.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/publikace/rocenky/ročenka-mo-2004.pdf>.

⁴²⁷ Zob. *Ročenka 2004 : Ministerstvo obrany...* Zob. *Agentura vojenských informací a služeb* [online – wersja archiwalna strony z 3 grudnia 2007]. Ministerstva obrany České republiky [dostęp: 11 lipca 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20071203085944/http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=6409>.

Rysunek 11: Podległość AVIS w strukturze Ministerstwa Obrony Republiki Czeskiej w latach 2005-2008

Žródło: *Organizační struktura Ministerstva obrany České republiky* [online – wersja archiwalna strony z 6 grudnia 2007]. Ministerstvo obrany [dostęp: 13 sierpnia 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20071206181942/http://www.army.cz/scripts/detail.php?pgid=159>.

Siedziba Agencji znajdowała się w budynku Wojskowego Instytutu Geograficznego w Pradze Dejvicach przy ul. Roosevelta 23 (Rys. 12). Przez wiele lat jej dyrektorem był inż. Jiří Šuba. W 2007 r. zastąpił go mgr Evžen Staněk.

Rysunek 12: Budynek Wojskowego Instytutu Geograficznego w Pradze Dejvicach – siedziba AVIS

Źródło: *Ročenka 2004 : Ministerstvo obrany České republiky* [online]. [dostęp: 11 lipca 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.mocr.army.cz/assets/multimedia-aknihovna/publikace/rocenky/rocenka-mo-2004.pdf>.

Początkowo struktura organizacyjna składała się z 2 działów, Działu Redakcji i Informacji Publicznej (cz. Odbor redakcí a veřejných informací) oraz Działu Operacyjno-Produkcyjnego (cz. Odbor provozně-výrobní)⁴²⁸.

Dział Operacyjno-Produkcyjny odpowiadał za prezentację Ministerstwa Obrony Republiki Czeskiej podczas różnego rodzaju międzynarodowych wydarzeń wojskowych i społecznych, jak również za publikację i tworzenie stron internetowych Ministerstwa i Sił Zbrojnych. Dział ten wykonywał prace fotograficzne, graficzne, poligraficzne i programistyczne⁴²⁹.

Dział Redakcji i Informacji Publicznej składał się z 3 departamentów: Departamentu Informacji Publicznej (cz. Oddělení veřejných informací), Departamentu Informacji Naukowo-Technicznej (cz. Oddělení vědecko-technických informací) oraz Departamentu Redakcji (cz. Oddělení redakcí). Pierwszy z nich

⁴²⁸ Zob. *Agentura vojenských informací...* [online – wersja archiwalna strony z 19 kwietnia 2000]...

⁴²⁹ Zob. Tamże.

zajmował się monitorowaniem prasy codziennej oraz audycji radiowych i telewizyjnych, a następnie przetworzeniem i analizą pozyskanych z nich informacji na potrzeby głównych urzędników Ministerstwa Obrony i Sztabu Generalnego. Dział ten odpowiadał również za archiwizowanie wszelkich doniesień dotyczących czeskiej armii. Departament Informacji Naukowo-Technicznej przede wszystkim kierował pracą Biblioteki Naukowej⁴³⁰, której działalność zostanie szerzej opisana w odrębnym podrozdziale. Departament Redakcji podzielony był na 4 zespoły redakcyjne:

- Redakcja IMUPLS – to zespół redakcyjny, który zajmował się wydawaniem publikacji specjalistycznych, w tym druków nieperiodycznych dotyczących konkretnych zagadnień specjalistycznych odpowiadających potrzebom resortu. Co miesiąc publikowała wybór artykułów przeznaczonych do kształcenia i szkolenia zawodowego członków armii, z czego co drugi numer dotyczył NATO. Redakcja ta odpowiadała również za kwartalnik "Czech Army Today" wydawany w języku czeskim i angielskim, który zawierał najważniejsze informacje związane z obronnością, z funkcjonowaniem armii i Ministerstwa. Kwartalnik ten był skierowany zarówno do środowiska wojskowego, jak i cywilnego⁴³¹.
- Redakcja czasopisma "Vojenské rozhledy" – czasopismo to jest czasopismem o profilu naukowym, dotyczącym zagadnień z zakresu obronności i bezpieczeństwa, wydawanym od 1920 r.⁴³² do dnia dzisiejszego⁴³³.
- Redakcja "A report" – w czasach funkcjonowania AVIS "A report" był dwutygodnikiem dotyczącym polityki wojskowej i najważniejszych wydarzeń związanych z armią i Ministerstwem Obrony, skierowanym głównie do żołnierzy i dystrybuowanym nieodpłatnie⁴³⁴. Aktualnie jest to miesięcznik udostępniany w wersji elektronicznej⁴³⁵.

---

⁴³⁰ Zob. Tamże.

⁴³¹ Zob. *Redakce IMPULS* [online – wersja archiwalna strony z 20 kwietnia 2001]. Ministerstwa obrony [dostęp: 17 października 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20010420154904/http://www.army.cz/vti/impuls/index.htm>.

⁴³² Zob. *Vojenské rozhledy* [online – wersja archiwalna strony z 7 marca 2000]. Ministerstwa obrony [dostęp: 17 października 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20000307112658/http://www.army.cz/vti/vojroz/index.htm>.

⁴³³ Zob. *Vojenské rozhledy* [online]. [dostęp: 17 października 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.vojenskerozhledy.cz/>.

⁴³⁴ Zob. *A report* [online – wersja archiwalna strony z 14 kwietnia 2000]. Ministerstwa obrony [dostęp: 17 października 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20000414224940/http://www.army.cz/vti/areport/index.htm>.

⁴³⁵ Zob. *A report* [online]. [dostęp: 17 października 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?pgid=226>.

- Redakcja "Armádní technický magazín" – ATM to miesięcznik dotyczący szeroko rozumianej techniki wojskowej, w tym przede wszystkim technologii i systemów uzbrojenia⁴³⁶. Wydawany od 1969 r. do dzisiaj⁴³⁷.

Z czasem struktura organizacyjna AVIS została rozbudowana i składała się z 8 działów⁴³⁸.

Dział Przyjmowania Zamówień (cz. Oddělení příjmu zakázek) był komórką organizacyjną realizującą zadania na rzecz całej Agencji w obszarze produkcji, planowania i dystrybucji. Do jego zadań należało m.in. przyjmowanie zamówień od poszczególnych jednostek resortu, bieżące aktualizowanie planów wydawniczych i produkcyjnych Agencji, dystrybucja czasopism i publikacji nieperiodycznych, archiwizacja wszystkich publikacji i innych druków wyprodukowanych przez Agencję, a także nadzór nad przydziałem numerów ISBN i wysyłką egzemplarzy obowiązkowych do bibliotek czeskich⁴³⁹.

Dział Bezpieczeństwa (cz. Oddělení zabezpečení) odpowiadał m.in. za zadania związane z bezpieczeństwem i higieną pracy oraz z ochroną informacji niejawnych⁴⁴⁰.

Dział Publikacji Periodycznych i Druków Okolicznościowych (cz. Oddělení tvorby periodických a účelových tiskovin) składał się z 4 odrębnych redakcji, z czego 3 związane były z wydawanymi periodykami, tj. "A report", "Czech Armed Forces Today" i "Vojenské rozhledy", czwarta to redakcja wydawnictw okolicznościowych, których wydawanych było ok. 100 tytułów rocznie w nakładzie od 1 000 do 10 000 egzemplarzy⁴⁴¹.

Dział Wystaw i Twórczości Multimedialnej (cz. Oddělení výstavnictví a multimediální torby), który odpowiadał za reprezentowanie Ministerstwa na różnego rodzaju wydarzeniach Wojskowych, kulturalnych i społecznych w kraju i za granicą.

Dział Prac Graficznych i Przedдруku (cz. Oddělení grafických a předtiskových prací) świadczył usługi graficzne na potrzeby pozostałych działów, w tym skład

⁴³⁶ Zob. *Armádní technický magazín* [online – wersja archiwalna strony z 19 kwietnia 2000]. Ministerstva obrany [dostęp: 17 października 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20001119231200/http://www.army.cz/vti/atm/index.htm>.

⁴³⁷ Zob. *ATM – Magnet Press* [online]. [dostęp: 17 października 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.vydavatelstvo-mps.sk/atm/702-2020-10.html>.

⁴³⁸ Zob. *Ročenka 2006 : Ministerstvo obrany České republiky* [online]. [dostęp: 11 sierpnia 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/publikace/rocenky/04-rocenka-2006.pdf>. Zob. J. Šuba: *Działalność informacyjna AVIS. W: Informacja naukowa i techniczna w resortach obrony Czech...*, s. 139-140.

⁴³⁹ Zob. *Ročenka 2006...*, s. 189.

⁴⁴⁰ Zob. Tamże, s. 204.

⁴⁴¹ Zob. Tamże, s. 194.

i łamanie czasopism, ale także realizował zamówienia Ministerstwa Obrony, Sztabu Generalnego i innych jednostek wojskowych, natomiast drukiem wszystkich publikacji AVIS i ich oprawą zajmowały się Dział Druku cyfrowego i Produkcji Sztanc (cz. Oddělení digitálního tisku a výroby razidel) oraz Dział Druku Offsetowego (cz. Oddělení ofsetového tisku)⁴⁴².

Z punktu widzenia informacji naukowej najważniejszym działem w strukturze AVIS była Centralna Biblioteka Specjalistyczna połączona z Archiwum Filmowym i Fotograficznym (cz. Oddělení ústřední knihovny, filmového archivu a fotoarchivu MO), której działalność zostanie opisana w odrębnym podrozdziale.

W 2008 r. w AVIS przeprowadzono szczegółową kontrolę finansową, która wykazała wiele nieprawidłowości w gospodarowaniu budżetem jednostki⁴⁴³. W związku z negatywnym wynikiem kontroli Ministerstwo podjęło decyzję o jego likwidacji z dniem 30 września 2008 r. Zakres obowiązków AVIS związany z działalnością wydawniczą i wystawienniczą przekazano nowopowstałemu Centrum Prezentacji i Informacji Ministerstwa Obrony (cz. Prezentační a informační centrum MO), stanowiącemu element struktury Biura Operacji i Usług MO (cz. Úřadu provozu a služeb MO). Część obowiązków przejęły również Wojskowy Instytut Historyczny w Pradze (cz. Vojenský historický ústav Praha) oraz Wojskowe Biuro Geograficzne i hydrometeorologiczne w Dobrušce (cz. Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad Dobruška)⁴⁴⁴.

5.1.2. Centralna Biblioteka Specjalistyczna

Początki Centralnej Biblioteki Specjalistycznej sięgają 1960 r., kiedy to w ramach nowopowstałego Centrum Technicznego i Informacyjnego Ministerstwa Obrony Narodowej powstała biblioteka naukowa. Centrum przechodziło kolejne

---

⁴⁴² Zob. Tamże, s. 197-204.

⁴⁴³ Zob. M. Kopp, P. Otto: *Ministerstvu obrany vypadl ze skříně další kostlivec*. "iROZHLAS" [online]. [dostęp: 18 listopada 2020]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ministerstvu-obrany-vypadl-ze-skrine-dalsi-kostlivec_200801081317_mkopp. Zob. też. M. Beladová: *Parkanová zrušila vojenskou mediální agenturu, zbytečně utrácela*. "iDNES.cz" [online]. [dostęp: 18 listopada 2020]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/parkanova-zrusila-vojenskou-medialni-agenturu-zbytecne-utracela.A080530_175907_domaci_mia.

⁴⁴⁴ Zob. *Ročenka 2008 : Ministerstvo obrany České republiky* [online]. [dostęp: 18 listopada 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.mocr.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/publikace/rocenky/rocenka-mo-2008.pdf>, s. 189.

transformacje i zmiany nazwy, w związku z czym w latach 1978-1991 biblioteka była częścią Centralnego Ośrodka Informacji Naukowej Czechosłowackiej Armii Ludowej, w latach 1991-1994 częścią Instytutu Informacji Naukowej, w latach 1995-1997 agendą Instytutu Studiów Obronności Armii Republiki Czeskiej, a od 1 marca 1997 r. stała się elementem struktury utworzonej wówczas Agencji Informacji Wojskowych i Usług AVIS⁴⁴⁵. W pierwszych latach funkcjonowania AVIS biblioteka naukowa (cz. Vědecká knihovna) (Rys. 13) podlegała Departamentowi Informacji Naukowo-Technicznej⁴⁴⁶, a w 2003 r. stała się odrębnym działem i przyjęła nazwę Centralnej Biblioteki Specjalistycznej⁴⁴⁷.

Rysunek 13: Logo Biblioteki Naukowej AVIS

Źródło: *Vědecká knihovna AVIS – logo* [online – wersja archiwalna strony z 19 stycznia 2001]. Ministerstva obrany [dostęp: 21 listopada 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20010619183351/http://www.army.cz/knihovna/vkm.gif>.

Centralna Biblioteka Specjalistyczna Ministerstwa obrony Republiki Czeskiej, jak sama nazwa sugeruje, była główną biblioteką resortową Ministerstwa Obrony Czech, w związku z czym usługi informacyjne świadczyła przede wszystkim pracownikom i komórkom Ministerstwa Obrony i Sztabu Generalnego, a także Parlamentowi Republiki Czeskiej i innym instytucjom państwowym⁴⁴⁸.

445 Zob. E. Krupičková: *Centralna Biblioteka Specjalistyczna...*, s. 146.

446 Zob. *Agentura vojenských informací...* [online – wersja archiwalna strony z 19 kwietnia 2000]...

447 Zob. *Agentura vojenských informací a služeb...* [online – wersja archiwalna strony z 18 kwietnia 2003]...

448 E. Krupičková: *Centralna Biblioteka Specjalistyczna...*, s. 144-145.

Zbiory biblioteczne gromadzone i udostępniane przez tę jednostkę dotyczyły przede wszystkim zagadnień z zakresu polityki obronności i wojskowości. Tuż przed likwidacją AVIS w katalogu elektronicznym Biblioteki znajdowało się ok. 15 tys. rekordów opisów katalogowych. Fizycznie w Bibliotece znajdowało się ok. 45 tys. woluminów materiałów nieperiodycznych (książki, monografie, roczniki itp.) oraz zbiór zeszytów ok. 240 tytułów czasopism krajowych i zagranicznych, z czego ok. 100 o tematyce wojskowej, gromadzonych od 1960 r.⁴⁴⁹

Biblioteka zapewniała swoim użytkownikom dostęp do krajowych i zagranicznych baz danych, zarówno tych online, jak i na CD-ROM. Tworzyła również własne zasoby informacyjne, w tym bazę danych „Wojskowość”, która zawierała ok. 350 tys. rekordów opisów dokumentacyjnych (dane bibliograficzne + abstrakt) artykułów z czasopism o tematyce wojskowej z lat 1991-2005 (Rys. 14)⁴⁵⁰.

Najczęściej świadczoną przez Bibliotekę usługą było tworzenie zestawień tematycznych zawierających nie tylko wykaz literatury do danego tematu, ale również ocenę zawartości poszczególnych pozycji w postaci krótkich adnotacji lub streszczeń, co wymagało od pracowników dużych nakładów pracy i wiedzy specjalistycznej⁴⁵¹.

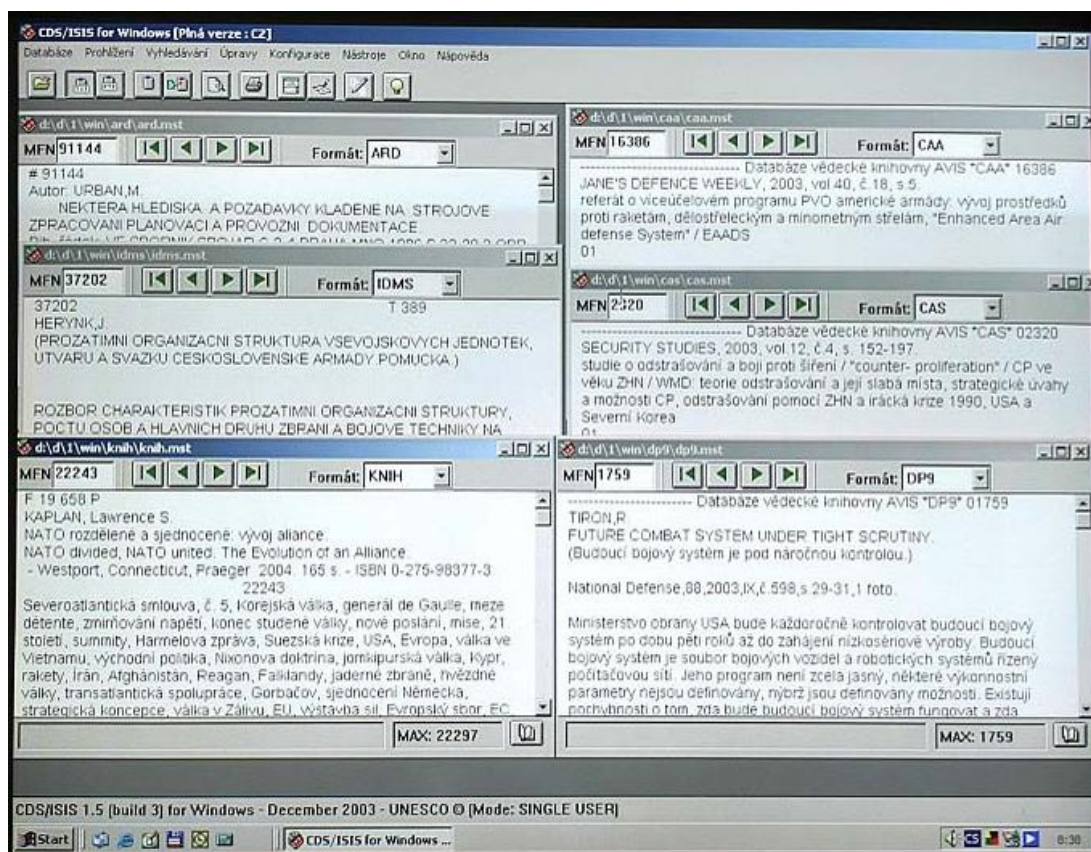
---

⁴⁴⁹ Zob. Tamże, s. 146. Zob. też. *Oddělení ústřední knihovny, filmového archivu a fotoarchivu MO* [online – wersja archiwalna strony z 2 listopada 2007]. Ministerstva obrany [dostęp: 2 września 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20071102145733/http://www.army.cz:80/scripts/detail.php?id=6419>

⁴⁵⁰ Zob. Tamże.

⁴⁵¹ Zob. Tamże.

Rysunek 14: Rekordy z bazy danych "Wojskowość"

Žródlo: Oddělení ústřední knihovny, filmového archivu a fotoarchivu MO [online – wersja archiwalna strony z 2 listopada 2007]. Ministerstva obrany [dostęp: 2 września 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20071102145733/http://www.army.cz:80/scripts/detail.php?id=6419>.

Jak již wspomniano wcześniej Centralna Biblioteka Specjalistyczna była połączona z Archiwum Filmowym i Fotograficznym. W 2000 r. po likwidacji instytucji o nazwie Czeski Film Wojskowy (cz. Český armádní film) – wcześniej Czechosłowacki Film Wojskowy – AVIS przejęło całe jej archiwum, a także obowiązki w zakresie produkcji materiałów audiowizualnych w Armii Republiki Czeskiej. Archiwum Filmoteki AVIS składało się z 3 kolekcji. Pierwsza z nich zawierała gotowe utwory audiowizualne powstałe w resorcie obrony narodowej Republiki Czechosłowackiej, Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej i Republiki Czeskiej na zamówienie innych podmiotów np. Telewizji Czechosłowackiej. Druga kolekcja to zbiory nagrań nie mających charakteru gotowych utworów audiowizualnych, a więc głównie ujęcia filmowe bez montażu. Ostatnia kolekcja zawierała gotowe utwory audiowizualne związane tematycznie z siłami zbrojnymi, które powstały w wyniku działalności innych podmiotów, w tym krajowych cywilnych i zagranicznych wojskowych studiów filmowych. Archiwum fotograficzne

gromadziło materiały fotograficzne na potrzeby działalności wydawniczej, promocyjnej i wystawienniczej AVIS⁴⁵².

5.2. Stan aktualny

Wszystkie biblioteki funkcjonujące na terenie Republiki Czeskiej znajdują się w rejestrze prowadzonym przez tamtejsze Ministerstwo Kultury⁴⁵³. Wśród bibliotek uniwersyteckich znajdują się dwie biblioteki związane z wojskiem i Ministerstwem Obrony, a mianowicie Biblioteka Uniwersytetu Obrony w Brnie (poz. 4943) i Biblioteka Wydziału Zdrowia Wojskowego Uniwersytetu Obrony (poz. 4079). Wśród bibliotek kategoryzowanych w rejestrze jako „obrona” znaleźć można Bibliotekę Wojskowego Instytutu Historycznego w Pradze (poz. 4951), Bibliotekę Dowództwa Szkoleniowego – Akademii Wojskowej (poz. 4944) oraz 13 bibliotek jednostek wojskowych⁴⁵⁴.

5.2.1. Biblioteka Wojskowego Instytutu Historycznego w Pradze

Po likwidacji AVIS zbiory Centralnej Biblioteki Specjalistycznej oraz Archiwum Filmowe i Fotograficzne zostały przekazane do Wojskowego Instytutu Historycznego w Pradze, gdzie znajdują się do dziś. Wojskowy Instytut Historyczny w Pradze jest placówką muzealną, naukową i biblioteczną Ministerstwa Obrony Republiki Czeskiej, której główną misją jest gromadzenie zabytków piśmienniczych i materialnych związanych z historią wojska, i armii czeskiej i czechosłowackiej oraz udostępnianie ich społeczeństwu, jak również prowadzenie badań w tym zakresie⁴⁵⁵. Instytut został powołany tuż po zakończeniu II wojny światowej, tj. w 1945 r., i był on następcą przedwojennej instytucji o nazwie Pomník Wyzwolenia (cz. Památníku

---

⁴⁵² Zob. D. Černý, M. Hrubý: *Informačné zásoby špeciálne. Archiwum Filmowe AVIS*. W: Informacja naukowa i techniczna w resortach obrony Czech, Niemiec i Polski. Pod red. K. Graczyka, D. Kuziela, K. Materskiej. Warszawa 2006, s. 148-152. Zob. *Oddělení ústřední knihovny, filmového archivu a fotoarchivu MO...* [online – wersja archiwalna strony z 2 listopada 2007]...

⁴⁵³ Zob. Databáze knihoven[online]. Ministerstvo Kultury [dostęp: 3 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.mkr.cz/evidence-knihoven-adresar-knihoven-evidovanych-ministerstvem-kultury-a-souvisejici-informace-341.html>.

⁴⁵⁴ Pozycje nr 3912, 3918, 3919, 4945, 4946, 4948, 4953, 4963, 4973, 4974, 4979, 4982, 5814.

⁴⁵⁵ Zob. *Základní informace o Vojenském historickém ústavu Praha* [online]. Vojenský historický ústav Praha [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dostępny w Internecie: <https://www.vhu.cz/zakladni-informace-o-vhu-praha/>.

oswobozeni). Wraz z Instytutem powstała biblioteka, która przejęła zasób biblioteczny będący niegdyś zbiorami Pomnika Wyzwolenia, a który składał się głównie z dokumentów archiwalnych gromadzonych niegdyś przez Archiwum Wyzwolenia Narodowego (cz. Archivu národního osvobození) oraz Archiwum Wojskowe Republiki Czechosłowackiej (cz. Vojenský archiv Republiky československé). W 1965 r. do Biblioteki Wojskowego Instytutu Historycznego przyłączona została Biblioteka Muzeum Historii Wojska (cz. Knihovny Vojenského historického musea), a następnie również kilka innych księgozbiorów o podobnym profilu. Ważnym etapem było włączenie w jej zasób, po likwidacji AVIS, zbiorów Centralnej Biblioteki Specjalistycznie MO, w efekcie czego stworzono dwa odrębne działy: Dział Zbiorów Historycznych (znajdujący się w głównej siedzibie Instytutu) i Dział Zbiorów Specjalnych (znajdujący się w dawnej siedzibie AVIS przy ul. Roosevelta)⁴⁵⁶. Łączny zasób Biblioteki to 200 tys. jednostek bibliotecznych, z czego większość stanowią zbiory historyczne, na które składają się stare druki, rękopisy, literatura wojskowo-historyczna XIX i początku XX wieku, czasopisma z zakresu historii wojskowości, mapy i plany topograficzne i wojskowe oraz dokumenty archiwizowane w formie mikrofilmów, mikrofilmów, płyt CD i kaset VHS. Część tych zbiorów dostępna jest także w formie zdigitalizowanej za pośrednictwem Biblioteki Cyfrowej Ministerstwa Obrony Republiki Czeskiej (cz. Digitální studovna Ministerstva obrany ČR)⁴⁵⁷. Zdecydowanie mniejszą część kolekcji stanowią zasoby Działu Zbiorów Specjalnych, na które składa się ok. 30 tys. woluminów najnowszych pozycji z zakresu wojskowości, bezpieczeństwa narodowego, stosunków międzynarodowych, czy też zarządzania zasobami ludzkimi i technologii komputerowej. Dział ten udostępnia również ok. 240 tytułów czasopism o tematyce wojskowej – krajowych i zagranicznych⁴⁵⁸.

Biblioteka Wojskowego Instytutu Historycznego przejęła księgozbiór Biblioteki Specjalistycznej, jednak nie objęła całego zakresu jej działalności. Biblioteka ta nie dysponuje licencjami na specjalistyczne bazy danych i sama też ich nie tworzy, a profil księgozbioru skupia się na zagadnieniach z zakresu obrony

---

⁴⁵⁶ Zob. *Historie knihovny Vojenského historického ústavu Praha* [online]. Vojenský historický ústav Praha [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dostępny w Internecie: <https://www.vhu.cz/knihovna/historie-knihovny/>. Zob. J. Bahová: *Knihovna Vojenského historického ústavu v Praze (1919-2009)*. „Čtenář – měsíčník pro knihovny” 2009 nr 5, s. 185-188.

⁴⁵⁷ Biblioteka dostępna pod adresem: <https://digitalnistudovna.army.cz/>.

⁴⁵⁸ Zob. *Fondy knihovny* [online]. Vojenský historický ústav Praha [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dostępny w Internecie: <https://www.vhu.cz/knihovna/fondy-knihovny/>.

i wojskowości, ale w wymiarze historycznym, przez co nie można uznać, że jednostka ta pełni funkcję centrum naukowej informacji wojskowej, którą niegdyś pełniło AVIS.

5.2.2. Biblioteki Uniwersytetu Obrony w Brnie

Uniwersytet Obrony w Brnie powstał 1 września 2004 r. z połączenia trzech wcześniej funkcjonujących szkół, tj. Akademii Wojskowej w Brnie, Wyższej Szkoły Wojsk Lądowych w Vyškovie oraz Wojskowej Akademii Medycznej im. Jana Evangelisty Purkyně w Hradcu Králové, każda z nich stała się jednym z wydziałów, w efekcie czego Uniwersytet Obrony stał się jedyną uczelnią wojskową w Republice Czeskiej⁴⁵⁹. Decyzja o jego powołaniu wynikała z reformy armii czeskiej, która z kolei była pokłosiem przystąpienia Czech do NATO⁴⁶⁰. Aktualnie, Uniwersytet Obrony składa się z trzech wydziałów – Wydziału Dowodzenia Wojskowego, Wydziału Techniki Wojskowej, Wydziału Zdrowia Wojskowego, trzech centrów – Centrum Bezpieczeństwa i Studiów Wojskowo-Strategiczných, Centrum Edukacji Językowej, Centrum Wychowania Fizycznego i Sportu – oraz Instytutu Ochrony przed Bronią Masowego Rażenia. Misją Uniwersytetu jest kształcenie zawodowych żołnierzy oraz prowadzenie badań na rzecz resortu obrony. Uczelnia ta pełni również funkcję centrum kształcenia ustawicznego organizując kursy i szkolenia doksztalające dla żołnierzy i pracowników cywilnych resortu⁴⁶¹.

Biblioteka Uniwersytetu Obrony w Brnie jest integralną częścią uczelni i znajduje się w jej strukturze w Pionie Informacji Naukowej podlegającym pod Biuro Rektora. W ramach tej jednostki funkcjonują dział odpowiadający za zarządzanie badaniami i rozwojem, sekcja wydawnicza oraz biuro odpowiedzialne za obszar edukacyjny, któremu podlega biblioteka⁴⁶².

Biblioteka składa się z dwóch wypożyczalni znajdujących się w różnych budynkach⁴⁶³. Pierwsza z nich to wypożyczalnia, w której znajduje się literatura

---

⁴⁵⁹ Zob. G. Jandová: *Działalność informacyjna Biblioteki Uniwersytetu Obrony w Brnie*. W: *Informacja naukowa i techniczna w resortach...*, s. 153–157.

⁴⁶⁰ Zob. *Historie Univerzity obrany* [online]. Univerzita obrany [dostęp: 31 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.unob.cz/univerzita/Stranky/Historie.aspx>.

⁴⁶¹ Zob. *Statut Univerzity Obrany v Brně*. Brno 2017.

⁴⁶² Zob. *Library structure* [online]. University of Defence [dostęp: 20 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.unob.cz/en/service_facility/Pages/library_structure.aspx.

⁴⁶³ Zob. *Knihovní řád Knihovny Univerzity obrany* [online]. [dostęp: 20 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.unob.cz/sluzby_zarizeni/Documents/rad-knihovny.pdf.

techniczno-naukowa, w tym publikacje książkowe z zakresu różnych dyscyplin, encyklopedie i słowniki, czasopisma krajowe i zagraniczne, prace kwalifikacyjne, raporty z badań, czy też materiały konferencyjne⁴⁶⁴. W drugiej wypożyczalni znaleźć można podręczniki, pomoce naukowe i materiały audiowizualne⁴⁶⁵.

Księgozbiór Biblioteki liczy 155 751 woluminów. W katalogu online znajdują się łącznie 24 803 rekordy, w tym⁴⁶⁶:

- 17 316 rekordów monografii,
- 688 rekordów tytułów czasopism,
- 78 rekordów e-booków,
- 4 280 rekordów skryptów i podręczników,
- 2 441 rekordów prac dyplomowych.

Dzięki przynależności biblioteki do konsorcjum CzechELib zapewnia ona swoim użytkownikom dostęp do kilku baz danych, jednak żadna nie jest bazą specjalistyczną z zakresu wojskowości – są to standardowe bazy informacji naukowej, do których dostęp zapewniają również polskie uczelnie, takie jak Web of Science, EBSCO, czy SCOPUS⁴⁶⁷.

Ze względu na lokalizację i tematykę księgozbioru odrębna biblioteka znajduje się na Wydziale Zdrowia Wojskowego w Hradcu Králové. Mimo, iż jest to wydział Uniwersytetu Obrony, to placówka ta nie jest filią Biblioteki w Brnie, a oddzielną jednostką widniejącą w rejestrze bibliotek czeskiego Ministerstwa Kultury. Jej księgozbiór liczy ponad 58 tys. woluminów⁴⁶⁸. W katalogu elektronicznym znaleźć można 12 253 rekordy, w tym⁴⁶⁹:

- 7 840 rekordów monografii,
- 188 rekordów tytułów czasopism,
- 770 rekordów skryptów,

---

⁴⁶⁴ Zob. *Provozní řád půjčovny technické a vědecké literatury (Půjčovna VK)* [online]. Univerzita Obrany [dostęp: 20 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.unob.cz/sluzby_zarizeni/Stranky/pujcovna_tech_ved_literatury.aspx.

⁴⁶⁵ Zob. *Provozní řád půjčovny skript a učebnic (Půjčovna S+U)* [online]. Univerzita Obrany [dostęp: 20 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.unob.cz/sluzby_zarizeni/Stranky/pujcovna_skript_ucebnic.aspx.

⁴⁶⁶ Stan na dzień 3.02.2022. Zob. *Univerzita Obrany. Knihovní katalog* [online]. [dostęp: 3 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://opac.unob.cz/stats>.

⁴⁶⁷ Zob. *Elektronické informační zdroje* [online]. Univerzita Obrany [dostęp: 20 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.unob.cz/sluzby_zarizeni/Stranky/el_info_zdroje.aspx.

⁴⁶⁸ Informacja uzyskana od pracowników biblioteki.

⁴⁶⁹ Stan na dzień 3.02.2022. Zob. *Fakulta vojenského zdravotnictví. Knihovní katalog* [online]. [dostęp: 3 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://library.pmfhk.cz/stats>.

- 557 rekordów dokumentów muzycznych,
- 104 rekordy dokumentów multimedialnych,
- 2 rekordy e-booków,
- 2 793 rekordów książek beletrystycznych.

Biblioteka ta ma nieco szerszy zasób baz danych. Ze względu na swój profil zapewnia dostęp do wybranych baz medycznych, ale również do bazy danych technicznych Knovel oraz do specjalistycznej bazy ProQuest Military⁴⁷⁰. Głównym zadaniem tej Biblioteki, podobnie jak każdej innej biblioteki akademickiej, jest zaspokajanie potrzeb informacyjnych i czytelniczych studentów i pracowników uczelni, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb związanych z procesem kształcenia i prowadzoną działalnością naukową.

Wszystkie biblioteki wojskowe funkcjonujące w ramach czeskiego resortu obrony narodowej współpracują ze sobą wyłącznie w ramach wypożyczeń międzybibliotecznych. Bibliotekę Wojskowego Instytutu Historycznego w Pradze i Bibliotekę Uniwersytetu Obrony w Brnie uważa się za dwie najważniejsze biblioteki wojskowe Republiki Czeskiej, jednak żadna z nich nie pełni funkcji jednostki centralnej w stosunku do pozostałych bibliotek wojskowych. Każda biblioteka wojskowa nadzorowana jest wyłącznie przez organ, w ramach którego funkcjonuje. Żadna z nich nie pełni również funkcji wojskowego centrum informacji naukowej, za które niegdyś można było uznać AVIS. Wraz z likwidacją AVIS zaprzestano prowadzenia baz danych i współpracy z zagranicznymi placówkami.

Analizując historię bibliotek wojskowych i naukowej informacji wojskowej w Republice Czeskiej można uznać, że w ostatnim 20-leciu znaczenie placówek biblioteczno-informacyjnych w resorcie obrony narodowej uległo marginalizacji w porównaniu do lat '70, '80 i '90 XX w., kiedy to sporo uwagi i działań poświęcono stworzeniu jednostki centralnej, która zaspokajałaby potrzeby informacyjne całego resortu. W czeskiej literaturze z zakresu bibliologii i informatologii brak jest odniesień do znaczenia przyjęcia Republiki Czeskiej do NATO w kontekście funkcjonowania bibliotek wojskowych i ośrodków naukowej informacji wojskowej. O niedocenieniu przez czeskie Ministerstwo Obrony roli jaką biblioteki wojskowe i ośrodki

---

⁴⁷⁰ Zob. *Databáze* [online]. Fakulta vojenského zdravotnictví. Univerzita Obrany [dostęp: 3 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.unob.cz/fvz/sluzby_zarizeni/Stranky/databaze.aspx.

dokumentacji/informacji mogłyby mieć w zakresie rozwoju samej armii i podniesieniu jej poziomu technologicznego, zwłaszcza po przystąpieniu do Sojuszu, świadczy nie tylko fakt likwidacji AVIS, ale również likwidacji w latach 2003-2017 łącznie 32 bibliotek jednostek wojskowych, które zostały wykreślone z rejestru bibliotek Ministerstwa Kultury Republiki Czeskiej⁴⁷¹.

---

⁴⁷¹ *Databáze knihoven* [online]. Ministerstvo Kultury...

6. System informacji fachowej Bundeswehry

Cechą charakterystyczną działalności biblioteczno-informacyjnej w Niemczech jest rozgraniczenie służby bibliotecznej i służby dokumentacyjnej, co widoczne jest m.in. w systemie kształcenia i w nazewnictwie stanowisk pracy. Niemieckie uczelnie wyższe mają zazwyczaj w swojej ofercie oddzielne kierunki studiów, na których kształcą się bibliotekarzy i oddzielne kierunki dla przyszłych dokumentalistów⁴⁷². Uważa się, że zadaniem bibliotekarzy jest gromadzenie i przechowywanie książek, a także tworzenie ich opisów formalnych i indeksowanie tytułów. Z kolei dokumentaliści powinni skupiać się na literaturze najnowszej, dokładnie i głęboko indeksując treść dokumentów, a także gromadzić dane faktograficzne. Upraszczając, można stwierdzić, iż efektem pracy bibliotekarzy są katalogi biblioteczne, a dokumentalistów bazy danych⁴⁷³. Podział ten funkcjonował również na polu działalności informacyjnej w Bundeswehrze, gdzie przez wiele lat niezależnie od siebie działały wojskowe biblioteki fachowe i wojskowe ośrodki dokumentacji, z których w pewnym momencie postanowiono stworzyć jeden spójny system.

6.1. Historia

Początki historii bibliotek wojskowych w Niemczech, podobnie jak w Polsce, sięgają XVIII w. Wówczas na terenie Prus, a dokładnie w Berlinie, powstały Biblioteka Szkoły Podchorążych (1716) i Biblioteka Szkoły Wojskowej (1765), w Saksonii Biblioteka Wojskowego Kolegium Kształcenia (1718) i Biblioteka Korpusu Inżynierów (1766), a w Hanowerze Biblioteka Inżynierii, która w 1780 r. została mianowana Biblioteką Szkoły Artylerii.⁴⁷⁴ Jednak biorąc pod uwagę historię

---

⁴⁷² Zob. B. Kwoka: *Systemy kształcenia i wynagradzania bibliotekarzy w Niemczech* [online]. *EBIB. Materiały konferencyjne nr 17. Wrocławskie spotkanie bibliotekarzy polonijnych, Wrocław, 4-6 lipca 2007*. Wrocław: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polski, KWE, 2007. [dostęp: 19 grudnia 2021]. Dostępny w Internecie: <http://www.ebib.pl/publikacje/matkonf/mat17/kwoka.php>.

⁴⁷³ Zob. F. R. Kurz, A. Sickmann: „*Es wuchs zusammen, was zusammengehört*“. *Erfolge und Probleme beim Aufbau des bibliothekarisch-dokumentarischen Verbundsystems für die Bundeswehr* [online]. [dostęp: 19 grudnia 2021]. Dostępny w Internecie: http://www.apbb.de/dateien/Kurz_Sickmann_FI_WBw_mitt_apbb_89.pdf, s. 2.

⁴⁷⁴ Zob. M. Rieck: *Die Geschichte der wissenschaftlichen Information und Dokumentation in Deutschland unter Berücksichtigung politischer Einflüsse* [online]. Praca magisterska. Uniwersytet Humboldta w Berlinie, Wydział Humanistyczny, Instytut Bibliotekoznawstwa. Berlin 2004 [dostęp:

państwa niemieckiego i tematykę pracy najważniejszy wydaje się rozwój wojskowych bibliotek i placówek informacji naukowej od momentu powstania Bundeswehry do dnia dzisiejszego.

Za oficjalną datę utworzenia Bundeswehry, czyli obecnych sił zbrojnych Niemiec, uznaje się rok 1955, co wynika z faktu, że w tymże roku 5 maja weszły w życie tzw. układy paryskie, czyli porozumienie podpisane 23 października 1954 r. przez Wielką Brytanię, Francję, Belgię, Holandię, Luksemburg, Stany Zjednoczone, Kanadę oraz Włochy i Republikę Federalną Niemiec (RFN), na mocy którego m.in. RFN przystąpiła do Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO) i uzyskała prawo do posiadania własnej armii⁴⁷⁵.

Wraz z powstaniem nowych sił zbrojnych pojawił się problem zapewnienia środowisku wojskowemu odpowiedniego wsparcia służb bibliotecznych. Przyjmując model zdecentralizowany zaczęto tworzyć w wybranych jednostkach biblioteki fachowe, nad którymi ogólną opiekę sprawował Wydział Nauki Wojskowej Sztabu Bundeswehry (Referat „Militärwissenschaft“ im Führungsstab der Bundeswehr), który w późniejszym czasie przemianowano na Sztab Generalny Sił Zbrojnych (Führungsstab der Streitkräfte)⁴⁷⁶. Utworzono również 6 bibliotek okręgów wojskowych (w Kolonii – I, Hanowerze – II, Düsseldorfie – III, Mainz – IV, Stuttgartcie – V i Monachium – VI), których zadaniem było zapewnienie usług bibliotecznych tym jednostkom, które nie posiadały własnych bibliotek fachowych⁴⁷⁷. Dodatkowo, każda z nich sprawowała nadzór funkcjonalny nad określonym obszarem tematycznym, np. Biblioteka I Okręgu Wojskowego – Skandynawia, w tym Finlandia i Islandia, marynarka wojenna (historia) i wojna morską, Biblioteka II Okręgu Wojskowego – Wielka Brytania i Brytyjska Wspólnota Narodów, Irlandia, historia wojsk lądowych⁴⁷⁸. Szczególną rolę odgrywała wówczas Biblioteka III Okręgu Wojskowego, do której zadań należało prowadzenie Centralnego Katalogu Bundeswehry, nadzór nad systemem wypożyczeń Bundeswehry, gromadzenie literatury z zakresu nauk wojskowych wydanej przed 1945 oraz wydawanie

---

19 grudnia 2021]. Dostępny w Internecie: <http://eprints.rclis.org/bitstream/10760/6858/1/MagisterarbeitMichaelRieck.pdf>. Zob. H. Schröder: *Historische Literaturbestände in Bibliotheken der Bundeswehr: Bestandsaufnahme und Zukunftskonzeption*. Berlin 2004.

⁴⁷⁵ Zob. *Gründung der Bundeswehr* [online]. Bundeswehr [dostęp: 19 grudnia 2021]. Dostępny w Internecie: <https://www.bundeswehr.de/de/ueber-die-bundeswehr/geschichte-bundeswehr/gruendung-bundeswehr>.

⁴⁷⁶ Zob. F. R. Kurz, A. Sickmann: „*Es wuchs zusammen...*” s. 2-3.

⁴⁷⁷ Zob. Tamże, s. 3-4.

⁴⁷⁸ Zob. Tamże, s. 66.

bibliografii fachowej zatytułowanej *Wojksowe Naukowe Studia Źródłowe* (niem. *Militärwissenschaftliche Quellenkunde*), w wyniku czego z czasem zaczęto ją określać mianem Centralnej Biblioteki Bundeswehry (niem. Zentralbibliothek der Bundeswehr – ZBiblBw)⁴⁷⁹.

Na początku lat '60 XX wieku stopniowo zaczęła rozwijać się również Służba Dokumentacyjna Bundeswehry. Za najważniejsze wydarzenie w tym obszarze należy uznać utworzenie z dniem 1 lutego 1963 r. Centrum Dokumentacji Bundeswehry (niem. Dokumentationszentrum der Bundeswehr – DOKZENTBw) jako oddziału Urzędu Bundeswehry z siedzibą w Bonn. Centrum to powstało m.in. ze względu na wytyczne NATO z maja 1962 r. dotyczące konieczności posiadania centrów informacji i dokumentacji o obronności przez wszystkie kraje członkowskie. Od kwietnia do grudnia 1963 r. szkolono dokumentalistów i opracowywano *Specjalne instrukcje dla służby dokumentacyjnej* (niem. *Besonderen Anweisungen für den Dokumentationsdienst*)⁴⁸⁰. W 1968 r. wydano rozporządzenie dot. zasad ujednoczenia dokumentacji z zakresu obronności, w którym określono główne zadania DOKZENTBw. Uznano, że jednostka ta jest najważniejszą instytucją dokumentacji z zakresu obronności w Bundeswehrze, tym samym odpowiada za gromadzenie najważniejszych prac z zakresu polityki wojskowej, strategii wojskowej, techniki obronnej i innych obszarów nauki związanych z obronnością, w tym zwłaszcza gospodarką obronną, polityką zbrojeniową, prawem wojskowym i administracją wojskową, a także różnego typu dokumentów tajnych, ekspertyz, raportów, itp. Do zadań Centrum zaliczono również realizację szkolenia personelu Służby Dokumentacyjnej Bundeswehry, prowadzenie wewnętrznej i zewnętrznej wymiany informacji w zakresie dokumentacji o obronności, w tym z centrami dokumentacji sił zbrojnych NATO oraz monitorowanie realizacji metodycznych założeń związanych z ujednoczeniem działalności dokumentacyjnej w całej Bundeswehrze⁴⁸¹. W 1988 r. nazwę DOKZENTBw zmieniono na Centrum

---

⁴⁷⁹ Zob. Tamże, s. 4. Zob. J. Sack: *Die Zentralbibliothek der Bundeswehr und ihre Aufgaben. W: Bibliotheken der Bundeswehr. Teil 1. Arbeitsgemeinschaft der Parlaments- und Behördenbibliotheken.* Bonn 1978.

⁴⁸⁰ Zob. R. Harbeck, W. Kerbusk: *Das Dokumentationszentrum der Bundeswehr 1963-1973 : Eine Informationsschrift.* Bonn 1973, s. 7.

⁴⁸¹ Zob. Erlass BMVg FÜ S VII 2 – Az 52-50-00 vom 7. Mai 1968. Betr. Grundsätze für Vereinheitlichung der Verteidigungsdokumentation [dokument niepublikowany].

Dokumentacji i Informacji Fachowej Bundeswehry (niem. Dokumentations- und Fachinformationszentrum der Bundeswehr – DOKFIZBw)⁴⁸².

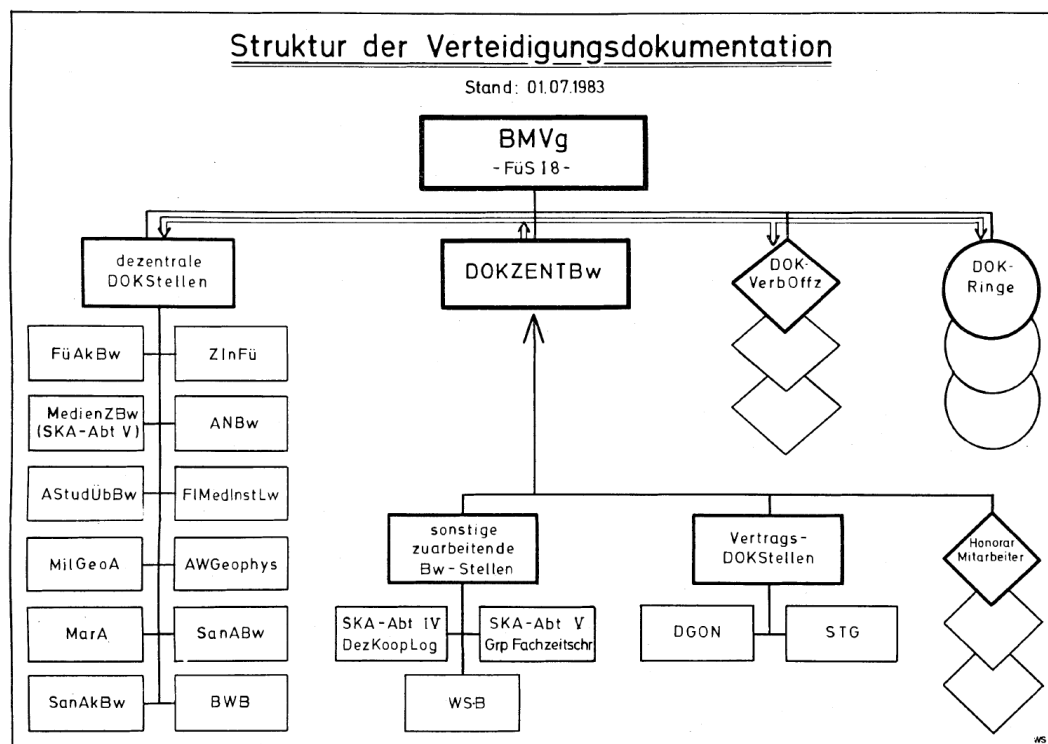
Z czasem struktura Służby Dokumentacyjnej Bundeswehry zaczęła się rozrastać (Rys. 15). Poza DOKZENTBw stopniowo zaczęto tworzyć również w różnego typu instytucjach i ośrodkach szkolenia Bundeswehry tzw. zdecentralizowane lokalne biura dokumentowania. Kolejnym elementem sieci dokumentacji byli tzw. oficerowie łącznikowi ds. dokumentacji (niem. Dokumentationsverbindungsoffiziere – DOKVerbOffz) zatrudnieni w Ministerstwie Obrony, sztabach dowództw poszczególnych typów wojsk, inspektoratach wojskowych, wojskowych instytutach naukowych, akademiach i szkołach wojskowych i innych podobnych instytucjach, dla których dokumentacja była tylko zadaniem dodatkowym (nieetatowym), a nie obowiązkiem służbowym. Utworzono również tzw. pierścienie dokumentacji (niem. Dokumentationsringe – DOKRinge), łączące pracowników różnych instytucji Bundeswehry, którzy zajmowali się dokumentacją w zakresie określonego obszaru tematycznego, jak np. artyleria, oddziały bojowe, czy weterynaria, przy czym dokumentowanie było dla nich, podobnie jak dla oficerów łącznikowych, wyłącznie zadaniem dodatkowym. Z kolei pracę samego DOKZENTBw wspierały punkty dokumentacji utworzone w wybranych instytucjach Bundeswehry (niem. sonstige zuarbeitende Bw-Stellen) i kontraktowe biura dokumentowania mieszczące się w instytucjach cywilnych współpracujących z resortem obrony narodowej (Vertrags-DOKStellen) oraz współpracownicy zatrudnieni wyłącznie na zlecenie (niem. Honorarmitarbeiter)⁴⁸³.

---

⁴⁸² Zob. F. R. Kurz, A. Sickmann: „*Es wuchs zusammen ...*”, s. 7-8.

⁴⁸³ BMVg FÜ S I 8 - AZ 52-50-00 vom 2. Juli 1983. Betr.: Die Verteidigungsdokumentation, s. 4-8. Zob. F. R. Kurz, A. Sickmann: „*Es wuchs zusammen ...*”, s. 8-9.

Rysunek 15: Struktura Służby Dokumentacyjnej Bundeswehry na dzień 1 lipca 1983 r.

Źródło: BMVg FÜ S I 8 - AZ 52-50-00 vom 2. Juli 1983. Betr.: Die Verteidigungsdokumentation, Anhang 1.

W 1972 r. pojawiła się koncepcja połączenia całej służby dokumentacyjnej i kilku wybranych bibliotek Bundeswehry wspólnym systemem informatycznym, zapewniającym dostęp do baz danych⁴⁸⁴. Początkowo projektu tego nie udało się zrealizować, jednak wraz z upływem czasu stopniowo podłączano terminale w kolejnych placówkach, czego efektem było stworzenie pełnej sieci placówek informacyjnych nazywanej Systemem Dokumentacji i Informacji z Zakresu Obronności (niem. Dokumentations- und Informationssystem Verteidigungsdokumentation – DOKIS-VgDOK)⁴⁸⁵. W 1988 r. po zmianie nazwy DOKZENTBw na DOKFIZBw zmieniono również nazwę DOKIS-VgDOK na System Dokumentacji i Informacji Fachowej Bundeswehry (niem. Dokumentations- und Fachinformationssystem der Bundeswehr – DokFachInfoSys), z kolei sam system

⁴⁸⁴ Zob. F. R. Kurz, A. Sickmann: „Es wuchs zusammen...”, s. 26-27.

⁴⁸⁵ Zob. BMVg FÜ S I 8 - AZ 52-50-00 vom 2. Juli 1983 Betr.: Die Verteidigungsdokumentation, s. 4-8.

informatyczny nosił nazwę FIDOS (niem. Fachinformations-Dokumentations-System)⁴⁸⁶. DokFachInfoSys tworzyli⁴⁸⁷:

- Sztab Sił Zbrojnych Niemiec, jako jednostka odpowiedzialna za cały system;
- Centrum Dokumentacji i Informacji Fachowe Bundeswehry, jako instytucja centralna systemu;
- Ośrodki dokumentacji i informacji fachowej;
- Inni użytkownicy FIDOS, czyli inne placówki informacyjne wyposażone w terminale, ale nieposiadające własnych ośrodków dokumentacji i informacji fachowej np. Biblioteka Centralna Bundeswehry, uniwersytety Bundeswehry;
- Kontraktowe ośrodki informacji (w zakładach przemysłowych współpracujących z resortem obrony narodowej);
- Oficerowie łącznikowi ds. dokumentacji;
- Współpracownicy na zlecenie.

Wspólne użytkowanie systemu informatycznego FIDOS przez wiele lat było jedynym aspektem współpracy bibliotek i ośrodków informacji i dokumentacji Bundeswehry.

W listopadzie 1989 r. Sekretarz Stanu dr Carl Dieter Spranger powołał Grupę Roboczą Bibliotekarstwo Bundeswehry (niem. Arbeitsgruppe Bibliothekswesen der Bundeswehr), której zadaniem była analiza funkcjonowania całej służby bibliotecznej Bundeswehry i nowego sposobu jej organizacji w celu zwiększenia efektywności w dostarczaniu informacji przy jednoczesnej redukcji kosztów utrzymania. Czynnikiem sprawczym była decyzja Komisji Rewizyjnej Bundestagu z dnia 16 marca 1989 r. nakazująca Ministerstwu Obrony reorganizację służby bibliotecznej, a następnie jej stałe monitorowanie, zwłaszcza pod kątem liczby etatów. Jednak ze względu na niezwykle ważne wydarzenie polityczne, jakim było zjednoczenie się Niemiec, a także przyjęciu planów redukcji ogólnej liczby etatów w całej Bundeswehrze, grupa ta nie stworzyła żadnej nowej koncepcji organizacji służby bibliotecznej sił zbrojnych do połowy 1991 r. Po podjęciu decyzji, że najlepszym rozwiązaniem będzie połączenie służby bibliotecznej i służby dokumentacyjnej w jeden spójny system, w celu wsparcia technicznego utworzono grupę projektową

---

⁴⁸⁶ Zob. *Das Dokumentations- und Fachinformationssystem der Bundeswehr. Eine Informationsschrift. 3. Auflage. (Sachstand Dezember 1989)*. Bonn: Dokumentations- und Fachinformationszentrum der Bundeswehr, 1989.

⁴⁸⁷ Zob. Tamże, s. 7.

składającą się z bibliotekarzy i dokumentalistów zatrudnionych w tychże służbach⁴⁸⁸. Wówczas w Bundeswehrze funkcjonowało 111 bibliotek fachowych obejmujących 355 stanowisk pracy i 15 ośrodków informacji i dokumentacji fachowej zatrudniających 152 osoby⁴⁸⁹. Grupa projektowa wydała w sierpniu 1991 r. raport, w którym zwrócono uwagę na braki organizacyjne i niezbyt wysoką efektywność działalności zarówno służb bibliotecznych, jak i dokumentacyjnych, równocześnie proponując trzy modele ich reorganizacji, przy czym wszystkie one zakładały połączenie tychże służb w jeden spójny system⁴⁹⁰:

- **Model A** – jednostką centralną miało być Centrum Informacji Fachowej utworzone w Bibliotece Uniwersytetu Bundeswehry w Monachium. Na następnym poziomie struktury lokowano 6 dużych bibliotek będących centrami zarządzania i zaopatrzenia dla poszczególnych regionów. Model ten zakładał również wyodrębnienie centrów opracowania dla określonych fachowych obszarów tematycznych, a na poziomie najniższym - ośrodków informacji dla wybranych jednostek i instytucji wojskowych charakteryzujących się specyficznymi potrzebami informacyjnymi, których zadaniem byłoby m.in. gromadzenie właściwie dobranej literatury fachowej;
- **Model B** – zakładał oddzielenie od siebie procesów opracowania i dostarczania informacji (analogicznie do separacji produkcji i dystrybucji w firmach). Uważano, że gromadzenie i opracowanie informacji powinno mieć miejsce przede wszystkim w instytucjach naukowych Bundeswehry, takich jak biblioteki Uniwersytetów Bundeswehry, Instytut Nauk Społecznych Bundeswehry oraz Akademia Informacji i Komunikacji. Natomiast udostępnianie informacji powinno być sterowane przez Centrum Informacji Fachowej powstałe z połączenia DOKFIZBw i Biblioteki Centralnej Bundeswehry (poza personelem odpowiedzialnym za gromadzenie i opracowanie), jak również przez pozostałe ośrodki informacji fachowej. Przy czym wspomniane wcześniej jednostki centralne odpowiedzialne za opracowanie pełniłyby również rolę ośrodków informacji dla instytucji, do których należą;

---

⁴⁸⁸ Zob. F. R. Kurz, A. Sickmann: „*Es wuchs zusammen ...*”, s. 35-36. Zob. BMVg Org 3/Arbeitsgruppe Bibliothekswesen Bw vom 23. Juni 1992. *Konzeption Fachinformationswesen der Bundeswehr - FIWBw - (Neuordnung des Bibliothekswesens der Bundeswehr)*, s. 1-2.

⁴⁸⁹ Zob. BMVg Org 3/Arbeitsgruppe..., s. 3.

⁴⁹⁰ Zob. F. R. Kurz, A. Sickmann: „*Es wuchs zusammen ...*”, s. 37-38.

- **Model C** – na najwyższym poziomie miało znajdować się Centrum Informacji Fachowej utworzone z połączenia DOKFIZBw, Biblioteki Centralnej Bundeswehry i Biblioteki Ministerstwa Obrony, pełniące równocześnie rolę regionalnego ośrodka informacji fachowej dla zachodniej części Niemiec i wsparcia informacyjnego dla Ministerstwa. Utworzone miały zostać również regionalne ośrodki informacji fachowej dla części wschodniej, północnej i południowej. Ośrodki te miały odpowiadać zarówno za dostarczanie odpowiedniej informacji, jak i literatury fachowej. Na niższym poziomie tego modelu miały znaleźć się jednostki informacji fachowej realizujące zadania dla instytucji Bundeswehry o największych potrzebach informacyjnych i ściśle współpracujące z użytkownikami informacji.

Na podstawie tego raportu stworzono nowy model Systemu Informacji Fachowej Bundeswehry nazywanego Fachinformationswesen der Bundeswehr (FIWBw) przedstawiony w raporcie końcowym grupy roboczej Bibliotekarstwo Bundeswehry z 23 czerwca 1992 r.⁴⁹¹ Model ten zakładał utworzenie na podstawie DOKFIZBw Centrum Informacji Fachowej Bundeswehry w Bonn (niem. Fachinformationszentrum der Bundeswehr – FIZBw), którego zadaniem miała być koordynacja i kontrola funkcjonowania całego systemu, a także obsługa jednostek i instytucji Bundeswehry, które nie posiadały własnych komórek odpowiedzialnych za informację fachową, pełnił on więc również funkcję Regionalnego Ośrodka Informacji Fachowej (niem. Regionale Fachinformations-Leitstellen – RegFILeitSt). Za opisanym wcześniej Modelem C przyjęto koncepcję utworzenia obok FIZBw trzech innych RegFILeitSt (w Hamburgu, Strausbergu i Mannheim) sprawujących nadzór nad elementami Systemu funkcjonującymi w przypisanych im regionach. Z kolei owymi elementami znajdującymi się na niższym poziomie struktury Systemu miały być biura informacji fachowej (niem. Fachinformationsstelle – FSt), zastępujące wcześniejsze ośrodki dokumentacji i biblioteki fachowe, bądź też będące wynikiem ich połączenia i biblioteki fachowe (niem. Fachbücherei – FB) funkcjonujące w jednostkach i instytucjach o niewielkich potrzebach informacyjnych. Biblioteki uniwersyteków Bundeswehry uzyskały status specjalny jednostek samodzielnych nie podlegających nadzorowi żadnego z RegFILeitSt, w tym również FIZBw⁴⁹². Koncepcja ta została przyjęta przez Sekretarza Stanu dr Peter Wicherta 10 lipca 1992 r.

⁴⁹¹ Zob. BMVg Org 3/Arbeitsgruppe...

⁴⁹² Zob. Tamże.

W 1994 r. nadzór nad realizacją projektu, jak i nad samym Systemem powierzono Urzędowi Sił Zbrojnych (niem. Streitkräfteamt – SKA)⁴⁹³. Nowa koncepcja Systemu Informacji Fachowej Bundeswehry zakładająca połączenie służby bibliotecznej i służby dokumentacyjnej w jedną spójną całość była wówczas projektem wyjątkowym i innowacyjnym w skali całego kraju.

Ze względu na zmiany organizacyjne w Siłach Zbrojnych Niemiec (Koncepcja Bundeswehry z 2004 r.⁴⁹⁴), jak i na zmiany technologiczne i wzrost znaczenia informacji w nowoczesnym społeczeństwie, 27 maja 2010 r. przyjęto nową koncepcję Systemu Informacji Fachowej Bundeswehry, którego nazwę zmieniono z FIWBw na Wsparcie Informacyjne Bundeswehry (niem. Fachinformationsunterstützung der Bundeswehr – FachInfoUstgBw)⁴⁹⁵.

6.2. Struktura i zadania systemu

Podstawowym dokumentem regulującym zasady funkcjonowania i główne zadania Systemu Informacji Fachowej Bundeswehry jest jego *Koncepcja*⁴⁹⁶, zgodnie z którą system ten składa się z Centrum Informacji Fachowej Bundeswehry, pełniącego rolę jednostki centralnej, oraz z biur informacji fachowej i bibliotek fachowych. Do systemu tego z kolei nie należą⁴⁹⁷:

- Biblioteka Ministerstwa Obrony;
- Biblioteki uniwersytetów Bundeswehry;
- Biblioteki sztabowe (niem. Stabsbüchereien) – biblioteki te były bibliotekami fachowymi przed zmianami wprowadzonymi w 1992 r.; Wraz z koniecznością redukcji etatów ich status został zmieniony na biblioteki sztabowe, które prowadzone są w niepełnym wymiarze godzin przez pracowników nieetatowych;
- Biblioteki podręczne (niem. Handbüchereien) – księgozbiory gromadzone w biurach, czy instytucjach;

---

⁴⁹³ Zob. U. Ruffer: „FIZBw, wenn Sie mehr wissen wollen...“ : *Der visuelle Auftritt des Fachinformationszentrums der Bundeswehr in Printmaterialen und in digitalen Präsentationen*. Berlin 2011, s. 14.

⁴⁹⁴ Zob. *Grundzüge der Konzeption der Bundeswehr* [dokument niepublikowany]. Bonn 2004.

⁴⁹⁵ Zob. BMVg Fü S I 3 - Az 10-14-00/VS-NfD vom 27. Mai 2010. *Konzept Fachinformationsunterstützung der Bundeswehr* (Konz FachInfoUstgBw).

⁴⁹⁶ Zob. Tamże.

⁴⁹⁷ Zob. Tamże, s.4.

- Biblioteki żołnierskie (niem. Truppenbüchereien) – księgozbiory beletrystyczne i popularnonaukowe, których zadaniem jest zapewnienie żołnierzom rozrywki w wolnym czasie.

Liczba jednostek wchodzących w skład systemu stale się zmienia, co wynika ze zmian w samych siłach zbrojnych (likwidacja lub tworzenie nowych jednostek i instytucji), jak i z obsady personalnej, gdyż często właśnie od tego czynnika zależy, czy dany punkt będzie miał status biura informacji, czy też biblioteki fachowej.

Biura informacji fachowej tworzone są w jednostkach i instytucjach Bundeswehry mających duże potrzeby informacyjne, a kierują nimi osoby mające, wg systemu kształcenia bibliotekarzy przyjętego w Niemczech⁴⁹⁸, wyższy/trzeci (niem. gehobener Bibliotheksdienst) lub najwyższy/czwarty (niem. höherer Bibliotheksdienst) stopień służby bibliotecznej⁴⁹⁹.

Z kolei biblioteki fachowe powstają w jednostkach i instytucjach o nieco mniejszych potrzebach informacyjnych, a prowadzone są przez osoby posiadające drugi, czyli średni stopień służby bibliotecznej (niem. mittlerer Bibliotheksdienstes), bądź też specjalistów posiadających uznane równoważnościowe kwalifikacje⁵⁰⁰.

Zarówno biura informacji fachowej, jak i biblioteki fachowe, a także FIZBw klasyfikowane są jako biblioteki specjalne, czyli biblioteki naukowe, których zadaniem jest szybkie i kompleksowe zaspokajanie specjalnych potrzeb informacyjnych instytucji, w ramach których funkcjonują lub którym podlegają, poprzez dostarczanie odpowiednich informacji i dokumentów⁵⁰¹.

Obecnie, na System Informacji Fachowej Bundeswehry składa się 59 placówek zlokalizowanych w różnych częściach Niemiec (Rys. 16), w których zatrudnionych jest łącznie 300 profesjonalnych bibliotekarzy⁵⁰².

⁴⁹⁸ Zob. B. Kwoka: *Systemy kształcenia...*

⁴⁹⁹ Zob. BMVg Fü S I 3 - Az 10-14-00/VS-NfD vom 27. Mai 2010. *Konzept Fachinformationsunterstützung...* s. 14.

⁵⁰⁰ Zob. Tamże, s. 14.

⁵⁰¹ Zob. Tamże, s. 15.

⁵⁰² Stan na 24.02.2022 r. Szczegółowy wykaz placówek znajduje się w Aneksie nr 1. Zob. *Fachinformationsunterstützung der Bundeswehr* [online]. Bundeswehr [dostęp: 19 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.bundeswehr.de/de/organisation/streitkraeftebasis/organisation/streitkraefteamt/fachinformationsunterstuetzung-der-bundeswehr>.

Rysunek 16: Jednostki Systemu Informacji Fachowej Bundeswehry w latach 2012-2022

- 📍 FIZBw
- 📍 Biura informacji fachowej powstałe przed 2013 r. i funkcjonujące do dziś
- 📍 Biblioteki fachowe powstałe przed 2013 r. i funkcjonujące do dziś
- 📍 Biura informacji fachowej i biblioteki fachowe zlikwidowane po 2013 r.
- 📍 Biura informacji fachowej i biblioteki fachowe powstałe po 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem Google My Maps na podstawie *Informationsdienst Bw-Fachinformation* [CD-ROM]. Bonn 2012; *Fachinformationsunterstützung der Bundeswehr* [online]. Bundeswehr [dostęp: 19 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.bundeswehr.de/de/organisation/streitkraeftebasis/organisation/streitkraefteamt/fachinformationsunterstuetzung-der-bundeswehr> oraz informacji uzyskanych w FIZBw.

W związku z reformą Bundeswehry rozpoczętą w 2011 r., której podstawowym założeniem była profesjonalizacja armii, pewne zmiany i przekształcenia nastąpiły również w zakresie funkcjonowania biur informacji fachowej i bibliotek fachowych, które w dużej mierze zależne są od jednostek, w ramach których funkcjonują – część z nich została zlikwidowana, część zmieniła nazwę lub lokalizację, powstały również nowe placówki (Rys. 16)⁵⁰³.

Głównym zadaniem całego Systemu jest zaopatrzenie sił zbrojnych Niemiec w informację fachową poprzez przeszukiwanie globalnych zasobów informacyjnych, ich wybór i ocenę relewantności oraz dostarczenie w odpowiednim czasie⁵⁰⁴. Sprawne zarządzanie informacją fachową zostało uznane za jeden z istotniejszych elementów realizacji dążenia Bundeswehry do uzyskania przewagi informacyjnej względem sił zbrojnych innych państw⁵⁰⁵. Owe informacje fachowe powinny być pozyskiwane zarówno ze źródeł wewnętrznych Bundeswehry, jak i ze źródeł zewnętrznych, w tym przede wszystkim z takich dokumentów jak⁵⁰⁶:

- dokumenty podstawowe w tym przede wszystkim regulaminy;
- sprawozdania z badań i raporty końcowe z zamówień z zakresu techniki zbrojeniowej;
- inne dokumenty tradycyjne i elektroniczne utworzone w ramach działalności Federalnego Ministerstwa Obrony (w szczególności: dokumentacja wewnętrzna, dokumenty zawierające informacje niejawne zaklasyfikowane jako „tylko do użytku wewnętrznego”;
- ogólnodostępna literatura fachowe i inne media;
- inne dokumenty, niedostępne w obrocie handlowym.

Zgodnie z *Koncepcją* systemu zarządzanie informacją fachową opiera się na trzech podstawowych obszarach⁵⁰⁷:

1. identyfikacji informacji i jej gromadzeniu – pracownicy systemu oceniają różne media pod kątem ich przydatności i pozyskują odpowiednie publikacje pod kątem potrzeb informacyjnych Bundeswehry. Gromadzone informacje

---

⁵⁰³ Szczegółowy wykaz placówek stanowi Aneks nr 1 do pracy.

⁵⁰⁴ Zob. BMVg Fü S I 3 - Az 10-14-00/VS-NfD vom 27. Mai 2010. *Konzept Fachinformationsunterstützung...* s. 3.

⁵⁰⁵ Zob. Tamże, s. 1-2.

⁵⁰⁶ Zob. Tamże, s. 3.

⁵⁰⁷ Zob. Tamże, s. 5-6.

dotyczą głównie zagadnień wojskowych, społecznych, technicznych i naukowych;

2. przetwarzaniu i przechowywaniu informacji – wszystkie publikacje są indeksowane w systemie bibliotecznym umożliwiającym ich wyszukanie pod względem cech formalnych, jak i tematyki. Jednym z najważniejszych zadań jest ich długoterminowa archiwizacja;
3. przekazywaniu, dostarczaniu i rozpowszechnianiu informacji – informacja ma być nie tylko gromadzona, ale również w aktywny sposób dostarczana użytkownikom, dla których może być przydatna z punktu widzenia ich działalności zawodowej.

Aby współpraca między tak dużą liczbą placówek zlokalizowanych w różnych częściach kraju przebiegała sprawnie niezbędne jest odpowiednie zaplecze techniczne. W przypadku Bundeswehry, a co za tym idzie również jej Systemu Informacji Fachowej, niemalże wszelkie działania związane z wymianą informacji przebiegają wyłącznie za pośrednictwem Intranetu, który jest gwarancją bezpieczeństwa. Właśnie w ramach Intranetu wszystkie placówki wchodzące w skład FachInfoUstgBw udostępniają informacje na temat swoich zasobów w ramach katalogu centralnego (niem. Verbundkatalog) (Rys. 17). Prowadzenie wspólnego katalogu centralnego jest możliwe dzięki temu, że od 1998 r. wszystkie placówki wchodzące w skład systemu pracują na wspólnym systemie zarządzania biblioteką aDIS/BMS, którego producentem jest niemiecka firma aStec angewandte Systemtechnik⁵⁰⁸. W katalogu znajduje się łącznie ok. 3 milionów rekordów. W rekordach dokumentów gromadzonych w postaci fizycznej (drukowanej lub na nośnikach) znajduje się informacja o lokalizacji, czyli o placówkach, w których dany dokument jest dostępny. Należy zaznaczyć, że katalog centralny dodatkowo pozwala na przeszukiwanie zasobów (Rys. 17):

- DOKFIZBw (lata 1984-1998),
- DOKZENTBw (lata 1964-1984),
- Biblioteki Federalnego Ministerstwa Obrony,
- dane dotyczące Narodowej Armii Ludowej.

---

⁵⁰⁸ Zob. *Fachinformationszentrum der Bundeswehr (FIZBw)* [online]. aStec angewandte Systemtechnik [dostęp: 26 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.astec.de/aDISWeb/app;jsessionid=C23E6F293D89B5A5071BDE0E246914B4.node_astec?service=direct/1/POOLWEBDaStec@@@_4B032B00_3BB66080/SWIO_WTEXTE_1&sp=SWIO0000139&requestCount=5.

Rysunek 17: Katalog Centralny Wsparcia Informacyjnego Bundeswehry

EXPERTENSUCHE (NEU)

SUCHE IM VERBUNDKATALOG FACHINFORMATIONSENTWICKLUNG DER BUNDESWEHR (FACHINFOUSTGBW)

ABRECHNEN   HILFE

	Freitext		Treffer
Und	Titel		...
Und	Verfasser		...
Und	Erscheinungsdatum		...
Und	Deskriptor		...
Und	Klassifikation		...
Und	Frei ohne Inhaltsverz		...
Und	Sprache		...
Und	Land		...
Und	Dok.-Nr.		...

Datenbestand

FachInfoUstgBw

DOKFI2Bw 84-98

DOKZENTBw 64-84

Bibliothek BMVg

NVA-Daten

Gesamttreffer

SUCHEN

Suchanfragen

ALLES ZURÜCKSETZEN EINGABE ZURÜCKSETZEN

Datenbestand: 13.03.2022

Źródło: Zrzut z ekranu udostępniony przez FZIBw.

6.3. Centrum Informacji Fachowej Bundeswehry

Centrum Informacji Fachowej Bundeswehry jest główną biblioteką specjalną sił zbrojnych Niemiec. Jak już wspomniano wcześniej istnieje od 1963 r., jednak pod obecną nazwą funkcjonuje dopiero od października 1994 r.⁵⁰⁹ W latach 1963-1988, było to Centrum Dokumentacji Bundeswehry (niem. Dokumentationszentrum der Bundeswehr – DOKZENTBw), a następnie Centrum Dokumentacji i Informacji Fachowej Bundeswehry (niem. Dokumentations- und Fachinformationszentrum der Bundeswehr – DOKFIZBw). Siedziba FIZBw znajduje się w Bonn, dawnej stolicy Republiki Federalnej Niemiec (RFN), a konkretnie w dzielnicy Beuel przy ulicy Gorch-Fock-Straße 5/7 (Rys. 18).

Rysunek 18: Siedziba Centrum Informacji Fachowej Bundeswehry w Bonn

Źródło: Fot. Małgorzata Caban

6.3.1. Struktura FIZBw

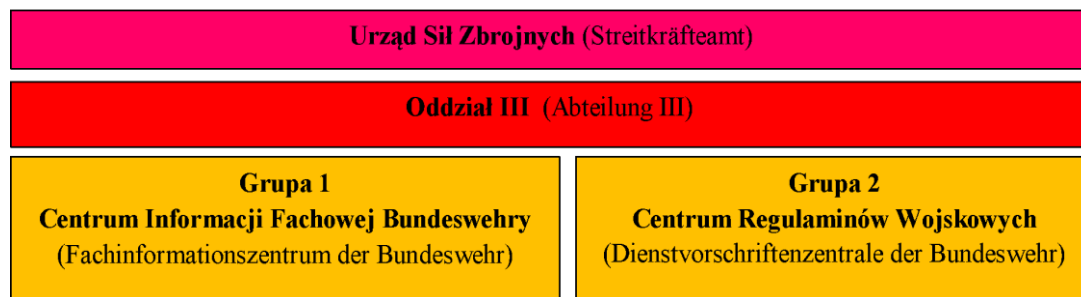
Centrum Informacji Fachowej od samego początku podlega w strukturze Bundeswehry, tak jak cały System Informacji Fachowej, bezpośrednio Urzędowi Sił

---

⁵⁰⁹ Zob. F. Rößler: *BiG Partnerschaften: Fachinformationszentrum der Bundeswehr FIZBw, Bonn*. W: *Bibliothek am Guisanplatz. Jahresbericht 2016*. Bern 2016, s. 23.

Zbrojnych (niem. Streitkräfteamt – SKA). Do 2012 r. stanowiło ono Grupę 1 Oddziału III (Rys. 19).

Rysunek 19: FIZBw w strukturze SKA do 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BMVg Fü S I 3 - Az 10-14-00/VS-NfD vom 27. Mai 2010. *Konzept Fachinformationsunterstützung der Bundeswehr* (Konz FachInfoUstgBw) i informacji uzyskanych w FIZBw.

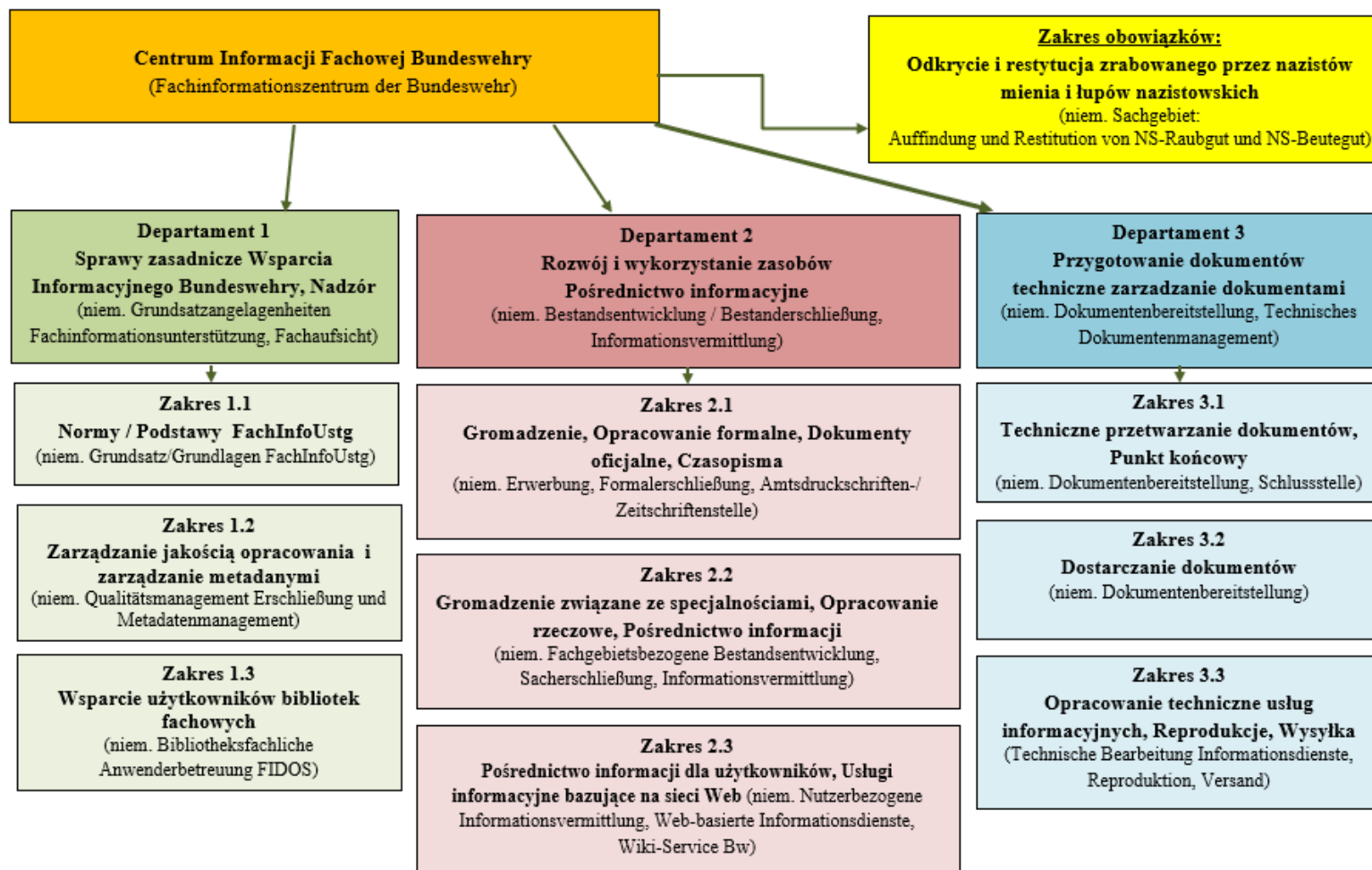
W 2012 roku rozpoczęto proces restrukturyzacji całego Urzędu Sił Zbrojnych i podległych mu jednostek, w wyniku którego FIZBw stało się częścią Oddziału Zadań Specjalistycznych Bundeswehry, który podlega Zastępcy Szefa Urzędu pełniącego rolę Kierownika ds. Zdań Specjalistycznych Bundeswehry (Rys. 20).

Rysunek 20: FIZBw w strukturze SKA od stycznia 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji uzyskanych w FIZBw.

Rysunek 21: Struktura organizacyjna Centrum Informacji Fachowej Bundeswehry

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji uzyskanych w FIZBw.

Struktura FIZBw składa się z 3 departamentów, które są związane z 3 głównymi obszarami działalności Centrum (Rys. 21):

- Departament 1 zajmuje się zakresem zadań związanych z koordynowaniem funkcjonowania całego Wsparcia Informacyjnego Bundeswehry;
- Departament 2 to rozwój i wykorzystanie zasobów, a więc wszystkie zadania związane z gromadzeniem różnego rodzaju dokumentów i ich opracowaniem, zarówno formalnym, jak i rzeczowym. W kompetencjach tego departamentu znajdują się również usługi informacyjne;
- Departament 3 jest działem technicznym, który odpowiada za techniczne przygotowanie dokumentów, w tym przede wszystkim ich digitalizację i reprodukcję, ale i również za dostarczenie do odbiorców. Do zadań Departamentu 3 należy również działalność poligraficzna (np. publikacja wydawnictw informacyjnych i marketing).

Działalnością całego Centrum kieruje dyrektor techniczny, któremu bezpośrednio podlegają kierownicy departamentów. Poza departamentami, w ramach struktury FIZBw, funkcjonuje także odrębny dział zajmujący się mieniem zrabowanym przez nazistów, w tym restytucją tegoż mienia (Rys. 21).

Aktualnie w FIZBw zatrudnionych jest 63 pracowników, z czego 6 to żołnierze zawodowi, a 57 to pracownicy cywilni⁵¹⁰. Żołnierze zawodowi zatrudniani na stanowiskach biblioteczno-dokumentacyjnych przechodzą specjalne szkolenie przygotowujące ich do pełnionych obowiązków.

6.3.2. Działalność FIZBw⁵¹¹

Centrum Informacji Fachowej Bundeswehry jest nie tylko jednostką koordynującą funkcjonowanie Systemu Informacji Fachowej, ale również główną biblioteką specjalną sił zbrojnych Niemiec, co w praktyce oznacza, że jest placówką gromadzącą, opracowującą i udostępniającą olbrzymie zasoby informacyjne dla wielu grup odbiorców.

---

⁵¹⁰ Informacja uzyskana w FIZBw.

⁵¹¹ Większość informacji zawartych w tym rozdziale, to informacje uzyskane bezpośrednio od pracowników FIZBw.

6.3.2.1. FIZBw jako jednostka centralna

Departament 1, realizujący zadania FIZBw związane z jego rolą jednostki centralnej całego Wsparcia Informacyjnego Bundeswehry, koordynuje pracę wszystkich jednostek systemu zarówno pod względem organizacyjnym, jak i merytorycznym. Dział ten zajmuje się m.in. sprawami kadrowymi systemu, a więc doborem pracowników do poszczególnych placówek i szkoleniem tych pracowników, regularnym podnoszeniem ich kompetencji. Departament ten odpowiada również za opracowywanie regulaminów, instrukcji i norm dotyczących działania całego systemu i jego poszczególnych jednostek.

W gestii tego działu znajduje się także kontrola jakości opracowania formalnego i rzeczowego. FIZBw tworzy szczegółowe wytyczne dotyczące zasad i metodyki procesu katalogowania dokumentów, dbając by były one zgodne z wytycznymi ogólnokrajowymi. W ramach tego zadania odpowiada za tworzenie oraz aktualizowanie klasyfikacji, tezausa i listy słów kluczowych stosowanych w opracowaniu rzeczowym i udostępnianych wszystkim pracownikom FachInfoUstgBw w postaci kartotek w systemie aDIS/BMS, a także za prowadzenie szkoleń w tym zakresie. Zapewnia on również wszystkim placówkom zaplecze techniczne, choćby w postaci wspólnego systemu bibliotecznego.

FIZBw jako jednostka centralna, a dokładnie departament 1, odpowiada również za gromadzenie i analizowanie danych statystycznych dotyczących funkcjonowania systemu. Każdego roku wszystkie placówki wchodzące w skład FachInfoUstgBw składają raport roczny składający się z 2 części. Część A jest częścią opisową, a część B, formularzem danych liczbowych. Raport roczny dotyczy wszystkich aspektów działalności, m.in. księgozbioru, personelu, warunków lokalowych, usług informacyjnych, zasobów⁵¹².

W celu budowania dobrych relacji, utrzymywania bliskiego kontaktu z placówkami wchodzącymi w skład systemu, a także wspierania ich w działalności i rozwoju, w kompetencjach departamentu 1 leżą również regularne wizytacje w tychże placówkach, które odbywają się według z góry określonego na danych rok harmonogramu.

---

⁵¹² Zob. Fachinformationszentrum der Bundeswehr: *Jahresbericht der Fachinformationseinrichtungen der Bundeswehr* [dokument niepublikowany].

6.3.2.2. Gromadzenie i opracowywanie dokumentów

Księgozbiór FIZBw wydaje się być stosunkowo niewielki, biorąc pod uwagę, że jest to główna biblioteka resortu funkcjonująca od kilkudziesięciu lat, a liczy on ok. 58 300 woluminów, z czego ok. 48 200 woluminów stanowią książki, a ok. 10 100 woluminów to czasopisma⁵¹³. Wielkość księgozbioru nie wynika z ograniczonych środków finansowych, a z polityki gromadzenia i selekcji przyjętej przez Centrum. W formie fizycznej gromadzone są przede wszystkim dokumenty uznane za istotne, ale których ograniczone prawa autorskie nie pozwalają na ich konwersję do wersji elektronicznej. Wszystkie pozostałe publikacje są digitalizowane według wskazań specjalistów dziedzinowych.

Za gromadzenie i opracowanie zbiorów w FIZBw odpowiada Departament 2. Szczególną rolę w tym mają specjaliści określani mianem Fachdezernenten, czyli kierownicy działów/dyscyplin. Aktualnie jest ich 5, w tym 2 żołnierzy zawodowych i 3 pracowników cywilnych⁵¹⁴. Każdy z nich odpowiada za wybór publikacji gromadzonych w formie fizycznej i elektronicznej w zakresie obszarów wiedzy, za które odpowiada (Tab. 5), a które są zgodne z wykształceniem i doświadczeniem zawodowym danego specjalisty. W FIZBw funkcjonuje ściśle określona struktura działów tematycznych, która obejmuje 20 głównych obszarów wiedzy podzielonych na kolejnych szczeblach na zagadnienia szczegółowe.

Tabela 5: Przydział obszarów wiedzy do specjalistów w FIZBw

Numer w klasyfikacji tematycznej	Obszary wiedzy	
	W języku niemieckim	Tłumaczenie w języku polskim
FachDez „Militär und Sozialwissenschaften“ – nauki wojskowe i społeczne		
01	Militärgeschichte und Militärsoziologie	Historia wojskowości i socjologia wojskowości
08	Innere Führung	Zarządzanie wewnętrzne

⁵¹³ Stan na marzec 2022 r. – informacja uzyskana w FIZBw.

⁵¹⁴ Stan na marzec 2022 r. – informacja uzyskana w FIZBw. We wcześniejszych latach funkcjonowało 6 szefów dyscyplin, ale aktualnie nie ma osoby odpowiedzialnej za obszar związany z medycyną wojskową. .

Numer w klasyfikacji tematycznej	Obszary wiedzy	
	W języku niemieckim	Tłumaczenie w języku polskim
09	Personalwesen	Zarządzanie zasobami ludzkimi
10	Recht	Prawo
19	Informationswissenschaften	Informacja naukowa
FachDez „Sicherheitspolitik” – Polityka bezpieczeństwa		
02	Sicherheitspolitik	Polityka bezpieczeństwa
11	Verteidigungswirtschaft und Rüstungspolitik	Gospodarka obronna i polityka zbrojeniowa
FachDez „Wehrtechnik” – Technika wojskowa		
12	Technik Systeme Land	System techniki lądowej
13	Technik Systeme Luft und Raum	System techniki powietrznej i przestrzennej
14	Technik Systeme See	System techniki morskiej
16	Technische Aufklärung und Elektronische Kampfführung	Rozpoznanie techniczne i wojna elektroniczna
17	Informations- und Kommunikationstechnik, Simulationstechnik	Technika informacyjna i komunikacyjna, technika symulacji
18	Querschnittsthemen Wehrtechnik, Forschung und Technologie	Przekrój zagadnień techniki zbrojeniowej, badania i technologie
FachDez „Landstreitkräfte” – siły lądowe		
03	Streitkräftegemeinsame Elemente und Nachrichtenwesen	Wspólne elementy sił zbrojnych i komunikacja
04	Landstreitkräfte und Marineinfanterie	Wojska Lądowe i Piechota Morska
15	Waffen- und Munitionstechnik, Schutztechnologie	Technika broni i amunicji, technologia ochrony
FachDez „Seestreitkräfte” – siły morskie		
05	Luftstreitkräfte und militärische Raumfahrt	Siły Powietrzne i wojskowe loty w kosmos
06	Seestreitkräfte und Küstenwachen	Marynarka Wojenna i Straż Przybrzeżna
N.N. – aktualnie nie przydzielone		
07	Sanitätsdienst und Gesundheitswesen	Korpus Medyczny i opieka zdrowotna
-- dział nie przypisany na stałe		
20	Dienstvorschriften	Regulaminy wojskowe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji uzyskanych w FIZBw.

Zadaniem kierowników dyscyplin jest bieżące monitorowanie rynku wydawniczego i wskazywanie publikacji istotnych z punktu widzenia profilu działalności FIZBw w zakresie dyscyplin, za które odpowiadają. Specjaliści Ci odpowiadają również za przeglądanie publikacji, które trafiają do Centrum z różnych źródeł, w tym np. prenumerowanych czasopism, i wskazywanie książek, artykułów, rozdziałów, które uważają za warte dołączenia do zasobów FIZBw, a tym samym zasobów systemu. Poza źródłami drukowanymi kierownicy dyscyplin monitorują również na bieżąco źródła internetowe w poszukiwaniu publikacji online w zakresie obszarów, za które odpowiadają, które również są dodawane do zasobu katalogu.

Do każdej publikacji dołączana jest karta obiegu, na której wyszczególnione są kolejne kroki związane z opracowaniem danego dokumentu i przyjęciem go do zasobu. Do każdego etapu przypisany jest konkretny dział zgodnie z numeracją podaną w strukturze FIZBw (Rys. 20), np. opracowanie formalne – 2(1), opracowanie rzeczowe – 2(2), kontrola końcowa – 3(1). Przy każdym zadaniu znajduje się podpis pracownika, który je wykonał, wraz z datą wykonania, co pozwala na analizowanie czasu obiegu dokumentu od jego przyjęcia do zatwierdzenia i udostępnienia (Karty obiegu stanowią Aneks 4).

Na opracowanie rzeczowe dokumentów w FIZBw składa się przypisanie tematu głównego i ewentualnych tematów dodatkowych na podstawie przyjętej klasyfikacji, deskryptorów z tezaurusa i słów kluczowych wg słownika oraz przygotowanie krótkiego abstraktu, który pozwoli użytkownikowi zorientować się w tematyce publikacji i zdecydować o jej ewentualnej przydatności.

Jednym z etapów opracowania dokumentu jest nadanie mu sygnatury, która składa się z oznaczenia literowego wskazującego na cechy formalne dokumentu oraz kolejnego numeru w danej kategorii, który w przypadku dokumentów w postaci fizycznej oznacza numer egzemplarza. Nadawanie sygnatury jest często jednym z końcowych etapów obiegu dokumentu i odpowiada za niego dział 3(1)⁵¹⁵, czyli dział, który zajmuje się technicznym przetwarzaniem dokumentów. Wynika to z faktu, że sygnatura jest uzależniona od wielu czynników, np. typu nośnika, formy konwersji, przeznaczenia, ograniczeń nałożonych na dany dokument, czy też daty przyjęcia go do zasobu. Odrębne oznaczenia przyjęto dla dokumentów w postaci fizycznej,

---

⁵¹⁵ Zob. Aneks 3.

przeznaczonych do wypożyczenia⁵¹⁶, czy udostępnienia w FIZBw, i odrębne dla dokumentów gromadzonych jako kopie pełnotekstowe, np. w formie mikrofilmu lub skanów w formacie PDF⁵¹⁷.

6.3.2.3. Działalność informacyjna

Zgodnie z regulaminem korzystania z FIZBw do podstawowych usług świadczonych przez Centrum na rzecz użytkowników należą⁵¹⁸:

- publikacja wydawnictw i serwisów informacyjnych;
- przetwarzanie zapytań informacyjnych poprzez prowadzenie tematycznych wyszukiwań literaturowych;
- prowadzenie badań bibliograficznych;
- dostarczanie informacji faktograficznej;
- udostępnianie dokumentów z własnych zbiorów;
- pozyskiwanie i dostarczanie dokumentów ramach wypożyczeń międzybibliotecznych;
- udostępnianie portali informacyjnych, w tym z katalogu centralnego FachInfoUstgBw w Intranecie Bundeswehry;
- nadzór nad portalem Wiki-Service Bw w Intranecie;
- autoryzacja udostępniania rozporządzeń, dyrektyw, instrukcji i regulaminów w formie cyfrowej online.

W FIZBw wyróżniono aż 15 grup użytkowników, które oznaczane są kolejnymi literami alfabetu – od A do O (Tab. 6). Dostępność poszczególnych usług zależy od tego, do której grupy należy dany użytkownik (Tab. 7). W 2021 r. w FIZBw było zarejestrowanych 4 240 użytkowników⁵¹⁹.

---

⁵¹⁶ Zob. Fachinformationszentrum der Bundeswehr: *Aufbau der Dokumentensammlungen (Teil 3). Signaturreihen in aDIS/BMS nachgewiesener Dokumente (Bereitstellung als Original zur Ausleihe / Einsichtnahme im FIZBw)* [dokument niepublikowany].

⁵¹⁷ Zob. Fachinformationszentrum der Bundeswehr: *Aufbau der Dokumentensammlungen (Teil 2). Verschiedene Serien (FIZBw-Bestellnummer) in aDIS/BMS nachgewiesener Dokumente (Bereitstellung als Volltextkopie)* [dokument niepublikowany].

⁵¹⁸ Zob. Fachinformationszentrum der Bundeswehr: *Benutzungsordnung für das Fachinformationszentrum der Bundeswehr* [dokument niepublikowany].

⁵¹⁹ Informacja uzyskana w FIZBw.

Tabela 6: Wykaz grup użytkowników w FIZBw

Grupa	Opis grupy	
	W języku niemieckim	Tłumaczenie w języku polskim
A	BMVg – Bundesministerium der Verteidigung	Federalne Ministerstwo Obrony
B	Ämter der Bundeswehr (ausgenommen SKA [Nutzergruppe L/M] und Bundesamt für Ausrüstung, Informationstechnik und Nutzung [Nutzergruppe D]), nationale Kommandobehörden ab Division aufwärts	urzędy Bundeswehry (oprócz Urzędu Sił Zbrojnych [grupa L/M] i Urzędu ds. Sprzętu, Technologii informacyjnych i Użytkowania [grupa D]), krajowe dowództwa od dywizję w górę
C	Bundeswehruniversitäten (einschließlich ihrer Studenten), wissenschaftliche Institute, Akademien und Schulen der Bundeswehr, Bundeswehrkrankenhäuser	uniwersytety Bundeswehry (w tym ich studenci), instytuty naukowe, akademie i szkoły Bundeswehry, szpitale Bundeswehry
D	Diensisiellen des Organisationsbereichs Ausrüstung, Informationstechnik und Nutzung	urzędy Bundeswehry w obszarze Sprzętu, Technologii informacyjnych i Użytkowania
E	Dienststellen der Bundeswehrverwaltung, Rechtspflege, Militärseelsorge	urzędy administracyjne Bundeswehry, wymiar sprawiedliwości i duszpasterstwo wojskowe
F	Truppe bis einschließlich Brigade, Verbindungsstäbe und Verbindungsoffiziere, Landeskommandos, Militärattachéstäbe und deutschen Botschaften, deutsche Anteile bei der NATO und anderen multinationalen Verbänden	jednostki wojskowe od brygady włącznie, komórki łącznikowe i oficerowie łącznikowi, dowództwo państwowe, wojskowe attaché przy niemieckich ambasadach, niemieccy przedstawiciele przy NATO i inne jednostki międzynarodowe
G	Amtliche Nutzer des Inlandes, Institutionen der Gebietskörperschaften (ausgenommen Bundeswehr und zivile Universitäten [Nutzergruppe J]), deutsche Botschaften im Ausland, Verband der Reservisten der Deutschen Bundeswehr	pracownicy urzędów krajowych, instytucje samorządów lokalnych (z wyjątkiem Bundeswehry i uniwersytetów cywilnych [grupa J]).
H	Amtliche Nutzer des Auslandes, NATO, multinationale Körperschaften und Verbände, fremde Botschaften	pracownicy urzędów administracyjnych innych państw członkowski NATO, międzynarodowe korporacje i stowarzyszenia, ambasady innych krajów
I	Auftragnehmer der Bundeswehr bei bestehendem Vertragsverhältnis, vom BMVg grundfinanzierte Forschungseinrichtungen	zleceniobiorcy Bundeswehry z aktualną umową/kontraktem, instytucje badawcze finansowane przez Federalne Ministerstwo Obrony
J	zivile Universitäten und andere nichtkommerzielle Einrichtungen der Forschung und Lehre	uniwersytety cywilne i inne niekomercyjne instytucje badawcze i dydaktyczne

Grupa	Opis grupy	
	W języku niemieckim	Tłumaczenie w języku polskim
K	sonstige nichtamtliche Institutionen und Personen, insbesondere Pensionäre bzw. Pensionärinnen und Reservisten bzw. Reservistinnen der Bundeswehr (ausgenommen Reservistenverband [Nutzergruppe G]), Studierende an zivilen Hochschulen	inne nieurzędowe instytucje i osoby w szczególności emeryci i rezerwiści Bundeswehry (z wyjątkiem Stowarzyszenia Rezerwistów [grupa G]), studenci uczelni cywilnych
L	Streitkräfteamt: Amtsführung, Interessenvertretungen, ChdSt mit Kernstab	Urząd Sił Zbrojnych, grupy interesu, szefostwo sztabów z personelem podstawowym
M	Streitkräfteamt: Fachabteilungen und selbständige Dezernate	Urząd Sił zbrojnych: wydziały specjalistyczne i wydziały samodzielne
N	Bibliotheken der Bundeswehr	biblioteki Bundeswehry
O	Bundeswehrexterne Bibliotheken	biblioteki spoza Bundeswehry

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Fachinformationszentrum der Bundeswehr: Benutzungsordnung für das Fachinformationszentrum der Bundeswehr* [dokument niepublikowany].

Tabela 7: Dostępność usług informacyjnych dla poszczególnych grup użytkowników FIZBw

Usługi informacyjne	Grupy użytkowników								
	A-F	G	H	I	J	K	L/M	N	O
Wyszukiwanie literatury / Profilowanie we własnych bazach danych i środkach informacji	X	X	X	X	X	(X)	X	X	X
Wyszukiwanie literatury w zewnętrznych bazach danych	X						X	X	
Informacje faktograficzne	X	X	X			(X)	X	X	X
Subskrypcja serwisu informacyjnego „Bw-Fachinformation” i innych usług informacyjnych	X	X	X	X	X	(X)	X	X	X
Udostępnienie kopii dokumentów ze zbiorów FIZBw	X	X	X	X	X	(X)	X	X	X
Wypożyczenia ze zbiorów FIZBw	X			X		(X)	X	X	X
Korzystanie z czytelni oraz przegląd księgozbioru podręcznego FIZBw	X	X	X	X	X	(X)	X	X	X
Uzyskiwanie wypożyczeń międzybibliotecznych w ramach wewnętrznego systemu wypożyczeń międzybibliotecznych Bundeswehry	X			X			X	X	X
Uzyskiwanie wypożyczeń międzybibliotecznych w ramach systemu wypożyczeń międzybibliotecznych z bibliotekami cywilnymi	X						X	X	
(x) – korzystanie możliwe wyłącznie za zgodą i wtedy, kiedy leży to w interesie Bundeswehry									

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Fachinformationszentrum der Bundeswehr: Benutzungsordnung für das Fachinformationszentrum der Bundeswehr* [dokument niepublikowany].

Część zasobów ma również ogólnie nałożone ograniczenia w związku z ochroną informacji niejawnych lub tajemnicą służbową – dokumenty mogą mieć następujące oznaczenia⁵²⁰:

C – dostępny wyłącznie dla Bundeswehry;

F – dostępny wyłącznie dla BMVg i dowództwa wysokiego szczebla;

P – dostępny za zgodą Bundeswehry;

M – dostępny za zgodą BMVg.

Podstawową usługą informacyjną świadczoną przez FIZBw są zestawienia tematyczne dla użytkowników. Na stronie Centrum znajdującej się w intranecie Bundeswehry znajduje się formularz zapytania wyszukiwawczego, w którym użytkownik podaje swoje podstawowe dane, m.in. takie jak imię i nazwisko, stopień służbowy, adres e-mail (najlepiej służbowy) dostępny numer telefonu oraz nazwę jednostki, której podlega (urząd / firma) (Rys. 22).

W formularzu znajduje się również pole na krótki opis tematu i wskazanie najważniejszych słów kluczowych. Za pomocą dostępnych opcji użytkownik może zawęzić wyszukiwanie do określonego zasięgu chronologicznego i terytorialnego, do źródeł wyłączenie w języku niemieckim, do dokumentów konkretnego autora lub instytucji, jak również do samych artykułów z czasopism, czy raportów. Użytkownik zaznacza również, czy zapytanie związane jest z prowadzonymi badaniami, i czy wyszukiwanie ma uwzględnić ograniczoną liczbę pozycji (Rys. 22).

FIZBw kładzie duży nacisk na tzw. aktywną informację, czyli tworzenie gotowych zasobów informacyjnych i dostarczanie ich do użytkowników, którzy mogą być tym zasobem zainteresowani. Przykładem są tutaj od lat tworzone wydawnictwa informacyjne „Bw-Fachinformation”, niegdyś głównie drukowane, aktualnie udostępniane głównie w formie subskrypcji. Są to zestawienia tworzone przez kierowników dyscyplin (Fachdezernentów) z zakresu obszarów tematycznych, którymi się zajmują. Każdy obszar wiedzy przypisany jest do konkretnej serii rozpoznawalnej po przypisanym do niej numerze np. Seria 14, to Marynarka Wojenna i Straż Przybrzeżna, czyli obszar wiedzy nr 06 (Tab. 5).

---

⁵²⁰ Zob. Fachinformationszentrum der Bundeswehr: *Benutzungsordnung*....

Rysunek 22: Formularz zapytania wyszukiwawczego stosowany w FIZBw

RECHERCHEANFRAGE STELLEN

Hier können Sie eine Rechercheanfrage direkt an die zuständigen Mitarbeiter des FIZBw senden. Das Ergebnis Ihrer Anfrage bekommen Sie dann in Kürze per E-Mail zugesendet.

Für unterschiedliche Themengebiete benutzen Sie bitte getrennte Formulare!

Die mit einem * gekennzeichneten Felder müssen ausgefüllt werden.

Vorname

Nachname *

Dienstgrad

Amtsbezeichnung

Ihre Mailadresse (möglichst dienstlich) *

Telefonische Erreichbarkeit *

Dienststelle | Firma *

im Auftrag von

Kurzbeschreibung des zu recherchierenden Themas und/oder Schlagworte *

Zweck der Recherche

Gewünschtes

Rechercheergebnis

Sonstige Hinweise

Literaturhinweise

werden bis zum

benötigt.

Begrenzung der Suchergebnisse

nur Dokumente der Jahre

nur Dokumente aus

nur deutschsprachige Dokumente

(einschließlich Übersetzungen ins Deutsche)

nur Dokumente von (Autor, Institution)

nur Zeitschriftenaufsätze

nur Berichte

nur

- Ich bin bereits angemeldeter Nutzer im Fachinformationszentrum der Bundeswehr (FIZBw) und habe gleichzeitig mein Einverständnis zur Speicherung meiner personenbezogenen Daten nach den Bestimmungen der EU-Datenschutz-Grundverordnung übermittelt.
- Meine Anmeldung zur Aufnahme als Nutzer des FIZBw inkl. Einverständniserklärung zur Speicherung meiner personenbezogenen Daten liegt noch nicht vor. Das zur Aufnahme benötigte **Formular** sende ich Ihnen umgehend zur Bearbeitung meiner Anfrage.

* (eine Option muss gewählt werden)

ABSCHICKEN

Źródło: Zrzut z ekranu udostępniony przez FZIBw.

Każdy obszar wiedzy jest przypisany do konkretnej serii „Bw-Fachinformation” i podzielony na bardziej szczegółowe zagadnienia. Zestawienia zawierają opisy bibliograficzne (wraz z sygnaturą) i abstrakty publikacji z danego obszaru tematycznego, które zostały dodane do katalogu FachInfoUstgBw od momentu ukazania się poprzedniego zestawienia, a więc z reguły są to najnowsze publikacje. Poza regularnymi numerami poszczególnych serii wydawane są również zeszyty specjalne poświęcone jednemu konkretnemu zagadnieniu.

Kolejną oferowaną usługą, którą należy również uznać za informację aktywną, jest tzw. profilowanie. Każda osoba zatrudniona w Bundeswehrze, która zajmuje się jakimś konkretnym zagadnieniem, np. prowadząc badania, może poprosić o utworzenie swojego profilu wyszukiwawczego, na podstawie którego będzie regularnie otrzymywać informacje o najnowszych publikacjach, które pojawiły się w katalogu w odniesieniu do tego tematu.

Interesującym rozwiązaniem jest także portal „FIZWissen” dostępny za pośrednictwem intranetu Bundeswehry, na którym zamieszczane są najświeższe informacje dotyczące polityki bezpieczeństwa, sił zbrojnych, technologii obronnych, czy też gospodarki obronnej, pochodzące z czasopism i monografii, specjalistycznych baz danych, czy też Internetu. Na portalu zamieszcza się także informacje o najciekawszych nowościach, które wprowadzono do katalogu centralnego wraz z danymi bibliograficznymi i abstraktami. Wyboru informacji zamieszczanych na portalu dokonują najczęściej specjaliści z poszczególnych obszarów wiedzy.

Elementem działalności informacyjnej jest również pełnienie przez FIZBw roli Krajowego Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO, w tym zarówno publikacji jawnych, jak i niejawnych (Tab. 1).

Połączenie w latach '90 XX w. Służby Bibliotecznej Bundeswehry ze Służbą Dokumentacyjną i stworzenie jednego spójnego Systemu Informacji Fachowej okazało się, z perspektywy 27 lat jego funkcjonowania, właściwym rozwiązaniem. Pozwoliło ono nie tylko na ograniczenie kosztów, poprzez likwidację części biur informacji fachowej, a tym samym redukcję kadry⁵²¹, ale przede wszystkim na

---

⁵²¹ Zob. F.R. Kurz, A. Sickmann: „Teraz wzrasta razem to co do siebie przynależy” – sukcesy i problemy napotkane podczas tworzenia zintegrowanego systemu biblioteczno-informacyjnego dla potrzeb Bundeswehry. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 2002 nr 4, s. 47.

usprawnienie obsługi personelu Bundeswehry w zakresie świadczenia na ich rzecz usług biblioteczno-informacyjnych.

Utrzymanie spójności systemu jest możliwe dzięki funkcjonowaniu silnej jednostki centralnej jaką jest FIZBw. Nadzór nad jednostkami wchodzącymi w skład FachInfoUstgBw nie jest w tym wypadku traktowany jak formalność, ale realizowany jest z dużym zaangażowaniem, a jego celem jest nie tylko kontrola, a raczej podejmowanie działań zmierzających do ułatwienia i usprawnienia pracy poszczególnych placówek biblioteczno-informacyjnych.

Szczególną cechą systemu niemieckiego jest zatrudnianie na stanowiskach biblioteczno-dokumentacyjnych zawodowych żołnierzy. Są oni zatrudniani nie tylko w FIZBw, ale również w pozostałych biurach informacji fachowej i bibliotekach fachowych wchodzących w skład systemu. Ich wykształcenie i doświadczenie zdecydowanie podnoszą jakość merytoryczną dostarczanych informacji. Należy tutaj zwrócić uwagę na fakt, że np. kierownicy dyscyplin będący zawodowymi żołnierzami pracując w FIZBw wciąż pełnią swoje obowiązki związane ze służbą wojskową. Jako aktywni żołnierze nierzadko są wysyłani na misje, gdzie, pomimo odległości, nadal realizują swoje zadania względem FIZBw, m.in. przygotowują kolejne numery wydawnictwa informacyjnego „Bw-Fachinformation”.

Wnioski

Właściwe zarządzanie informacją i wiedzą jest nieodłącznym elementem sprawnego funkcjonowania każdej organizacji. Siły zbrojne uznać można za szczególny typ organizacji o niezwykle rozbudowanej strukturze i rozproszonej lokalizacji, od której zależy bezpieczeństwo danego państwa i jego obywateli. Dostęp do rzetelnej i aktualnej informacji naukowej może wpływać na skuteczne dowodzenie siłami zbrojnymi, efektywne planowanie i koordynowanie działań, właściwe przygotowanie i wyszkolenie kadr oraz na uzyskanie technologicznej przewagi nad armiami innych państw. To właśnie te motywy przyświecały kierownictwu NATO przy tworzeniu w jego strukturach specjalnej organizacji zajmującej się badaniami w zakresie obronności i nowoczesnych technologii w tym obszarze, funkcjonującej dzisiaj jako Organizacja ds. Nauki i Technologii (STO), oraz powiązanej z nią sieci Krajowych Centrów Dystrybucji Publikacji NATO STO.

Głównym celem niniejszej rozprawy było zaprezentowanie stanu obecnego i perspektyw rozwoju systemu naukowej informacji wojskowej w Polsce, a także porównanie go z adekwatnymi systemami w Republice Czeskiej i w Niemczech.

Polska, Czechy i Niemcy to państwa członkowskie NATO graniczące ze sobą i współpracujące na wielu płaszczyznach. Na początku XXI w. trzy główne instytucje zajmujące się nauką informacją wojskową w tych krajach, czyli CONIW, AVIS i FIZBw, nawiązały trójstronną współpracę polegającą przede wszystkim na organizowaniu wspólnych konferencji i spotkań roboczych, wzajemnym wizytowaniu placówek oraz na wymianie wybranych publikacji i wydawnictw informacyjnych. Wspólne spotkania były okazją do wymiany poglądów i doświadczeń oraz zbierania wzorców z innych systemów i wdrażania ich na gruncie systemów krajowych⁵²².

Niestety, w 2009 r. ówczesny polski Minister Obrony Narodowej podjął decyzję o likwidacji CONIW, a następnie o przekazaniu jego obowiązków CBW. Biorąc pod uwagę, że CONIW był jednostką skupiającą się na działalności informacyjnej w zakresie naukowej informacji wojskowej i dostosowania jej do potrzeb środowiska wojskowego, a CBW od zawsze pełniło właściwie rolę biblioteki

---

⁵²² Zob. J. Šuba: *Trójstronna współpraca w dziedzinie informacji naukowej i technicznej - przedstawienie oferty informacyjnej AVIS*. W: *Informacja naukowa i techniczna...*, 13-16.

naukowej sprofilowanej w kierunku historii wojskowości, decyzja ta wydaje się być po dziś dzień absolutnie nieuzasadniona i niezrozumiała.

Przełom XX i XXI w. był czasem wzmożonych działań CONIW na rzecz stworzenia w Polsce spójnego systemu naukowej informacji wojskowej, w skład którego miały wejść wszystkie naukowe i fachowe biblioteki wojskowe, ośrodki naukowej informacji wojskowej oraz inne placówki prowadzące działalność informacyjną na rzecz resortu obrony narodowej, i którego działalność opierałaby się na funkcjonowaniu katalogu centralnego i Centralnej Bazy Specjalistycznej. CONIW był instytucją działającą aktywnie na rzecz rozwoju naukowej informacji wojskowej w Polsce i dostosowania jej poziomu i struktur do wyzwań związanych z przystąpieniem Polski do NATO, a co za tym idzie nawiązania współpracy z adekwatnymi placówkami i systemami funkcjonującymi w innych państwach członkowskich. Analizując dalsze losy projektów zainicjowanych przez CONIW, w tym chociażby stworzenia nowej instrukcji w zakresie systemu naukowej informacji wojskowej, która po dziś dzień nie została wprowadzona, uznać należy, że CBW nie kontynuowało już działań w tym zakresie, a w zasadzie zupełnie zaprzestało prac na rzecz stworzenia w Polsce jednolitego, zintegrowanego i sprawnie działającego systemu naukowej informacji wojskowej.

Co ciekawe, dokładnie w tym samym czasie, kiedy w Polsce zlikwidowano CONIW, w Republice Czeskiej podjęto decyzję o likwidacji AVIS, a zasoby Centralnej Biblioteki Specjalistycznej będącej integralną częścią AVIS i część zadań realizowanych wcześniej przez AVIS przekazano Bibliotece Wojskowego Instytutu Historycznego w Pradze, której profil wydaje się być bardzo podobny do profilu CBW.

Analizując aktualną sytuację naukowej informacji wojskowej, czy też dokumentacji obronnej, pod kątem cech systemu, w trzech zaprezentowanych krajach (Tab. 8) należy uznać że tylko w przypadku RFN można mówić o realnie istniejącym i sprawnie funkcjonującym systemie.

Tabela 8: Analiza systemów naukowej informacji wojskowej poszczególnych państw pod kątem cech systemu

Cecha systemu	Polska	Czechy	Niemcy
Jednostka centralna	Centralna Biblioteka Wojskowa	Brak	Centrum Informacji Fachowej Bundeswehry
Typy wojskowych placówek biblioteczno-informacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • biblioteki naukowe • biblioteki fachowe • ośrodki naukowej informacji wojskowej • inne (np. archiwum wojskowe) 	<p>*Brak jednoznacznie określonych kategorii placówek</p> <ul style="list-style-type: none"> • biblioteki Uniwersytetu Obrony • Biblioteka Wojskowego Instytutu Historycznego • Biblioteka Dowództwa Szkoleniowego – Akademii Wojskowej • biblioteki jednostek wojskowych 	<ul style="list-style-type: none"> • biura informacji fachowej • biblioteki fachowe
Podstawy prawno-organizacyjne	Brak aktualnych – z wyjątkiem <i>Decyzji Nr 209/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie resortowej sieci bibliotecznej</i> (Dz. Urz. MON z 2011 r. Nr 20 poz. 175)	Brak	Konsepca Wsparcia Informacyjnego Bundeswehry – BMVg Fü S I 3 - Az 10-14-00/VS-NfD vom 27. Mai 2010. Konzept Fachinformationsunterstützung der Bundeswehr (Konz FachInfoUstgBw).
Czy placówki posiadają wspólny system biblioteczny?	NIE	NIE	TAK
Czy placówki obsługują wspólną grupę użytkowników?	Każdy typ placówki obsługuje inne grupy użytkowników – np. w przypadku bibliotek naukowych Uczelni, są to przede wszystkim pracownicy i studenci; w ośrodkach naukowej informacji wojskowej użytkownikami są pracownicy instytutu badawczego, w ramach którego ośrodek funkcjonuje.	Każda biblioteka ma własną grupę użytkowników.	Podstawową grupą użytkowników wszystkich placówek systemu są wszyscy pracownicy Bundeswehry.

Cecha systemu	Polska	Czechy	Niemcy
Czy placówki mają wspólną politykę zatrudnienia?	NIE	NIE	TAK
Zakres współpracy	<ul style="list-style-type: none"> • Fora Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej • Sprawozdawczość roczna 	<ul style="list-style-type: none"> • Wypożyczenia międzybiblioteczne 	<ul style="list-style-type: none"> • Katalog centralny – wspólne zasady katalogowania • Wspólne korzystanie z zasobów zdigitalizowanych • Wspólne udostępnianie zasobów (wypożyczenia międzybiblioteczne materiałów drukowanych) • Sprawozdawczość • Portal FIZWissen i wydawnictwa „Bw-Fachinformation” – wspólne informowanie o najnowszych zasobach

Źródło: Opracowanie własne.

Cechami, które go wyróżniają, a które przyczyniają się do jego skuteczności są przede wszystkim:

- silna jednostka centralna mająca duży wpływ na pracę pozostałych elementów systemu, jaką jest FIZBw;
- dobre zaplecze techniczne, w tym przede wszystkim jeden wspólny system biblioteczny pozwalający na współtworzenie zasobu całego systemu i udostępnianie go w ramach katalogu centralnego;
- wysoki poziom technologiczny, który w tym wypadku przejawia się przede wszystkim w wykorzystywaniu różnych technologii do zapewnienia użytkownikom jak najszybszego dostępu do zasobów pełnotekstowych;
- wykorzystywanie w działalności informacyjnej wiedzy i doświadczenia zawodowych żołnierzy pełniących funkcję ekspertów, którzy są w stanie najlepiej ocenić przydatność poszczególnych źródeł i zasobów z praktycznego punktu widzenia.

To właśnie te elementy determinują atrybuty sprawnie funkcjonującego systemu naukowej informacji, którymi są:

- obniżone koszty utrzymania poprzez zmniejszenie występowania problemu dublowania prac (np. brak sytuacji, w której 3 biblioteki tworzą niezależnie w swoich katalogach opis bibliograficzny tej samej publikacji), co pozwala na zredukowanie liczby pracowników;
- użytkownik jako użytkownik systemu, a nie pojedynczej placówki, co w praktyce oznacza, że może on skorzystać z zasobów każdej jednostki współtworzącej system;
- wysoka wartość merytoryczna materiałów informacyjnych, której gwarancją jest zaangażowanie żołnierzy zawodowych;
- na bieżąco zaspokajane potrzeby informacyjne użytkowników w zakresie najnowszych informacji specjalistycznych poprzez stosowanie tzw. informacji aktywnej.

Tak funkcjonujący system jest realnym wsparciem dla środowiska wojskowego, przede wszystkim w zakresie rozwoju kadry i realizacji zadań zawodowych, w związku z czym przyjęty model niemiecki można uznać w tym obszarze za model wzorcowy. Niestety sytuacja, z którą mamy do czynienia aktualnie

w obszarze działalności naukowej informacji wojskowej w Polsce prowadzi do wniosku, że należy się zastanowić, czy w rzeczywistości właściwym jest jeszcze używanie w tym wypadku określenia system. Zakres współpracy bibliotek wojskowych i ośrodków NIW jest niewielki i niesformalizowany. Tym samym potwierdzona została główna teza rozprawy mówiąca o tym, że na przestrzeni kilkunastu ostatnich lat działania, które mogłyby przyczynić się do usprawnienia funkcjonowania systemu naukowej informacji wojskowej w Polsce zostały zaniedbane, w efekcie czego aktualnie nie spełnia on już swojej roli i nie jest właściwym wsparciem dla Polskich Sił Zbrojnych.

Gdyby udało się zrealizować stworzoną przez CONIW wizję systemu naukowej informacji wojskowej, z wszystkimi jej kluczowymi założeniami, to być może poziom naukowej informacji wojskowej w Polsce byłby aktualnie na poziomie zbliżonym do poziomu informacji fachowej w Bundeswerze. Co więcej, gdyby nie likwidacja CONIW i AVIS współpraca trójstronna zapoczątkowana około 20 lat temu mogłaby trwać i rozwijać się do dziś, co zapewne również miałyby pozytywny wpływ na rozwój naukowej informacji wojskowej w Polsce, jak i w Republice Czeskiej i przynosiłoby wymierne efekty dla wszystkich stron.

Bibliografia

Dokumenty niepublikowane i dokumenty wewnętrzne

1. Bundesministerium der Verteidigung: *Grundzüge der Konzeption der Bundeswehr*. Bonn 2004.
2. Centralna Biblioteka Wojskowa: *Raport ze sprawozdań rocznych wojskowych bibliotek naukowych, fachowych i ośrodków naukowej informacji wojskowej za rok 2014*.
3. Centralna Biblioteka Wojskowa: *Sprawozdanie z działalności Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w 2008 roku*.
4. Centralna Biblioteka Wojskowa: *Sprawozdanie z działalności Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w 2009 roku*.
5. Centralna Biblioteka Wojskowa: *Sprawozdanie z działalności Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w 2010 roku*.
6. Centralna Biblioteka Wojskowa: *Sprawozdanie z działalności Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w 2014 roku*.
7. Centralna Biblioteka Wojskowa: *Sprawozdanie z działalności Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w 2021 roku*.
8. Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej: *Systemu Informacji Naukowo-Technicznej i Bibliotecznej. Projekt koncepcyjny*. Warszawa 2001.
9. Fachinformationszentrum der Bundeswehr: *Aufbau der Dokumentensammlungen (Teil 3). Signaturreihen in aDIS/BMS nachgewiesener Dokumente (Bereitstellung als Original zur Ausleihe / Einsichtnahme im FIZBw)*.
10. Fachinformationszentrum der Bundeswehr: *Aufbau der Dokumentensammlungen (Teil 2). Verschiedene Serien (FIZBw-Bestellnummer) in aDIS/BMS nachgewiesener Dokumente (Bereitstellung als Volltextkopie)*.
11. Fachinformationszentrum der Bundeswehr: *Benutzungsordnung für das Fachinformationszentrum der Bundeswehr*. Bonn 2018.
12. Fachinformationszentrum der Bundeswehr: *Jahresbericht der Fachinformationseinrichtungen der Bundeswehr*.
13. Ministerstwo Obrony Narodowej. Departament Polityki Zbrojeniowej: *Instrukcja o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej i naukowo-technicznej w resorcie obrony narodowej*. Warszawa 2006.
14. Ministerstwo Obrony Narodowej. Główny Zarząd Polityczny: *Instrukcja o pracy bibliotek Sił Zbrojnych RP*. Warszawa 1950.

15. Ministerstwo Obrony Narodowej. Sztab Generalny WP: *Instrukcja o działaniu informacji naukowej oraz bibliotek naukowych i fachowych w siłach zbrojnych PRL*. Warszawa 1978.
16. Ministerstwo Obrony Narodowej. Sztab Generalny: *Instrukcja o działaniu naukowej informacji wojskowej w siłach zbrojnych PRL*. Warszawa 1970.
17. Ministerstwo Obrony Narodowej. Sztab Generalny: *Instrukcja o zasadach działania wojskowych bibliotek naukowych i fachowych*. Warszawa 1972.
18. Ministerstwo Obrony Narodowej: *Instrukcja o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej w resorcie obrony narodowej* (projekt).
19. Ministerstwo Obrony Narodowej: *Instrukcja o prowadzeniu wojskowych bibliotek fachowych* (projekt).
20. *Statut Univerzity Obrany v Brně*. Brno 2017.
21. *Szczegółowy zakres działania Centralnej Bibliotek Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego: Załącznik nr 1 do Rozkazu Nr 17 Dyrektora Departamentu Edukacji, Kultury i Dziedzictwa MON z dnia 27 lutego 2017 r.*

Akty prawne, instrukcje i dokumenty normalizacyjne

1. *Decyzja Nr 209/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie resortowej sieci bibliotecznej* (Dz. Urz. MON z 2011 r. Nr 20 poz. 175).
2. *Decyzja Nr 339/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 30 lipca 2007 r. zmieniająca decyzję w sprawie zasad i trybu przekazywania Centralnej Bibliotece Wojskowej egzemplarzy obowiązkowych poszczególnych rodzajów jawnych materiałów bibliotecznych* (Dz. U. MON 2007 nr 15 poz. 166).
3. *Decyzja Nr 382/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 18 października 2011 r. w sprawie wprowadzenia do użytku "Instrukcji o prowadzeniu działalności wojskowych bibliotek oświatowych"* (Dz. Urz. MON 2011 poz. 3020).
4. *Decyzja nr 40/MON z dnia 22 marca 2022 r. w sprawie koordynacji, planowania i realizacji badań naukowych w resorcie obrony narodowej* (Dz. Urz. MON 2022, poz. 46), § 81 ust. 1.
5. *Decyzja Nr 425/MON z dnia 20 września 2007 r. w sprawie Głównych Celów i Kierunków Polityki Naukowej i Naukowo-Technicznej resortu obrony narodowej* (Dz. Urz. MON z 2007 r. Nr 18 poz. 191).
6. *Decyzja Nr 427/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 20 października 2006 r. w sprawie zasad i trybu przekazywania Centralnej Bibliotece Wojskowej egzemplarzy obowiązkowych poszczególnych rodzajów jawnych materiałów bibliotecznych* (Dz. U. MON 2006 nr 20 poz. 260).
7. *Decyzja Nr 431/MON Ministra obrony Narodowej z dnia 24 grudnia 2013 r. zmieniająca decyzję w sprawie wprowadzenia do użytku „Instrukcji*

- o prowadzeniu działalności wojskowych bibliotek oświatowych”* (Dz. Urz. MON 2013 poz. 386).
8. *Decyzja Nr 518/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 listopada 2007 r. w sprawie nadania imienia Centralnej Bibliotece Wojskowej w Warszawie.* Dz. U. MON 2007 nr 22 poz. 226.
  9. *Decyzja nr 55/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 marca 2005 r. w sprawie Głównych Celów i Kierunków Polityki Naukowej i Naukowo-Technicznej resortu obrony narodowej* (Dz. Urz. MON z 2005 r. Nr 5 poz. 35).
  10. *Decyzja Nr 76/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 marca 2009 r. w sprawie zmiany bezpośredniego podporządkowania Centralnego Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej.*
  11. *Decyzja nr 76/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 3 marca 2006 r. w sprawie wprowadzenia do użytku ”Instrukcji o prowadzeniu działalności w dziedzinie informacji naukowej i naukowo-technicznej w resorcie obrony narodowej”* (Dz. Urz. MON z 2006 nr 4 poz. 52).
  12. *Decyzja nr 77/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 marca 2009 r. zmieniająca decyzję w sprawie Głównych Celów i Kierunków Polityki Naukowej i Naukowo-Technicznej resortu obrony narodowej* (Dz. Urz. MON z 2009 r. Nr 5 poz. 62).
  13. *Decyzja nr 78/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 marca 2009 r. zmieniająca decyzję w sprawie wprowadzenia „Instrukcji o realizacji badań naukowych i prac studyjnych w resorcie obrony narodowej”* (Dz. Urz. MON z 2009 r. Nr 5 poz. 63).
  14. *Decyzja Nr Z-40/Org./PI MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 21 września 2009 r. w sprawie rozformowania Centralnego Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej.*
  15. ISO 5127-1: *Documentation and Information – Vocabulary.* Genewa 1983.
  16. *Komunikat o wydanych aktach prawnych opatrzonych cechą MON, nieogłoszonych w Dzienniku Urzędowym Ministra Obrony Narodowej w I kwartale 2009 r.* (Dz. Urz. MON z 2009 r. Nr 6 s. 435-436).
  17. Ministerstwo Obrony Narodowej. Departament Wychowania i Promocji Obronności: *Instrukcja o prowadzeniu działalności wojskowych bibliotek oświatowych.* Sygn. Dep. Wych. 16/2011. Warszawa 2011.
  18. *Obwieszczenie Przewodniczącego Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych z dnia 25 lutego 1992 r. w sprawie wykazu dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, w zakresie których mogą być nadawane stopnie naukowe* (M.P. 1992 nr 16 poz. 123).
  19. PN-ISO 5127:2005 *Informacja i dokumentacja. Terminologia.* Warszawa 2005.

20. *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych* (Dz.U. 2018 poz. 1818).
21. *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych* (Dz.U. 2011 nr 179 poz. 1065).
22. *Stanovy Vojenského ústavu vědeckého v Praze : v úpravě schválené výročním valným shromážděním VÚV. dne 15. května 1936 a potvrzené výnosem ministerstva vnitra, č. j. 11.597/1937/6 ze dne 30. března 1937. Praga : Vojenský ústav vědecký, 1937.*
23. *Uchwała Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie określenia dziedzin nauki i dziedzin sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych* (M.P. 2003 nr 40 poz. 586).
24. *Uchwała Centralnej Komisji Do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 24 października 2005 r. w sprawie określenia dziedzin oraz dyscyplin naukowych i artystycznych* (M.P. 2005 nr 79 poz. 1120).
25. *Uchwała Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 28 stycznia 2011 r. zmieniająca uchwałę w sprawie określenia dziedzin nauki i dziedzin sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych* (M.P. 2011 nr 14 poz. 149).
26. *Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o tytule naukowym i stopniach naukowych* (Dz.U. 1990 nr 65 poz. 386).
27. *Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. 2018 poz. 1668).
28. *Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach* (Dz. U. 1997 nr 85 poz. 539).
29. *Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach* (Dz. U. z 1997 r. nr 85, poz. 539 z późn. zm.).
30. *Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz. U. 2005 nr 164 poz. 1365).
31. *Zarządzenia Ministra Obrony Narodowej nr 54/MON z dnia 16 września 1971 r. w sprawie wojskowej sieci bibliotecznej*. Dz. Rozk. MON 1971 nr 20 poz. 90.
32. *Zarządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 czerwca 1986 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych, w zakresie których mogą być nadawane stopnie naukowe, oraz bliższego określenia stopni naukowych i tytułów naukowych* (M.P. 1986 nr 18 poz. 125).
33. *Zarządzenie Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dnia 30 sierpnia 1972 r. w sprawie bliższego określenia stopni naukowych i tytułów naukowych w zależności od dziedziny nauki lub dyscypliny naukowej, których te stopnie i tytuły dotyczą* (M.P. 1972 nr 44 poz. 234).

34. *Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 15 lipca 1965 r. w sprawie bliższego określenia stopni naukowych i tytułów naukowych w zależności od dziedziny nauki lub dyscypliny naukowej, których te stopnie i tytuły dotyczą* (M.P. 1965 nr 38 poz. 218).
35. *Zarządzenie Nr 2/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 31 stycznia 2000 r. w sprawie nadania statutów instytucjom kultury podporządkowanym Ministrowi Obrony Narodowej* (Dz. Rozk. MON 2000 poz. 7).
36. *Zarządzenie Nr 33/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 sierpnia 2015 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Obrony Narodowej. Załącznik: Regulamin organizacyjny Ministerstwa Obrony Narodowej* (Dz. Urz. MON 2015 poz. 250).
37. *Zarządzenie Nr 63/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 lipca 2021 r. w sprawie zatwierdzenia statutu Wojskowego Instytutu Łączności im. prof. dr. hab. Janusza Groszkowskiego – Państwowego Instytutu Badawczego* (Dz. Urz. MON z 2021 poz. 162).
38. *Zarządzenie nr 67/MON z dnia 5 grudnia 1969 r. w sprawie rozwoju naukowej informacji wojskowej w Siłach Zbrojnych PRL* (Dz. Rozk. MON 1969 nr 26 poz. 110).
39. *BMVg FÜ S VII 2 – Az 52-50-00 vom 7. Mai 1968. Betr. Grundsätze für Vereinheitlichung der Verteidigungsdokumentation.*
40. *BMVg FÜ S I 8 - AZ 52-50-00 vom 2. Juli 1983 Betr.: Die Verteidigungsdokumentation.*
41. *BMVg Org 3/Arbeitsgruppe Bibliothekswesen Bw vom 23. Juni 1992. Konzeption Fachinformationswesen der Bundeswehr – FIWBw – (Neuordnung des Bibliothekswesens der Bundeswehr). Bonn 2018.*
42. *BMVg FÜ S I 3 - Az 10-14-00/VS-NfD vom 27. Mai 2010. Konzept Fachinformationsunterstützung der Bundeswehr (Konz FachInfoUstgBw).*

Artykuły z czasopism

1. Bahová Jana: *Knihovna Vojenského historického ústavu v Praze (1919-2009)*. „Čtenář – měsíčník pro knihovny” 2009 nr 5, s. 185-188.
2. Bojko Włodzimierz: *Naukowa informacja wojskowa na progu dziesięciolecia działalności*. „Myśl Wojskowa” R. 35: 1979 nr 11, s. 49-55.
3. Borowiec Izabella: *Informacja naukowa w resorcie obrony narodowej (refleksje jubileuszowe)*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 2000 nr 4, s. 5-16.
4. Chrabąszcz Izabela: *CONIW 1969-2009*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 2009 nr 4, s. 64-66.

5. Cisek Sabina: *Metoda analizy i krytyki piśmiennictwa w nauce o informacji i bibliotekoznawstwie w XXI wieku*. „Przegląd Biblioteczny” 2010 z. 3, s. 273-284.
6. Czekał-Wiśniewska Beata: *Centralna Biblioteka Wojskowa : więcej niż biblioteka. Cz. 1*. „Bibliotekarz” 2021, nr 7/8, s. 11-16.
7. Czekał-Wiśniewska Beata: *Centralna Biblioteka Wojskowa : więcej niż biblioteka. Cz. 2*. „Bibliotekarz” 2021, nr 9, s. 4-9.
8. Dąbrowski Stefan: *Nowy akt normatywny o naukowej informacji wojskowej*. „Żołnierz Wolności” R. 29: 1978 nr 230, s. 5.
9. Dąbrowski Stefan: *Piętnaście lat naukowej informacji wojskowej w służbie Sił Zbrojnych*. „Myśl Wojskowa” R. 40: 1984 nr 12, s. 43-47.
10. Dąbrowski Stefan: *Wojskowa informacja naukowa i jej aktualne problemy*. „Żołnierz Wolności” R. 25: 1974 nr 308, s. 3.
11. Duk-Draż Agnieszka: *Wartość opracowania retrospektywnego wydawnictw zwartych w Bibliotece Głównej Wojskowej Akademii Technicznej*. „Bibliotekarz” 2018 nr 5, s. 4-6.
12. Garlicki Zdzisław: *Aktualne problemy rozwoju, osiągnięcia i trudności w pracy bibliotek i ośrodków naukowej informacji wojskowej Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Pancernych im. Stefana Czarnieckiego*. „Przegląd Informacyjno-Metodyczny” 1975 nr 1, s. 122-130.
13. Garlicki Zdzisław: *Organizacja i zadania naukowej informacji wojskowej*. „Przegląd Informacyjno-Metodyczny” 1971 nr 2, s. 82-89.
14. Gdowiak Marek, Łagun Ryszard: *Zarys koncepcji informatyzacji systemu informacji naukowej w wojsku*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 1992 nr 1, s. 7-22.
15. Głowacka Ewa: *Metoda „case study” w badaniach i dydaktyce bibliotekoznawstwa i informacji naukowej*. „Przegląd Biblioteczny” 1986 z. 1, s. 25-32.
16. Goczałek Kazimierz: *O organizacji działalności naukowej informacji wojskowej*. „Myśl wojskowa” R. 27: 1971 nr 6, s. 43-49.
17. Gwóźdź Edward: *Wpływ naukowej informacji wojskowej na wyniki szkolenia operacyjno-taktycznego*. „Myśl Wojskowa” R. 41: 1985 nr 2, s. 68-71.
18. Jankowski Maciej: *Wprowadzenie*. „Studia i Materiały Centralnej Biblioteki im. Marszałka Józefa Piłsudskiego” 2014 nr 1 s. 5.
19. Jarzynkowski Andrzej: *Strategia funkcjonowania informacji naukowej i fachowej w resorcie Obrony Narodowej*. „PTINT. Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” 1999 t. VII nr 4, s. 48-55.

20. Jarzynkowski Andrzej: *System informacji naukowo-technicznej i bibliotecznej (SINTiB)*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 2001 nr 5, s. 5-47.
21. Kalbarczyk Marek, Walentynowicz Jerzy: *Zadania Organizacji ds. Badań i Technologii Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO RTO)*. „Szybkobieżne Pojazdy Gąsienicowe” 2010 nr 2(26), s. 43-54.
22. Kamiński Marcin: *Historia bibliotek wojskowych*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 2005 nr 4, s. 56-65.
23. Kamiński Marcin: *Krajowe Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO w Centralnej Bibliotece Wojskowej*. „Studia i Materiały Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego” 2014 nr 1, s. 143-148.
24. Kamiński Marcin: *Media społecznościowe w badaniach NATO STO w świetle dokumentów zgromadzonych w Krajowym Centrum Publikacji NATO STO w Centralnej Bibliotece Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego*. „Studia i Materiały Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego” 2014 nr 2, s. 19-25.
25. Kawecki Antoni: *Aktualne kierunki informatyzacji ośrodków informacji naukowej i bibliotek w resorcie obrony narodowej*. W: *Materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 25-lecia informacji naukowej w siłach zbrojnych, 8 grudnia 1994*. Warszawa 1995, s. 67-69.
26. Kitlińska Kaja: *Baza STARNET*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 2008 nr 4, s. 67-83.
27. Kitlińska Kaja: *Struktura i zadania NATO Research and Technology Organization*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 2007 nr 2, s. 47-67.
28. Kłodos Marian: *Nadzór nad księgozbiorem i odpowiedzialność bibliotekarza [w wojsku]*. „Polska Zbrojna” 1948 nr 185, s.4.
29. Kłodos Marian: *Zadania bibliotekarza [wojskowego] w okresie ćwiczeń letnich*. „Polska Zbrojna” 1948 nr 202, s.4.
30. Kolek Grzegorz: *Automatyzacja procesów bibliotecznych w Bibliotece Głównej Akademii Obrony Narodowej*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 1997 nr 6, s. 20-25.
31. Kolek Grzegorz: *Automatyzacja procesów informacyjnych i bibliotecznych w wojsku*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 1994 nr 1, s. 5-13.
32. Koller Martin: *Padesát let informací pro armádu*. „A Report” 2010 nr 9, s. 46-49.
33. Kowalska Izabela, Pawińska Elżbieta: *Polska Bibliografia Wojskowa (1921-2001)*. „Bibliotekarz” 2001 nr 6 s. 9-11.
34. Kowalski Krzysztof: *Po wymianie poglądów czas na decyzje*. . „Polska Zbrojna” 1994 nr 6, s. 4.

35. Kowalski Krzysztof: *Informacja naukowa w WP. „Polska Zbrojna”* 1993 nr 239, s. 4.
36. Kozaczyńska Beata: *Centralistyczna organizacja sieci bibliotek w Wojsku Polskim (1919-1939)*. „Rocznik Biblioteki Narodowej” 2014 t. 45, s. 127-149.
37. Kozaczyńska Beata: *Organizacja i działalność Bibliotek Wojskowych Dowództw Okręgów Korpusów w latach 1921-1926*. „Rocznik Archiwalno-Historyczny Centralnego Archiwum Wojskowego” 2010 nr 3(32), s. 38-57.
38. Kuraś Marian: *System informacyjny a system informatyczny - co oprócz nazwy różni te dwa obiekty?* „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2009, s. 259-275.
39. Kurz Fritz-Rennig, Sickmann Anselm: *„Teraz wzrasta razem to co do siebie przynależy” – sukcesy i problemy napotkane podczas tworzenia zintegrowanego systemu biblioteczno-informacyjnego dla potrzeb Bundeswehry*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 2002 nr 4, s. 5-94.
40. Lucht V., tł. Mróz Roman: *System informacji naukowo-technicznej NATO*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 1992 nr 4, s. 5-12.
41. Łodyński Marian: *Karta z dziejów polskich bibliotek kawaleryjskich*. „Przegląd Biblioteczny” 1929 z. 4, s. 515-520.
42. Łodyński Marian: *Likwidacja Biblioteki Szkoły Aplikacyjnej po 1831*. „Przegląd Biblioteczny” 1930 z. 1, s. 37-41.
43. Makowski Tadeusz: *Co to jest bibliotekarstwo wojskowe?* „Polska Zbrojna” R.1: 1945 nr 210, s. 4.
44. Makowski Tadeusz: *Na drodze do odbudowy bibliotekarstwa wojskowego*. „Bellona” 1947 z.7, s. 597-600.
45. Makowski Tadeusz: *Odbudowa bibliotekarstwa wojskowego*. „Polska Zbrojna” R.1: 1945 nr 140, s. 4.
46. Mika Janusz, Hřebíček Miroslav: *Výzkum strategie ve vojenských vědeckých a výzkumných ústavech v kontextu bezpečnostní vědy v Československu a České republice*. "Obrana a strategie" 2006 nr 2, s. 38-47.
47. Milik Andrzej: *System informacji naukowo-technicznej NATO*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 1998 nr 1, s. 27-31.
48. Musiałkiewicz Stefan: *Naukowa informacja wojskowa*. „Myśl wojskowa” R. 34: 1978 nr 10, s. 96-100.
49. Piwowarska Krystyna: *Centralna Biblioteka Wojskowa i Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie*. „Forum Bibliotek Medycznych” 2013 R. 6 nr 2(12), s. 534-537.
50. Popławski Witold: *Praca bibliotekarza w bibliotece pułkowej*. „Polska Zbrojna” R 4: 1948 nr 153, s. 4.

51. Raziński Michał, Skawski Jan: *Naukowa informacja wojskowa – jej zadania i funkcjonowanie na szczeblu jednostki wojskowej*. „Myśl Wojskowa” 1994 nr 4, s. 99-107.
52. Rosołowski Stefan: *Biblioteki wojskowe. Informacja o bibliotekach wojskowych w wydawnictwach encyklopedycznych*. „Przegląd Biblioteczny” 1972 z. 3/4, s. 319-322.
53. Rosołowski Stefan: *Funkcje bibliotek wojskowych w okresie wojny*. „Bibliotekarz” R.32: 1965 nr 6, s. 167-170.
54. Rosołowski Stefan: *Nauka a biblioteki naukowe sił zbrojnych. Wnioski z badań nad organizacją i funkcją bibliotek wojskowych*. „Przegląd Biblioteczny” 1966 z. 1/2, s. 1-5.
55. Rosołowski Stefan: *Zagadnienia gromadzenia zbiorów w bibliotekach wojskowych*. „Kultura i Oświata w Wojsku Polskim” R.6: 1970 nr 1 s. 53-59.
56. Rusin Zbigniew: *Są takie biblioteki: (artykuł dyskusyjny)*. „Przegląd Wojsk Lądowych” 1998 nr 2, s. 107-109.
57. Rutkowski Jerzy: *Wybrane problemy funkcjonowania systemu naukowej informacji wojskowej*. „Myśl Wojskowa” 1994 nr 2, s. 107-112.
58. Sabat Jerzy: *Rola informacji naukowej w rozwoju nauki wojennej*. „Myśl Wojskowa” 1988 nr 4, s. 50-54.
59. Skrok Zofia: *Słownik języka haseł przedmiotowych z zakresu wojskowości Biblioteki Głównej Akademii Obrony Narodowej*. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 1997 nr 26, s. 26-29.
60. Stachowska-Musiał Ewa: *O nowoczesny model bibliotekarstwa i informacji wojskowej*. „Polska Zbrojna” 1994 nr 5, s. 4.
61. Stachowska-Musiał Ewa: *Jaką rolę winna spełniać CBW?* „Polska Zbrojna” 1993 nr 231, s.4.
62. Szpyra Ryszard: *Problemy wylaniania się elementów nauki o bezpieczeństwie z nauk wojskowych*. „Zeszyty Naukowe AON” 2011 nr 2(83), s. 33-58.
63. Szyszkowski Jan: *Naukowa informacja wojskowa i jej wpływ na współczesny poziom szkolenia*. „Myśl Wojskowa” R. 40: 1984 nr 2.
64. Urlik Józef: *Komputeryzacja ośrodków naukowej informacji wojskowej*. „Myśl Wojskowa” 1991 nr 2, s. 99-115.
65. Worwa Zbigniew: *Uwagi o bibliotekarstwie w wojsku*. „Praca Polityczno-Wychowawcza w Wojsku” R.3: 1947 nr 7, s. 51-53.

Wydawnictwa zwarte i ich fragmenty

1. Batorowska Hanna, Czubała Barbara: *Wybrane zagadnienia nauki o informacji i technologii informacyjnej*. Kraków: Wydaw. Naukowe WSP 1996.
2. Batorowska Hanna: *Kultura bezpieczeństwa informacyjnego w środowisku walki o przewagę informacyjną*. Kraków 2021.
3. *Bezpieczeństwo informacyjne w dyskursie naukowym*, pod red. Hanny Batorowskiej i Emilii Musiał. Kraków 2017.
4. *Bezpieczeństwo narodowe Polski w erze społeczeństwa informacyjnego*, red. Małgorzata Jaroszyńska, Natalia Moch, Justyna Stochaj. Warszawa 2019.
5. *Biblioteka wojskowa* [hasło]. W: *Podręczny słownik bibliotekarza*. Oprac. Grzegorz Czapnik, Zbigniew Gruszka, przy współpr. Hanny Tadeusiewicz. Warszawa: Wydawnictwo SBP 2011, s. 42.
6. *Bibliotekarstwo*. Pod red. Anny Tokarskiej. Warszawa: Wydawnictwo SBP 2013.
7. *Biblioteki wojskowe* [hasło]. W: *Encyklopedia wiedzy o książce*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1971, s. 294-295.
8. Bladon Walter, Cotter Gladys, Hermann Thomas: *The Science, Technology and Research Network (STARnet). A Searchable Thematic Compilation of Web Resources. Recent Advances in Space Technologies*. W: 3rd International Conference on Recent Advances in Space Technologies Space for a More Secure World. Istanbul: IEEE 2007, s. 115-118.
9. Borowiec Izabella, Graczyk Krzysztof: *Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej. 35 lat działalności w dziedzinie informacji naukowej w resorcie obrony narodowej: 1969-2004*. Warszawa: CONIW 2005.
10. Castells Manuel: *Społeczeństwo sieci*. Warszawa 2010.
11. *Centralna Biblioteka Wojskowa im. płk. Zbigniewa Żaluskiego*. Warszawa: CBW 1983.
12. Černý David, Hrubý Milan: *Informacyjne zasoby specjalne. Archiwum Filmowe AVIS*. W: *Informacja naukowa i techniczna w resortach obrony Czech, Niemiec i Polski*. Pod red. Krzysztofa Graczyka, Dariusza Kuziela, Katarzyny Materskiej. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Technicznego Wojsk Lotniczych 2006, s. 148-152.
13. Cłapińska Barbara: *Opracowanie rzeczowe w bibliotekach naukowych resortu obrony narodowej (na przykładzie Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Oficerskiej im. gen. J. Bema)*. W: *Możliwości zastosowania języka haseł przedmiotowych w systemie informacji naukowo-technicznej resortu obrony narodowej*. Oprac. Pawłowski Tomasz, Brojek Teresa. Warszawa: CONIW 2000.

14. Czarzasty Sergiusz: *Ochrona zbiorów bibliotecznych w polskich siłach zbrojnych na przykładzie Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie*. „Studia Bibliologiczne” 2015 t. 20, s. 139-155.
15. Czarzasty Sergiusz: *Resortowa Sieć Biblioteczna Sił Zbrojnych RP : przełom 2014 i 2015 roku*. W: *O etosie książki : studia z dziejów bibliotek i kultury czytelnicznej*, red. Teresa Wilkoń. Katowice: Uniwersytet Śląskie 2017, s. 295-303.
16. Dembowska Maria: *Dokumentacja i informacja naukowa*. Warszawa: SBP 1965.
17. Dembowska Maria: *Nauka o informacji naukowej (informatologia). Organizacja i problematyka badań w Polsce*. Warszawa: Instytut Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej 1991.
18. Dobrowolski Piotr: *Biblioteki wojskowe i ich zbiory w życiu żołnierzy polskich w latach 1918-1939*. Warszawa: Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego 2018, s. 257-266.
19. Dobrowolski Piotr: *Działalność edukacyjno-wychowawcza polskich bibliotek wojskowych w II Rzeczypospolitej*. Warszawa: CBW 2017.
20. *Dokumentacja* [hasło]. W: *Encyklopedia wiedzy o książce*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1971, s. 532.
21. *Dokumentacja* [hasło]. W: *Słownik terminologiczny informacji naukowej*. Red. Maria Dembowska i in. Wrocław-Warszawa: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1979, s. 39.
22. Domalewska Dorota: *Wielowymiarowość komunikacji w kontekście bezpieczeństwa. Komunikacja w sytuacjach kryzysowych i komunikacja strategiczna*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Sztuki Wojennej 2020.
23. Gocałek Kazimierz: *Wojskowa informacja naukowa, jej zadania i problemy*. Warszawa 1968.
24. Harbeck Rudolf, Kerbusk Wilhelm: *Das Dokumentationszentrum der Bundeswehr 1963-1973 : Eine Informationsschrift*. Bonn: Dokumentationszentrum der Bundeswehr 1973.
25. Horodyska Eugenia Maria: *Centralna Biblioteka Wojskowa 1919-32 i jej rola w organizacji bibliotek wojskowych w Polsce*. Warszawa: SBP 1966, s. 10.
26. *Informacja (inte)* [hasło]. W: *Słownik terminologiczny informacji naukowej*. Red. Maria Dembowska i in. Wrocław-Warszawa: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1979, s.53.
27. *Informacja naukowa* [hasło]. W: *Słownik encyklopedyczny informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych*. Oprac. Bożenna Bojar. Warszawa 2002

28. *Informacja naukowa* [hasło]. W: *Słownik terminologiczny informacji naukowej*. Red. Maria Dembowska i in. Wrocław-Warszawa: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1979, s. 54.
29. *Informacja naukowa i techniczna w służbie sztuki wojennej i techniki wojskowej - stan obecny i perspektywy : materiały z I Forum Wojskowej Informacji Naukowej i Technicznej, 16-17 grudnia 1999*. Red. nac. Tomasz Pawłowski. Warszawa 1999.
30. *Informacja naukowa. Rozwój – metody – organizacja*, pod red. Zbigniewa Żmigrodzkiego oraz Wiesława Babika i Diany Pietruch-Reizes. Warszawa 2006.
31. *Information system* [hasło]. W: *Harrod's Librarians Glossary: 9,000 Terms Used in Information Management, Library Science, Publishing, the Book Trades and Archive Management*. Compiled by Ray Prytherch. Aldershot: Ashgate Pub. 1995, s. 322.
32. Jandová Gabriela: *Działalność informacyjna Biblioteki Uniwersytetu Obrony w Brnie*. W: *Informacja naukowa i techniczna w resortach obrony Czech, Niemiec i Polski*. Pod red. Krzysztofa Graczyka, Dariusza Kuziela, Katarzyny Materskiej. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Technicznego Wojsk Lotniczych 2006, s. 153-157.
33. Jarmoszko Stanisław: *Nauki o bezpieczeństwie czy nauka o bezpieczeństwie – próba retrospektywy*. W: *10 lat nauk o bezpieczeństwie. Potencjał – Problematyka – Perspektywy*, red. P. Swoboda, A. Polończyk. Kraków 2021.
34. Jopkiewicz Andrzej: *Centralna Biblioteka Wojskowa* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Kom. red. Karol Głombiowski, Bolesław Świdorski, Helena Więckowska. Wrocław i in.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1976, s. 88.
35. *Kartki z dziejów polskich bibliotek wojskowych : dla upamiętnienia dwóchsetlecia polskich bibliotek wojskowych 1767-1967*. [Cz. 1]. Oprac. Zenon Rutkowski. Warszawa: CBW 1967.
36. *Kartki z dziejów polskich bibliotek wojskowych : dla upamiętnienia dwóchsetlecia polskich bibliotek wojskowych 1767-1967. Cz. 2: Fragmenty dawnych polskich księgozbiorów wojskowych 1767-1831 w Centralnej Bibliotece Wojskowej w Warszawie : katalog*. [Oprac. Zenon Rutkowski]. Warszawa: CBW 1967.
37. Kisilowska Małgorzata: *Biblioteki specjalne* [hasło]. W: *Encyklopedia książki. Tom 1. Eseje. A-J*, pod red. Anny Żbikowskiej-Migoń i Marty Skalskiej-Zlat. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 2017, s. 339-341.
38. Konarski Stefan Stanisław: *Biblioteki specjalne* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Kom. red. Karol Głombiowski,

- Bolesław Świdorski, Helena Więckowska. Wrocław i in.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1976, s. 73.
39. Korzeniowski Leszek F.: *Podstawy nauki o bezpieczeństwie*. Wyd. 2. Warszawa: Difin 2017.
  40. Korzeniowski Leszek F.: *Securitologia : nauka o bezpieczeństwie człowieka i organizacji społecznych*. Kraków: EAS 2016.
  41. Kozaczyńska Beata: *Biblioteki w Wojsku Polskim 1918-1939*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Sztuki Wojennej 2019.
  42. Krupičková Eva: *Centralna Biblioteka Specjalistyczna Ministerstwa Obrony Republiki Czeskiej*. W: *Informacja naukowa i techniczna w resortach obrony Czech, Niemiec i Polski*. Pod red. Krzysztofa Graczyka, Dariusza Kuziela, Katarzyny Materskiej. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Technicznego Wojsk Lotniczych 2006, s. 144-147.
  43. Kułakowski Zdzisław: *Biblioteki wojskowe* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Kom. red. Karol Głombiowski, Bolesław Świdorski, Helena Więckowska. Wrocław i in.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1976, s. 79-80.
  44. Kupiecki Robert: *Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego*. Warszawa: Ministerstwo Spraw Zagranicznych 2016.
  45. Leska Maria, Leski Kazimierz: *Dokumentacja* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Kom. red. Karol Głombiowski, Bolesław Świdorski, Helena Więckowska. Wrocław i in.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1976, s. 100.
  46. Leska Maria, Leski Kazimierz: *Działalność informacyjna* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Kom. red. Karol Głombiowski, Bolesław Świdorski, Helena Więckowska. Wrocław i in.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1976, s. 114.
  47. Leska Maria, Leski Kazimierz: *Informacja naukowa* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Kom. red. Karol Głombiowski, Bolesław Świdorski, Helena Więckowska. Wrocław i in.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1976, s. 137.
  48. Leska Maria, Leski Kazimierz: *Sieć informacyjna* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Kom. red. Karol Głombiowski, Bolesław Świdorski, Helena Więckowska. Wrocław i in.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1976, s. 272.
  49. Leska Maria, Leski Kazimierz: *System informacji naukowej* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Kom. red. Karol Głombiowski, Bolesław Świdorski, Helena Więckowska. Wrocław i in.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1976, s. 282-283.

50. *Library network* [hasło]. W: *The ALA glossary of library and information science*. Red. Heartsill Young i in. Chicago: American Library Association 1983, s. 131.
51. *Lotnicza informacja naukowa. Informator*, oprac. Roman Śliwa, Elżbieta Kałuża.; Rzeszów: Oficyna Wydawnicza PR 2003.
52. Łodyński Marian: *Biblioteka Szkoły Rycerskiej 1767-1794*. Warszawa: Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy 1930.
53. Łodyński Marian: *Biblioteki wojskowe* [hasło]. W: *Encyklopedia wojskowa. T. 1, Aa-Custoza*. Pod red. Ottona Laskowskiego. Warszawa: Wydawnictwo Towarzystwa Wiedzy Wojskowej i Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego 1931, s. 312-313.
54. Łodyński Marian: *Les bibliothèques militaires modernes*. Warszawa [Varsovie]: Société des Sciences Militaires 1926.
55. Łodyński Marian: *Nowoczesne bibliotekarstwo wojskowe*. Kraków: Krakowskie Koło Związku Bibliotekarzy Polskich 1927.
56. Łodyński Marian: *Podręcznik bibliotekarski dla kierowników bibliotek wojskowych*. Warszawa: Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy 1929.
57. Łodyński Marian: *Polskie bibliotekarstwo wojskowe jako odrębna gałąź ogólnego bibliotekarstwa*. Warszawa: Drukarnia Ministerstwa Spraw Wojskowych 1926.
58. Maria Dembowska. *W kręgu bibliografii, bibliotekarstwa i informacji naukowej. Księga jubileuszowa w 70-lecie pracy zawodowej*, pod red. Jadwigi Sadowskiej. Warszawa: Biblioteka Narodowa 2007.
59. *Materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 25-lecia informacji naukowej w siłach zbrojnych, 8 grudnia 1994*. Warszawa: CONIW 1995.
60. *Militärbibliothek* [hasło]. W: *Lexikon des Bibliothekswesens. Band 1*. Oprac. Horst Kunze, Gotthard Ruckl, przy współpr. Margit Wille Hans Riedel. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut 1974, s. 988-991.
61. Ministerstwo Obrony Narodowej. Sztab Generalny: *Tablice Specjalnej Klasyfikacji Dziesiątej. Nauka wojenna. Wojskowość. Siły zbrojne*. Wyd. 2 popr. i uzup. Warszawa: Sztab Generalny WP 1975.
62. Mroczek Leszek: *Zadania informacji naukowej w siłach zbrojnych*. W: *Materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 25-lecia informacji naukowej w siłach zbrojnych, 8 grudnia 1994*. Warszawa: CONIW 1995, s. 24-29.
63. *NATO handbook*. Brussels : NATO Office of Information and Press 1992.
64. *Nauka wojenna* [hasło]. W: *Leksykon wiedzy wojskowej*. Oprac. pod kier. Mariana Laprusa. Warszawa: Wydawnictwo MON 1979, s. 240.

65. *Nauka wojenna* [hasło]. W: *Mały leksykon wiedzy wojskowej studenta*. Oprac. Władysław Łukaszyk. Poznań: Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej 1988, s. 39.
66. *Nauki wojskowe* [hasło]. W: *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego* Wyd. 6. Oprac. pod kier. Bogdana Zdrodowskiego. Warszawa: AON 2008, s, 77.
67. Nawrocka Mariola, Karwowska Małgorzata: *Nowe rozwiązania technologiczne odpowiedzią na potrzeby użytkowników Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Technicznej*. W: *Zarządzanie zasobami niematerialnymi bibliotek w społeczeństwie wiedzy*. Red. Maja Wojciechowska. Warszawa 2016, s. 393-407.
68. *Network* [hasło]. W: *The ALA glossary of library and information science*. Red. Heartsill Young i in. Chicago: American Library Association 1983, s. 152.
69. Pieńkowska Krystyna: *Łodyński Marian Tadeusz Witold* [hasło]. W: *Słownik pracowników książki polskiej. Suplement*. Warszawa: Państwowe Wydaw. Naukowe 1986, s. 127-129.
70. Pindlowa Wanda, Materska Katarzyna: *Informacja naukowa* [hasło]. W: *Encyklopedia książki. Tom 1. Eseje. A-J*, pod red. Anny Żbikowskiej-Migoń i Marty Skalskiej-Złat. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 2017. s. 712-724.
71. *Placówka informacji* [hasło]. W: *Słownik terminologiczny informacji naukowej*. Red. Maria Dembowska i in. Wrocław-Warszawa: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1979, s. 87.
72. *Polskie biblioteki wojskowe, 1767-1967: materiały sesji naukowej, odbytej w dniach 9-11.10.1967 r. Księga pamiątkowa 200-lecia polskich bibliotek wojskowych*. Red. nauk. Józef Lewicki, Tadeusz Peterson. Warszawa: Wydawnictwo MON 1969.
73. Ratajewski Jerzy: *Wprowadzenie do bibliotekoznawstwa czyli wiedza o bibliotece w różnych dawkach*. Warszawa: SBP 2002.
74. Remerowa Krystyna: *Sieć biblioteczna* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Kom. red. Karol Głombowski, Bolesław Świdorski, Helena Więckowska. Wrocław i in.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1976, s. 270.
75. Rosołowski Stefan: *Rozwój i przemiana koncepcji Centralnej Biblioteki Wojskowej w latach 1945-1964: Rozprawa doktorska wykonana pod kierownictwem naukowym prof. dra Ryszarda Wroczyńskiego*. Warszawa: WAP 1965.
76. Rößler Friedrich: *BiG Partnerschaften: Fachinformationszentrum der Bundeswehr FIZBw, Bonn*. W: *Bibliothek am Guisanplatz. Jahresbericht 2016*. Bern: Bibliothek am Guisanplatz 2016, s. 21-25.

77. Ruffer Ute: „*FIZBw, wenn Sie mehr wissen wollen...*“ : *Der visuelle Auftritt des Fachinformationszentrums der Bundeswehr in Printmaterialen und in digitalen Präsentationen.* Berlin : Institut für Bibliotheks- und Informationswissenschaft der Humboldt-Universität zu Berlin 2011.
78. Sack Joachim: *Die Zentralbibliothek der Bundeswehr und ihre Aufgaben.* W: *Bibliotheken der Bundeswehr. Teil 1. Arbeitsgemeinschaft der Parlaments- und Behördenbibliotheken.* Bonn: Bibliothek des Deutschen Bundestages 1978.
79. Schröder Hauke: *Historische Literaturbestände in Bibliotheken der Bundeswehr: Bestandsaufnahme und Zukunftskonzeption.* Berlin: Institut für Bibliothekswissenschaft der Humboldt-Universität zu Berlin 2004.
80. *Sieć* [hasło]. W: *Inny słownik języka polskiego PWN: P-Ż.* Red. nac. Mirosław Bańko. Warszawa: PWN 2000, s. 575.
81. *Sieć* [hasło]. W: *Słownik języka polskiego: R-Z.* Red. nauk. Mieczysław Szymczak. Warszawa: PWN 1995, s. 197.
82. *Sieć biblioteczna* [hasło]. W: *Podręczny słownik bibliotekarza.* Oprac. Grzegorz Czapnik, Zbigniew Gruszka, przy współpr. Hanny Tadeusiewicz. Warszawa: Wydawnictwo SBP 2011, s. 304.
83. *Sieć biblioteczna* [hasło]. W: *Słownik terminologiczny informacji naukowej.* Red. Maria Dembowska i in. Wrocław-Warszawa: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1979, s. 104.
84. *Sieć informacyjna* [hasło]. W: *Podręczny słownik bibliotekarza.* Oprac. Grzegorz Czapnik, Zbigniew Gruszka, przy współpr. Hanny Tadeusiewicz. Warszawa: Wydawnictwo SBP 2011, s. 304.
85. *Sieć informacyjna* [hasło]. W: *Słownik terminologiczny informacji naukowej.* Red. Maria Dembowska i in. Wrocław-Warszawa: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1979, s. 104.
86. *Sieć usług informacyjnych* [hasło]. W: *Podręczny słownik bibliotekarza.* Oprac. Grzegorz Czapnik, Zbigniew Gruszka, przy współpr. Hanny Tadeusiewicz. Warszawa: Wydawnictwo SBP 2011, s. 304.
87. Skrok Zofia : *Przedmiotowe opracowanie piśmiennictwa wojskowego. Zagadnienia ogólne i perspektywy rozwoju słownika języka haseł przedmiotowych (SJHP) z zakresu wojskowości. Możliwości zastosowania języka haseł przedmiotowych w systemie informacji naukowo-technicznej resortu obrony narodowej.* Oprac. Tomasz Pawłowski, Teresa Brojek. Warszawa: CONIW 2000, s. 133-135.
88. *Słownik Języka Haseł Przedmiotowych Biblioteki Narodowej.* Oprac. Janina Trzcńska i Ewa Stępnikowa. Warszawa: BN 1989.

89. *Słownik języka haseł przedmiotowych Centralnej Biblioteki Wojskowej (I wersja)*. Oprac. Zygmunt Gerla. Warszawa: CBW 1990.
90. *Słownik języka haseł przedmiotowych Centralnej Biblioteki Wojskowej*. Oprac. Zygmunt Gerla, współprac. Ewa Foltyniewicz i in. Warszawa: CBW 1994.
91. *Słownik języka haseł przedmiotowych Centralnej Biblioteki Wojskowej*. Oprac. Zygmunt Gerla, współprac. Ewa Foltyniewicz, Izabela Kowalska. Warszawa: CBW 1995.
92. *Słownik języka haseł przedmiotowych Centralnej Biblioteki Wojskowej*. Oprac. Zygmunt Gerla, współprac. Ewa Foltyniewicz, Izabela Kowalska. Warszawa: CBW 1997.
93. *Słownik języka haseł przedmiotowych nauk o bezpieczeństwie i obronności*. Oprac. Grzegorz Kolek i in. Warszawa: CBW 2012.
94. *Słownik języka haseł przedmiotowych nauk wojskowych: polsko-angielsko-niemiecki*. Oprac. Eugeniusz Cieślak i in. Warszawa: CBW 2009.
95. *Słownik języka haseł przedmiotowych piśmiennictwa wojskowego*. Oprac. Zofia Skrok i in. Warszawa: AON 2001.
96. *Słownik języka haseł przedmiotowych piśmiennictwa wojskowego: polsko-angielsko-niemiecki*. Pod red. Krzysztofa Graczyka i Dariusza Kuziela. Warszawa: CONIW 2007.
97. *Słownik języka haseł przedmiotowych z zakresu wojskowości*. Oprac. Zofia Skrok przy współprac. Jadwigi Zielińskiej. Warszawa 1996. Sygn. Szt. Gen. 1455/95.
98. *Special library* [hasło]. W: *Harrod's Librarian's Glossary. Eighth edition*. Pod red. Ray Prytherch. Gower: The University of Chicago Press 1995, s. 602.
99. Stańska Monika, Walewska Ewa: *Polityka gromadzenia w Bibliotece Wojskowej Akademii Technicznej*. W: *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy: informacja, edukacja, profesjonalizm*. Red. Justyna Jerzyk-Wojtecka, Tomasz Pietrzyński. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2015, s. 70-77.
100. Šuba Jiří: *Działalność informacyjna AVIS*. W: *Informacja naukowa i techniczna w resortach obrony Czech, Niemiec i Polski*. Pod red. Krzysztofa Graczyka, Dariusza Kuziela, Katarzyny Materskiej. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Technicznego Wojsk Lotniczych 2006, s. 139-143.
101. Šuba Jiří: *Trójstronna współpraca w dziedzinie informacji naukowej i technicznej - przedstawienie oferty informacyjnej AVIS*. W: *Informacja naukowa i techniczna w resortach obrony Czech, Niemiec i Polski*. Pod red. Krzysztofa Graczyka, Dariusza Kuziela, Katarzyny Materskiej. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Technicznego Wojsk Lotniczych 2006, 13-16.

102. Sulimowicz Józef: *Polskie biblioteki wojskowe 1767-1967*. W: *Polskie biblioteki wojskowe 1767-1967. Materiały sesji naukowej odbytej w dniach 9-11.10.1967*. Warszawa: Wydawnictwo MON 1969, s. 25-44.
103. *System* [hasło]. W: Bożenna Bojar: *Słownik encyklopedyczny informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych*. Warszawa: SBP 2002, s. 259.
104. *System* [hasło]. W: *Słownik terminologiczny informacji naukowej*. Red. Maria Dembowska i in. Wrocław-Warszawa: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1979, s. 110.
105. *System* [hasło]. W: *Słownik współczesnego języka polskiego. T.2.: p - żyzny*. Warszawa: Przegląd Reader's Digest 1998, s. 374.
106. *System informacyjno-wyszukiwawczy* [hasło]. W: Bożenna Bojar: *Słownik encyklopedyczny informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych*. Warszawa: SBP 2002, s. 260-261.
107. *System informacyjny* [hasło]. W: *Słownik terminologiczny informacji naukowej*. Red. Maria Dembowska i in. Wrocław-Warszawa: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1979, s. 110.
108. Szulc Bogdan M.: *Metodologiczne i epistemologiczne dylematy nauk o bezpieczeństwie i nauk o obronności*. W: *Interdyscyplinarność nauk o bezpieczeństwie. Paradygmat. Wiedza. Demokracja*, red. Konrad Raczkowski, Katarzyna Żurkowska, Marian Żuber. Warszawa: Difin 2013, s. 21-22.
109. Ścibor Eugeniusz: *Przegląd metod badawczych stosowanych w nauce o informacji*. W: *Metodologia bibliotekoznawstwa i nauki o informacji naukowej. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej przez Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej oraz Bibliotekę Główną UAM (17-18 XII 1974 R.)*. Red. nauk. Stanisław Kubiak. Poznań 1976, s. 97-101.
110. *Transformacja NATO. Polska i regionalna perspektywa. Międzynarodowa konferencja*, red. merytoryczna Andrzej Bobiński. Warszawa: Fundacja Centrum Stosunków Międzynarodowych 2008.
111. van der Blik Jan: *AGARD: The History 1952-1997*. Neilly-Sur-Seine Cedex: AGARD 1999.
112. Więckowska Helena: *System biblioteczny* [hasło]. W: *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Kom. red. Karol Głombiowski, Bolesław Świdorski, Helena Więckowska. Wrocław i in.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1976, s. 282.
113. Wołosz Jan: *Biblioteka i jej organizacja*. Warszawa: CBW 1980.

114. Wróblewski Ryszard: *Geneza i istota nauk wojskowych*. W: *Nauki wojskowe a nauki o bezpieczeństwie i obronności*. Oprac. pod kier. Stanisława Zajasa. Warszawa” AON 2009.

Źródła elektroniczne

1. *100-lecie Centralnej Biblioteki Wojskowej 1919-2019* [online]. Wojskowa Biblioteka Cyfrowa Zbrojownia [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://Zbrojownia.cbw.wp.mil.pl:8080/dlibra/docmeta?data?id=13632>.
2. *2021 Collaborative Programme of Work. NATO Science and Technology Organization* [online]. [dostęp: 22 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.sto.nato.int/publications/Management%20Reports/NATO_STO_CPoW_2021.pdf.
3. *A Manual on the Evaluation of Information Centers and Services* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA237321.pdf>.
4. *A report* [online – wersja archiwalna strony z 14 kwietnia 2000]. Ministerstwa obrony [dostęp: 17 października 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20000414224940/http://www.army.cz/vti/areport/index.htm>.
5. *A report* [online]. [dostęp: 17 października 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?pgid=226>.
6. *AAP-6. Słownik terminów i definicji NATO* [online]. [dostęp: 14 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://wcnjik.wp.mil.pl/u/AAP6PL.pdf>.
7. *About DTIC* [online]. Defense Technical Information Center [dostęp: 7 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://discover.dtic.mil/about/>.
8. *About the STO* [online]. NATO Science and Technology Organization [dostęp: 5 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/Pages/organization.aspx>.
9. *AGARD Guide to Aerospace and Defence Technical Report Series in NATO countries* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA236084.pdf>.
10. *Agentura vojenských informací a služeb* [online – wersja archiwalna strony z 19 kwietnia 2000]. Ministerstwa obrony [dostęp: 11 lipca 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20000419221424/http://www.army.cz/avis/index.htm>.

11. *Agentura vojenských informací a služeb* [online – wersja archiwalna strony z 18 kwietnia 2003]. Ministerstva obrany [dostęp: 11 lipca 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20030418075233/http://www.army.cz/avis/index.htm>.
12. *Agentura vojenských informací a služeb* [online – wersja archiwalna strony z 19 sierpnia 2003]. Ministerstva obrany [dostęp: 11 lipca 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20030819093701/http://www.army.cz/avis/index.htm>.
13. *Agentura vojenských informací a služeb* [online – wersja archiwalna strony z 3 grudnia 2007]. Ministerstva obrany České republiky [dostęp: 11 lipca 2020].
Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20071203085944/http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=6409>.
14. *American Federal Libraries/Information Centers Chronology* [online]. [dostęp: 3 lutego 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.loc.gov/flicc/resources/community/chronology.pdf>.
15. *Armádní technický magazín* [online – wersja archiwalna strony z 19 kwietnia 2000]. Ministerstva obrany [dostęp: 17 października 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20001119231200/http://www.army.cz/vti/atm/index.htm>.
16. *ATM – Magnet Press* [online]. [dostęp: 17 października 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.vydavatelstvo-mps.sk/atm/702-2020-10.html>.
17. Beladová Michaela: *Parkanová zrušila vojenskou mediální agenturu, zbytečně utrácela* [online]. "iDNES.cz" [dostęp: 18 listopada 2020]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/parkanova-zrusila-vojenskou-medialni-agenturu-zbytecne-utracela.A080530_175907_domaci_mia.
18. *Biblioteka Główna Akademii Sztuki Wojennej. Katalog księgozbioru + Biblioteka cyberbezpieczeństwa* [online]. [dostęp: 20 lutego 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://katalog.akademia.mil.pl/sowacgi.php?KatID=0&typ=record&001=AONk12001843>.
19. *Biblioteka Naukowa* [online]. Wojskowy Instytut Medycyny Lotniczej [dostęp: 12 lutego 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.wiml.waw.pl/pl/biblioteka-naukowa>.
20. *Biblioteka Naukowa* [online]. Wojskowy Instytut Medyczny [dostęp: 12 lutego 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://wim.mil.pl/aktualnosci-bn>.

21. Bldos Walter R.: *Science, Technology and Research Network (STARNET)* [online]. „Issues in Science and Technology Librarianship” 2004 nr 40 [dostęp: 19 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.istl.org/04-summer/article7.html>.
22. *CBW status prawny* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://cbw.wp.mil.pl/pl/bip/info/w-informacje-ogolne/eon4-status-prawny/>.
23. Daniel Donald C., Caraher Leigh C.: *NATO Defense Science and Technology* [online]. „Defense Horizons” 2003 nr 24 [dostęp: 20 października 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA422397.pdf>.
24. *Databáze* [online]. Fakulta vojenského zdravotnictví. Univerzita Obrany [dostęp: 3 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.unob.cz/fvz/sluzby_zarizeni/Stranky/databaze.aspx.
25. *Databáze knihoven* [online]. Ministerstvo Kultury [dostęp: 3 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.mkcr.cz/evidence-knihoven-adresar-knihoven-evidovanych-ministerstvem-kultury-a-souvisejici-informace-341.html>.
26. *Deskryptory Biblioteki Narodowej i zmiany w opracowaniu zbiorów: wdrożenie od 2017 r.* [online]. Biblioteka Narodowa [dostęp: 14 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.bn.org.pl/aktualnosci/251-deskryptory-biblioteki-narodowej-i-zmiany-w-opracowaniu-zbiorow%3A-wdrozenie-od-2017-r..html>.
27. *Dr Theodore von Kármán* [online]. NATO Science and Technology Organization [dostęp: 17 października 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/Pages/theodore-von-karman.aspx>.
28. *Elektronické informační zdroje* [online]. Univerzita Obrany [dostęp: 20 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.unob.cz/sluzby_zarizeni/Stranky/el_info_zdroje.aspx.
29. *Fachinformationsunterstützung der Bundeswehr* [online]. Bundeswehr [dostęp: 19 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.bundeswehr.de/de/organisation/streitkraeftebasis/organisation/streitkraefteamt/fachinformationsunterstuetzung-der-bundeswehr> oraz informacji uzyskanych w FIZBw.
30. *Fachinformationszentrum der Bundeswehr (FIZBw)* [online]. aStec angewandte Systemtechnik [dostęp: 26 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.astec.de/aDISWeb/app;jsessionid=C23E6F293D89B5A5071BDE0E246914B4.node_astec?service=direct/1/POOLWEBDaStec@@@_4B032B00_3BB66080/SWIO_WTEXTE_1&sp=SWI00000139&requestCount=5.

31. *Fakulta vojenského zdravotnictví. Knihovní katalog* [online]. [dostęp: 3 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://library.pmfhk.cz/stats>.
32. *Fondy knihovny* [online]. Vojenský historický ústav Praha [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dostępny w Internecie: <https://www.vhu.cz/knihovna/fondy-knihovny/>.
33. *From AGARD to STO* [online]. NATO Science and Technology Organization. [dostęp: 20 października 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/Pages/history.aspx>.
34. *Gründung der Bundeswehr* [online]. Bundeswehr [dostęp: 19 grudnia 2021]. Dostępny w Internecie: <https://www.bundeswehr.de/de/ueber-die-bundeswehr/geschichte-bundeswehr/gruendung-bundeswehr>.
35. *Historie knihovny Vojenského historického ústavu Praha* [online]. Vojenský historický ústav Praha [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dostępny w Internecie: <https://www.vhu.cz/knihovna/historie-knihovny/>.
36. *Historie Univerzity obrany* [online]. Univerzita obrany [dostęp: 31 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.unob.cz/univerzita/Stranky/Historie.aspx>.
37. *Informacja naukowa* [hasło]. Encyklopedia PWN [online]. [dostęp: 4 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/4008527/informacja-naukowa.html>.
38. *Information science* [hasło]. W: Reitz Joan M.: *ODLIS Online Dictionary for Library and Information Science* [online]. [dostęp: 4 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_i.aspx.
39. *Information system* [hasło]. W: Reitz Joan M.: *ODLIS Online Dictionary for Library and Information Science* [online]. [dostęp: 26 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_I.aspx#infosystem.
40. *Informationsdienst BwFachinformation* [CD ROM]. Bonn: Fachinformationszentrum der Bundeswehr 2012.
41. *Kalendarium Centralnej Biblioteki Wojskowej* [online]. W: *Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego*. [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.cbw.pl/index.php/home/historia>.
42. *Kierownictwo* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa [dostęp: 13 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://cbw.wp.mil.pl/pl/pages/kierownictwo-2017-01-16-4/>.

43. *Knihovní řád Knihovny Univerzity obrany* [online]. [dostęp: 20 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.unob.cz/sluzby_zarizeni/Documents/rad-knihovny.pdf.
44. *Kontakt* [online] Wojskowy Instytut Techniczny Uzbrojenia [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: http://www.witu.mil.pl/www/witu_pl.htm.
45. Kopp Milan, Otto Pavel: *Ministerstvu obrany vypadl ze skříně další kostlivec* [online]. "iROZHLAS" [dostęp: 18 listopada 2020]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ministerstvu-obrany-vypadl-ze-skrine-dalsi-kostlivec_200801081317_mkopp.
46. Kurz Fritz-Rennig, Sickmann Anselm: „*Es wuchs zusammen, was zusammengehört*“. *Erfolge und Probleme beim Aufbau des bibliothekarisch-dokumentarischen Verbundsystems für die Bundeswehr* [online]. [dostęp: 19 grudnia 2021]. Dokument dostępny w Internecie: http://www.apbb.de/dateien/Kurz_Sickmann_FIWBw_mitt_apbb_89.pdf.
47. Kwoka Bernard: *Systemy kształcenia i wynagradzania bibliotekarzy w Niemczech* [online]. *EBIB. Materiały konferencyjne nr 17. Wrocławskie spotkanie bibliotekarzy polonijnych, Wrocław, 4-6 lipca 2007*. Wrocław: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polski, KWE, 2007 [dostęp: 19 grudnia 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.ebib.pl/publikacje/matkonf/mat17/kwoka.php>.
48. *Library structure* [online]. University of Defence [dostęp: 20 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.unob.cz/en/service_facility/Pages/library_structure.aspx.
49. *Library system* [hasło]. W: Reitz Joan M.: *ODLIS Online Dictionary for Library and Information Science* [online]. [dostęp: 6 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_1.aspx.
50. *Manual of Documentation Practices Applicable to Defence-Aerospace Scientific and Technical Information: Volume I* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA060478.pdf>.
51. *Manual of Documentation Practices Applicable to Defence-Aerospace Scientific and Technical Information: Volume II* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA075242.pdf>.
52. *Manual of Documentation Practices Applicable to Defence-Aerospace Scientific and Technical Information: Volume III* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA095032.pdf>.

53. *Manual of Documentation Practices Applicable to Defence-Aerospace Scientific and Technical Information: Volume IV* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://tiny.pl/9z4x5>.
54. *Manual of Documentation Practices Applicable to Defence-Aerospace Scientific and Technical Information: Volume V* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://tiny.pl/9z4xc>.
55. *Military library* [hasło]. W: Reitz Joan M.: *ODLIS Online Dictionary for Library and Information Science* [online]. [dostęp: 3 lutego 2022]. Dokument dostępny w Internecie: http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_m.aspx.
56. Molholm Kurt N. i in.: *NATO Scientific and Technical Information Service (NSTIS): Functional Description* [online]. [dostęp: 19 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA190350.pdf>.
57. *National Distribution Centres* [online]. NATO Science and Technology Organization. [dostęp: 19 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/Pages/distribution.aspx>.
58. *NATO Communications and Information Agency* [online]. [dostęp: 21 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.ncia.nato.int/>.
59. *NATO Defence Research Group (DRG)* [online]. NATO Science and Technology Organization. [dostęp: 20 października 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/Pages/drg-history.aspx>. Z
60. *Nauka wojenna* [hasło]. Encyklopedia PWN [online]. [dostęp: 5 lutego 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/nauka-wojenna;3946173.html>.
61. *Network* [hasło]. W: Reitz Joan M.: *ODLIS Online Dictionary for Library and Information Science* [online]. [dostęp: 5 lutego 2022]. Dokument dostępny w Internecie: http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_n.aspx.
62. Nowińska Anita, Dobrowolska Izabela: *Działalność wojskowych bibliotek i ośrodków informacji naukowej w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej* [online]. „Biuletyn EBIB” 2016 nr 8(170) [dostęp: 12 lutego 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/171/166>.
63. *Oddělení ústřední knihovny, filmového archivu a fotoarchivu MO* [online – wersja archiwalna strony z 2 listopada 2007]. Ministerstva obrany [dostęp: 2 września 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20071102145733/http://www.army.cz:80/scripts/detail.php?id=6419>
64. *Organizační struktura Ministerstva obrany České republiky* [online – wersja archiwalna strony z 6 grudnia 2007]. Ministerstvo obrany [dostęp: 13 sierpnia 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20071206181942/http://www.army.cz/scripts/detail.php?pgid=159>

65. *Ośrodek Informacji naukowej* [online]. Instytut Techniczny Wojsk Lotniczych [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://itwl.pl/o-itwl/osrodek-informacji-naukowej>.
66. *Ośrodek Informacji Naukowej oraz Obsługi Projektów Zagranicznych* [online]. Wojskowy Instytut Techniki Inżynieryjnej im. Profesora Józefa Kosackiego [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.witi.wroc.pl/pl/kontakt/oinoopz>.
67. *Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej* [online] Wojskowy Instytut Chemii i Radiometrii [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.gov.pl/web/wichir/osrodek-naukowej-informacji-wojskowej>.
68. *Otwarcie Wojskowej Biblioteki Cyfrowej "Zbrojownia"* [online]. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego [dostęp: 7 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/3747,Otwarcie-Wojskowej-Biblioteki-Cyfrowej-Zbrojownia.html>.
69. *Partnerzy projektu PBC* [online]. Pomorska Biblioteka Cyfrowa [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://pbc.gda.pl/dlibra/text?id=about-pbc-partners>.
70. *Provozní řád půjčovny skript a učebnic (Půjčovna S+U)* [online]. Univerzita Obrany [dostęp: 20 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.unob.cz/sluzby_zarizeni/Stranky/pujcovna_skript_ucebnic.aspx.
71. *Provozní řád půjčovny technické a vědecké literatury (Půjčovna VK)* [online]. Univerzita Obrany [dostęp: 20 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://www.unob.cz/sluzby_zarizeni/Stranky/pujcovna_tech_v_ed_literatury.aspx.
72. *Publications* [online]. NATO Science and Technology Organization. [dostęp: 19 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/publications/Pages/default3.aspx>.
73. *Redakce IMPULS* [online – wersja archiwalna strony z 20 kwietnia 2001]. Ministerstwa obrony [dostęp: 17 października 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20010420154904/http://www.army.cz/vti/impuls/index.htm>.
74. *Regulamin udostępniania zbiorów Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego [dostęp: 1 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://cbw.wp.mil.pl/u/pages/atts/2018/3/REGULAMIN_UDOSTEPNIANIA.pdf.
75. *Resortowa Sieć Biblioteczna Sił Zbrojnych RP* [online – wersja archiwalna strony z 10 maja 2013 r.]. [dostęp: 14 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://web.archive.org/web/20130510192837/http://rsb.wp.mil.pl/>.

76. Rieck Michael: *Die Geschichte der wissenschaftlichen Information und Dokumentation in Deutschland unter Berücksichtigung politischer Einflüsse* [online]. Praca magisterska. Berlin: Uniwersytet Humboldta w Berlinie 2004 [dostęp: 19 grudnia 2021]. Dostępny w Internecie: <http://eprints.rclis.org/bitstream/10760/6858/1/MagisterarbeitMichaelRieck.pdf>.
77. *Ročenka 2004 : Ministerstvo obrany České republiky* [online]. [dostęp: 11 lipca 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.mocr.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/publikace/rocenky/rocenka-mo-2004.pdf>.
78. *Ročenka 2006 : Ministerstvo obrany České republiky* [online]. [dostęp: 11 sierpnia 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://www.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/publikace/rocenky/04-rocenka-2006.pdf>.
79. *Ročenka 2008 : Ministerstvo obrany České republiky* [online]. [dostęp: 18 listopada 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.mocr.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/publikace/rocenky/rocenka-mo-2008.pdf>.
80. Sammito Stefan, Flemisch Frank O., Kehe Kai, Schick Rafael R.: *Das Human Factors and Medicine (HFM) Panel der NATO Science and Technology Organization (STO) – Historie, Struktur und Aufgaben I* [online]. Wehrmedizin und Wehrpharmazie [dostęp: 5 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://wehrmed.de/fuehrung-organisation/das-human-factors-medicine-hfm-panel-der-nato-science-technology-organization-sto-historie-struktur-aufgaben1.html>.
81. *Schéma struktury MO ČR* [online – wersja archiwalna strony z 3 kwietnia 2002]. Ministerstva obrany [dostęp: 11 lipca 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20020403101822/http://www.army.cz/mo/schemal.htm>.
82. *Schemat organizacyjny Wojskowego Instytutu Łączności im. prof. Janusza Groszkowskiego – Państwowego Instytutu Badawczego* [online]. [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.wil.waw.pl/download/124/45588/struktura-WIL-PIB.pdf>.
83. *Síly podpory a výcviku* [online – wersja archiwalna strony z 23 grudnia 2004]. *Aarmáda České republiky* [dostęp: 11 lipca 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20041223094915/http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=2321>
84. Šodková Stanislava: *Představujeme vysokoškolské knihovny: Knihovna Univerzity obrany* [online]. "Duha" 2014 t. 28 z. 3 [dostęp: 13 stycznia 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <https://duha.mzk.cz/clanky/predstavujeme-vysokoskolske-knihovny-knihovna-univerzity-obrany>.

85. Soète Philipe: *Science & Technology in NATO: The STO, its Collaborative Network and the Collaborative Support Office* [online]. [dostęp: 5 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: [https://www.sto.nato.int/NATODocs/NATO%20Documents/Public/\\$Introduction%20to%20STO%20CSO%20015-01.pdf](https://www.sto.nato.int/NATODocs/NATO%20Documents/Public/$Introduction%20to%20STO%20CSO%20015-01.pdf).
86. *Special library* [hasło]. W: Reitz Joan M.: *ODLIS Online Dictionary for Library and Information Science* [online]. [dostęp: 4 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_s.aspx.
87. Stolarczyk Anna: *Deskryptory Biblioteki Narodowej – niepokoje bibliotekarza praktyka...* [online]. Biuletyn EBIB 2015 nr 5 (158) [dostęp: 14 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/279/275>.
88. *Struktura* [online]. Centralna biblioteka Wojskowa [dostęp: 13 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://cbw.wp.mil.pl/pl/pages/kierownictwo-2017-01-16-4/>.
89. *Struktura organizacyjna WHIE* [online]. Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii im. Generała Karola Kaczkowskiego [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://wihe.pl/wihe/struktura-organizacyjna>.
90. *Studia i Materiały CBW* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego [dostęp: 3 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://cbw.wp.mil.pl/pl/pages/studia-i-materiay-2019-02-14-p/>.
91. *System* [hasło]. Słownik Języka Polskiego – Wydawnictwo Naukowe PWN [online]. [dostęp: 6 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://sjp.pwn.pl/szukaj/system>.
92. *Szkolnictwo wojskowe* [online]. Ministerstwo Obrony Narodowej [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/szkolnictwo-wojskowe>.
93. *The Collaboration Support Office – CSO* [online]. NATO Science and Technology Organization [dostęp: 5 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/Pages/collaboration-support-office.aspx>.
94. *The Science and Technology Board (STB)* [online]. NATO Science and Technology Organization [dostęp: 5 listopada 2021]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.sto.nato.int/Pages/science-and-technology-board.aspx>.
95. *Univerzita Obrany. Knihovní katalog* [online]. [dostęp: 3 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://opac.unob.cz/stats>.
96. *Ústřední vojenská knihovna“ (Armádní zpravodaj č. 1/1954)* [online]. Vojenský historický ústav Praha [dostęp: 6 czerwca 2020]. Dokument

dostępny w Internecie: <http://www.vhu.cz/ustredni-vojenska-knihovna-armadni-zpravodaj-c-11954/>.

97. Varela Orol Concha, García Melero, Luis Angel, González Guitian Carlos: *Redes de bibliotecas* [online]. „BOLETIN de la ANABAD” 1988 nr 1-2, s. 215-241 [dostęp: 6 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/904109.pdf>.
98. *Vědecká knihovna AVIS – logo* [online – wersja archiwalna strony z 19 stycznia 2001]. Ministerstva obrany [dostęp: 21 listopada 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20010619183351/http://www.army.cz/knihovna/vkm.gif>.
99. *Vojenské rozhledy* [online – wersja archiwalna strony z 7 marca 2000]. Ministerstva obrany [dostęp: 17 października 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <http://web.archive.org/web/20000307112658/http://www.army.cz/vti/vojroz/index.htm>.
100. *Vojenské rozhledy* [online]. [dostęp: 17 października 2020]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.vojenskerozhledy.cz/>.
101. *Wojskowa Biblioteka Cyfrowa Zbrojownia* [online]. [dostęp: 12 luty 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <http://Zbrojownia.cbw.wp.mil.pl:8080/dlibra/collectiondescription>.
102. *Wyszukiwarka Instytutów Badawczych* [online]. Rada Główna Instytutów Badawczych [dostęp 6 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.rgib.org.pl/index.php/baza-ib/baza-instytutow>.
103. *XI Ogólnopolskie Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej* [online]. Biblioteka Główna Wojskowej Akademii Technicznej [online]. [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.bg.wat.edu.pl/2018/item/171-xi-ogolnopolskie-forum-wojskowych-bibliotek-i-osrodkow-informacji-naukowej>.
104. *XII Ogólnopolskie Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej* [online]. Biblioteka Główna Wojskowej Akademii Technicznej. [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.bg.wat.edu.pl/2016/item/233-xii-ogolnopolskie-forum-bibliotek-wojskowych-i-oin>.
105. *XIII Jubileuszowe Ogólnopolskie Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej* [online]. Biblioteka Główna Wojskowej Akademii Technicznej [online]. [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://www.bg.wat.edu.pl/en-2017/item/367-xiii-jubileuszowe-ogolnopolskie-forum-wojskowych-bibliotek-i-osrodkow-informacji-naukowej>.

106. *XIV Ogólnopolskie Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej* [online]. Biblioteka Politechniki Wrocławskiej [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://biblioteka.pwr.edu.pl/aktualnosci/xiv-ogolnopolskie-forum-wojskowych-bibliotek-i-osrodkow-informacji-naukowej-127.html>.
107. *XV Ogólnopolskie Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://archiwum-cbw.wp.mil.pl/pl/1_354.html.
108. *XVI Ogólnopolskie Forum Wojskowych Bibliotek i Ośrodków Informacji Naukowej* [online]. Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego [dostęp: 26 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: <https://cbw.wp.mil.pl/pl/articles6-aktualnosci/xvi-ogolnopolskie-forum-wojskowych-bibliotek-i-osrodkow-informacji-naukowej/>.
109. *Základní informace o Vojenském historickém ústavu Praha* [online]. Vojenský historický ústav Praha [dostęp: 13 stycznia 2022]. Dostępny w Internecie: <https://www.vhu.cz/zakladni-informace-o-vhu-praha/>.
110. *Zarządzanie informacją i wiedzą na potrzeby analiz strategicznych i operacyjnych Sił Zbrojnych RP* pod red. nauk. J. Tarczyńskiego i A. Lisa [online]. Warszawa-Bydgoszcz 2022 [dostęp: 26 czerwca 2022]. Dokument dostępny w Internecie: https://cdissz.wp.mil.pl/u/ZARZADZANIE_INFORMACJA_I_WIEDZA.pdf.

Indeks osobowy

- Babik, Wiesław 33, 196
Bahová, Jana 145, 189
Baňko, Mirosław 38, 200
Batorowska, Hanna 31, 194
Beladová, Michaela 140, 204
Blados, Walter 54, 194, 204
Bojar, Bożenna 201, 202
Bojko, Włodzimierz 14, 189
Borowiec, Izabella 16, 70, 73, 75, 78, 95, 189, 193, 194
Brojek, Teresa 95, 96, 194, 200
Burchard, Maria 96
- Caraher, Leigh C. 47, 205
Castells, Manuel 38, 194
Černý, David 144, 194
Chmielewska-Gorczyca, Ewa 96
Chrabąszcz, Izabela 79, 80, 189
Cieślak, Eugeniusz 97, 201
Cisek, Sabina 18, 190
Cłapińska, Barbara 95, 194
Cotter, Gladys 54, 194
Czapnik, Grzegorz 24, 194, 200
Czarzasty, Sergiusz 16, 194
Czekaj-Wiśniewska, Beata 16, 190
Czubała, Barbara 31, 194
- Daniel, Donald C. 47, 205
Dąbrowski, Stefan, 14, 190
Dembowska, Maria 30, 32, 33, 36, 195, 199, 200, 202
Dobrowolska, Izabela 89, 208
Dobrowolski, Piotr 10, 24, 65, 195
Duk-Drag, Agnieszka 16, 190
- Flemisch, Frank O. 50, 51, 210
Foltyńiewicz, Ewa 96, 200, 201
- García Melero Luis Angel, 44, 211
Garlicki, Zdzisław 14, 190
Gdowiak, Marek 15, 190
Gerla, Zygmunt 96, 200, 201
Głombiowski, Karol 24, 196, 197, 199, 202
Głowacka, Ewa 19, 190
Głowacka, Teresa 96
- Gocałek, Kazimierz 14, 190, 195
Golański, Henryk 34
González Guitian, Carlos 44, 211
Graczyk, Krzysztof 70, 72, 73, 75, 80, 97, 132, 144, 194, 196, 197, 201
Grela, Zygmunt 96
Gruszka, Zbigniew 24, 194, 200
Grygrowski, Dariusz 96
Gwóźdź, Edward 14, 190
- Harbeck, Rudolf 152, 195
Hauke, Maurycy 64
Hermann, Thomas 54, 194
Horodyska, Eugenia Maria 10, 23, 63, 64, 65, 66, 195
Hřebíček, Miroslav 133, 134, 192
Hrubý, Milan 144, 194
- Jandová, Gabriela 146, 196
Jankowski, Maciej 123, 190
Jarmoszko, Stanisław 36, 196
Jarzynkowski, Andrzej 74, 89, 92, 190, 191
Jerzyk-Wojtecka, Justyna 16, 201
Jopkiewicz, Andrzej 68, 196
- Kalbarczyk, Marek 17, 45, 191
Kamiński, Marcin 17, 64, 191
Karwowska, Małgorzata 16, 199
Kawecki, Antoni 15, 191
Kehe, Kai 50, 51, 210
Kerbusk, Wilhelm 152, 195
Kitlińska, Kaja 54, 191
Klich, Bogdan 77
Kłodos, Marian 11, 191
Kolek, Grzegorz 15, 97, 191, 201
Koller, Martin 132, 133, 134, 191
Kończkowski, Klemens 64
Konarski, Stefan Stanisław 25, 196
Kopp, Milan 140, 206
Korzeniowski, Leszek F. 35, 197
Kowalska, Izabela 96, 118, 200, 201
Kowalski, Krzysztof 15, 192
Kozaczyńska, Beata 66, 192, 197
Kraśński, Wincenty 64
Krasuski, Henryk 73

- Krukowiecki, Jan 64
 Krupičková, Eva 132, 141, 197
 Kubiak, Stanisław 19, 202
 Kułakowski, Zdzisław 24, 197
 Kunze, Horst 24, 198
 Kupiecki, Robert 45, 197
 Kuraś, Marian 41, 192
 Kurz, Fritz-Rennig 150, 151, 153, 154,
 156, 177, 192, 207
 Kuziel, Dariusz 81, 97, 132, 144, 194,
 196, 197, 201
 Kwoka, Bernard 150, 159, 207
- Laprus, Marian 34, 198
 Laskowski, Otton 26, 64
 Laurencin-Chapelle, Paul 9
 Leska, Maria 30, 31, 39, 42, 197
 Leski, Kazimierz 30, 31, 39, 42, 197
 Leśniewski, Józef 110
 Lewicki, Józef 10, 199
 Lucht, V. 58, 192
- Łagun, Ryszard 15, 190
 Łastawski, Kazimierz 16
 Łodyński, Marian 9, 10, 11, 23, 25,
 26, 27, 28, 63, 64, 66, 118, 192,
 197, 198, 199
 Łukaszyk, Władysław 34, 199
- Makowski, Tadeusz 11, 12, 67, 68,
 192
 Materska, Katarzyna 30, 132, 144,
 194, 196, 197, 199, 201
 Mika, Janusz 133, 134, 192
 Milewski, Jerzy 73
 Miłik, Andrzej 58, 192
 Molholm, Kurt N. 57, 207
 Mroczek, Leszek 16, 37, 198
 Mroziński, Józef 64
 Mróz, Roman 16, 73, 192
 Musiałkiewicz, Stefan 14, 70, 192
- Nawrocka, Mariola 16, 199
 Nowińska, Anita 89, 208
- Otto, Pavel 140, 206
- Pawińska, Elżbieta 118, 191
 Pawłowski, Tomasz 16, 95, 96, 194,
 196, 200
- Peterson, Tadeusz 10, 199
 Pieńkowska, Krystyna 25, 199
 Pietruch-Reizes, Diana 33, 196
 Pietrzyński, Tomasz 16, 201
 Pindlowa, Wanda 30, 199
 Piwowarska, Krystyna 110, 112, 192
 Poniatowski, Stanisław August 63, 64
 Popławski, Witold 11, 192
 Prądyński, Ignacy 64
 Prytherch, Ray 25, 42, 196, 201
- Ratajewski, Jerzy 29, 199
 Raziński, Michał 16, 192
 Reitz, Joan M. 24, 25, 31, 41, 42, 206,
 207, 208, 210
 Remerowa, Krystyna 39, 199
 Rieck, Michael 150, 209
 Riedel, Margit Wille Hans 24, 198
 Romanow, Konstanty 64
 Rosołowski, Stefan 12, 193, 199
 Rößler, Friedrich 164, 199
 Ruckl, Gotthard 24, 198
 Ruffer, Ute 158, 200
 Rusin, Zbigniew 13, 193
 Rutkowski, Jerzy 16, 193
 Rutkowski, Zenon 10, 196
 Rylski, Zbigniew Wiesław 124
- Sabat, Jerzy 14, 193
 Sack, Joachim 152, 200
 Sadowska, Jadwiga 33, 96
 Sammito, Stefan 50, 51, 210
 Schick, Rafael R. 50, 51, 210
 Schröder, Hauke 151, 200
 Sickmann, Anselm 150, 151, 153, 154,
 156, 177, 192, 207
 Skawski, Jan 16, 192
 Skrabacz, Aleksandra 70
 Skrok, Zofia 95, 96, 193, 200, 201
 Šodková, Stanislava 131, 132, 210
 Soète, Philippe 48, 210
 Spranger, Carl Dieter 155
 Stachowska-Musiał, Ewa 15, 193
 Staněk, Evžen 136
 Stańska, Monika 16, 201
 Stępniańska, Ewa 95, 200
 Stolarczyk, Anna 99, 210
 Šuba, Jiří 136, 139, 179, 201
 Sulimowicz, Józef 64, 65, 67, 69, 202
 Sułkowski, Paweł 64

Szpyra, Ryszard 33, 35, 193
Szulc, Bogdan 36, 202
Szymczak, Mieczysław 38, 200
Szyszkowski, Jan 14, 193

Ścibor, Eugeniusz 18, 202
Świdorski, Bolesław 24, 196, 197,
199, 202

Tadeusiewicz, Hanna 24, 200
Tarczyński, Jan 118
Thevenot de Thannay, Philippe 64
Trzcińska, Janina 95, 200

Urlik, Józef 15, 193

van der Bliet, Jan, 46, 52, 58
Varela Orol, Concha, 44, 211
von Kármán, Mauric 45
von Kármán, Theodore 45, 46, 205

Walentynowicz, Jerzy 17, 45, 191
Walewska, Ewa 16, 201
Wells, Bryan 49
Wichert, Peter 157
Więckowska, Helena 24, 40, 196, 197,
199, 202
Wojciechowska, Maja 17, 199
Wołosz, Jan 13, 202
Worwa, Zbigniew 12, 193
Woźniak, Jadwiga 96
Wróblewski, Ryszard 33, 203

Young, Heartsill 39, 198, 199

Zajas, Stanisław 33, 35, 203
Załoski, Zbigniew 110
Zdrodowski, Bogdan 33, 199
Zielińska, Jadwiga 201

Żmigrodzki, Zbigniew 33, 196

Wykaz tabel

Tabela 1: Wykaz Krajowych Centrów Dystrybucji Publikacji NATO STO	60
Tabela 2: Systemy biblioteczne i dostęp do Internetu w wybranych wojskowych bibliotekach i ośrodkach informacji naukowej w 2020 r.	94
Tabela 3: Wykaz kolekcji Wojskowej Bibliotek Cyfrowej Zbrojownia.....	104
Tabela 4: Liczba przesłanych formularzy sprawozdawczych w latach 2010-2020.	129
Tabela 5: Przydział obszarów wiedzy do specjalistów w FIZBw.....	169
Tabela 6: Wykaz grup użytkowników w FIZBw	173
Tabela 7: Dostępność usług informacyjnych dla poszczególnych grup użytkowników FIZBw	174
Tabela 8: Analiza systemów naukowej informacji wojskowej poszczególnych państwa pod kątem cech systemu.....	181

Wykaz rysunków

Rysunek 1: STO w strukturze NATO	48
Rysunek 2: Struktura badawcza NATO STO	50
Rysunek 3: Przykład rekordu publikacji w bazie NATO STO	59
Rysunek 4: Struktura Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego w latach 1921-1927.....	65
Rysunek 5: Struktura Resortowego Systemu Informacji Naukowej.....	83
Rysunek 6: Słownik języka haseł przedmiotowych nauk o bezpieczeństwie i obronności wydany w 2012 r.	97
Rysunek 7: Rozkaz, na mocy którego powołano Centralną Bibliotekę Wojskową.	111
Rysunek 8: Budynek Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie.....	112
Rysunek 9: Struktura organizacyjna Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego	114
Rysunek 10: Podległość AVIS w strukturze Ministerstwa Obrony Republiki Czeskiej w latach 2001-2003	135
Rysunek 11: Podległość AVIS w strukturze Ministerstwa Obrony Republiki Czeskiej w latach 2005-2008	136
Rysunek 12: Budynek Wojskowego Instytutu Geograficznego w Pradze Dejvicach – siedziba AVIS	137
Rysunek 13: Logo Biblioteki Naukowej AVIS	141
Rysunek 14: Rekordy z bazy danych "Wojskowość"	143
Rysunek 15: Struktura Służby Dokumentacyjnej Bundeswehry na dzień 1 lipca 1983 r.	154
Rysunek 16: Jednostki Systemu Informacji Fachowej Bundeswehry	160
Rysunek 17: Katalog Centralny Wsparcia Informacyjnego Bundeswehry.....	163
Rysunek 18: Siedziba Centrum Informacji Fachowej Bundeswehry w Bonn.....	164
Rysunek 19: FIZBw w strukturze SKA do 2012 r.....	165
Rysunek 20: FIZBw w strukturze SKA od stycznia 2013 r.....	165
Rysunek 21: Struktura organizacyjna Centrum Informacji Fachowej Bundeswehry	166
Rysunek 22: Formularz zapytania wyszukiwawczego stosowany w FIZBw	176

Aneksy

Aneks 1: Druk zamówienia na dokumenty z zasobu Krajowego Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO	220
Aneks 2: Druk zamówienia na wykonanie kwerendy w Krajowym Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO	221
Aneks 3: Wykaz jednostek Bundeswehry, w strukturze których funkcjonują biura informacji fachowej i/lub biblioteki fachowe w latach 2012-2022	222
Aneks 4: Karty obiegu stosowane w FIZBw	226

Aneks 1: Druk zamówienia na dokumenty z zasobu Krajowego Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO

CENTRALNA BIBLIOTEKA WOJSKOWA

im. Marszałka Józefa Piłsudskiego

UL. OSTROBRAMSKA 109 • 04-041 WARSZAWA

Zamówienie na dokumenty z zasobu Krajowego Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO

Nazwa instytucji:			
Imię i nazwisko osoby zamawiającej:			
Kontakt	Telefon:		
	E-mail:		
Proszę o udostępnienie następujących publikacji:	Oznaczenie publikacji	Tytuł publikacji	
Cel udostępnienia publikacji:			
Data:		Podpis:	

Aneks 2: Druk zamówienia na wykonanie kwerendy w Krajowym Centrum Dystrybucji Publikacji NATO STO

CENTRALNA BIBLIOTEKA WOJSKOWA

im. Marszałka Józefa Piłsudskiego

UL. OSTROBRAMSKA 109 • 04-041 WARSZAWA

Zamówienie na wykonanie kwerendy

Nazwa instytucji:					
Imię i nazwisko osoby zamawiającej:				Wojskowy *	
				Cywil *	
Kontakt	Telefon:				
	E-mail:				
Temat zapytania:					
Treść zapytania:					
Cel kwerendy:					
Język dokumentów/ źródeł *	Polski	Angielski	Niemiecki	Rosyjski	Inny
Załączniki:					
Data:				Podpis:	

* Zaznacz właściwe

Aneks 3: Wykaz jednostek Bundeswehry, w strukturze których funkcjonują biura informacji fachowej i/lub biblioteki fachowe w latach 2012-2022

Lp.	Nazwa jednostki	Lokalizacja
1.	Ausbildungszentrum Munster (ehem. Panzertruppschule)	Munster
2.	Amt für Heeresentwicklung	Köln
3.	Artillerieschule	Idar-Oberstein
4.	Ausbildungskommando (wcześniej Wehrbereichskommando III Ast Leipzig)	Leipzig
5.	Bildungszentrum der Bundeswehr - Lehrbereich 2 (wcześniej Bundeswehrverwaltungsschule II)	Berlin
6.	Bildungszentrum der Bundeswehr - Lehrbereich 3 (wcześniej Bundeswehrverwaltungsschule IV)	Oberammergau
7.	Bildungszentrum der Bundeswehr (wcześniej Bundesakademie für Wehrverwaltung und Wehrtechnik)	Mannheim
8.	Bundesamt für Ausrüstung, Informationstechnik und Nutzung der Bundeswehr (wcześniej Bundesamt für Wehrtechnik und Beschaffung)	Koblenz
9.	Bundesamt für Wehrverwaltung	Bonn
10.	Bundessprachenamt	Hürth
11.	Bundessprachenamt - Außenstelle	Naumburg
12.	Bundeswehrkrankenhaus Berlin	Berlin
13.	Bundeswehrkrankenhaus Ulm	Ulm
14.	Bundeswehrkrankenhaus Westerstede	Westerstede
15.	Bundeswehrkrankenhaus Hamburg	Hamburg
16.	Bundeswehrzentralkrankenhaus Koblenz	Koblenz
17.	Einsatzführungskommando der Bundeswehr	Schwielowsee
18.	Flugmedizinisches Institut der Luftwaffe (w 2013 r. włączony w strukturę Centrum für Luft- und Raumfahrtmedizin der Luftwaffe)	Fürstfeldbruck
19.	Flugmedizinisches Institut der Luftwaffe / Abt. II (w 2013 r. włączony w strukturę Centrum für Luft- und Raumfahrtmedizin der Luftwaffe)	Königsbrück
20.	Führungsakademie der Bundeswehr	Hamburg

Lp.	Nazwa jednostki	Lokalizacja
21.	Führungsunterstützungsschule der Bw – Außenstelle (w 2017 r. wcielony w Schule Informationstechnik der Bundeswehr)	Klosterlechfeld
22.	Führungsunterstützungsschule der Bw (w 2017 r. wcielony w Schule Informationstechnik der Bundeswehr)	Feldafing
23.	Gebirgs- und Winterkampfschule	Mittenwald
24.	Infanterieschule	Hammelburg
25.	Internationale Hubschrauberausbildungszentrum (wcześnieij Heeresfliegerwaffenschule)	Bückeberg
26.	Kommando Strategische Aufklärung	Gelsdorf
27.	Logistikschnle der Bw	Garlstedt
28.	Luftlande- und Lufttransportschule	Altenstadt
29.	Luftwaffenunterstützungsgruppe WAHN	Köln
30.	Marinearsenal - Zentrale	Wilhelmshaven
31.	Marinekommando Rostock	Rostock
32.	Marineoperationsschule	Bremerhaven
33.	Marineschule Mürwik	Flensburg
34.	Marinestützpunkt-kommando WHV Fachinformationsstelle/ Bibliothek	Wilhelmshaven
35.	Marinetechnikschule	Kramerhof
36.	Marineunteroffizierschule	Plön
37.	Militärhistorisches Museum der Bundeswehr	Dresden
38.	Offizierschule der Luftwaffe	Fürstfeldbruck
39.	Offizierschule des Heeres	Dresden
40.	Pionierschule	Ingolstadt
41.	Sanitätsakademie der Bundeswehr	München
42.	Schule ABC-Abwehr und Gesetzliche Schutzaufgaben	Sonthofen
43.	Schule für Feldjäger und Stabsdienst der Bundeswehr	Hannover
44.	Sportschule der Bundeswehr	Warendorf
45.	Technische Schule des Heeres (wcześnieij Technische Schule Landsysteme / Fachschule des Heeres für Technik)	Aachen
46.	Technisches Ausbildungszentrum der Luftwaffe (wcześnieij Technische Schule der Luftwaffe 3)	Faßberg

Lp.	Nazwa jednostki	Lokalizacja
47.	Technisches Ausbildungszentrum der Luftwaffe Abt Süd (wzescniej Technische Schule der Luftwaffe 1)	Kaufbeuren
48.	Unteroffizierschule der Luftwaffe	Appen
49.	Unteroffizierschule des Heeres	Delitzsch
50.	Unteroffizierschule des Heeres Lehrgruppe B	Münster
51.	Unteroffizierschule des Heeres Lehrgruppe C	Weiden
52.	Wehrbereichskommando I Küste	Kiel
53.	Wehrbereichskommando II	Mainz
54.	Wehrbereichskommando IV	München
55.	Wehrtechnische Dienststelle für Luftfahrzeuge	Manching
56.	Wehrtechnische Dienststelle für Schiffe und Marinewaffen (wzescniej Wehrtechnische Dienststelle für Schiffe und Marinewaffen, Maritime Technologie und Forschung)	Eckernförde
57.	Wehrtechnische Dienststelle für Waffen und Munition	Meppen
58.	Wehrwissenschaftliches Institut für Schutztechnologien - ABC-Schutz	Munster
59.	Wehrwissenschaftliches Institut für Werk-, Explosiv- und Betriebsstoffe	Erding
60.	Zentrales Institut des Sanitätsdienstes der Bundeswehr Kiel / Schiffahrtsmedizinisches Institut der Marine	Kiel-Kronshagen
61.	Zentrum für Geoinformationswesen der Bundeswehr	Euskirchen
62.	Zentrum für Militärgeschichte und Sozialwissenschaften der Bundeswehr (wzescniej Militärgeschichtliches Forschungsamt)	Potsdam
63.	Zentrum für Verifikationsaufgaben der Bundeswehr	Geilenkirchen
64.	Zentrum Informationsarbeit Bundeswehr (wzescniej Akademie der Bundeswehr für Information und Kommunikation)	Strausberg
65.	Zentrum Innere Führung	Koblenz
66.	Zentrum für Luft- und Raumfahrtmedizin der Luftwaffe	Köln

Lp.	Nazwa jednostki	Lokalizacja
67.	Schule Informationstechnik der Bundeswehr Untermeitingen	Graben
68.	Logistikschule der Bundeswehr	Osterholz-Scharmbeck
69.	Bundesamt für Personalmanagement der Bundeswehr	Köln
70.	Schule Informationstechnik der Bundeswehr	Pöcking
71.	Schule für Strategische Aufklärung der Bundeswehr	Flensburg
Wyjaśnienie:		
<ul style="list-style-type: none"> • Punkty informacji powstałe przed 2013 r. i funkcjonujące do dziś • Biblioteki fachowe powstałe przed 2013 r. i funkcjonujące do dziś <ul style="list-style-type: none"> • Punkty informacji i biblioteki zlikwidowane po 2013 r. • Punkty Informacji i biblioteki powstałe po 2013 r. 		

Aneks 4: Karty obiegu stosowane w FIZBw

Laufzettel für Dateien als Onlineresource im Fernzugriff (elektronische Übermittlung)

[Betrifft nur Dokumente, die nach Prüfung durch SG 2(1) – Urheberrecht, Buchhandelsbeschaffung – nur als Internet-Verlinkung im Katalog FIZBw nachgewiesen werden dürfen.]

FIZBw-Bestellnummer:		Datensatznummer (Katalog):		
Fachdezernent:	Fächerstatistik:			
Quelle (Lieferant / URL):				
Dateiname:				
☐ s. Rückseite				

Geschäftsgang:

1. SG 2(1): Formalerschließung
Laufzettel in Ordner „SE“ d. zust. FDez.
verschoben

Paraphe, Datum

2. SG 2(2): Sacherschließung (nicht an Honorar-Mitarbeiter!)
Elektronischer Laufzettel in Ordner TDB Dez 3 -
Laufzettel (weiß) Onlineresourcen verschoben

Paraphe, Datum

**3. SG 3(1): FIZBw-Bestellnummer vergeben,
Schlusskontrolle**

Paraphe, Datum

Laufzettel für bibliographisch unselbstständige Dokumente (digital oder physisch)

FIZBw-Bestellnummer:		Datensatznummer (Katalog):	
Fachdezernent:	Fächerstatistik:	Sperrvermerk:	Bibliographische Beschreibung / Bemerkungen:
			☐ s. Rückseite

Geschäftsgang:

1. SG 2(2): Dokumentenauswahl:

Seiten:

von		bis		Zur Übersetzung vorgesehen ☐
-----	--	-----	--	---

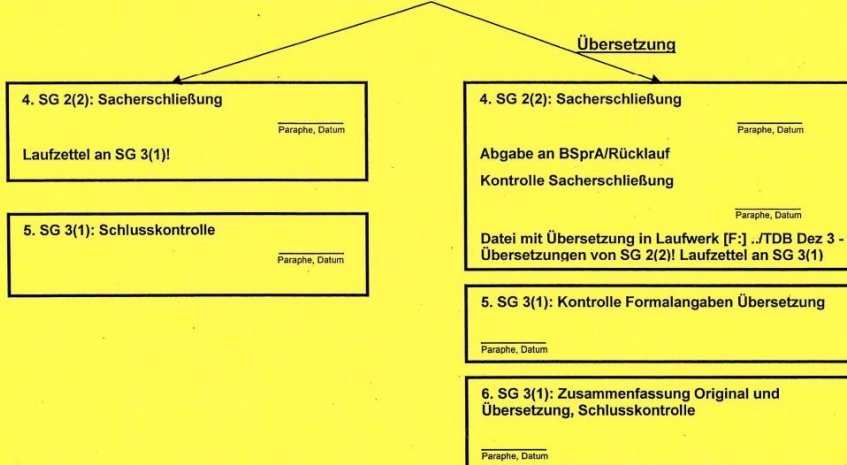
Paraphe, Datum

2. SG 2(1): Formalerschließung

Paraphe, Datum

3. SG 3(1) mit Unterstützung durch SG 3(2): Nummernvergabe, Volltexterfassung (Buchscanner) und Aufnahme in DigDokSlg:

3.1 SG 3(1)	FIZBw-Bestellnummer vergeben	Paraphe, Datum
3.2 SG 3(1)	Volltexterfassung durchgeführt, Datei in DigDokSlg aufgenommen	Mähler _____ Paraphe, Datum
3.3 SG 3(1)	Kopie der PDF-Datei und Laufzettel an SG 2(2)	Paraphe, Datum

Stand: 26.06.2019

nehl | laufzettel bibliogr. unselbstst. neu. doc | nehl/chaomis

Laufzettel für Dateien ohne Datenträger (bestellt oder unbestellt)
 [keine Pflichterschließung/VgDok, keine Auftragsblätter für Studien (ABS), keine Studien-(Einzel-)Verträge,
 keine internationalen Vereinbarungen]

FIZBw-Bestellnummer:		Datensatznummer (Katalog):	
Fachdezernent:	Fächerstatistik:	Spervermerk:	Aufnahme in den Bestand angeordnet: <small>Paragraf, Datum</small>
Quelle (Lieferant / URL):			
Dateiname:			
			☐ s. Rückseite

Geschäftsgang:

1. SG 2(1): Formalerschließung
 Datei in Ordner „TDB 3(1) Sonst. Dok (Mono)“
Paragraf, Datum

2. SG 2(1): Inventarisierung
 Erwerbungsdatensatz angelegt
 (bei Internet-Download durch 2(1))
Paragraf, Datum

3. SG 3(1) mit Ustg durch SG 3(2):
 Nummernvergabe, Erstellung des Dok.-
 Vorblattes, Verfichtung und Aufnahme in
 DigDok
 ggf. Inh.-Verz. in aDIS/BMS eingebunden,
 Dateikopie in Ordner „SE“ d. zust. FDez.
 verschoben
Paragraf, Datum

4. SG 2(2): Sacherschließung
 Status Z1
 Dateikopie gelöscht! Laufzettel an
 SG 3(1) TDB
Paragraf, Datum

5. SG 3(1): Schlusskontrolle
Paragraf, Datum

6. SG 3(1): Dokument freigeбucht
Paragraf, Datum

Laufzettel Dateien ohne Datenträger nicht Pflicht nicht ABS nur des

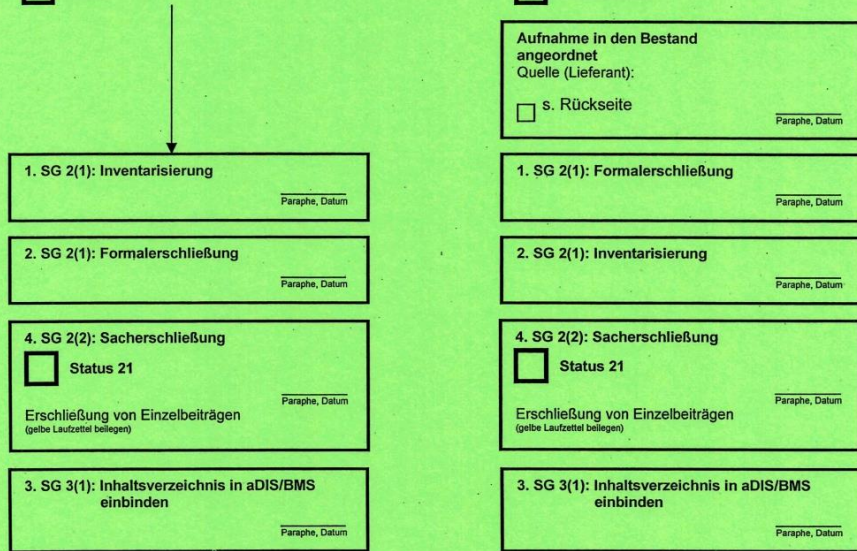
Laufzettel für bestellte / nicht bestellte Medien auf Datenträger (Papier, CD-ROM, DVD, Mikrofiche...)

FIZBw-Bestellnummer:		Datensatznummer (Katalog):		Signatur:
Fachdezernent:	ADS	Fächerstatistik:	Sperrvermerk:	Bibliographische Beschreibung / Bemerkungen:
				☐ s. Rückseite

Geschäftsgang:

Bestellt

Nicht bestellt

5. SG 3(1) mit Unterstützung durch SG 3(2): Technische Dokumentenbearbeitung				
☐ 5.1 Volltexterfassung		☐ 5.2 keine Volltexterfassung		
B-SCANNER		CODUFIDEX-M		LESESAAL
		MAGAZIN		
5.1.1 SG (3)1	FIZBw-Bestellnummer vergeben		5.2.1 SG (3)1	Signatur vergeben
5.1.2 SG (3)1	Volltexterfassung durchgeführt		5.2.2 SG (3)1	Schlusskontrolle, Dokument freigeбucht
5.1.3 SG (3)1	Schlusskontrolle, Dokument freigeбucht			

Stand: 19.06.19

EILT!-Laufzettel für bestellte Medien auf Datenträger (Papier, CD-ROM, DVD, Mikrofiche...)

FIZBw-Bestellnummer:		Datensatznummer (Katalog):		Signatur:
Fachdezernat:	ADS	Fächerstatistik:	Sperrvermerk:	Dauerleihe für:
Bibliographische Beschreibung / Bemerkungen:				
☐ s. Rückseite				

Geschäftsgang

1. SG 2(1): Inventarisierung

_____
Paraphe, Datum

2. SG 2(1): Formalerschließung

_____
Paraphe, Datum

4. SG 2(2): Sacherschließung

Status 21

Erschließung von Einzelbeiträgen
(gelbe Laufzettel beilegen)

_____
Paraphe, Datum

3. SG 3(1): Inhaltsverzeichnis in aDIS/BMS einbinden

_____
Paraphe, Datum

5. SG 3(1) mit Unterstützung durch SG 3(2): Technische Dokumentenbearbeitung					
5.1 Volltexterfassung			5.2 keine Volltexterfassung		
☐ B-SCANNER		☐ CODUFIDEX-M	☐ LESESAAL		☐ MAGAZIN
5.1.1 SG (3)1	FIZBw-Bestellnummer vergeben	_____ Paraphe, Datum	5.2.1 SG (3)1	Signatur vergeben	_____ Paraphe, Datum
5.1.2 SG (3)1	Volltexterfassung durchgeführt	_____ Paraphe, Datum	5.2.2 SG (3)1	Schlusskontrolle, Dokument freigeбucht, an Ausleihe	_____ Paraphe, Datum
5.1.3 SG (3)1	Schlusskontrolle, Dokument freigeбucht, bereitgestellt	_____ Paraphe, Datum			

Stand: 19.06.2019

Streszczenie

Właściwe zarządzanie informacją i wiedzą jest nieodłącznym elementem sprawnego funkcjonowania każdej organizacji. Siły zbrojne uznać można za szczególny typ organizacji o niezwykle rozbudowanej strukturze i rozproszonej lokalizacji, od której zależy bezpieczeństwo danego państwa i jego obywateli. Dostęp do rzetelnej i aktualnej informacji naukowej może wpływać na skuteczne dowodzenie siłami zbrojnymi, efektywne planowanie i koordynowanie działań, właściwe przygotowanie i wyszkolenie kadr oraz na uzyskanie technologicznej przewagi nad armiami innych państw.

Głównym celem badawczym rozprawy jest zaprezentowanie stanu obecnego i perspektyw rozwoju systemu naukowej informacji wojskowej w Polsce, a także porównanie go z adekwatnymi systemami w Republice Czeskiej i w Niemczech. Metodami badawczymi zastosowanymi w toku pracy były: metoda analizy i krytyki piśmiennictwa, metoda socjologiczna, metoda systemowa i metoda porównawcza.

W pracy przedstawiono rozważania terminologiczne dotyczące takich pojęć, jak: bibliotekarstwo wojskowe, naukowa informacja wojskowa, informacja obronna, dokumentacja obrona oraz system i sieć. Omówiono historię i zasady funkcjonowania systemu informacji naukowej NATO, a także historię i zasady funkcjonowania bibliotek wojskowych i ośrodków naukowej informacji wojskowej w Polsce, Czechach i Niemczech, ze szczególnym uwzględnieniem tych najważniejszych w danym państwie.

Na podstawie analizy uznano, że model systemu informacji fachowej Bundeswehry można uznać za wzorcowy model sprawnie funkcjonującego systemu naukowej informacji wojskowej. Przeprowadzone rozważania pozwoliły również na potwierdzenie głównej tezy rozprawy mówiącej o tym, że na przestrzeni kilkunastu ostatnich lat działania, które mogłyby przyczynić się do usprawnienia funkcjonowania systemu naukowej informacji wojskowej w Polsce zostały zaniedbane, w efekcie czego aktualnie nie spełnia on już swojej roli i nie jest właściwym wsparciem dla Polskich Sił Zbrojnych.

Słowa kluczowe: bibliotekarstwo wojskowe, biblioteki wojskowe, naukowa informacja wojskowa, system naukowej informacji wojskowej, Polska, Republika Czeska, Republika Federalna Niemiec, Bundeswehra, NATO.

Summary

Proper information and knowledge management is an integral part of the efficient functioning of any organization. The armed forces can be considered a special type of organization with an extremely extensive structure and dispersed location, on which the security of a given state and its citizens depends. Access to reliable and up-to-date scientific information may affect the effective command of armed forces, effective planning and coordination of activities, proper preparation and training of personnel, and obtaining technological advantage over the armies of other countries.

The main research aim of the dissertation is to present the current state and prospects for the development of the military scientific information system in Poland, as well as to compare it with the relevant systems in the Czech Republic and Germany. The research methods used in the course of the work were: the method of analysis and criticism of the literature, the sociological method, the system method and the comparative method.

The paper presents terminological considerations concerning such notions as: military librarianship, scientific military information, defense information, defense documentation as well as system and network. The history and principles of the NATO scientific information system were discussed, as well as the history and principles of operation of military libraries and military research centers in Poland, the Czech Republic and Germany, with particular emphasis on the most important ones in a given country.

On the basis of the analysis, it was concluded that the Bundeswehr's professional information system model can be considered a model of an efficiently functioning military scientific information system. The considerations also allowed to confirm the main thesis of the dissertation that over the last several years, activities that could contribute to the improvement of the functioning of the military scientific information system in Poland have been neglected, as a result of which it is no longer fulfilling its role and no longer fulfilling its role. is the right support for the Polish Armed Forces.

Keywords: military librarianship, military libraries, military scientific information, military scientific information system, Poland, Czech Republic, Federal Republic of Germany, Bundeswehr, NATO.